

Eugenia Krogs vold

Masteroppgave i regnskap og revisjon ved
Handelshøyskolen BI

Omstøtelse, erstatning og straff ved
konkurs og tvangsoppløsning. Bruk av revisor i
bobehandlingen og effekten dette har.

*En empirisk analyse av 30 konkurs- og tvangsoppløsningsbo i
perioden 1. juli 2014 til 30. juni 2015*

Studium:
Master i regnskap og revisjon

Eksamenskode:
GRA 1920

Eksamensnavn:
Masteroppgave i regnskap og revisjon

Innleveringsdato:
01.09.2016

Veileder:
Erlend Kvaal

Stuedsted:
Handelshøyskolen BI i Oslo

*"Denne oppgaven er gjennomført som en del av Master i regnskap og revisjon ved Handelshøyskolen BI.
Dette innebærer ikke at Handelshøyskolen BI går god for de metoder som er anvendt, de resultater som er fremkommet,
eller de konklusjoner som er trukket."*

Innholdsfortegnelse

INNHALDSFORTEGNELSE	I
OPPLYSNINGER I VEDLEGG 1 TIL 10	VI
LISTE OVER DIAGRAMMER OG TABELLER	VII
FORORD	XI
SAMMENDRAG	XII
DEL 1: INNLEDNING	1
1.1 Bakgrunn for valg av tema	1
1.2 Presentasjon av problemstillingen	1
1.3 Oppgavens struktur	2
1.4 Definisjoner	3
1.4.1 Sentrale begreper.....	3
1.4.2 Revisor.....	3
1.4.3 Konkurs.....	3
1.4.4 Konkursbo.....	4
1.4.5 Tvangsoppløsningsbo.....	4
1.4.6 Omstøtelse.....	4
1.4.7 Erstatning.....	4
1.4.8 Straff.....	5
1.5 Lovforkortelser	6
DEL 2: METODE	7
2.1 Metodevalg	7
2.2 Utvalg	8
2.3 Datainnsamling	15
2.4 Dataanalyse	16
2.4.1 Systematisering av informasjon.....	16
2.4.1.1 Hovedtabeller.....	16
2.4.1.2 Måling og skjønnsutøvelse.....	17
2.4.1.3 Forventninger.....	18
2.4.2 Systematikken i tabell 1.....	19
2.4.3 Systematikken i tabell 2.....	21
2.4.4 Systematikken i tabell 3.....	22
2.4.5 Systematikken i tabell 4.....	22
2.4.6 Systematikken i tabell 5.....	23
2.4.7 Systematikken i tabell 6.....	23
2.4.8 Systematikken i tabell 7.....	24
2.5 Undersøkelsens reliabilitet og validitet	24
DEL 3: GJELDENE REGELVERK	25
3.1 Avgrensning	25
3.2 Tvangsavvikling	25
3.3 Konkursrettens prosessuelle regler	25
3.3.1 Avgrensning.....	25
3.3.2 Konkursåpning.....	26
3.3.2.1 Konkursbegjæring.....	26
3.3.2.2 Insolvens som betingelse for å åpne konkurs.....	26
3.3.2.3 Presumsjonsregler.....	27
3.3.3 Konkursbehandlingen.....	27
3.3.3.1 Umiddelbare tiltak, skyldnerens stilling og drift for boets regning.....	27
3.3.3.2 Boets organer.....	28
3.3.3.3 Bostyret.....	28
3.3.3.3.1 Oppnevning av bostyret og bostyrets rolle.....	28
3.3.3.3.2 Bostyrers arbeidsoppgaver.....	29
3.3.3.4 Borevisor.....	29
3.3.3.4.1 Oppnevning av borevisor.....	29

3.3.3.4.2 Borevisors arbeidsoppgaver	29
3.3.3.5 Habilitet	30
3.3.3.6 Boinnberetninger	30
3.3.4 Konkursavslutningen	30
3.4 Konkursrettens materielle regler	31
3.4.1 Avgrensning	31
3.4.2 Boets beslagsrett og kontraktsmessige forpliktelser	31
3.4.3 Omstøtelse	33
3.4.3.1 Bakgrunn	33
3.4.3.2 Fristdagen	33
3.4.3.3 Formål, virkning og foreldelse	33
3.4.3.4 Objektive regler	34
3.4.3.4.1 Gaver	34
3.4.3.4.2 Ekstraordinære betalinger	35
3.4.3.4.3 Sikkerhetsstillelse for eldre gjeld	37
3.4.3.5 Subjektive regler	37
3.4.4 Fordeling av boets midler	38
3.5 Boets erstatningskrav mot selskapets ledelse og revisor	39
3.5.1 Boets søksmålskompetanse	39
3.5.2 Ledelsens erstatningsansvar	39
3.5.3 Revisors erstatningsansvar	40
3.6 Innberetning av straffbare forhold; straffegrunnlag og strafferamme	42
3.6.1 Opplysnings- og bistandsplikt overfor påtalemyndighetene og Finanstilsynet	42
3.6.2 Konkurskarantene	42
3.6.3 Brudd på aksjelovgivningen	43
3.6.4 Brudd på revisorlovgivningen	43
3.6.5 Brudd på regnskaps- og bokføringslovgivningen	44
3.6.5.1 Strafferettslig grunnlag og ramme	44
3.6.5.2 Innberetning av brudd på regnskaps- og bokføringslovgivningen	45
3.6.6 Brudd på straffelovens kapittel 31 om kreditorvern	46
3.6.6.1 Ny straffelov fra 1. oktober 2015	46
3.6.6.2 Grovt uordentlig forretningsførsel	46
3.6.6.3 Kreditorbegunstigelse	46
3.6.6.4 Formuesforringelse	47
3.6.6.5 Unnlatt oppbudsbegjæring	47
3.6.6.6 Boforringelse	48
3.6.7 Brudd på skatte- og avgiftslovgivningen	48
3.6.7.1 Ny skatteforvaltningslov fra 1. januar 2017	48
3.6.7.2 Mangelfulle opplysninger til skatte- og avgiftsmyndighetene	49
3.6.7.3 Unnlattelse av å bevirke til innkreving av skatte- og avgiftskrav	49
3.6.7.4 Innberetning av brudd på skatte- og avgiftslovgivningen	49
3.7 Finansiering av bobehandlingen	50
3.7.1 Finansieringsmetoder	50
3.7.2 Offentlige garantiordninger	50
3.7.2.1 Legalpant etter panteloven § 6-4	50
3.7.2.2 Rekvirentansvar etter konkursloven §§ 67 og 73	51
3.7.2.3 Justis- og beredskapsdepartementets særskilte garantiordning	51
3.7.2.4 Skatte- og avgiftsmyndighetenes tilsagnsordninger	53
3.7.2.5 Garantiordninger under NAV Lønnsgaranti	53
3.7.2.5.1 Garanti for videre bobehandling	53
3.7.2.5.2 Støtte til videre drift etter konkursåpning	54
3.7.3 Private garantiordninger	54
3.8 Godtgjørelse i bobehandlingen	54
3.8.1 Honorar til bostyret og borevisor	54
3.8.2 Honorar til revisor som ikke er formelt oppnevnt	56
DEL 4: TIDLIGERE UNDERSØKELSER OG KONKURSPROBLEMATIKK GENERELT	57
4.1 Revisjon av konkursregelverket (1990 - 2000)	57

4.1.1 Perspektiv	57
4.1.2 Konkurslovutvalget (1990 - 1993)	57
4.1.2.1 Falkangerutvalget	57
4.1.2.2 Burde det oppnevnes borevisor i alle konkursbo?	58
4.1.2.2.1 Utvalgets forslag	58
4.1.2.2.2 Høringsinstansenes syn	58
4.1.2.2.3 Departementets vurdering	59
4.1.2.3 Hvordan øke innsatsen mot konkurskriminalitet?	59
4.1.2.3.1 Utvalgets forslag	59
4.1.2.3.2 Høringsinstansenes syn	60
4.1.2.3.3 Departementets vurdering	61
4.1.2.4 Burde pantsettelsesadgangen begrenses i en konkurssituasjon?	63
4.2 Melhusprosjektet (1991 - 1992)	64
4.2.1 Melhus (1992)	64
4.3 Forskningsprogrammet om økonomisk kriminalitet (1992 - 2001)	66
4.3.1 Forskningsprogrammet	66
4.3.2 Langli (1994)	66
4.3.3 Langli og Ramnefjell (1997)	67
4.3.4 Langli og Ramnefjell (1998)	68
4.3.5 Langli (2000)	69
4.4 Studentoppgaver	70
4.4.1 Heimgård, Larsen og Karlsen (1991)	70
4.4.1.1 Strafferammen for regnskapsovertredelser	71
4.4.1.2 Bostyrers regnskapskyndighet og prioritering	71
4.4.1.3 Valget mellom bruk av selskapets oppnevnte revisor og borevisor	71
4.4.1.4 Foreslåtte finansieringsordninger	72
4.4.2 Dahle-Eliassen, Hjelle og Horjen (2003)	72
4.5 Internasjonale undersøkelser	75
4.5.1 Lukason (2013)	75
4.6 Oppsummering av aktuell konkursproblematikk	75
DEL 5: NÆRMERE OM BOREVISORS ROLLE	76
5.1 Revisors rolle som allmennhetens tillitsperson	76
5.2 Gjennomgang av skyldnerens regnskaper og forretningsførsel	77
5.2.1 Revisjonsplan, mandat og formål	77
5.2.2 Samarbeid mellom bostyrer og borevisor	77
5.2.3 Innholdet i innberetningen	78
5.2.4 Vurdering av regnskapet og regnskapsførselen	78
5.2.5 Regnskapsanalyse	78
5.2.6 Insolvensvurdering	79
5.2.7 Beskrivelse av mulige omstøtelige og erstatningsbetingende forhold	80
5.2.8 Beskrivelse av mulige straffbare forhold	81
5.2.9 Vurdering av andre forhold	81
5.3 Revisjon av boreregnskapet	81
DEL 6: ANALYSE AV MOTTATTE INNBERETNINGER	82
6.1 Bo uten borevisor (KBO/TBO)	82
6.1.1 Analyse av KBO1	82
6.1.2 Analyse av KBO2	83
6.1.3 Analyse av KBO3	85
6.1.4 Analyse av KBO4	86
6.1.5 Analyse av KBO5	86
6.1.6 Analyse av KBO6	87
6.1.7 Analyse av KBO7	88
6.1.8 Analyse av KBO8	89
6.1.9 Analyse av TBO9	89
6.1.10 Analyse av KBO10	90
6.1.11 Analyse av KBO11	90
6.1.12 Analyse av KBO12	92

6.1.13 Analyse av KBO13	93
6.1.14 Analyse av KBO14	94
6.1.15 Analyse av KBO15	94
6.2 Bo med borevisor (KBOR/TBOR)	95
6.2.1 Analyse av KBOR1	95
6.2.2 Analyse av KBOR2	96
6.2.3 Analyse av KBOR3	97
6.2.4 Analyse av KBOR4	98
6.2.5 Analyse av TBOR5	99
6.2.6 Analyse av TBOR6	101
6.2.7 Analyse av KBOR7	101
6.2.8 Analyse av KBOR8	102
6.2.9 Analyse av KBOR9	103
6.2.10 Analyse av KBOR10	109
6.2.11 Analyse av KBOR11	111
6.2.12 Analyse av TBOR12	111
6.2.13 Analyse av TBOR13	112
6.2.14 Analyse av TBOR14	112
6.2.15 Analyse av TBOR15	113
6.3 Oppsummering	114
6.3.1 Oppsummering tabell 1	114
6.3.2 Oppsummering tabell 2	123
6.3.3 Oppsummering tabell 3	132
6.3.4 Oppsummering tabell 4	135
6.3.5 Oppsummering tabell 5	136
6.3.6 Oppsummering tabell 6	138
6.3.7 Oppsummering tabell 7	140
DEL 7: KONKLUSJON	142
7.1 Hovedfunn	142
7.1.1 Innledende forutsetninger og presiseringer	142
7.1.2 Avdekking av omstøtelige og erstatningsbetingende forhold	142
7.1.3 Avdekking av straffbare forhold	155
7.1.4 Resultatet av bobehandlingen	159
7.2 Svar på problemstillingen	161
7.2.1 Revisor som er formelt oppnevnt (borevisor)	161
7.2.1.1 Spørsmål 1: Bidrar borevisor til avdekking av	161
omstøtelige, erstatningsbetingende og straffbare forhold?	161
7.2.1.2 Spørsmål 2: Er nytten høyere enn kostnaden?	163
7.2.2 Revisor som ikke er formelt oppnevnt (engasjert revisor)	166
7.2.2.1 Spørsmål 1: Bidrar engasjert revisor til avdekking av	166
omstøtelige, erstatningsbetingende og straffbare forhold?	166
7.2.2.2 Spørsmål 2: Er nytten høyere enn kostnaden?	167
7.3 Synspunkter knyttet til dagens regelverk mv	169
7.3.1 Utgangspunkt	169
7.3.2 Burde det oppnevnes borevisor i alle konkursbo?	170
7.3.3 Kan borevisors arbeidsoppgaver helt eller delvis erstattes?	170
7.3.4 Honorar til borevisor og borevisors medarbeidere	171
7.4 Begrensninger ved oppgaven	172
7.5 Forslag til videre forskning	173
LITTERATURLISTE	174
VEDLEGG	178
Vedlegg 1-1: Generell informasjon om selskapet (konkurs- og tvangsoppløsningsbo uten oppnevnt borevisor)	178
Vedlegg 1-2: Generell informasjon om selskapet (konkurs- og tvangsoppløsningsbo med oppnevnt borevisor)	178
Vedlegg 2: Konsern- og eierforhold	179
Vedlegg 3: Regnskapstall og opplysninger fra siste offentlige årsregnskap	180

Vedlegg 4: Konkursen	181
Vedlegg 5: Identifikasjon av bostyrer og borevisor	182
Vedlegg 6: Bobehandlingstid	183
Vedlegg 7: Krav i boet (antall og størrelse)	184
Vedlegg 8: Resultat av bobehandlingen (overskudd/underskudd)	185
Vedlegg 9: Dividende etter prioritet	186
Vedlegg 10: Honorar til bostyrer og borevisor og fordeling av tilførte midler	187
Vedlegg 11: Tabeller	188
Tabell 1	188
Tabell 2	189
Tabell 3	190
Tabell 4	191
Tabell 5	192
Tabell 6	193
Tabell 7	194
Vedlegg 12: T-tester	195
Oversikt 23	195
Oversikt 24	196
Oversikt 25	198
Oversikt 26	199
Oversikt 27	201
Oversikt 28	201
Oversikt 33	202
Oversikt 34	203
Oversikt 35	203
Oppsummering tabell 2-1-1 m og 2-1-2 m	204
Oppsummering tabell 2-1-3 m	205
Oppsummering tabell 2-1-1 g og 2-1-2 g	206
Vedlegg 13: Rapportoversikt fra Norges forskningsråd i forbindelse med forskningsprogrammet om økonomisk kriminalitet (1992-2001)	208

Opplysninger i vedlegg 1 til 10

Generell informasjon om selskapet	Vedlegg 1
Navn	
Org.nr.	
Næringskode	
Revisor	
Konsern- og eierforhold	Vedlegg 2
Konsern	
Heleiet	
Personlig eiet	
Regnskapstall og opplysninger fra siste offentlige årsregnskap	Vedlegg 3
Driftsinntekter	
Balansesum	
Egenkapitalandel	
Antall årsverk	
Konkursen	Vedlegg 4
Grunnlag	
Fristdag	
Identifikasjon av bostyrer og borevisor	Vedlegg 5
Bostyrer	
Borevisor/engasjert revisor	
Bobehandlingstid	Vedlegg 6
Konkursåpning	
Konkursavslutning	
Bobehandlingstid målt i antall dager	
Krav i boet (antall og størrelse)	Vedlegg 7
Antall fordringsanmeldelser pr. konkursavslutning	
Kravenes størrelse pr. konkursavslutning	
Resultat av bobehandlingen (overskudd/underskudd)	Vedlegg 8
Boets bankbeholdning pr. konkursåpning	
Tilførte midler gjennom bobehandlingen	
Massekrav (dekl. § 9-2)	
Overskudd/Underskudd	
Dividende etter prioritet	Vedlegg 9
Dividende fortr.ber. fordr. av. 1 kl. (dekl. § 9-3)	
Dividende fortr.ber. fordr. av. 2 kl. (dekl. § 9-4)	
Dividende alm. fordr. (dekl. § 9-6)	
Dividende etterprioriterte fordr. (dekl. § 9-7)	
Honorar til bostyrer og borevisor, og fordeling av tilførte midler	Vedlegg 10
Honorar bostyrer ekskl. mva	
Honorar borevisor/engasjert revisor ekskl. mva	
Tilførte midler fra omstøtelse og erstatning	
Andel tilførte midler (fordeling)	
Andel borevisor/engasjert revisor netto etter honorar	

Liste over diagrammer og tabeller

Diagrammer

<u>Diagram 1</u> Antall ferdigbehandlede bo etter aksjeselskaper tatt under konkursbehandling ved Oslo byfogdembete (Kilde: Brønnøysundregistrene).....	11
<u>Diagram 2</u> Antall åpnete konkurser og tvangsavviklinger i Norge og Oslo (Kilde: Brønnøysundregistrene).....	12
<u>Diagram 3</u> Bevilgning (mill. kr) i statsbudsjettet ("blå bok" kap. 475, post 21) til fortsatt bobehandling i bo med mistanke om økonomisk kriminalitet for årene 2005 til 2015	52
<u>Diagram 4</u> Fordeling av straffbare forhold under Melhusprosjektet pr. 1. juni 1992 (Kilde: NOU 1993: 16 s. 75)	65
<u>Diagram 5</u> Fordeling av straffbare forhold hos Heimgård, Larsen og Karlsen (1992).....	70
<u>Diagram 6</u> Fordeling av straffbare forhold hos Dahle-Eliassen, Hjelle og Horjen (2003)	74
<u>Diagram 7</u> Antall omstøtelige forhold i bo med og uten borevisor fordelt etter omstøtelsesregel (resultater fra min undersøkelse)	152
<u>Diagram 8</u> Antall erstatningsbetingende forhold i bo med og uten borevisor fordelt etter grunnlag (resultater fra min undersøkelse)	153
<u>Diagram 9</u> Antall straffbare forhold i bo med og uten borevisor fordelt etter grunnlag (resultater fra min undersøkelse)	159

Oversiktstabeller

<u>Oversikt 1</u> Forkortelser for bo med og uten borevisor	8
<u>Oversikt 2</u> Antall ferdigbehandlede bo totalt og fordelingen mellom utlodningsbo og innstillingsbo i råutvalg og endelig utvalg	8
<u>Oversikt 3</u> Driftsinntekter i kr for hver gruppe og totalt for hele utvalget (Kilde: Proff Forvalt)	9
<u>Oversikt 4</u> Balansesum i kr for hver gruppe og totalt for hele utvalget (Kilde: Proff Forvalt)	10
<u>Oversikt 5</u> Antall årsverk for hver gruppe og totalt for hele utvalget (Kilde: Proff Forvalt)	10
<u>Oversikt 6</u> Bobehandlingstid i antall dager for hver gruppe og totalt (Kilde: Bostyrers innberetning)	13
<u>Oversikt 7</u> Næringsfordeling i gruppe 1 og gruppe 2 (Kilde: Proff Forvalt)	14
<u>Oversikt 8</u> Konsern- og eierforhold i gruppe 1 og gruppe 2 (Kilde: Bostyrers innberetning)	14
<u>Oversikt 9</u> Systematisering av relevant informasjon i 7 hovedtabeller	16

<u>Oversikt 10</u>	
Inndeling av tabell 1 i undertabeller.....	19
<u>Oversikt 11</u>	
Forkortelser benyttet i tabell 1.....	19
<u>Oversikt 12</u>	
Inndeling av tabell 2 i undertabeller.....	21
<u>Oversikt 13</u>	
Forkortelser benyttet i tabell 2.....	22
<u>Oversikt 14</u>	
Inndeling av tabell 3 i undertabeller.....	22
<u>Oversikt 15</u>	
Inndeling av tabell 4 i undertabeller.....	23
<u>Oversikt 16</u>	
Forkortelser benyttet i tabell 4.....	23
<u>Oversikt 17</u>	
Inndeling av tabell 5 i undertabeller.....	23
<u>Oversikt 18</u>	
Inndeling av tabell 6 i undertabeller.....	23
<u>Oversikt 19</u>	
Forkortelser benyttet i tabell 6.....	23
<u>Oversikt 20</u>	
Inndeling av tabell 7 i undertabeller.....	24
<u>Oversikt 21</u>	
Timesatser for utført bobehandling (Kilde: Oslo byfogdembetes retningslinjer)	55
<u>Oversikt 22</u>	
Timehonorar for utført bobehandling (Kilde: Oslo byfogdembetes retningslinjer)	56
<u>Oversikt 23</u>	
Forskjeller i avdekkede krav, både potensielle (omst.m og erstat.m) og fullbyrdede (omst.g og erstat.g), mellom bo med og uten borevisor inkl. TBOR	143
<u>Oversikt 24</u>	
Avdekkede omstøtelseskrav og erstatningskrav i % av fordringsanmeldelser (anmeldte krav i boet), både potensielle (omst.m og erstat.m) og fullbyrdede (omst.g og erstat.g), i bo med og uten borevisor inkl. TBOR.....	143
<u>Oversikt 25</u>	
Avdekkede omstøtelseskrav og erstatningskrav i % av fordringsanmeldelser (anmeldte krav i boet), både potensielle (omst.m og erstat.m) og fullbyrdede (omst.g og erstat.g), i bo med og uten borevisor ekskl. TBOR	144
<u>Oversikt 26</u>	
Forskjeller i avdekkede krav, både potensielle (omst.m og erstat.m) og fullbyrdede (omst.g og erstat.g), mellom bo med og uten borevisor ekskl. TBOR	145
<u>Oversikt 27</u>	
Forskjeller mellom potensielle krav (omst.m og erstat.m) og fullbyrdede krav (omst.g og erstat.g) i bo med og uten borevisor inkl. TBOR, samt gjennomføringsgrad (g-grad).....	149
<u>Oversikt 28</u>	
Forskjeller mellom potensielle krav (omst.m og erstat.m) og fullbyrdede krav (omst.g og erstat.g) i bo med og uten borevisor ekskl. TBOR, samt gjennomføringsgrad (g-grad)	150
<u>Oversikt 29</u>	
Forskjell mellom tilførte midler gjennom bobehandlingen i bo med og uten borevisor	160

<u>Oversikt 30</u>	
Inngående bankbeholdning og tilførte midler gjennom bobehandlingen for bo med og uten borevisor (Kilde: Bostyrers innberetning).....	160
<u>Oversikt 31</u>	
Massekrav (boomkostnader) for bo med og uten borevisor (Kilde: Bostyrers innberetning).....	160
<u>Oversikt 32</u>	
Resultat (midler minus massekrav) for bo med og uten borevisor (Kilde: Bostyrers innberetning).....	161
<u>Oversikt 33</u>	
Resultat i forhold til fordringsanmeldelser i bo med og uten borevisor.....	161
<u>Oversikt 34</u>	
Fordeling av tilførte midler fra omstøtelse og erstatning mellom bostyrer og borevisor inkludert borevisors andel netto etter honorar	163
<u>Oversikt 35</u>	
Fordeling av tilførte midler fra omstøtelse og erstatning mellom bostyrer og engasjert revisor inkludert engasjert revisors andel netto etter honorar	168

Hovedtabeller

<u>Tabell 1-1-1</u>	
Omstøtelige og erstatningsbetingende forhold i bo uten borevisor	114
Oppsummering tabell 1-1-1	142
<u>Tabell 1-1-2</u>	
Omstøtelige og erstatningsbetingende forhold i bo med borevisor.....	116
Oppsummering tabell 1-1-2	142
<u>Tabell 1-1-3</u>	
Omstøtelige og erstatningsbetingende forhold i bo med borevisor ekskl. TBOR-selskaper .	117
Oppsummering tabell 1-1-3	150
<u>Tabell 1-2-1</u>	
Straffbare forhold i bo uten borevisor	119
Oppsummering tabell 1-2-1	155
<u>Tabell 1-2-2</u>	
Straffbare forhold i bo med borevisor	119
Oppsummering tabell 1-2-2	155
<u>Tabell 1-3-1</u>	
Øvrige krav i bo uten borevisor	120
Oppsummering tabell 1-3-1	153
<u>Tabell 1-3-2</u>	
Øvrige krav i bo med borevisor	121
Oppsummering tabell 1-3-2	153
<u>Tabell 1-4-1</u>	
Refusjonskrav i bo uten borevisor	122
Oppsummering tabell 1-4-1	154
<u>Tabell 1-4-2</u>	
Refusjonskrav i bo med borevisor	122
Oppsummering tabell 1-4-2	154
<u>Tabell 2-1-1 m</u>	
Fordeling av potensielle krav i bo uten borevisor	123
Oppsummering tabell 2-1-1 m	147

<u>Tabell 2-1-2 m</u>	
Fordeling av potensielle krav i bo med borevisor	124
Oppsummering tabell 2-1-2 m	147
<u>Tabell 2-1-3 m</u>	
Fordeling av potensielle krav i bo med borevisor ekskl. TBOR-selskaper	125
Oppsummering tabell 2-1-3 m	148
<u>Tabell 2-1-1 g</u>	
Fordeling av fullbyrdede krav i bo uten borevisor	126
Oppsummering tabell 2-1-1 g	151
<u>Tabell 2-1-2 g</u>	
Fordeling av fullbyrdede krav i bo med borevisor	127
Oppsummering tabell 2-1-2 g	151
<u>Tabell 2-2-1</u>	
Fordeling av straffbare forhold i bo uten borevisor	128
<u>Tabell 2-2-2</u>	
Fordeling av straffbare forhold i bo med borevisor	129
<u>Tabell 2-3-1</u>	
Fordeling av øvrige krav i bo uten borevisor	129
Oppsummering tabell 2-3-1	154
<u>Tabell 2-3-2</u>	
Fordeling av øvrige krav i bo med borevisor	130
Oppsummering tabell 2-3-2	154
<u>Tabell 2-4-1</u>	
Fordeling av refusjonskrav i bo uten borevisor.....	131
Oppsummering tabell 2-4-1	155
<u>Tabell 2-4-2</u>	
Fordeling av refusjonskrav i bo med borevisor	131
Oppsummering tabell 2-4-2	155
<u>Tabell 3-1-1</u>	
Relevante bestemmelser i deknl. benyttet i bo uten borevisor	132
<u>Tabell 3-1-2</u>	
Relevante bestemmelser i deknl. benyttet i bo med borevisor	134
<u>Tabell 4-1-1</u>	
Erstatningsansvarlig i bo uten borevisor	135
<u>Tabell 4-1-2</u>	
Erstatningsansvarlig i bo med borevisor	136
<u>Tabell 5-1-1</u>	
Relevante bestemmelser i asl. og revl. benyttet i bo uten borevisor	137
<u>Tabell 5-1-2</u>	
Relevante bestemmelser i asl. og revl. benyttet i bo med borevisor	137
<u>Tabell 6-1-1</u>	
Straffeansvarlig i bo uten borevisor	139
<u>Tabell 6-1-2</u>	
Straffeansvarlig i bo med borevisor.....	139
<u>Tabell 7-1-1</u>	
Relevante bestemmelser i strl. mv. benyttet i bo uten borevisor	140
<u>Tabell 7-1-2</u>	
Relevante bestemmelser i strl. mv. benyttet i bo med borevisor	141

Forord

Denne studien er gjennomført som en del av masterstudiet i regnskap og revisjon ved Handelshøyskolen BI i Oslo, og omfatter selvstendig arbeid på 30 studiepoeng. Planleggingen startet i forbindelse med et metodekurs i tredje semester (høstsemesteret 2015), og det praktiske arbeidet med oppgaven er gjennomført i fjerde semester (vårsemesteret 2016). Besvarelsen representerer avslutningen på min mastergrad.

Arbeidet med oppgaven har vært spennende, lærerikt og utfordrende. Jeg har opparbeidet meg ny innsikt i praktisk konkursbehandling, herunder hvilken rolle borevisor har, samt effekten av å bruke borevisor. Samtidig har jeg tilegnet meg god forståelse for gjeldende regelverk, tidligere undersøkelser og konkursproblematikk generelt.

Jeg ønsker å rette en stor takk til Erlend Kvaal for god veiledning. Videre vil jeg takke Konkursregisteret for hjelp med oversendelse av boinnberetningene. Jeg ønsker også å takke statsautorisert revisor Torbjørn Tronsrud og statsautorisert revisor Dag Krogs vold for nyttige innspill. Samtidig vil jeg takke min arbeidsgiver Revisjonsfirmaet Flattum & Co AS for støtte og fleksibilitet. Takk også til min samboer for forståelse og tålmodighet.

Oslo, 18.08.2016

Eugenia Krogs vold

Sammendrag

Formål:

Formålet med oppgaven har vært å undersøke hvilken effekt (bo)revisor har på bobehandlingen til konkursrammede aksjeselskaper.

Problemstilling:

Bidrar (bo)revisors gjennomgang av konkursselskapets regnskaper og forretningsførsel til avdekking av omstøtelige, erstatningsbetingende og straffbare forhold? Er nytten ved en slik gjennomgang høyere enn kostnaden?

Metode:

Konklusjonen er basert på en analyse av 30 konkurs- og tvangsoppløsningsbo ved Oslo byfogdembete i perioden 1. juli 2014 til 30. juni 2015.

Hovedfunn:

Det er avdekket mer omstøtelige, erstatningsbetingende og straffbare forhold i boene med borevisor enn i boene uten borevisor. Borevisor har vært kilden til avdekking av mer enn halvparten av forholdene. Det er også tilført mer midler totalt gjennom bobehandlingen, og det er et større overskudd til fordeling på kreditorene i boene med borevisor. Avkastningen, målt som tilførte midler fra omstøtelse og erstatning i forhold til fordringsanmeldelsene, er imidlertid noe dårligere i boene med borevisor enn i boene uten borevisor, noe som henger sammen med at det er anmeldt betydelig mer krav i bo hvor det er oppnevnt borevisor.

Konklusjon:

Basert på drøftelse av funn avdekket gjennom analysen har jeg kommet frem til at borevisor har en positiv effekt på bobehandlingen til konkursrammede aksjeselskaper, og at nytten, ut fra en overordnet vurdering, overstiger kostnaden. Både direkte og indirekte effekter er hensyntatt i vurderingen, herunder at borevisjonen også har et preventivt formål med tanke på konkurskriminalitet.

Del 1: Innledning

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Hovedregelen er at borevisor skal oppnevnes som en del av bobehandlingen. Loven åpner imidlertid for at borevisor kan unnlates oppnevnt når boet er enkelt og oversiktlig eller det ikke er tilstrekkelig med midler i boet. I praksis er oppnevning av borevisor heller unntaket enn hovedregelen. Tidligere undersøkelser, utredninger og uttalelser indikerer det. Om borevisorordningen burde være obligatorisk eller ikke var ett av temaene som ble utredet ved revisjon av konkursregelverket på 90-tallet. Hvor langt behovet for bruk av borevisor rekker, og muligheten for finansiering av boene uten midler, var sentrale diskusjonsemner.

Formålet med samfunnsforskning er å være grunnlag for beslutninger. Gjennom å undersøke effekten borevisor har på bobehandlingen, ønsker jeg primært å belyse hvilken nytte oppnevning av borevisor har for kreditorene, næringslivet og allmennheten for øvrig. Det tas hensyn til at oppnevning av borevisor også har en kostnadsside. Oppgaven har særlig interesse for revisorer og advokater som arbeider med konkurser og andre spesialoppdrag.

Gjennom min revisorutdanning fra Handelshøyskolen BI og erfaring som revisormedarbeider hos Revisjonsfirmaet Flattum & Co AS, hvor jeg blant annet er gitt muligheten til å arbeide med konkursoppdrag, har jeg både et faglig og praktisk utgangspunkt for å besvare problemstillingen.

1.2 Presentasjon av problemstillingen

Formålet med oppgaven har vært å undersøke hvilken effekt (bo)revisor har på bobehandlingen til konkursrammede aksjeselskaper. Dette har gitt opphav til følgende problemstilling:

Bidrar (bo)revisors gjennomgang av konkursselskapets regnskaper og forretningsførsel til avdekking av omstøtelige, erstatningsbetingende og straffbare forhold? Er nytten ved en slik gjennomgang høyere enn kostnaden?

Konklusjonen er basert på en analyse av 30 konkurs- og tvangsoppløsningsbo ved Oslo byfogdembete i perioden 1. juli 2014 til 30. juni 2015.

1.3 Oppgavens struktur

For å gi leseren oversikt, har jeg valgt å presentere oppgavens struktur. Oppgaven er inndelt i syv deler. Den første delen er innledningskapitlet. Her informerer jeg om bakgrunn for valg av tema, og problemstillingen presenteres. I denne delen finnes også definisjoner av sentrale begreper og en oppstilling av lover og lovforkortelser som brukes underveis i besvarelsen.

Den andre delen er metodekapitlet. Formålet med dette kapitlet er å redegjøre for hvordan jeg har gått frem for å besvare problemstillingen. Valg av metode begrunnes, og utvalget presenteres og drøftes. Det foreligger informasjon om datainnsamling og dataanalyse, samt en vurdering av undersøkelsens reliabilitet og validitet. I avsnittet som tar for seg dataanalyse presenteres sentrale tabeller, og jeg redegjør for hva som måles gjennom analysen, bruk av skjønn under bearbeiding av informasjonen, og forventninger basert på kjennetegn ved utvalget. Deretter fremgår en "oppskriftsbok" for hvordan jeg går frem i den empiriske delen av besvarelsen.

Gjeldende regelverk gjennomgås i den tredje delen. Konkursretten, herunder reglene om omstøtelse, er hovedfokuset for gjennomgangen, men også relevante erstatningsregler og straffebestemmelser presenteres. Etter det følger en beskrivelse av finansieringsordninger, herunder offentlige og private garantiordninger, samt informasjon om godtgjørelse for utført bobehandling.

I del fire tar jeg for meg tidligere undersøkelser og konkursproblematikk generelt. Formålet er å belyse sentrale problemområder innenfor konkursbehandling.

Jeg redegjør nærmere for borevisors rolle i bobehandlingen under del fem. Med denne delen ønsker jeg å gi leseren forståelse for hva en borevisjon innebærer i praksis. Utgangspunktet for kapitlet er min erfaring som revisormedarbeider på konkursoppdrag.

I del seks fremkommer den empiriske delen av besvarelsen. Her analyseres 30 konkurs- og tvangsoppløsningsbo med tanke på borevisors arbeid med å avdekke mulige omstøtelige, erstatningsbetingende og straffbare forhold. De syv tabellene som ble presentert i metodekapitlet oppsummeres under det siste avsnittet i denne delen.

Konklusjonen presenteres i del syv. Her gjennomgår jeg hovedfunn og besvarer problemstillingen. Deretter fremgår enkelte synspunkter knyttet til dagens regelverk, begrensninger ved oppgaven og forslag til videre forskning.

1.4 Definisjoner

1.4.1 Sentrale begreper

Problemstillingen består av tre sentrale begreper: "omstøtelse", "erstatning" og "straff". Begrepene defineres nedenfor, og operasjonaliseres ytterligere under avsnitt 2.4. Jeg har også funnet det hensiktsmessig å forklare hva jeg legger i begrepet "revisor", samt definere begrepene "konkurs", "konkursbo" og "tvangsoppløsningsbo".

1.4.2 Revisor

Med begrepet "revisor" sikter jeg til de lovbeskyttede titlene registrert revisor og statsautorisert revisor, hvor revisorloven stiller krav til utdanning, praksis og vandel. I relasjon til konkursbehandling kan revisor være formelt oppnevnt av retten (heretter kalt "borevisor") eller engasjeres av bostyrer på konsulentbasis (heretter kalt "engasjert revisor"). Når det prinsipielt ikke er nødvendig å skille mellom "borevisor" og "engasjert revisor", benyttes "borevisor" som samlebetegnelse. Det konkursrammede selskapets valgte revisor er, på linje med styret og daglig leder, aktuell part i forbindelse med boets vurdering av erstatningsansvar og straffeansvar. På grunn av inhabilitet kan selskapets valgte revisor ikke formelt oppnevnes som borevisor.

1.4.3 Konkurs

Konkurs er en form for fellesforfølgning, og innebærer at fordringshaverne (kreditorene) i fellesskap tar beslutning i de samlede eiendelene til en insolvent

skyldner (debitor), hvorefter eiendelene realiseres og fordeles på kreditorene gjennom et dividendeoppgjør.

1.4.4 Konkursbo

Konkursboet representerer kreditorfellesskapet som har oppstått som følge konkurs, og har som formål å ivareta deres interesser.

1.4.5 Tvangsoppløsningsbo

Selskaper som er besluttet tvangsoppløst etter aksjeloven skal, på samme måte som et konkursbo, følge konkurslovens og dekningslovens regler for avvikling.

1.4.6 Omstøtelse

Med begrepet "omstøtelse" sikter jeg til regler om omstøtelse ved konkurs. Reglene er lovfestet i dekningsloven kapittel 5 og er behandlet under avsnitt 3.4.3. Loven definerer ikke hva som menes med omstøtelse. I følge Brækhus og Berg (2014) er omstøtelsesreglene en forlengelse av gyldighets- og rettsvernsreglene.¹ Reglene berører følgelig både avtalerettslige og panterettslige problemstillinger, og innebærer at omstøtelse (omgjøring) kan skje selv om det foreligger gyldig avtale og rettsvern (særrett) er oppnådd. Transaksjonen (disposisjonen) reverseres fordi lovgiver av likhetshensyn har funnet at boet burde kunne omgjøre avtalen. I henhold til Brækhus og Berg (2014) er omstøtelse en spesiell form for tilbakesøking, som bare et insolvent bo kan gjøre gjeldende.² Når et insolvent bo påberoper seg et omstøtelsesgrunnlag, vil den omstøtelige disposisjon tilbakeføres til boet og/eller erstattes av den berikede part. Hvorvidt en står ovenfor et tilbakeføringskrav eller erstatningskrav vil blant annet avhenge om mottakeren var i god eller ond tro da disposisjonen ble fullbyrdet. Som jeg kommer tilbake til senere, er det i den forbindelse trukket et skille mellom objektive og subjektive omstøtelsesregler.

1.4.7 Erstatning

Erstatning er en pengemessig kompensasjon for påført skade eller tap.³ Erstatningskrav kan oppstå både i og utenfor kontraktsforhold, og kan bygge på

¹ Se Jussens Venner vol. 49 2014, 63.

² Se Jussens Venner vol. 49 2014, 67.

³ Se <https://snl.no/erstatning> (sist besøkt 10. juni 2016).

både lovfestede og ulovfestede regler. Det er boets erstatningskrav på vegne av kreditorfellesskapet som er av interesse for min besvarelse. Enkeltforfølgende kreditorer som har et selvstendig krav mot selskapets styre, daglig leder eller revisor, må selv gå til sak. Jeg skiller mellom boets krav mot selskapets styre, daglig leder og revisor, og krav som er rettet mot andre parter (heretter betegnet "øvrige krav"). Som jeg kommer tilbake til senere vil "øvrige krav" fremsatt av selskapet før konkursen, og som overtas av boet på selskapets vegne, holdes utenfor analysen med mindre enkelte vilkår er oppfylt.⁴ Erstatningskrav overfor ledelsen⁵ og revisor vil alltid inkluderes så lenge det er kreditorfellesskapet som er påført et økonomisk tap og ikke kreditorer med individuelle krav. Omstøtelse etter den subjektive omstøtelsesregel i dekningsloven klassifiseres som et omstøtelseskrav og ikke et erstatningskrav, selv om kompensasjonen er erstatning, jf. omtale av dette over.

1.4.8 Straff

Med begrepet "straff" mener jeg bot eller fengsel. Det er domstolene som idømmer straff etter at det er reist tiltale fra påtalemyndighetene.⁶ I stedet for å reise tiltale, kan påtalemyndighetene velge å avgjøre saken ved forelegg (bot og/eller inndragning). Forelegg representerer et alternativ til rettssak, og er aktuelt for mindre alvorlige lovbrudd.⁷ Tradisjonelt har straff blitt definert som "et onde som staten påfører den som har begått en straffbar handling, for at det skal føles som et onde".⁸ En ulovlig og/eller umoralsk handling kan gi følelsen av en indre straff, slik hovedpersonen Raskolnikov strebet med i romanen "Forbrytelse og straff" av Dostojevskij fra 1866, etter å ha begått mord for egen økonomisk vinning. Når kriminelle gis en ytre straff, har det også en preventiv virkning på samfunnet. I Gary S. Becker sitt essay fra 1968, "Crime and Punishment: An Economic Approach", trekker han innledningsvis frem hvordan lovgivningen i vesten har ekspandert utover 1900-tallet for å reversere 1800-tallets "laissez faire"-tankegang. Lovgivningen rammer ikke lenger bare mord, voldtekt og innbrudd, men har blitt betydelig mer sofistisert. Det er ytre straff påført av staten

⁴ Se avsnitt 2.4.2.

⁵ Med "ledelsen" mener jeg styret og daglig leder i aksjeselskaper.

⁶ Se Gulden 2015, 330.

⁷ Se <https://snl.no/forelegg> (sist besøkt 20. juni 2016).

⁸ Se <https://www.domstol.no/no/Straffesak/Straffereaksjoner/> (sist besøkt 20. juni 2016).

gjennom dom eller forelegg som følge av økonomisk kriminalitet som er av interesse for min besvarelse. Økonomisk kriminalitet er profittmotiverte lovbrudd som ofte begås innenfor en ellers lovlig økonomisk virksomhet. I søkelyset er konkursskriminalitet, som er en av flere former for økonomisk kriminalitet. Konkursskriminalitet er et begrep som favner vidt, og omfatter "straffbare handlinger som begås eller avdekkes i forbindelse med eller i forkant av en konkursbehandling".⁹ Tapene som kreditorene påføres som følge av konkursskriminalitet utgjør et betydelig samfunnsproblem.

1.5 Lovforkortelser

Nedenfor fremgår lovene som er benyttet underveis i besvarelsen med tilhørende forkortelse.

L13.06.1980 nr. 24 Lov om ligningsforvaltning (ligningsloven, forkortet lignl.)
L08.02.1980 nr. 2 Lov om pant (panteloven, forkortet pantel.)
L08.06.1984 nr. 58 Lov om gjeldsforhandling og konkurs (konkursloven, kkl.)
L08.06.1984 nr. 59 Lov om fordringshavernes dekningsrett (dekningsloven, deknl.)
L26.06.1992 nr. 86 Lov om tvangsfullbyrdelse (tvangsfullbyrdelsesloven, tvangsl.)
L13.06.1997 nr. 44 Lov om aksjeselskaper (aksjeloven, asl.)
L17.07.1998 nr. 56 Lov om årsregnskap m.v. (regnskapsloven, rskl.)
L15.01.1999 nr. 2 Lov om revisjon og revisorer (revisorloven, revl.)
L26.03.1999 nr. 14 Lov om skatt av formue og inntekt (skatteloven, sktl.)
L19.11.2004 nr. 73 Lov om bokføring (bokføringsloven, bokfl.)
L17.06.2005 nr. 67 Lov om betaling og innkreving av skatte- og avgiftskrav (skattebetalingsloven, sktbl.)
L20.06.2005 nr. 28 Lov om straff (straffeloven, forkortet strl.)
L19.06.2009 nr. 58 Lov om merverdiavgift (merverdiavgiftsloven, forkortet mval.)

⁹ Se <http://www.okokrim.no/konkursskriminalitet> (sist besøkt 20. juni 2016).

Del 2: Metode

2.1 Metodevalg

Formålet med studien er å undersøke borevisors effekt på bobehandlingen. Problemstillingen er introdusert ovenfor, og bør sammen med formålet, ligge til grunn for valg av metode. En underliggende forutsetning for å besvare problemstillingen på en hensiktsmessig måte, er å studere hvilken effekt borevisor har i virkeligheten og se det i sammenheng med borevisors rolle i bobehandlingen. Fokuset ligger på realitet og praksis, hvor det vitenskapelige er mer fremtredende enn det juridiske. Det er følgelig benyttet en samfunnsvitenskapelig metode, fremfor en juridisk metode, for å besvare problemstillingen.

Innenfor samfunnsvitenskapelig forskning er det vanlig å skille mellom kvalitativ og kvantitativ metode. Metodene kan kombineres, men normalt vil den ene tilnærmingen vektlegges mer enn den andre.¹⁰ Jeg har benyttet et kvalitativt utgangspunkt for min studie. Dette er spesielt egnet når forskningen er undersøkende (eksplorativ) og hovedvekten ligger på forståelse fremfor testing av hypoteser.¹⁰

Et særtrekk ved kvalitativ forskning er at det brukes ustandardiserte data, som nødvendiggjør inndeling av informasjon i kategorier¹¹. Bruk av kvantitativ forskning, herunder statistisk metode, krever på sin side standardiserte data, slik at mening kan utledes av tall fremfor ord. Innenfor statistisk testing er det spesielt viktig at utvalget er representativt for populasjonen. En underliggende forutsetning for representativitet er et stort nok utvalg. For noen problemstillinger vil derfor kvantitativ metode være lite egnet (ikke teknisk gjennomførbart).¹²

Det er benyttet offentlige kanaler for innhenting av data, som normalt forbindes med sekundærdata. Dataene som jeg har benyttet i min studie har vært ustandardiserte, og for å besvare problemstillingen har det vært nødvendig å

¹⁰ Se Ghauri og Grønhaug 2010, 105.

¹¹ Se Saunders, Lewis og Thornhill 2012, 547.

¹² Forelesning med Erlend Kvaal høsten 2015 (metodekurs for master i regnskap og revisjon).

kategorisere (kvantifisere) informasjonen i egne tabeller. Slik "skreddersydd" informasjon krever subjektiv seleksjon, med tanke på hvilken informasjon som skal inkluderes, og skjønn, i forhold til når et tilfelle havner inn under operasjonelle definisjoner av informasjonen som skal inkluderes.¹³ Mine data bærer derfor i større grad preg av å være primærdata.

Metoden jeg har brukt kan sees på som en utvidet casestudie (kvalitativ dybdestudie). Jeg har foretatt et målrettet valg av case (bo) i forhold til problemstillingen og undersøkt særtrekkene ved det enkelte bo.

2.2 Utvalg

Utvalget består av 30 konkurs- og tvangsoppløsningsbo ved Oslo byfogdembete i perioden 1. juli 2014 til 30. juni 2015.¹⁴ Boene er delt i to grupper. I den ene gruppen har vi bo uten borevisor (KBO/TBO), mens den andre gruppen består av bo med borevisor (KBOR/TBOR).

Oversikt 1

Forkortelser for bo med og uten borevisor

Gruppe 1	Bo uten borevisor
KBO	Konkursbo uten borevisor
TBO	Tvangsoppløsningsbo uten borevisor
Gruppe 2	Bo med borevisor
KBOR	Konkursbo med borevisor
TBOR	Tvangsoppløsningsbo med borevisor

Borevisor var oppnevnt i halvparten av de 30 boene. Det er derfor 15 bo i hver gruppe. I 3 av de 15 boene uten borevisor hadde boet engasjert en revisor til å utføre avtalte kontrollhandlinger.

Oversikt 2

Antall ferdigbehandlede bo totalt og fordelingen mellom utlodningsbo og innstillingsbo i råutvalg og endelig utvalg

Ferdigbehandlede bo	Råutvalg	KBO/TBO	KBOR/TBOR
Utlodningsbo	161	15	6
Innstillingsbo	633	0	9
Sum	794	15	15

¹³ Se avsnitt 1.4 for operasjonelle definisjoner av omstøtelse, erstatning og staff.

¹⁴ Se vedlegg 1 for identifikasjon av selskapene.

Utgangspunktet for utvalget var konkursrammede og tvangsoppløste aksjeselskaper innenfor den valgte perioden. I første omgang valgte jeg ut alle ferdigbehandlede bo hvor borevisor hadde blitt oppnevnt. Med ferdigbehandlede bo menes både avsluttede bo ("utlodningsbo") og innstilte bo ("innstillingsbo").¹⁵ Det var 161 utlodningsbo, hvorav 6 med borevisor, og 633 innstillingsbo, hvorav 9 med borevisor. Borevisor var følgelig oppnevnt i 15 av 794 ferdigbehandlede bo, som gir en andel på 1,89 %. I tillegg ønsket jeg å ha en "kontrollgruppe". Målet med kontrollgruppen var ikke bare sammenligning, men også å avdekke bo med "engasjert revisor". Jeg foretok derfor et utvalg blant de resterende utlodningsboene hvor det ikke var oppnevnt borevisor (155 av 161 utlodningsbo), og bestemte meg for å utelukke de minste boene. Det vises i den forbindelse til Melhusprosjektet (1992), hvor det ble konkludert med at en særskilt revisorgjennomgang i de aller minste boene hadde lite for seg.¹⁶ Etter å ha forhørt meg med Konkursregisteret om det var en enkel måte å skille de større fra de mindre boene, for eksempel basert på informasjon om bomasse og fordringsmasse, fikk jeg beskjed om dette i stor grad var en manuell jobb. Jeg bestemte meg derfor for å foreta et utvalg basert på siste offentliggjorte regnskap. Alle selskaper med balansesum større enn 20 mill. kr og/eller antall ansatte større enn 10 årsverk ble valgt ut. Målet var å finne bo av en viss størrelse utover de boene hvor borevisor var oppnevnt. Nedenfor fremgår informasjon om driftsinntekter, balansesum og antall årsverk for boene med og uten borevisor.¹⁷ Informasjonen er basert på siste offentliggjorte årsregnskap for selskapene i utvalget.¹⁸

Oversikt 3

Driftsinntekter i kr for hver gruppe og totalt for hele utvalget (Kilde: Proff Forvalt)

Driftsinntekter i kr	KBO/TBO	KBOR	Totalt
Gj.snitt	24 241 005	27 296 889	25 386 962
Std.avvik	21 106 565	28 905 522	23 750 132
Median	18 854 000	23 702 000	19 037 000
Maks	73 662 000	77 394 000	77 394 000
Min	0	0	0

¹⁵ Se avsnitt 3.3.4 for informasjon om når det er aktuelt å innstille fremfor å avslutte et bo.

¹⁶ Se avsnitt 4.2.1 for nærmere informasjon om prosjektet.

¹⁷ Informasjon om hvert enkelt selskap fremgår av vedlegg 3.

¹⁸ Tallene er hentet fra Proff Forvalt (se avsnitt 2.3).

Oversikt 4**Balansesum i kr for hver gruppe og totalt for hele utvalget (Kilde: Proff Forvalt)**

Balansesum i kr	KBO/TBO	KBOR	Totalt
Gj.snitt	74 240 933	89 042 181	79 791 401
Std.avvik	165 333 095	149 718 185	156 489 621
Median	7 919 000	12 108 000	9 400 500
Maks	568 044 000	405 824 000	568 044 000
Min	1 732 000	110 000	110 000

Oversikt 5**Antall årsverk for hver gruppe og totalt for hele utvalget (Kilde: Proff Forvalt)**

Antall årsverk	KBO/TBO	KBOR	Totalt
Gj.snitt	18	11	16
Std.avvik	13	14	13
Median	15	6	14
Maks	50	34	50
Min	0	0	0

Som det fremgår av oversikt 3, 4 og 5 over er det ikke betydelige forskjeller mellom de to gruppen. Merk at det for gruppe 2 kun foreligger opplysninger om KBOR-selskapene. Årsaken til det er at det ikke var innlevert noen regnskaper for tvangsoppløsningsboene (TBOR) for noen av årene. Boene med borevisor har høyere driftsinntekter og større balansesum, men til gjengjeld har det vært flere årsverk i boene uten borevisor. Dette kan indikere at en står overfor to grupper av lignende størrelse, målt i driftsinntekter, balansesum og antall årsverk. Det er kun de to sistnevnte størrelsesmålene (balansesum og antall årsverk) som ble benyttet til å foreta utvalget av boene uten borevisor (se over om kriterier for utvalg).

Blant de 9 innstillingsboene i boene med borevisor var det 6 selskaper som hadde tilhørt samme konsern. Dette medfører at andel bo hvor det er oppnevnt borevisor i mitt utvalg (1,89 %) ikke nødvendigvis gir et riktig bilde av normalsituasjonen. Det vises her til tidligere undersøkelser som indikerer at borevisor oppnevnes i svært få tilfeller.¹⁹ Blant annet var det i perioden 01.07.2001 til 30.06.2002 kun oppnevnt borevisor i 3 av 773 aksjeselskaper (0,39 %).²⁰ Av de 773 aksjeselskapene var det 207 utlodningsbo og 566 innstillingsbo. Antallet er på linje med hva som gjelder for mitt utvalg. Fordelingen mellom utlodningsbo og

¹⁹ Se del 4 for informasjon om tidligere undersøkelser.

²⁰ Se Dahle-Eliassen, Hjelle og Horjen 2003, 100.

innstillingsbo er noe forskjellig (større andel innstillingsbo i mitt utvalg).

Inkludert andre selskapsformer og personlige konkurser var det totalt 1177 avsluttede konkursbo i denne perioden, hvor det var oppnevnt borevisor i 8 av boene (0,68 %).²¹

Diagram 1

Antall ferdigbehandlede bo etter aksjeselskaper tatt under konkursbehandling ved Oslo byfogdembete (Kilde: Brønnøysundregistrene)

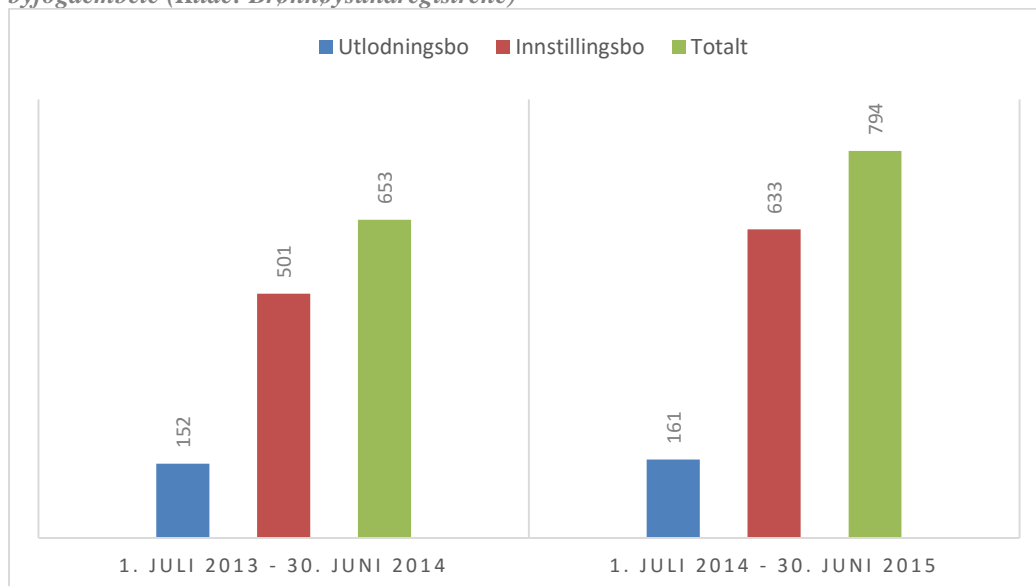

Diagram 1 viser antall ferdigbehandlede bo for perioden jeg har valgt, og for samme periode året før etter aksjeselskaper tatt under konkursbehandling ved Oslo byfogdembete.²² Totalt sett har det vært en økning i ferdigbehandlede bo på 22 %. Andelen innstillingsbo i forhold til totale bo er 77 % i 2013/2014 og 80 % i 2014/2015. I undersøkelsen fra 2003 omtalt over, var det 73 % innstillingsbo for perioden 2001/2002. En kan følgelig se tendenser til en økende andel innstillingsbo i forhold til utlodningsbo.²³

²¹ Se <http://www.konkursradet.no/konkursraadets-undersoekelse-i-oslo.5304963-300315.html> pkt. 4.4 (sist besøkt 20. mai 2016).

²² Etter at bobehandlingen er avsluttet eller innstilt, er kunngjøringene offentlig tilgjengelig i 3 år på brreg.no. Det har følgelig ikke vært mulig å utarbeide tilsvarende oversikt for flere perioder.

²³ Det må tas hensyn til at fordelingen er ukjent for periodene fra 2002/2003 til 2012/2013.

Diagram 2

Antall åpnete konkurser og tvangsavviklinger i Norge og Oslo (Kilde: Brønnøysundregistrene)

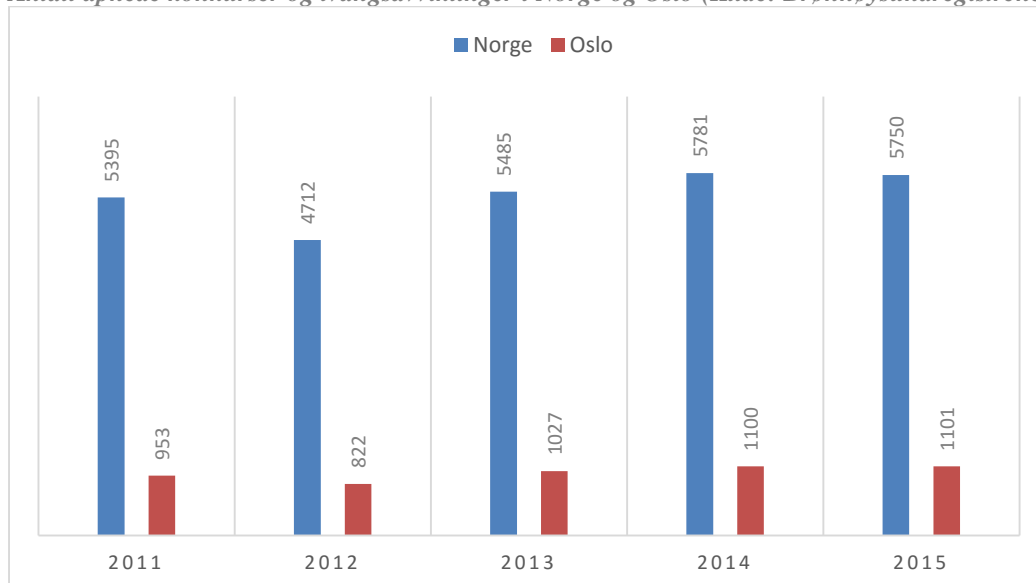

Diagram 2 viser antall åpnete konkurser og tvangsavviklinger i Oslo og på landsbasis for årene 2011 til 2015.²⁴ Som det fremgår av årsmeldingen til Brønnøysundregistrene for 2014 har det etter toppen i 2009 vært et synkende antall konkurser og tvangsavviklinger frem til 2012. Fra 2013 har antall konkurser og tvangsavviklinger vært økende. Utviklingen fra 2013 til 2015 har vært stabil. Åpnete konkurser og tvangsavviklinger i Oslo for alle 5 årene utgjør mellom 17 og 19 % av det som gjelder totalt for hele landet. Andelen har holdt seg meget stabilt på 19 % de siste 3 årene.

Antall åpnete konkurser er i stor grad konjunkturavhengig. Det vises for eksempel til finanskrisens innvirkning på statistikken for 2009. Antall ferdigbehandlede bo er på sin side avhengig av bobehandlingstiden. Ofte vil bobehandlingen pågå over flere år, og da vil den samfunnsøkonomiske virkningen påvirke statistikken på et senere tidspunkt. Lengden på bobehandlingen vil variere fra et bo til et annet, noe som vil gi til dels tilfeldige utslag på når virkningen inntreffer for ferdigbehandlede bo.

²⁴Se <https://www.brreg.no/produkter-og-tjenester/statistikk/eldre-statistikk/> (sist besøkt 11. april 2016).

Oversikt 6**Bobehandlingstid i antall dager for hver gruppe og totalt (Kilde: Bostyrers innberetning)**

Dager	KBO/TBO	KBOR/TBOR	Totalt
Gj.snitt	934	1 125	1 029
Std.avvik	636	746	688
Median	686	733	733
Maks	2 344	2 577	2 577
Min	286	361	286

Oversikten over viser bobehandlingstid i antall dager, og er basert på dato for konkursåpning og konkursavslutning i henhold til boinnberetningene. I mitt utvalg er gjennomsnittlig bobehandlingstid 1029 dager.²⁵ Dette er betydelig høyere enn hva som gjelder i undersøkelsen fra 2003, hvor gjennomsnittlig bobehandlingstid var 249 dager.²⁶ Årsaken til den store forskjellen er at deres utvalg tok for seg alle aksjeselskaper innenfor den angitte perioden (tilsvarende mitt råutvalg). Min studie er som nevnt en kvalitativ dybdestudie av 30 bo. Alle bo som er i mitt utvalg er valgt ut fordi de har visse kjennetegn (bo med oppnevnt borevisor og øvrige "store" bo). Disse kjennetegnedede antas å få avgjørende betydning for bobehandlingstiden. Dette underbygges med at borevisor normalt oppnevnes i de større og mer krevende boene, hvor det kan være saker som pågår over flere år. I de "store" boene hvor det er ikke er oppnevnt borevisor, kan det likevel tenkes at bostyrer har valgt å engasjere en revisor i forbindelse med de saker som reises (tilfelle for 3 av mine bo). I boene med borevisor er gjennomsnittlig bobehandlingstid 1 125 dager, mens antall dager er 934 for boene uten borevisor. Det påpekes i den forbindelse at det i boene med "engasjert revisor" var en høyere gjennomsnittlig bobehandlingstid enn hva som gjelder for gruppen samlet (1 179 dager sammenlignet med 934 dager for gruppen samlet). Det må tas hensyn til at det er noen av boene som trekker opp gjennomsnittet i betydelig grad. Den lengste og korteste bobehandlingstiden i utvalget er på hhv. 2 577 (maks) og 286 dager (min). Standardavviket (spredningen) utgjør 688 dager. Medianen er på 733 dager, som er lav i forhold til totalgjennomsnittet på 1029 dager. I undersøkelsen fra 2003 var medianen på 183 dager i forhold til et gjennomsnitt på 249 dager.²⁷

²⁵ Se vedlegg 6 for informasjon om bobehandlingstid for hvert enkelt bo.

²⁶ Se Dahle-Eliassen, Hjelle og Horjen 2003, 106.

²⁷ Se Dahle-Eliassen, Hjelle og Horjen 2003, 106.

Oversikt 7**Næringsfordeling i gruppe 1 og gruppe 2 (Kilde: Proff Forvalt)**

Næring	KBO/TBO	KBOR/TBOR
Engros-, detaljhandel, restaurantvirksomhet o.l.	5	0
Bygg, anlegg, rørleggerarbeid, installasjon, produksjon o.l.	5	2
Diverse tjenesteytende næringer	5	13
Sum	15	15

Som det fremgår over har jeg delt boene inn i tre næringer.²⁸ Det er tjenesteytende næringer som dominerer i mitt utvalg, noe som skyldes at 87 % av boene med borevisor tilhører denne næringen. Fordelingen er jevn i boene uten borevisor. I undersøkelsen fra 2003 var det flest selskaper innenfor "annen forretningsmessig tjenesteyting".²⁹

Oversikt 8**Konsern- og eierforhold i gruppe 1 og gruppe 2 (Kilde: Bostyrers innberetning)**

Konsern- og eierforhold	KBO/TBO	KBOR/TBOR
Del av et konsern	67 %	100 %
Helei et (enten av person eller selskap)	53 %	40 %
Kun eiet av fysiske personer (en eller flere)	40 %	0 %
Kun eiet av selskapsaksjonærer (en eller flere)	60 %	47 %
Kombinert fysisk og juridisk eierskap	0 %	53 %

Informasjon om konsern- og eierforhold fremgår over, og viser at det er flere konsernselskaper, større eierspredning og mindre personlig eierskap i boene med borevisor.³⁰

Basert på resonnementet over synes det ikke å være noe ekstraordinært med min utvalgsperiode, verken i forhold til Oslo eller på landsbasis. Skjevheten som følger av at 6 av innstillingsboene med borevisor var del av samme konsern, har imidlertid medført at det er en risiko for at det er flere bo med oppnevnt borevisor i min periode enn det som er normalt. Det har også påvirket andre kjennetegn ved utvalget mitt, herunder bobehandlingstid, næringsfordeling og konsern- og eierforhold, som er nærmere omhandlet ovenfor. Dette er hensyntatt i min konklusjon.

²⁸ Se vedlegg 1-1 og 1-2 for informasjon om næringskode for hvert enkelt selskap.

²⁹ Se Dahle-Eliassen, Hjelle og Horjen 2003, 89.

³⁰ Se vedlegg 2 for informasjon om konsern- og eierforhold for hvert enkelt selskap.

Utvalget har som nevnt ikke vært tilfeldig, men systematisk (valg av alle bo med visse kjennetegn). En måte å se det på er at jeg har delt populasjonen (794 aksjeselskaper) inn i to underpopulasjoner (bo med borevisor og øvrige "store" bo), og testet 100 % av underpopulasjonene. Det er knyttet usikkerhet til nøyaktigheten av stratifisering (inndelingen) med tanke på boene som er definert som "store". Målet var å finne de mer krevende boene, og det er ikke nødvendigvis slik at "stor" er ensbetydende med "krevende". Dette er imidlertid en kvalitativ dybdestudie, hvor målet er å få innsikt i bobehandlingen. Denne innsikten vil kunne opparbeides selv om en fullstendig gjennomgang av hvert enkelt bo i råutvalget, ville ha avdekket bo som burde ha blitt inkludert i min casestudie, men som ikke ble inkludert fordi de fastsatte kriterier ikke var tilfredsstillende. Det avgjørende for min studie er med andre ord ikke hvorvidt utvalget er representativt eller ikke, men heller om de boene jeg har valgt har gitt meg den nødvendige innsikt for å komme frem til en velbegrunnet konklusjon.

2.3 Datainnsamling

Konkursregisteret i Brønnøysund er benyttet som hovedkilde for datainnsamling. I første omgang foretok jeg avgrensede søk på dato, sted og kunngjøringstype gjennom brreg.no for å finne frem til råutvalget mitt.³¹ I kunngjøringene er det ikke opplysninger om borevisor, slik at jeg var nødt til å kontakte Konkursregisteret for å motta informasjon om det. For å foreta utvalget av "store" bo benyttet jeg siste offentlige årsregnskap tilgjengelig på Proff Forvalt.³² Etter å ha henvendt meg til Konkursregisteret mottok jeg konkursinnberetninger for samtlige 30 utvalgte bo. Dette utgjorde til sammen 100 innberetninger av varierende lengde og kvalitet. I innberetningene foreligger det informasjon om konkursen og konkursdebitor, herunder årsakene til konkursen og tidspunkt for insolvens. Det redegjøres for bobehandlingen, herunder boets stilling og status, inkludert informasjon om omstøtelige, erstatningsbetingende og straffbare forhold. I tillegg mottok jeg informasjon om hvilke bo som var oversendt til påtalemyndighetene for videre undersøkelse. Denne informasjonen mottok jeg for alle de 161 utlodningsboene i råutvalget mitt i tillegg til de 9 innstillingsboene hvor borevisor var oppnevnt. For de resterende 624 innstillingsboene har jeg ikke

³¹ Se <http://w2.brreg.no/kunngjoring/index.jsp> (sist besøkt 15.4.2016).

³² Se <https://www.bi.no/bibliotek/Databaser/Proff-Forvalt/> (sist besøkt 15.4.2016).

informasjon om antallet oversendt til påtalemyndighetene. Årsaken til det er at mitt hovedfokus var rettet mot boene med midler (utlodningsboene) i perioden hvor jeg foretok datainnsamlingen. At informasjonen ikke foreligger for hele råutvalget (både utlodningsbo og innstillingsbo) har representert en begrensning i forhold til sammenligning med tidligere undersøkelser.³³ Før en innberetning eventuelt oversendes til påtalemyndighetene, kan den først ha blitt sendt til skattemyndighetene. Det er aktuelt dersom de mulige straffbare forhold er knyttet til brudd på skatte- og avgiftslovgivning. Som jeg kommer tilbake til i konklusjonen, er det en risiko for at informasjon mottatt fra Konkursregisteret er mangelfull for eventuelle innberetninger oversendt til skattemyndighetene. Dette er imidlertid ikke av vesentlig betydning, da sammenligningsgrunnlaget med tidligere undersøkelser i utgangspunktet var begrenset på grunn av manglende informasjon for innstillingsboene. Det er uansett analyse av de 30 boene utvalget som har hatt direkte betydning for min konklusjon.

2.4 Dataanalyse

2.4.1 Systematisering av informasjon

2.4.1.1 Hovedtabeller

I forbindelse med analyse av mottatte innberetninger har jeg systematisert relevant informasjon i 7 hovedtabeller slik det fremgår av oversikt 9 nedenfor. Jeg har deretter delt hovedtabellene inn i undertabeller. Hver enkelt tabell gjennomgås under avsnitt 2.4.2 til 2.4.8. For definisjoner av sentrale begreper vises det til avsnitt 1.4.

Oversikt 9

Systematisering av relevant informasjon i 7 hovedtabeller

T1	Kvantifisering av omstøtelige, erstatningsbetingende og straffbare forhold
T2	Fordeling av beløp fra tabell 1 mellom bostyrer og borevisor/engasjert revisor
T3	Omstøtelseskrav fordelt etter relevante bestemmelser i dekningsloven
T4	Informasjon om erstatningsansvaret gjaldt styret, daglig leder eller ekstern revisor
T5	Erstatningskrav fordelt på relevante bestemmelser i aksjeloven og revisorloven
T6	Informasjon om straffeansvaret gjaldt styret, daglig leder eller ekstern revisor
T7	Straffbare forhold fordelt på relevante bestemmelser i straffeloven mv.

³³ Se avsnitt 7.1.3.

2.4.1.2 Måling og skjønnsutøvelse

Beløpene er hentet direkte fra regnskapet i sluttinnberetningen (alle innkomne beløp gjennom bobehandlingen fremgår der) og/eller fra avsnittet som tar for seg omstøtelige- og erstatningsbetingende forhold i innberetningene, avhengig av om kravet er potensielt eller fullbyrdet (se nærmere om dette under avsnitt 2.4.2) og hvor tydelig de enkelte poster i sluttregnskapet fremkommer. Informasjon om straffbare forhold er hentet fra avsnittet som omtaler straffbare forhold i boinnberetningene. Egenskapen som måles er effekten revisor har på avdekking av omstøtelige, erstatningsbetingende og straffbare forhold gjennom bobehandlingen. Jeg har kvantifisert omstøtelige, erstatningsbetingede og straffbare forhold som er avdekket gjennom bobehandlingen for hvert enkelt bo, og deretter foretatt en fordeling mellom bostyrer og borevisor/engasjert revisor basert på informasjon i innberetningene. Med dette ønsker jeg å reflektere det direkte resultatet av revisors innsats for å kunne si noe om nytten av bruke revisor i bobehandlingen. For helhetens skyld har jeg også målt hvilke rettsgrunnlag som har kommet til anvendelse, samt hvem som er stillet til ansvar. Det skaper en bedre forståelse for hvilken rolle revisor har i bobehandlingen.

Detaljnivået i bostyrers og borevisors rapport varierer. I enkelte tilfeller har det derfor vært nødvendig å ta forutsetninger underveis. Bostyrer og borevisor opplyser blant annet ikke alltid om hvilken konkret lovbestemmelse som har kommet til anvendelse, men forholdet er normalt grundig beskrevet og i tillegg henvises det ofte til aktuell lov. Å ta forutsetninger i tabell 3, 5 og 7, der det har vært nødvendig, har derfor vært lite problematisk. I analysen er det alltid redegjort for usikkerhet som følge av manglende opplysninger og de eventuelle forutsetninger som er tatt.

Jeg har, i tillegg til å ta noen forutsetninger underveis, vært nødt til å ta stilling til situasjoner som har ligget i "gråsonen". Dette med tanke på hvorvidt forholdet skal inkluderes eller holdes utenfor mine tabeller og hvilken klassifikasjon forholdet eventuelt skal få.³⁴ Opplysninger om omstøtelige, erstatningsbetingende og straffbare forhold har i stor grad vært fullstendige, slik at det er klassifiseringen

³⁴ Se nærmere om innhold og klassifisering i tabell 1 under avsnitt 2.4.2.

som har representert den største utfordringer i tabell 1. Dette spesielt med tanke på skillet mellom omstøtelseskrav, erstatningskrav og øvrige krav, som bostyrer ofte bruker om hverandre i et samlet avsnitt om omstøtelige- og erstatningsbetingende forhold.

Det har åpenbart vært nødvendig å bruke skjønn. Fordelingen mellom bostyrer og borevisor/engasjert revisor i tabell 2 er i seg selv et skjønnsmessig spørsmål, og det er følgelig her skjønnsutøvelsen har vært sterkest. Som nevnt over er beløpene i tabell 1 hentet direkte fra innberetningene. Det har imidlertid også her, i enkelte tilfeller, vært nødvendig å bruke skjønn, men dette har kun vært aktuelt i forbindelse med vurdering av størrelsen på potensielle krav og ikke for faktiske innkomne beløp (fremgår direkte av sluttregnskapet). Dette skyldes at det ikke alltid trekkes et klart skille mellom hva som er størrelsen på transaksjonen og hva som utgjør det potensielle kravet (ikke nødvendigvis sammenfallende).

2.4.1.3 Forventninger

Som det fremgår av avsnitt 2.2 er boene med og uten borevisor av lignende størrelse, målt i driftsinntekter, balansesum og antall årsverk.³⁵ I utgangspunktet vil det kunne indikere at resultatet av bobehandlingen ikke skulle bli så altfor forskjellig i de to gruppene. Det er imidlertid mange faktorer som påvirker kompleksiteten av hvert enkelt bo, slik som kontraktsmessige forpliktelser, pågående konflikter (tvister) og panterettslige problemstillinger. Både konsern- og eierforhold, type virksomhet og bobehandlingstid kan gi indikasjoner på graden av kompleksitet.³⁶ Innenfor bygg- og anleggsbransjen vil uoppfylte kontrakter kunne by på utfordringer. For mitt utvalg foreligger den typen næring kun i boene uten borevisor. På den annen side er bobehandlingstiden lenger i boene med borevisor, noe som kan tilsi at bobehandlingen har vært mer komplisert. Det er nærmere redegjort for flere av de nevnte faktorer under konklusjonsdelen, herunder betydningen av underliggende konsern- og eierstruktur. Begrunnet i ovennevnte resonnement er det som utgangspunkt ikke å være betydelige forskjeller mellom de to gruppene i forhold til størrelse og kompleksitet. Den største forskjellen

³⁵ Se oversikt 3, 4 og 5.

³⁶ Se oversikt 6, 7 og 8.

ligger i hvorvidt borevisor er oppnevnt eller ikke, og det er effekten av dette som måles gjennom denne studien.

2.4.2 Systematikken i tabell 1

Oversikten nedenfor viser hvordan tabell 1 er inndelt i undertabeller.

Oversikt 10

Inndeling av tabell 1 i undertabeller

Tabell 1-1	Avdekkede omstøtelseskrav og erstatningskrav
Tabell 1-1-1	Omstøtelige og erstatningsbetingende forhold i bo uten borevisor
Tabell 1-1-2	Omstøtelige og erstatningsbetingende forhold i bo med borevisor
Tabell 1-1-3	Tabell 1-1-2 ekskl. TBOR-selskapene
Tabell 1-2	Avdekkede straffbare forhold
Tabell 1-2-1	Straffbare forhold i bo uten borevisor
Tabell 1-2-2	Straffbare forhold i bo med borevisor
Tabell 1-3	Avdekkede øvrige krav
Tabell 1-3-1	Øvrige krav i bo uten borevisor
Tabell 1-3-2	Øvrige krav i bo med borevisor
Tabell 1-4	Avdekkede refusjonskrav
Tabell 1-4-1	Refusjonskrav i bo uten borevisor
Tabell 1-4-2	Refusjonskrav i bo med borevisor

Nedenfor fremgår forkortelsene som er benyttet i tabell 1 med tilhørende forklaring.

Oversikt 11

Forkortelser benyttet i tabell 1

omst.m	mulig omstøtelse (potensielt)
omst.g	grunnlag for omstøtelse (fullbyrdet)
erstat.m	mulig erstatningsansvar (potensielt)
erstat.g	grunnlag for erstatningsansvar (fullbyrdet)
straff.m	mulig straffeansvar (potensielt)
straff.g	grunnlag for straffeansvar (fullbyrdet)
øvr.m	mulige øvrige krav (potensielt)
øvr.g	grunnlag øvrige krav (fullbyrdet)
ref.m	mulig refusjon av mva og skatt (potensielt)
ref.g	grunnlag refusjon av mva og skatt (fullbyrdet)

omst.m og omst.g / erstat.m og erstat.g

Mulig omstøtelse og erstatning (omst.m og erstat.m) foreligger når det er klare holdepunkter for at det foreligger et krav. Det typiske eksemplet er når boet vurderer å forfølge eller forfølger sitt krav gjennom søksmål. Dersom kravet fullbyrdes i sin helhet, vil omst.m / erstat.m være lik omst.g / erstat.g. Som jeg

kommer til å vise flere eksempler på senere i besvarelsen, vil imidlertid boet i noen tilfeller velge å frafalle kravet. Det hender også at boet inngår en forliksavtale, hvor partene kommer til enighet om et lavere beløp enn opprinnelig krav. I begge de nevnte tilfeller vil det være avvik mellom omst.m / erstat.m og omst.g / erstat.g, enten ved at omst.g / erstat.g er null eller lavere enn omst.m / erstat.m. Grunnlag for omstøtelse og erstatning (omst.g og erstat.g) foreligger når verdiene omstøtes eller erstatningskravet gjøres opp. Dette skjer enten gjennom dom eller avtale med motpart. Som indikert over vil omst.g alltid være lik eller lavere enn omst.m.

straff.m og straff.g

Mulig straff (straff.m) foreligger når boet (en eller flere innberetninger) oversendes til påtalemyndighetene eller skattemyndighetene for videre undersøkelse og/eller når det etableres direkte kontakt med politiet. Grunnlag for straff (straff.g) foreligger når saken ikke henlegges (aktuell for videre etterforskning), eller når det idømmes straff. Med mindre den videre etterforskningen, herunder resultatet av en eventuell påtalemessig forfølgning, fremgår av innberetningene, er dette ikke undersøkt nærmere, da det ligger utenfor rammene i denne oppgaven å vurdere politiets arbeid. I de tilfellene hvor dette ikke fremgår vil det stå "ukjent" under straff.g.

øvr.m og øvr.g

Dette er en sekkepost for andre krav enn de som er rettet mot styret, daglig leder eller selskapets eksterne revisor. Det kan for eksempel være et erstatningskrav rettet mot et annet selskap i samme konsern. Kravet må ha blitt erkjent som en direkte følge av bostyrers og/eller borevisors funn etter konkursen. Det er uten betydning om kravet relaterer seg til forhold som har oppstått før konkursen, så lenge bostyrer og/eller borevisor har hatt betydning for avdekking av kravet. Når boet inndriver ordinære fordringer oppstått før konkursen eller fullfører pågående rettstvister pr. konkursåpning, vil bostyrer og/eller borevisor ikke ha hatt betydning for avdekking av kravet. I slike tilfeller vil boet kun fremsette eller fullføre eksisterende krav på vegne av selskapet. Den type krav har jeg valgt å holde utenfor tabellene. For skillet mellom øvr.m og øvr.g gjelder de samme prinsipper som for omst.m / erstat.m og erstat.g / erstat.g.

ref.m og ref.g

Mulig refusjon av merverdiavgift (ref.m) foreligger når boet planlegger å utarbeide og sende inn korrigert merverdiavgiftsoppgave fordi det ikke er mulig å inndrive utestående kundefordringer. Et praktisk eksempel er når det oppstår innsigelser mot fakturerte beløp (reklamasjoner) i lys av konkursen, som kan åpne for utstedelse av kreditnotaer. Dersom vilkårene for tapsføring av en eller flere fordringer er oppfylt, er det også mulig å utarbeide og sende inn korrigert oppgave på dette grunnlaget. I tillegg vil oppfølging av ikke bokførte kostnader kunne føre til at det avdekkes tilgodebeløp. Det er også mulig å få refundert selskapsskatt når selvangivelse for siste års drift ikke er innsendt og det foreligger skattemessig underskudd som kan tilbakeføres mot tidligere overskudd i samsvar med sktl. § 14-7. Dette var ikke aktuelt for noen av boene i mitt utvalg. Grunnlag (ref.g) foreligger i de tilfellene boet har mottatt refusjon

2.4.3 Systematikken i tabell 2

Oversikten nedenfor viser hvordan tabell 2 er inndelt i undertabeller.

Oversikt 12

Inndeling av tabell 2 i undertabeller

Tabell 2-1 m	Fordeling av potensielle omstøtelseskrav og erstatningskrav
Tabell 2-1-1 m	Fordeling av potensielle krav i bo uten borevisor
Tabell 2-1-2 m	Fordeling av potensielle krav i bo med borevisor
Tabell 2-1-3 m	Tabell 2-1-2 ekskl. TBOR-selskapene
Tabell 2-1 g	Fordeling av fullbyrdede omstøtelseskrav og erstatningskrav
Tabell 2-1-1 g	Fordeling av fullbyrdede krav i bo uten borevisor
Tabell 2-1-2 g	Fordeling av fullbyrdede krav i bo med borevisor
Tabell 2-2	Fordeling av straffbare forhold
Tabell 2-2-1	Fordeling av straffbare forhold i bo uten borevisor
Tabell 2-2-2	Fordeling av straffbare forhold i bo med borevisor
Tabell 2-3	Fordeling av øvrige krav
Tabell 2-3-1	Fordeling av øvrige krav i bo uten borevisor
Tabell 2-3-2	Fordeling av øvrige krav i bo med borevisor
Tabell 2-4	Fordeling av refusjonskrav
Tabell 2-4-1	Fordeling av refusjonskrav i bo uten borevisor
Tabell 2-4-2	Fordeling av refusjonskrav i bo med borevisor

Forkortelsene som er benyttet i tabell 2 fremgår nedenfor og er benyttet i parentes sammen med forkortelsene fra tabell 1 for å angi til hvem beløpene i tabellen er tilordnet.

Oversikt 13**Forkortelser benyttet i tabell 2**

bosty	bostyrer
borev	borevisor
engrev	engasjert revisor

Det avgjørende for fordelingen mellom bostyrer og borevisor/engasjert revisor har vært hvem som var kilden til avdekking av forholdet. Jeg har benyttet to tommelfingerregler. For det første skulle 100 % av beløpet fra tabell 1 tilordnes kilden til avdekking av forholdet (regel nr. 1). En slik "enten-eller-fordeling" er gjennomført når det er tydelig eller svært sannsynlig at det har vært den ene fremfor den andre. I de tilfellene hvor bostyrer og borevisor/engasjert revisor har vært gjensidig avhengig av hverandre og det foreligger et tydelig samarbeid, har jeg fordelt beløpet med 50 % på hver (regel nr. 2). En mellomting, 75/25-fordeling, har vært aktuell å benytte i de tilfeller hvor det har vært en kombinasjon av regel nr. 1 og 2. Som redegjort for ovenfor har det åpenbart vært nødvendig å bruke skjønn i fordelingen mellom bostyrer og borevisor/engasjert revisor. Med hensyn til straffbare forhold, har jeg angitt hvem som er hovedkilden til avdekking av de straffbare forhold, og eventuelt benyttet betegnelsen "i fellesskap" når regel nr. 2 har kommet til anvendelse.

2.4.4 Systematikken i tabell 3

Oversikten nedenfor viser hvordan tabell 3 er inndelt i undertabeller.

Oversikt 14**Inndeling av tabell 3 i undertabeller**

Tabell 3-1	Omstøtelseskrav fordelt etter relevante bestemmelser i dekl.
Tabell 3-1-1	Relevante bestemmelser i dekl. benyttet i bo uten borevisor
Tabell 3-1-2	Relevante bestemmelser i dekl. benyttet i bo med borevisor

I tabell 3 fremgår lovbestemmelsene horisontalt og det enkelte bo er listet opp vertikalt. For mulige omstøtelseskrav, fylles "m" inn under den aktuelle paragraf, mens fullbyrdede krav angis med beløp.

2.4.5 Systematikken i tabell 4

Som det fremgår nedenfor er tabell 4 inndelt i to undertabeller, og det er benyttet tre forkortelser.

Oversikt 15**Inndeling av tabell 4 i undertabeller**

Tabell 4-1	Hvorvidt erstatningsansvaret gjaldt styret, daglig leder eller revisor
Tabell 4-1-1	Erstatningsansvarlig i bo uten borevisor
Tabell 4-1-2	Erstatningsansvarlig i bo med borevisor

Oversikt 16**Forkortelser benyttet i tabell 4**

erstat (ST)	erstat m. og eller erstat.g overfor styret
erstat (DL)	erstat m. og eller erstat.g overfor daglig leder
erstat (REV)	erstat m. og eller erstat.g overfor ekstern revisor

På tilsvarende måte som i tabell 3 brukes "m" for mulige krav og beløp for fullbyrdede krav.

2.4.6 Systematikken i tabell 5

Oversikten nedenfor viser hvordan tabell 5 er inndelt i undertabeller.

Oversikt 17**Inndeling av tabell 5 i undertabeller**

Tabell 5-1	Erstatningskrav fordelt på relevante bestemmelser i asl. og revl.
Tabell 5-1-1	Relevant bestemmelser i asl. og revl. benyttet i bo uten borevisor
Tabell 5-1-2	Relevant bestemmelser i asl. og revl. benyttet i bo med borevisor

I tabell 5 brukes "m" og "g" for angi om den anvendte bestemmelsen knytter seg til erstat.m eller erstat.g.

2.4.7 Systematikken i tabell 6

Som det fremgår nedenfor er tabell 6 inndelt i to undertabeller, og det er benyttet tre forkortelser.

Oversikt 18**Inndeling av tabell 6 i undertabeller**

Tabell 6-1	Hvorvidt straffeansvaret gjaldt styret, daglig leder eller revisor
Tabell 6-6-1	Straffeansvarlig i bo uten borevisor
Tabell 6-6-2	Straffeansvarlig i bo med borevisor

Oversikt 19**Forkortelser benyttet i tabell 6**

straff (ST)	straff.m og eller straff.g overfor styret
straff (DL)	straff.m og eller straff.g overfor daglig leder
straff (REV)	straff.m og eller straff.g overfor revisor

Dersom innberetningen er oversendt til påtalemyndighetene brukes betegnelsen "m". Hvis det er opplysninger om at saken er til videre etterforskning, eller det foreligger straff, er det "g" som fylles inn i tabellen.

2.4.8 Systematikken i tabell 7

Oversikten nedenfor viser hvordan tabell 7 er inndelt i undertabeller.

Oversikt 20

Inndeling av tabell 7 i undertabeller

Tabell 7-1	Straffbare forhold fordelt på relevante bestemmelser i strl. mv.
Tabell 7-1-1	Relevante bestemmelser i strl. mv. benyttet i bo uten borevisor
Tabell 7-1-2	Relevante bestemmelser i strl. mv. benyttet i bo med borevisor

I tabell 7 brukes "m" og "g" for angi om den anvendte bestemmelsen knytter seg til straff.m eller straff.g.

2.5 Undersøkelsens reliabilitet og validitet

Reliabilitet refererer seg til stabiliteten i det som måles.³⁷ Som nevnt er det både variasjoner i detaljnivå og situasjoner i de mottatte innberetninger. Dette kan føre til at relevant informasjon feiltolkes eller utelates. Konsekvensen er skjevheter i sammenligningsgrunnlaget. For å redusere risikoen for feil og mangler i tabellene har jeg forsøkt å trekke ut informasjonen på en så konsistent og nøyaktig måte som mulig.

Validitet (undersøkelsens gyldighet) knytter seg til hvorvidt det er de riktige egenskapene som måles.³⁸ I min undersøkelse er selv-seleksjons-problematikken den mest sentrale validitetstrusselen. Borevisor antas å oppnevnes i boene hvor det har noe for seg og i andre tilfeller ikke. Dette skaper spørsmål omkring endogenitet, det vil si om det faktisk er borevisor eller karakteristika ved selskapet i seg selv som er primærdriveren bak borevisors funn. At utvalget mitt også inkluderer bo hvor borevisor ikke har vært oppnevnt, reduserer risikoen for feilkonklusjoner, ved at det er mulig å sammenligne de to gruppene.

³⁷ Se Ghauri og Grønhaug 2010, 79.

³⁸ Forelesning med Erlend Kvaal høsten 2015 (metodekurs for master i regnskap og revisjon).

Del 3: Gjeldende regelverk

3.1 Avgrensning

Gjennomgangen av gjeldende regelverk er rettet mot konkurs i aksjeselskaper. Bestemmelser som kun er relevante for selskaper hvor eierne personlig hefter for selskapets forpliktelser eller personlige konkurser, er derfor ikke trukket frem.

3.2 Tvangsavvikling

Selskaper som er besluttet tvangsoppløst etter aksjeloven, skal tvangsavvikles etter reglene i konkursloven og dekningsloven, jf. asl. § 16-18 (1). Dette gjelder selv om selskapet er solvent.³⁹ Et selskap som er besluttet tvangsoppløst, kan imidlertid tilbakeleveres til selskapet dersom oppløsningsgrunnen bortfaller, jf. asl. § 16-18 (2). Det er i tillegg nødvendig at vilkårene for tilbakelevering etter kkl. § 136 er oppfylt.⁴⁰ Beslutning om tvangsoppløsning treffes av tingretten når det foreligger tvangsoppløsningsgrunn, jf. asl. § 16-15. Manglende styre og revisor er eksempler på tvangsoppløsningsgrunner. Det samme gjelder når årsregnskap, årsberetning og revisjonsberetning ikke er innsendt til Regnskapsregisteret innen seks måneder etter fristen for innsendelse.⁴¹

3.3 Konkursrettens prosessuelle regler

3.3.1 Avgrensning

Konkursrettens prosessuelle regler er lovfestet i "*lov om gjeldsforhandling og konkurs av 8. juni 1984 nr. 58 (konkursloven, forkortet kkl.)*". Konkurslovens første del tar for seg prosessuelle regler knyttet til gjeldsforhandling, mens annen del omhandler konkurs. Min gjennomgang er primært rettet mot reglene om konkurs, men der det er relevant, vil også enkelte bestemmelser om gjeldsforhandling bli trukket inn.

³⁹ Se Hugo P. Matre, Rettsdata, aksjeloven, note (2631).

⁴⁰ Se Håvard Wiker, Rettsdata, dekningsloven, note (2632).

⁴¹ Årsrapport skal sendes innen en måned etter fastsetting av regnskapet (fastsetting skal skje innen seks måneder etter regnskapsårets slutt), jf. rskl. §§ 3-1 og 8-2. Følgelig vil innsendelsesfristen være 1. august for selskaper som ikke har avvikende regnskapsår.

3.3.2 Konkursåpning

3.3.2.1 Konkursbegjæring

Konkurs åpnes etter begjæring fra skyldneren selv (oppbudsbegjæring) eller en fordringshaver (kreditor), jf. kkl. § 60. Konkursbegjæringen skal fremsettes skriftlig for tingretten der skyldneren har sitt hovedforretningssted og angi grunnlaget for begjæringen, jf. kkl. §§ 66 og 146. Når det er skyldneren selv om begjærer oppbud er det ytterligere krav til dokumentasjon. En kreditor med krav som er sikret med betryggende pant kan ikke begjære skyldneren konkurs, jf. kkl. § 64. Den som begjærer skyldneren konkurs, må som hovedregel stille sikkerhet for skifteomkostningene, jf. kkl. §§ 67 og 73.⁴² Unntatt fra dette er blant annet skyldneren selv og ansatte med prioritert krav i boet. Oppbudsbegjæring i aksjeselskap kan bare fremsettes av styret, jf. asl. § 6-18.

3.3.2.2 Insolvens som betingelse for å åpne konkurs

Betingelsen for å åpne konkurs er at skyldneren er insolvent, jf. kkl. § 60. Insolvensbegrepet er nærmere definert i kkl. § 61. Insolvens foreligger når skyldneren ikke kan oppfylle sine forpliktelser etter hvert som de forfaller (illikviditet), og når gjelden overstiger eiendelene (insuffisiens). Det er et vilkår at betalingsproblemene ikke er forbigående. Dette innebærer at det må tas hensyn til hvor lenge betalingsproblemene har pågått, samt forventninger om fremtiden.⁴³ Når det tas hensyn til fremtidige inntekter kan skyldneren være likvid selv om underbalanse (insuffisiens) foreligger. Tilsvarende kan skyldneren være illikvid uten å være insuffisient når eiendelene vanskelig kan omgjøres i penger.⁴⁴ Verdsettelse av eiendelene skal skje basert på forventet salgssum ved realisasjon fremtunget av kreditorene, som normalt vil være "slakteverdi".⁴⁵ Begge insolvensvilkårene må være oppfylt for at konkurs kan åpnes. For å begjære åpning av gjeldsforhandling er det kun krav om illikviditet, jf. kkl. § 1. Dersom gjeldsforhandlingene ikke fører frem blir skyldnerens bo automatisk tatt under konkursbehandling, jf. kkl. § 57. Det er kun skyldneren selv som kan begjære

⁴² Se nærmere om dette under avsnitt 3.7.2.2.

⁴³ Se Børresen 2014, 73.

⁴⁴ Se Børresen 2014, 71.

⁴⁵ Se Håvard Wiker, Rettsdata, konkursloven, note (64).

åpning av gjeldsforhandling, jf. kkl. § 1, men det kan indirekte fremtvinges av kreditorene gjennom konkursbegjæring, jf. kkl. § 16.

3.3.2.3 Presumsjonsregler

Som følge av kreditorenes begrensede muligheter for å fremskaffe nøyaktig informasjon om skyldnerens stilling, er det egne presumsjonsregler for insolvens i kkl. §§ 62 og 63.⁴⁶ I dette ligger at retten kan anta at insolvens foreligger i enkelte tilfeller. Dette gjelder blant annet dersom skyldneren har erkjent å være insolvent, eller dersom skyldneren har stanset sine betalinger. Det samme gjelder dersom betaling ikke har funnet sted til tross for at det er mottatt konkursvarsel.

Skyldneren kan forhindre konkursåpning ved å sannsynliggjøre at betalingsproblemene er midlertidige.⁴⁷

3.3.3 Konkursbehandlingen

3.3.3.1 Umiddelbare tiltak, skyldnerens stilling og drift for boets regning

Etter konkursåpning skal det straks oppnevnes en bostyrer (i praksis alltid en advokat), jf. kkl. § 77. I tillegg må retten ta stilling til om det straks skal oppnevnes kreditorutvalg og borevisor, eller om oppnevning skal utestå frem til fordringshaverne har hatt anledning til å uttale seg på første skiftesamling. Deretter skal konkursåpning kunngjøres og tinglyses, jf. kkl. §§ 78 og 79. På denne måten sikrer boet at skyldneren blir fratatt sin rettslige legitimasjon.⁴⁸ Dette er i tråd med at retten til å forplikte boet bortfaller når konkurs er åpnet, jf. kkl. § 100. Tilsvarende mister skyldneren retten til å forføye over boets eiendeler og til å motta betaling for utestående fordringer. Det vises i den forbindelse til dekningslovens hovedregel om generalbeslag, hvor det fremgår at boet kan ta beslag i "ethvert formuesgode som tilhører skyldneren på beslagstiden, og som kan selges, utleies eller på annet måte omgjøres i penger", jf. dekl. § 2-2. Når et selskap blir tatt under konkursbehandling vil med andre ord eierskapet til selskapets eiendeler flyttes fra aksjonærene til fordringshaverne. Hvorvidt skyldnerens næringsvirksomhet skal drives videre for boets regning reguleres av kkl. § 119. Børresen (2014) trekker blant annet frem at det kan være lønnsomt å

⁴⁶ Se Børresen 2014, 78.

⁴⁷ Se Børresen 2014, 79.

⁴⁸ Se Børresen 2014, 89.

ferdigstille igangværende produksjon i en produksjonsbedrift, og bruke de ansatte til å realisere boets eiendeler i en handelsbedrift.⁴⁹ Realisering av boets eiendeler skal skje på "den måte som etter forholdene antas å ville gi størst utbytte", jf. kkl. § 117.

3.3.3.2 Boets organer

Skiftesamlingen er boets øverste organ (kreditorenes organ), etterfulgt av bostyrer, kreditorutvalg og borevisor.⁵⁰ Ved siden av de fire nevnte organer står tingretten, som blant annet beslutter åpning og avslutning av bobehandlingen, samt avgjørelser om boets organer. Med unntak av fordringshavere som vil få dekning for hele sitt krav, har alle kreditorer stemmerett på skiftesamlingen, jf. kkl. §§ 94 og 95. Det gjelder et alminnelig flertallskrav regnet etter fordringsbeløp og minst 1/5 av fordringsmassen må være representert, jf. kkl. § 96. Det er retten som innkaller til og styrer skiftesamlingen, som skal avholdes når loven eller retten krever det og når det begjæres av bostyret eller fordringshaver som representerer minst 1/5 av stemmene, jf. kkl. §§ 92 og 93. Første skiftesamling bør avholdes innen tre uker etter at konkursen er kunngjort, jf. kkl. § 78 (1) nr. 3.

3.3.3.3 Bostyret

3.3.3.3.1 Oppnevning av bostyret og bostyrets rolle

Bostyret består av bostyrer og kreditorutvalg, jf. kkl. § 83 (2). Bostyrer oppnevnes umiddelbart etter konkursåpning.⁵¹ Det skal oppnevnes kreditorutvalg når "boets størrelse eller vanskelighetsgrad eller forholdene for øvrig tilsier det", jf. kkl. § 83 (1). Kreditorutvalget skal som hovedregel bestå av ett til tre medlemmer. Bostyret skal ivareta kreditorenes interesser, jf. kkl. §§ 85 (1) og 88 (1). Kreditorutvalget skal i tillegg føre tilsyn med bostyreren, jf. kkl. § 88 (2). Bostyrer representerer boet utad og skal stå for det daglige arbeidet, men alle vesentlige spørsmål skal treffes i samråd med kreditorutvalget,⁵² jf. kkl. § 85 (2) og (3). Bostyrer må være forsikret mot mulig ansvar, jf. kkl. § 87.

⁴⁹ Se Børresen 2014, 91.

⁵⁰ Se Børresen 2014, 86.

⁵¹ Se avsnitt 3.3.3.1.

⁵² Se Børresen 2014, 85.

3.3.3.3.2 Bostyrers arbeidsoppgaver

Arbeidsoppgavene til bostyrer består blant annet av å identifisere og selge boets eiendeler, innfordre boets utestående fordringer og føre regnskap for boet, jf. kkl. § 85 og 86. Bostyrer er også ansvarlig for å beslutte om eiendeler uten økonomisk interesse for boet skal abandoneres (opphevelse av konkursbeslag) eller overføres til panthaver som samtykker i dette, jf. kkl. §§ 117b og 117c. Det er videre bostyrers oppgave å føre oversikt over anmeldte fordringer i boet (antall, beløp og prioritet), jf. kkl. § 110. Fordringsanmeldelsene må prøves og godkjennes av bostyret når det er aktuelt med dividende (utlodningsbo), jf. kkl. § 111.

3.3.3.4 Borevisor

3.3.3.4.1 Oppnevning av borevisor

Det skal som hovedregel oppnevnes borevisor, jf. kkl. § 90 (1). Det er retten som foretar oppnevningen. Loven stiller ikke krav om at borevisor må være registrert eller statsautorisert revisor, men i praksis er det som hovedregel godkjente revisorer som oppnevnes.⁵³ Dersom boet er "enkelt og oversiktlig eller dets midler så begrenset at det vanskelig kan bære utgiftene ved en revisoroppnevning", kan retten unnlate å oppnevne borevisor. Som nevnt over kan borevisor oppnevnes allerede i forbindelse med konkursåpning, men den betingede plikten inntreder først i forbindelse med første skiftesamling.

3.3.3.4.2 Borevisors arbeidsoppgaver

Borevisors arbeidsoppgaver er todelt, jf. kkl. § 90 (2). For det første skal borevisor gjennomgå og kommentere skyldnerens regnskaper og forretningsførsel. Funn og vurderinger dokumenteres i en innberetning som vil fungere som grunnlagsmateriale for bostyret.⁵⁴ For det andre skal borevisor revidere boets regnskap og kontrollere utbetalinger fra boet. Det er ingen egen revisjonsstandard som omhandler borevisjon, men borevisjonen skal følge god revisjonsskikk generelt, og tilpasses boets størrelse, kompleksitet, karakter og økonomi.⁵⁴ Retten kan begrense oppgavene i forhold til skyldnerens regnskaper, og frita revisor for oppgavene knyttet til boets regnskaper, jf. kkl. § 90 (3). Dersom det ikke er

⁵³ Se <http://www.konkursradet.no/revisjon-av-boregnskap.308097.no.html> (sist besøkt 27. juni 2016).

⁵⁴ Se Økokrims skriftserie nr. 6 fra 1993, 57.

oppnevnt borevisor eller retten har fritatt borevisor fra å revidere boets regnskaper og kontrollere utbetalinger fra boet, skal oppgaven utføres av retten, kreditorutvalget eller særskilt oppnevnt revisor. Det er nærmere redegjort for borevisors arbeidsoppgaver under del 5.

3.3.3.5 Habilitet

Habilitetsregler for bostyret og borevisor fremgår av kkl. §§ 12, jf. § 91. Blant annet vil selskapets faste advokat og valgte revisor være inhabil som bostyrer og borevisor, jf. kkl. § 12 (1) nr. 4. Bestemmelsen tar for seg tilknytningen til skyldneren, og rammer ikke inhabilitet mellom bostyrer og borevisor. Habilitetsreglene i konkursloven er derfor ikke til hinder for at bostyrer og borevisor kan komme fra samme firma.

3.3.3.6 Boinnberetninger

Innberetning til tingretten skal avlegges innen tre måneder etter oppnevning, jf. kkl. § 120 (1). Tingretten kan forlenge fristen, og eventuelt gi dispensasjon fra plikten til å avgi midlertidig innberetning for bo som forventes å være avsluttet innen relativt kort tid.⁵⁵ Det vises til avsnitt 2.3 for informasjon om hva innberetningen skal inneholde. Innberetning skal avgis både ved åpning og avslutning av bobehandlingen, jf. kkl. §§ 120 og 122. Dersom bobehandlingen ikke er avsluttet innen ett år, må det i tillegg leveres en årsredegjørelse for hvert år bobehandlingen pågår, jf. kkl. § 121. Boets regnskap skal vedlegges årsredegjørelsen.

Når det har betydning for utarbeidelse av bostyrets innberetning etter kkl. § 120, skal borevisor utarbeide en innberetning. En eventuell innberetning fra borevisor skal stilles til retten og vedlegges bostyrets innberetning, jf. kkl. § 120 (2).

3.3.4 Konkursavslutningen

Boet tas opp til slutning når eiendelene er realisert, fordringene inndrevet og alle tvister avgjort, jf. kkl. § 128 (1). Deretter foretas sluttutlodningen i bo hvor det er midler til fordeling på kreditorene (utlodningsbo). Det utarbeides sluttregnskap og sluttredegjørelse, jf. kkl. § 122 (1). En eventuell revisjonsberetning skal

⁵⁵ Se Håvard Wiker, Rettsdata, konkursloven, note (126).

vedlegges. Ofte blir imidlertid bobehandlingen avsluttet på et tidligere stadium.⁵⁶ Dette skyldes enten at boet innstilles fordi det ikke er midler i boet til å dekke de videre boomkostninger (innstillingsbo), eller at boet tilbakeleveres til skyldneren på grunn av solvens (tilbakeleveringsbo), jf. kkl. §§ 135 og 136.

3.4 Konkursrettens materielle regler

3.4.1 Avgrensning

Konkursrettens materielle regler er lovfestet i "*lov om fordringshavernes dekningsrett av 8. juni 1984 nr. 59 (dekningsloven, forkortet dekl.)*".

Hovedfokuset for gjennomgangen er på de mest relevante omstøtelsesreglene, men innledningsvis gjennomgås også enkelte sentrale bestemmelser om boets beslagsrett og kontraktsmessige forpliktelser. Avslutningsvis tar jeg kort for meg prioriteringsreglene.

3.4.2 Boets beslagsrett og kontraktsmessige forpliktelser

Som nevnt over har boet beslagsrett i eiendelene som tilhører skyldneren på beslagstidspunktet, jf. dekl. § 2-2. I forbindelse med generalbeslaget kan det oppstå besittelsesproblemer (hvorvidt eiendelen faktisk tilhører skyldneren) og transaksjonsproblemer (avtaler under oppfyllelse).⁵⁷ Eiendomsretten går som hovedregel over ved levering, som er sammenfallende med grensen for stansningsretten (retten til å holde egen ytelse tilbake ved manglende motytelse), jf. dekl. § 7-2. Dette innebærer at boet på konkursåpningstidspunktet som utgangspunkt kan ta beslag i eiendeler som er kjøpt og levert, men som ikke er betalt, og eiendeler som er solgt og betalt, men som ikke er levert. I sistnevnte tilfelle er det unntak for varer som oppbevares av skyldneren i kjøperens interesse, så lenge forskuddsbetalingen ikke bærer preg av å være et lån, varene er klare til levering og varene kan individualiseres (jernskrapdommen).⁵⁸ Varer som er kjøpt på kreditt, og som levert etter konkursåpning, kan boet ikke ta beslag i. I et slikt tilfelle foreligger det en tilbakeleveringsplikt med mindre boet velger å tre inn i avtalen (betale for varen), jf. dekl. §§ 7-3 og 7-9.

⁵⁶ Se Børresen 2014, 96.

⁵⁷ Se Børresen 2014, 101.

⁵⁸ Se Børresen 2014, 119.

Hovedregelen er at boet er bundet av skyldnerens avtaler. Dersom boet velger ikke å tiltre skyldnerens kontrakter, kan det kreves erstatning for kontraktsbrudd, jf. dekl. §§ 7-7 og 7-8. Erstatningskravet blir et dividendekrav i boet. Dersom skyldneren har solgt en ytelse som er forskuddsbetalt, kan kjøper velge å fastholde kjøpet og motta dividende av ytelsens verdi eller heve kjøpet og kreve dividende av forskuddsbetalingen (pengeytelsen).⁵⁹ Det kan i begge tilfeller kreves erstatning for tapet kjøper lider som følge av at boet velger ikke å tiltre avtalen. For leverte ytelser mottatt av skyldneren, er hevingsretten avskåret "med mindre det er tatt gyldig forbehold om tilbakeføring av ytelsen", jf. dekl. § 7-7 (2). Skyldnerens motytelse kan enten være en plikt til å betale eller levere en ytelse, og det kan da kreves dividende av skyldig beløp eller ytelsens verdi, avhengig av hvilken motytelse en står ovenfor, samt erstatning for mislighold.⁵⁹ For ikke leverte ytelser, har selgeren stansningsretten i behold, jf. dekl. § 7-2. Dersom boet velger å tre inn i skyldnerens avtaler dekkes forpliktelsene som en massefordring, jf. dekl. §§ 7-3 og 7-7. Dette innebærer atplikten til å oppfylle avtalen dekkes før andre krav i boet, jf. dekl. § 9-2.

For at konkursboet skal være bundet av debtors avtaler, må det foreligge gyldig avtale, avtalen må ha rettsvern og avtalen må ikke kunne omstøtes.⁶⁰ Det kan for eksempel avtales salgspant i en vare som selges, jf. pantel. §§ 3-14 og 3-17. Alternativt kan selgeren ta eiendomsforbehold inntil oppgjør foreligger, jf. pantel. § 3-22. I en slik situasjon kan ikke boet ta beslag i verdiene omfattet av avtalen, men må respektere avtalen fullt ut. Bakgrunnen for at det kreves mer enn bare en kontrakt, er at det i motsatt fall ville bli for enkelt å hevde avtale før konkursen. Dette kan by på bevisproblemer. Som eksempel trekker Børresen (2014) blant annet frem at skyldneren kan påstå at eiendelene er solgt, men ikke levert og at pengene er oppbrukt.⁶⁰

⁵⁹ Se Børresen 2014, 144.

⁶⁰ Se Børresen 2014, 112.

3.4.3 Omstøtelse

3.4.3.1 Bakgrunn

Reglene om omstøtelse er i stor utstrekning en videreføring av omstøtelsesreglene i den tidligere konkursloven fra 1863.⁶¹ De største endringene er bruk av fristdagen som utgangspunkt for beregning av omstøtelsesfristene, og lovfesting av den subjektive omstøtelsesregel, som tidligere bygget på teori og rettspraksis.⁶²

3.4.3.2 Fristdagen

Det er fristdagen som legges til grunn ved beregning av omstøtelsesfrister. Fristdagen er den dagen konkursbegjæringen "kom inn til tingretten", jf. dekl. § 1-2. Dette vil ofte være et tidligere tidspunkt enn konkursåpningen, som er den dagen kjennelse blir avsagt, jf. dekl. § 1-4 (3). Dersom det før konkurs er foretatt offentlige gjeldsforhandlinger, er det dagen begjæring om åpning av gjeldsforhandling "kom inn til tingretten" som legges til grunn, jf. dekl. § 1-1. Dette gir en forlenget omstøtelsesfrist i forhold til om det først inngås private gjeldsforhandlinger eller konkursbegjæringen av andre årsaker blir forsinket. En slik forlenget frist representerer en fordel for kreditorene i forhold til omstøtelse, da tilbakeføring kan skje for disposisjoner som ligger lenger tilbake i tid.

3.4.3.3 Formål, virkning og foreldelse

Omstøtelsesreglene har vi for å sørge for at illojale disposisjoner overfor kreditorfellesskapet omgjøres. Det er perioden like før konkurs som er den mest kritiske, da skyldneren kan være fristet til å unndra eiendeler fra boets beslag når økonomien svekkes.⁶³ I en slik situasjon kan disposisjonen representere en forfordeling av enkelte kreditorer eller begunstigelse av enkelte andre parter på bekostning av kreditorfellesskapet. Omstøtelsesreglene deles inn objektive og subjektive regler. De objektive reglene innebærer at omstøtelse kan skje uavhengig av hva som var motivet for disposisjonen.⁶³ Den subjektive omstøtelsesregel er på sin side betinget av at partenes subjektive forhold, hvor den berikede part må ha vært klar over den illojale disposisjonen når den ble foretatt. De objektive reglene er enklere å praktisere, og bør følgelig vurderes før en

⁶¹ Se avsnitt 4.1.

⁶² Se Håvard Wiker, Rettsdata, dekningsloven, note (150).

⁶³ Se Moe 1999, 94.

eventuelt går over på en skjønnsmessig vurdering av om omstøtelse kan skje på subjektivt grunnlag.⁶⁴ De objektive reglene er lovfestet i dekl. §§ 5-2 til 5-8. Den subjektive omstøtelsesregel fremgår av dekl. § 5-9 ("actio pauliana").

Virkningen av omstøtelse etter dekl. § 5-9 er at boet kan kreve at den berikede part leverer tilbake det mottatte og/eller erstatter tapet boet har blitt påført som følge av den illojale disposisjon, jf. dekl. § 5-12. Dersom omstøtelse har skjedd etter de objektive regler, kan boet kun kreve at mottakeren "fralegger seg berikelsen", jf. dekl. § 5-11. De objektive reglene tar med andre ord for seg spørsmålet om det foreligger en berikelse, mens den subjektive regelen er innrettet mot hvorvidt kreditorene har lidt et tap.⁶⁵

Boets frist for å gjennomføre omstøtelse (foreldelsesfrist) er som hovedregel ett år fra konkursåpning, jf. dekl. § 5-15. Dersom boet ikke kjente til omstøtelseskravet gjelder en forlenget frist på seks måneder med mindre boet burde ha kjent til kravet. Den utvidede fristen begrenses til en maksimal foreldelsesfrist på ti år fra konkursåpning.

3.4.3.4 Objektive regler

3.4.3.4.1 Gaver

Boet kan omstøte gaver foretatt senere enn ett år før fristdagen, jf. dekl. § 5-2 (1). I henhold til teori og rettspraksis må det foreligge gavehensikt og gavehensikten må ha vært synbar for mottakeren.⁶⁶ Selv om det ikke fremgår uttrykkelig av loven, kan også den vederlagsfrie delen av et gavesalg tilbakeføres etter denne bestemmelsen.⁶⁷ Boet trenger ikke å respektere uoppfylte gaveløfte og det kan ikke kreves dividende av omstøtte gaver, jf. dekl. § 7-13. Gave til skyldnerens nærstående, jf. dekl. § 1-5, kan omstøtes når den er foretatt senere enn to år før fristdagen med mindre det kan bevises at skyldneren var "utvilsomt solvent" når gaven ble fullbyrdet, jf. dekl. § 5-2 (2). Det er mottakeren av gaven

⁶⁴ Se Børresen 2014, 123.

⁶⁵ Se Brækhus og Berg 2014, 65.

⁶⁶ Se Håvard Wiker, Rettsdata, dekningsloven, note (153).

⁶⁷ Se Børresen 2014, 124.

som har bevisbyrden, og det kreves klar sannsynlighetsovervekt.⁶⁸

Gavebestemmelsen gjelder tilsvarende for urimelig lønnsutbetaling mv til skyldnerens nærstående, jf. dekl. § 5-4. Det samme gjelder vederlag til nærstående parter "som åpenbart overstiger det som uavhengige parter ville ha avtalt".

3.4.3.4.2 Ekstraordinære betalinger

Omstøtelse av ekstraordinære betalinger er hjemlet i dekl. § 5-5, og er den mest anvendte bestemmelsen i praksis.⁶⁹ Påstanden understøttes av at bestemmelsen også er den mest benyttede blant boene i mitt utvalg.⁷⁰ Formålet med bestemmelsen er å forhindre forfordeling av kreditorene.⁷¹

Boet kan omstøte ekstraordinære betalinger foretatt senere enn tre måneder før frisdagen, jf. dekl. § 5-5 (1). Det må foreligge en dekningshensikt, jf. lovens uttrykk "betaling av gjeld".⁷² I henhold til rettspraksis er innbetaling til skyldneren skattetrekkkonto også ansett som betaling av gjeld i relasjon til skatteoppkrever.⁷² Dersom vilkårene for omstøtelse er oppfylt kan følgelig beløp overført til skattetrekkkontoen omstøtes uavhengig av om betaling fra skattetrekkkontoen til skatteoppkreveren er foretatt eller ikke. Bestemmelsen rammer betalinger "som skyldneren har foretatt", men Høyesterett har i Rt. 2012 s. 468 lagt til grunn at dette også gjelder når betalingen indirekte foretas med skyldneren midler.⁷³ I denne dommen ble morselskapets betaling av datterselskapets gjeld omstøtt. Betalingen ble motregnet mot fordring som datterselskapet hadde mot morselskapet. Høyesterett la blant annet vekt på at samme person styrte likviditeten i de to selskapene og at forholdet ville ha vært omstøtelig dersom pengene først var overført til datterselskapet.

Vilkåret for å kreve omstøtelse etter dekl. § 5-5 er at betalingen er ekstraordinær. En ekstraordinær betaling foreligger når betalingen er foretatt med "usedvanlige betalingsmidler, før normal betalingstid eller med beløp som betydelig har

⁶⁸ Se Børresen 2014, 125.

⁶⁹ Se Håvard Wiker, Rettsdata, dekningsloven, note (164).

⁷⁰ Se tabell 3-1.

⁷¹ Se Børresen 2014, 126.

⁷² Se Håvard Wiker, Rettsdata, dekningsloven, note (165).

⁷³ Se Håvard Wiker, Rettsdata, dekningsloven, note (166).

foringet skyldnerens betalingsevne". Betaling med "usedvanlige betalingsmidler" vil typisk være betaling med varer i stedet for penger. Det er antatt at penger alltid anses som et sedvanlig betalingsmiddel (selv om forpliktelsen gikk ut på noe annet enn oppgjør i penger).⁷⁴ Betaling "før normal betalingstid" vil vanligvis være betaling av uforfalte krav. I henhold til forarbeidene er normal betalingstid tidspunktet "da gjelden må antas å ha blitt betalt dersom skyldneren ikke var blitt insolvent".⁷⁵ En betaling kan omstøtes selv om den er foretatt med sedvanlig betalingsmiddel og til normal betalingstid dersom skyldneren betalingsevne ble "betydelig" forringet av disposisjonen. I teori og rettspraksiser er det antydning at en forringelse på 10 - 25 % av likvide eiendeler (bankinnskudd og eiendeler som enkelt kan omgjøres i penger) utgjør en betydelig forringelse.⁷⁶

De tre mulige omstøtelsesgrunnlagene kan kun fremmes når "betalingen etter forholdene allikevel ikke fremtrådte som ordinær". Betalingen er "ordinær" dersom den dekker løpende driftsutgifter i tråd med vanlig rutine.⁷⁷ En ekstraordinær betaling vil først og fremst være nedbetaling av gammel gjeld.⁷⁷

Ekstraordinære betalinger til nærstående kan omstøtes når disposisjonen er foretatt senere enn to år før fristdagen med mindre mottakeren beviser at skyldneren var "utvilsomt solvent" på betalingstidspunktet, jf. deknl. § 5-5 (2).

Dersom gjeld er gjort opp gjennom motregning av fordring foretatt senere enn tre måneder før fristdagen, kan reglene i deknl. § 5-6 komme til anvendelse. Bestemmelsen må sees i sammenheng med deknl. § 8-1, som tillater motregning når kreditor også står i gjeld til skyldneren, dersom enkelte ulovfestede motregningsvilkår er oppfylt. I henhold til bestemmelsens annet ledd kan motregning ikke skje dersom skyldnerens krav forfalt før konkursåpning, og kreditorens krav forfalt etter dette tidspunktet. Bakgrunnen for det er at det ikke skal være mulig å oppnå noen fordel av å unnlate å betale forfalt gjeld.⁷⁸

⁷⁴ Se Håvard Wiker, Rettsdata, dekningsloven, note (168).

⁷⁵ Se NOU 1972: 20 s. 291.

⁷⁶ Se Håvard Wiker, Rettsdata, dekningsloven, note (170).

⁷⁷ Se NOU 1972: 20 s. 292.

⁷⁸ Se Børresen 2014, 154.

3.4.3.4.3 Sikkerhetsstillelse for eldre gjeld

Sikkerhetsstillelse (pantsettelse eller annen sikkerhetsstillelse) foretatt senere enn tre måneder før frisdagen kan omstøtes dersom sikkerhetsstillelsen er knyttet til "gjeld som skyldneren har pådratt seg før sikkerhetsretten ble avtalt" eller "rettsvernet ikke ble brakt i orden uten unødig opphold etter at gjelden ble pådratt", jf. dekl. § 5-7 (1). Formålet med det første alternativet er å forhindre forfordeling av en kreditor som ikke tilfører ny kapital.⁷⁹ Det andre alternativet kan anses som en utvidelse av det første alternativet, og har til hensikt å ramme svikaktige forsøkt på å omgå det første alternativet.⁷⁹ Et lån med pant i fast eiendom eller løsøre bør følgelig ikke utbetales før avtalepantet er tinglyst i grunnboken eller registrert i løsreregisteret (eventuelt overlevering ved håndpant og nøkkelpant), jf. pantel. §§ 2-5, 3-2 og 3-3. Dersom et nytt pantelån tas opp, som brukes til å nedbetale eldre usikret gjeld, er dette også regnet som sikkerhetsstillelse for eldre gjeld.⁸⁰

Som for gaver og ekstraordinære betalinger, er det en forlenget frist på to år når er en nærstående som er mottaker av berikelsen (sikkerhetsretten). Den forlengede fristen gjelder med mindre sikkerhetshaver beviser at skyldneren var "utvilsomt solvent" på tidspunkt for sikkerhetsstillelsen.

Panterett stiftet ved utlegg er alltid sikkerhet for eldre gjeld, jf. pantel. § 5-1 (namsutlegg) og tvangsl. kap. 7, men rammes ikke av dekl. § 5-7, men av dekl. § 5-8.⁸¹ Er det tatt utlegg kan skyldneren forhindre forfordeling ved å begjære oppbud innenfor omstøtelsesfristene, som er de samme som etter dekl. § 5-7.⁸²

3.4.3.5 Subjektive regler

For å forhindre urimelige resultater må de objektive reglene kunne suppleres av de subjektive.⁸² Etter den subjektive bestemmelsen er omstøtelsesfristen 10 år, jf. dekl. § 5-9 (2). Dersom vilkårene for omstøtelse etter denne bestemmelsen er oppfylt, kan følgelig omstøtelse skje 10 år bakover i tid regnet fra frisdagen. Den subjektive regelen rammer tre forskjellige tilfeller, jf. dekl. § 5-9 (1). For det

⁷⁹ Se NOU 1972: 20 s. 294.

⁸⁰ Se Børresen 2014, 129.

⁸¹ Se Håvard Wiker, Rettsdata, dekningsloven, note (189).

⁸² Se Børresen 2014, 129.

første må disposisjoner som begunstiger en kreditor på bekostning av kreditorfellesskapet, kunne omstøtes dersom de øvrige vilkårene for omstøtelse er oppfylt. Det samme gjelder dersom eiendeler unndras fra å tjene til dekning av kreditorene eller gjelden økes til skade for kreditorene. Det første alternativet (forfordeling) supplerer de objektive bestemmelsene om ekstraordinære betalinger og sikkerhetsstillelse for eldre gjeld, og kan særlig være aktuelt i tilfeller hvor det er behov for en forlenget omstøtelsesfrist.⁸³ Tilsvarende er alternativet som rammer kreditorunndragelser et supplement til gavebestemmelsen, og også her kan det være aktuelt å gå over på den subjektive bestemmelsen dersom et forhold faller utenfor tidsrammen i dekl. § 5-2. Det siste alternativet rammer primært gjeldsstiftelser som gjennomføres uten vederlag (f.eks. garanti for andres gjeld).⁸⁴

For alle de tre tilfellene er det tre vilkår som må være oppfylt. Disposisjonen må ha vært illojal overfor kreditorfellesskapet og skyldnerens økonomiske stilling må ha vært svak fra før eller ha blitt alvorlig svekket ved disposisjonen (ikke krav om insolvens). Det siste vilkåret er at den begunstigede "kjente eller burde kjent" til at disposisjonen var illojal overfor kreditorfellesskapet og til den vanskelige økonomiske situasjonen. Grunnlag for omstøtelse foreligger bare når boet er påført et tap ved disposisjonen.⁸⁵

3.4.4 Fordeling av boets midler

Krav i boet deles inn i tre hovedgrupper: separatistkrav, massekrav og dividendekrav.⁸⁶ Det er *separatistkravene* som skal dekkes først. Gruppen består av utleveringskrav og krav fra fordringshavere med særskilt dekningsadgang. Et utleveringskrav kan oppstå for eiendeler som ikke kan beslaglegges av boet, eller som er omfattet av avtale som boet må respektere.⁸⁷ Kreditorer med panterett og motregningsrett er fordringshavere med rett til særskilt dekning, jf. dekl. §§ 8-1 og 8-14. Etter at separatistkravene er dekket, er det *massekravene* som skal dekkes, herunder omkostninger ved bobehandlingen og andre forpliktelser som pådras under bobehandlingen, jf. dekl. § 9-2. Når separatistkravene og

⁸³ Se Børresen 2014, 130.

⁸⁴ Se NOU 1972: 20 s. 298.

⁸⁵ Se Brækhus og Berg 2014, 102.

⁸⁶ Se Børresen 2014, 148.

⁸⁷ Se avsnitt 3.4.2.

massekravene er dekket, skal de resterende midlene fordeles på *dividendekravene* etter deres prioritet (prioriteringsreglene). Fortrinnsberettigede fordringer er lønnskrav (prioriterte krav av klasse 1), jf. dekl. § 9-3, samt enkelte offentlige krav (prioriterte krav av klasse 2), herunder skattetrekk og merverdiavgift, jf. dekl. § 9-4. Dersom det er midler igjen etter dekning av prioriterte krav, blir det dividende til uprioriterte krav (alminnelige konkursfordringer), jf. dekl. § 9-6. Dette omfatter blant annet det offentlige krav på renter påløpt frem til fristdagen (se dekl. § 6-1), herunder renter på prioriterte krav av klasse 2, og arbeidsgiveravgift, samt krav fra vanlige leverandører og andre fordringshavere. Til slutt dekkes etterprioriterte fordringer, som blant annet omfatter renter påløpt etter boåpningen og ansvarlig lånekapital, jf. dekl. § 9-7.

3.5 Boets erstatningskrav mot selskapets ledelse og revisor

3.5.1 Boets søksmålskompetanse

Konkursboet kan saksøke foretaksledelsen (styret og daglig leder) og revisor for tap som er påført selskapet før konkursen. Dette er i samsvar med at boet overtar selskapets rettigheter og forpliktelser. I henhold til rettspraksis har boet ikke søksmålskompetanse på vegne av kreditorer med individuelle krav mot ledelsen og revisor (enkeltforfølgende kreditorer).⁸⁸ De må selv gå til søksmål. Dersom boet hadde forfulgt selvstendige krav på vegne av enkeltforfølgende kreditorer, ville kreditorer uten individuelle krav, oppnå bedre rett enn de hadde før konkursen (gjennom dividendeoppjøret).⁸⁸

3.5.2 Ledelsens erstatningsansvar

Erstatningsansvaret som påhviler ledelsen i aksjeselskaper fremgår av asl. § 17-1 og alminnelige (ulovfestede) erstatningsregler. Det må foreligge skyld (forsett eller uaktsomhet), økonomisk tap for saksøker og adekvat (påregnelig) årsakssammenheng mellom ledelsens skyld og det økonomiske tapet. Kreditorene kan blant annet tenkes å lide et tap dersom det er foretatt en ulovlig utdeling eller gitt et ulovlig lån i strid med aksjelovens bestemmelser, jf. asl. §§ 3-6, 3-7, 8-1 og 8-7.

⁸⁸ Gulden 2015, 366.

Styreansvar gjøres gjeldende i økende utstrekning, noe som antas å skyldes at lovbestemte plikter i større grad er skjerpet og presisert, samt at det stilles strengere krav til profesjonalitet enn tidligere.⁸⁹ I følge rettspraksis vurderes erstatningsansvaret for hvert enkelt styremedlem, og ikke styret i fellesskap.⁹⁰ Brudd på kontroll- og tilsynsplikten er kilder til styreansvar, jf. asl. §§ 6-12 og 6-13. Det samme gjelder manglende overholdelse av handleplikten når egenkapitalen er lavere enn forsvarlig i forhold til virksomheten som drives eller mindre enn halvparten av aksjekapitalen, jf. asl. §§ 3-4 og 3-5. Styret kan også bli ansvarlig på objektivt grunnlag for manglende innbetaling av aksjekapital, jf. asl. § 2-19 (1). Det objektive ansvaret gjelder ikke verdsettelse av tingsinnskudd, jf. asl. § 2-19 (2).

Daglig leder kan også bli erstatningsansvarlig. Dette gjelder blant annet i forbindelse med avleggelse av uriktige regnskaper, jf. asl. § 6-14 (4). Et uriktig regnskap kan føre til at oppbud blir begjært for sent. Som følge av dette kan kreditorfellesskapet ha lidt et tap. Dersom enkelte kreditor har foretatt feilaktig beslutning basert på uriktige regnskaper, og det har oppstått et tap som følge av dette, dreier det seg om enkeltforfølgning, og den aktuelle kreditor må selv gå til sak mot ledelsen og/eller revisor.⁹¹

3.5.3 Revisors erstatningsansvar

Revisors erstatningsansvar er hjemlet i revl. § 8-1, og er et tradisjonelt skyldansvar (culpaansvar). I tillegg til at revisor må ha utvist skyld (forsett eller uaktsomhet) under utførelsen av revisjonsoppdraget, må saksøker ha blitt påført et økonomisk tap og revisors skyld må ha forårsaket det økonomiske tapet (årsakssammenheng). Det er også nødvendig at revisor forstod eller burde ha forstått at bruddet på god revisjonsskikk kunne føre til et økonomisk tap (påregnelighet). Dette følger av alminnelige (ulovfestede) erstatningsregler.

Et eksempel fra rettspraksis er at boet etter Sponsor Service ASA hadde saksøkt Ernst & Young AS og oppdragsansvarlig revisor i forbindelse med misvisende

⁸⁹ Se Bråthen 2013, 187.

⁹⁰ Se Bråthen 2013, 188.

⁹¹ Se Gulden 2015, 366.

årsregnskap over flere år.⁹² De saksøkte ble i 2005 frifunnet fordi det ikke forelå økonomisk tap. Begrunnelsen var at de samme misvisende regnskapene som hadde muliggjort utdeling av utbytte mv, også ble brukt til å innhente kapital gjennom emisjoner som ikke ville ha blitt gjennomført dersom investorene var presentert for riktige regnskaper.

Revisor er sammen med styremedlemmene solidarisk ansvarlig for aksjeinnskuddet (se over), jf. asl. § 2-19. Dette er et objektivt ansvar (garantiansvar). I 2005 ble KPMG AS dømt til å betale erstatning til konkursboet etter Finance Credit Norge AS.⁹³ Erstatningskravet knyttet seg til bekreftelse av tingsinnskudd, som senere viste seg å være uten verdi. Et annet eksempel fra rettspraksis er revisors uriktige bekreftelse av innbetalt aksjekapital, hvor revisor bekreftet at det var foretatt en kontantinnbetaling når aksjeinnskuddet i realiteten bestod av overbeheftede eiendeler.⁹⁴

Når egenkapitalen i et aksjeselskap går tapt, og styret ikke overholder handleplikten, må revisor påpeke ansvaret som påhviler ledelsen i nummererte brev jf. revl. § 5-2 (4) nr. 4 og § 5-4. Revisor skal vurdere om det foreligger omstendigheter som kan skape tvil om selskapets evne til fortsatt drift, samt evaluere ledelsens vurdering av grunnlaget for fortsatt drift.⁹⁵ Dersom det foreligger vesentlig usikkerhet om evnen til fortsatt drift, vil det kunne få betydning for konklusjonen i revisjonsberetningen ved at revisor tar forbehold eller avgir negativ konklusjon. I tilfeller hvor det er tilstrekkelig opplyst om usikkerheten i årsregnskapet, skal revisor kun skal presisere forholdet i revisjonsberetningen uten at det påvirker konklusjonen. Når årsregnskapet er utarbeidet på grunnlag av videre drift, men revisor er av den oppfatning at grunnlaget ikke er til stede, skal det alltid avgis negativ konklusjon i revisjonsberetningen.

⁹² Se Gulden 2015, 393.

⁹³ Se Gulden 2015, 368.

⁹⁴ Se Gulden 2015, 367.

⁹⁵ Se ISA 570.

Dersom både ledelsen og revisor har utvist skyld for samme skade, står den skadelidte fritt til å velge hvem som skal saksøkes. Revisor saksøkes ofte alene fordi revisor er søkegod (krav om sikkerhetsstillelse), aktsomhetsnormen er strengere for revisor (profesjonsansvar) og fordi ledelsens ansvar er mer diffust enn ansvaret som påhviler revisor.⁹⁶ I en slik situasjon kan revisor eventuelt søke regress gjennom et eget søksmål.

3.6 Innberetning av straffbare forhold; straffegrunnlag og strafferamme

3.6.1 Opplysnings- og bistandsplikt overfor påtalemyndighetene og Finanstilsynet

Bostyrer har en lovbestemt opplysnings- og bistandsplikt overfor påtalemyndighetene og Finanstilsynet, jf. kkl. § 122a og § 120 (1) nr. 5 og 6. Borevisor er kun omfattet av bistandsplikten. Opplysningsplikten (innberetningsplikten) innebærer at bostyrer uoppfordret skal informere påtalemyndighetene om straffbare forhold som avdekkes gjennom bobehandlingen. Det er opp til bostyrer å vurdere når grensen for innberetning inntreffer. Konkursrådet har anbefalt å innsnevre innberetningsplikten for enkelte straffbare forhold. Dette omtales nærmere nedenfor der det er aktuelt. Dersom det er avdekket forhold som kan gi grunnlag for sanksjoner mot selskapets revisor, gjelder opplysningsplikten overfor Finanstilsynet. Boinnberetninger som omtaler forhold som er omfattet av opplysningsplikten skal oversendes til aktuell myndighet. Bistandsplikten innebærer at bostyrer og borevisor skal bistå med å fremskaffe opplysninger og dokumenter som tilhører boet når dette kreves som ledd i etterforskningen. Det kan kreves særskilt godtgjørelse for arbeid utover ordinær bobehandling.

3.6.2 Konkurskarantene

Ledelsen kan ilegges konkurskarantene etter beslutning fra tingretten dersom styret eller daglig leder "med skjellig grunn mistenkes for en straffbar handling i forbindelse med konkursen eller den virksomhet som har ført til insolvensen, eller det må antas at vedkommende på grunn av uforsvarlig forretningsførsel er uskikket til å stifte et nytt selskap eller å være styremedlem eller daglig leder (administrerende direktør) i et slikt selskap", jf. kkl. §§ 142 og 143.

⁹⁶ Se Gulden 2015, 372.

Konkurskarantenen varer som hovedregel i to år fra konkursåpning, men retten kan bestemme at fristen skal regnes fra tidspunktet beslutning om konkurskarantene treffes. I karanteneperioden gjelder et forbud mot å stifte aksjeselskap og enkelte andre selskapsformer, og personer underlagt karantene kan heller ikke formelt og reelt påta seg ledende roller i selskapsformene som er omfattet av bestemmelsen. Brudd på karantenen straffes med bøter eller fengsel inntil 3 måneder, jf. kkl. § 143a.

3.6.3 Brudd på aksjelovgivningen

Blant annet styret, daglig leder og revisor kan bli strafferettslig ansvarlig for forsettlig eller uaktsomt brudd på aksjeloven, jf. asl. § 19-1. Dersom det er vist "grov uforstand", gjelder straffeansvaret selv om aksjeloven ikke direkte er overtrådt, jf. asl. § 19-2.⁹⁷ Det vises grov uforstand når det foreligger forsett eller grov uaktsomhet (subjektivt), og det samtidig foreligger handling eller fravær av handling som grovt tilsidesetter tjenestepliktene (objektivt).⁹⁸ Strafferammen etter begge bestemmelsene er bøter eller, under skjerpene omstendigheter, fengsel inntil ett år.

Det tas sjelden ut tiltale for brudd på aksjeloven, men det vil kunne ha betydning for hvorvidt ledelsen skal ilegges konkurskarantene.⁹⁹

3.6.4 Brudd på revisorlovgivningen

I tillegg til å bli få tilbakekalt eller suspendert godkjenningen som registrert eller statsautorisert revisor, kan revisor bli holdt straffeansvarlig for brudd på aksjeloven, revisorloven, regnskapsloven, finanstilsynsloven, hvitvaskingsloven og straffebestemmelser om skattesvik.¹⁰⁰ Under dette avsnittet omtales straffegrunnlag og strafferamme for overtredelse av revisorloven. Også den revisjonspliktige kan bli ansvarlig for brudd på enkelte bestemmelser i revisorloven.

⁹⁷ Se Hugo P. Matre, Rettsdata, aksjeloven, note (2757).

⁹⁸ Se Hugo P. Matre, Rettsdata, aksjeloven, note (2767).

⁹⁹ Se Bråthen 2013, 189.

¹⁰⁰ Opplistingen er ikke ment å være uttømmende.

Revl. § 9-3 inneholder en uttømmende opplisting av bestemmelser i revisorloven der brudd kan medføre straff. Bestemmelsen rammer forsett og uaktsomhet. Det er tilstrekkelig med simpel uaktsomhet. Straffen er bot eller fengsel inntil 1 år. Brudd på revisorlovens bestemmelse om revisjonsplikt og opplysningsplikt er eksempler på grunnlag som kan føre til straffeansvar for den revisjonspliktige. Revisor kan bli straffeansvarlig for brudd på oppgaver og plikter knyttet til selve revisjonen, samt i forbindelse med overtredelse av bestemmelser om uavhengighet, taushetsplikt og opplysningsplikt. I tillegg kan brudd på plikten til å fratre revisjonsoppdraget hos revisjonspliktige som vesentlig overtrer lovgivningen den er underlagt, føre til straffeansvar hos revisor.

Straffebestemmelsen i revisorloven retter seg primært mot godkjente revisorer¹⁰¹, men medarbeidere uten autorisasjon kan også bli straffeansvarlig for brudd på taushetsplikten. Også revisjonsselskaper kan idømmes foretaksstraff.¹⁰² I 2008 ble revisjonsselskapet KPMG dømt av Høyesterett til å betale bot på 5 mill. kr i forbindelse med revisjon av Finance Credit-gruppen.¹⁰³ Det ble lagt vekt på hensynet til allmennprevensjon. Tre år tidligere hadde den oppdragsansvarlige partneren blitt dømt til 36 dager fengsel for brudd på revisorloven. Det vises også til at Ernst & Young AS i 2009 vedtok forelegg på 4 mill. kr etter at Økokrim hadde siktet selskapet for forhold knyttet til revisjonen av Sponsor Service ASA.¹⁰⁴ To av de sentrale revisorene, ble i hhv. 2010 og 2011 idømt 90 dagers betinget fengsel og bot på kr 30 000 for brudd på revisorloven og medvirkning til brudd på regnskapsloven.

3.6.5 Brudd på regnskaps- og bokføringslovgivningen

3.6.5.1 Strafferettslig grunnlag og ramme

Betydelig overtredelse av regler om regnskap og bokføring straffes etter strl. §§ 392 til 394, jf. rskl. § 8-5 og bokfl. § 15. Både styret, daglig leder og revisor kan bli straffeansvarlig. Bestemmelsene ble endret ved lov av 19. juni 2015 nr. 65 i

¹⁰¹ Å bruke tittelen "registrert revisor" eller "statsautorisert revisor" uten å være godkjent av Finanstilsynet er en straffbar handling, jf. revl. § 3-1 (3) og § 9-3 (1).

¹⁰² Se Bror Petter Gulden, Rettsdata, revisorloven, note (177).

¹⁰³ Se Rt. 2008 s. 996.

¹⁰⁴ Se Gulden 2015, 337.

forbindelse med ikrafttredelse av den nye straffeloven fra 1. oktober 2015, som erstatter straffeloven fra 1902.¹⁰⁵ Strafferammen som fremgikk av straffebestemmelsen i regnskapsloven og bokføringsloven, er nå erstattet med en henvisning til straffeloven. Nå regulerer straffeloven brudd på regnskaps- og bokføringsloven, i tillegg til brudd på særskilte regnskaps- og bokføringsregler andre steder i lovgivningen. Overtredelse av regnskaps- og bokføringsreglene straffes med bot eller fengsel inntil 2 år (bot eller fengsel inntil 3 år i tidligere rskl. § 8-5 og bokfl. § 15). Grov overtredelse straffes med fengsel inntil 6 år (tilsvarer rammen i tidligere rskl. § 8-5 og bokfl. § 15). Uaktsom overtredelse straffes med bot eller fengsel inntil 1 år (rskl. § 8-5 og bokfl. § 15 hadde samme strafferamme for forsett og uaktsomhet). Strafferammen i den nye straffeloven er skjerpet sammenlignet med den generelle bestemmelsen i 1902-loven, som straffet vesentlige regnskapsovertredelser med bot eller fengsel inntil 1 år, mens straffen var fengsel på inntil 3 år for grovere overtredelser. Det bemerkes imidlertid at den tidligere straffebestemmelsen i regnskapsloven og bokføringsloven var strengere ved at den også rammet overtredelser som ikke var vesentlige (bot eller fengsel inntil 3 måneder). Begrepet "vesentlig" brukes ikke strl. §§ 392 til 394 i den nye straffeloven, men både straffebestemmelsen i regnskapsloven og bokføringsloven bruker begrepet "betydelig" når det henvises til straffeloven.

3.6.5.2 Innberetning av brudd på regnskaps- og bokføringslovgivningen

Basert på min arbeidserfaring er regnskapene ofte svært mangelfulle (helt eller delvis) i perioden før konkurs. Dette understøttes av min undersøkelse gjennom denne masteroppgaven, samt tidligere undersøkelser, noe jeg kommer nærmere tilbake til senere i besvarelsen. I henhold til bokføringsloven § 7 skal bokføring skje "så ofte som virksomhetens og transaksjonenes art og omfang tilsier". Bokføringen må imidlertid være à jour innen fristene for pliktig regnskapsrapportering, herunder i forbindelse med innsendelse merverdiavgiftsoppgaver annenhver måned, og ikke sjeldnere enn hver fjerde måned. Brudd på merverdiavgiftsloven henger derfor ofte nært sammen med overtredelse av krav til ajourhold. I forskrift er det gjort unntak fra kravet til ajourhold hver fjerde måned for selskaper med færre enn 600 bilag i året. Selv om

¹⁰⁵ Se avsnitt 3.6.6.1.

det for merverdiavgiftspliktige er krav om ajourhold annenhver måned, anbefaler Konkursrådet ikke å innberette tilfeller av unnlatt bokføring inntil fire måneder.¹⁰⁶ Det må for øvrig foretas en skjønnsmessig vurdering i forhold til grensen for innberetningsplikt. I tilfeller hvor det ikke bare foreligger manglende bokføring, men hvor også underlagsmateriale (bilag) er ufullstendig, argumenterer Konkursrådet for at det ikke bør gjøres noen innsnevring i innberetningsplikten. Begrunnelsen er at mulighetene for etterkontroll i en slik situasjon er begrenset eller avskåret, slik at allmennpreventive taler for en lavere terskel for innberetning.

3.6.6 Brudd på straffelovens kapittel 31 om kreditorvern

3.6.6.1 Ny straffelov fra 1. oktober 2015

Som nevnt over trådte ny straffelov (lov av 20. mai 2005 nr. 28) i kraft fra 1. oktober 2015. Loven er vedtatt i flere omganger, men dens alminnelige del ble vedtatt i 2005 og erstatter straffeloven fra 1902 (lov av 22. mai 1902 nr. 10).¹⁰⁷ Nedenfor foretar jeg en kort gjennomgang av de viktigste bestemmelsene om kreditorvern i den nye straffeloven (kapittel 31).

3.6.6.2 Grovt uordentlig forretningsførsel

Grovt uordentlig forretningsførsel som har påført kreditorfellesskapet betydelige tap straffes med bot eller fengsel inntil 2 år, jf. strl. § 401 d (tidligere § 281 d). Skyldkravet er forsett eller grov uaktsomhet. Grovt uordentlig forretningsførsel kan forekomme når det foreligger manglende styring og kontroll som følge av uorden i regnskapene.¹⁰⁸

3.6.6.3 Kreditorbegunstigelse

Kreditorbegunstigelse (fordeling av kreditorene) innebærer at det gis oppgjør eller sikkerhet til enkelte kreditorer når skyldneren er insolvent, eller når det er høyt sannsynlig at insolvens vil inntre i nærmeste fremtid.¹⁰⁹ Det er et vilkår at

¹⁰⁶ Se <http://www.konkursradet.no/anbefaling-for-innberetning-av-straffbare-forhold.308018.no.html#3.f>. (sist besøkt 24. juni 2016)

¹⁰⁷ Se Prop. 64 L (2014-2015) s. 8.

¹⁰⁸ Se <http://www.konkursradet.no/behandling-av-straffbare-forhold-begaatt-i-forbindelse-med-konkurs.308090.no.html> pkt. 2.1.1 (sist besøkt 26. juni 2016)

¹⁰⁹ Se <http://www.konkursradet.no/behandling-av-straffbare-forhold-begaatt-i-forbindelse-med-konkurs.308090.no.html> pkt. 2.1.2 (sist besøkt 26. juni 2016)

kreditorfellesskapets dekningsutsikt har blitt betydelig forringet som følge av fordelingen., jf. strl. § 402 (tidligere § 282). Skyldkravet er forsett eller grov uaktsomhet. Strafferammen er bot eller fengsel inntil 2 år.

3.6.6.4 Formuesforringelse

Formuesforringelse foreligger når en handling er "egnet til å hindre at et formuesgode tjener til dekning for en eller flere fordringshavere", jf. strl. § 404 (tidligere strl. § 283). Bestemmelsen rammer uforsvarlige handlinger som gjør at skyldneren blir insolvent eller står i påtakelig fare for insolvens. Skyldkravet er forsett eller grov uaktsomhet, jf. strl. § 406. Strafferammen er bot eller fengsel inntil 2 år. For grov formuesforringelse er straffen bot eller fengsel inntil 6 år. Ved vurderingen skal det særlig legges vekt på hvorvidt formuesforringelsen var betydelig, om handlingen var planlagt, og om beløpet var betydelig, jf. strl. § 405.

3.6.6.5 Unnlatt oppbudsbegjæring

Unnlattelse av å begjære gjeldsforhandling eller oppbud når insolvens foreligger kan være straffbart etter strl. § 407 (tidligere strl. § 284). Økokrim har tidligere presisert hvilken betydning en god beskrivelse av insolvenstidspunktet i boinnberetningene har for avdekking av konkursskriminalitet.¹¹⁰ Som nevnt tidligere er det styret som er ansvarlig for fremsettelse av begjæringen, jf. asl. § 6-18. Straff kan ilegges når kreditorenes dekningsutsikt har blitt betydelig forringet som følge av at omstøtelsesadgangen har blitt begrenset,¹¹¹ eller når næringsvirksomheten klart har gått med tap og skyldneren måtte innse at kreditorene ikke ville motta oppgjør innen rimelig tid. Dersom skyldneren "har opptrådt i forståelse med fordringshavere som representerer en vesentlig del av fordringsmassen med hensyn til beløp og antall", er unnlattelsen likevel ikke straffbar. Hvorvidt kreditorene er tilstrekkelig informert om situasjonen, herunder om det er inngått avtaler eller gjeldsforhandlinger med kreditorene, vil få betydning for vurderingen.¹¹² Skyldkravet er forsett eller grov uaktsomhet. Straffen er bot eller fengsel inntil 2 år.

¹¹⁰ Se Økokrims skriftserie nr. 6 fra 1993, 23.

¹¹¹ Se avsnitt 3.4.3.2 om fristdagen.

¹¹² Se Økokrims skriftserie nr. 6 fra 1993, 27.

Som det fremgår av Konkursrådets anbefaling for innberetning av straffbare forhold, skal bestemmelsen primært ramme illojal atferd, og ikke "dårlig fundert optimisme og fremtidstro".¹¹³ Det er kun vesentlige overtredelser som skal innberettes til påtalemyndighetene. Konkursrådet antyder at den tapsbringende virksomheten bør ha pågått i minst 6 måneder etter insolvenstidspunktet før boets innberetningsplikt inntreffer, men at det må foretas en konkret vurdering basert på størrelsen på tapet som kreditorene har lidt.

3.6.6.6 Boforringelse

Boforringelse under fellesforfølgning foreligger når en skyldner "opptrer på en måte som er egnet til å hindre at et formuesgode tjener til dekning eller utnyttelse for fordringshaverne, eller uriktig oppgir eller vedkjenner seg forpliktelser", jf. strl. § 408 (tidligere § 285). Bestemmelsen rammer illojal opptreden etter at det er åpnet gjeldsforhandling eller konkurs. Skyldkravet er forsett eller grov uaktsomhet. Strafferammen er bot eller fengsel inntil 2 år. For grov boforringelse er straffen bot eller fengsel inntil 6 år. Ved vurderingen skal det særlig legges vekt på hvorvidt boforringelsen var betydelig, jf. strl. § 409.

3.6.7 Brudd på skatte- og avgiftslovgivningen

3.6.7.1 Ny skatteforvaltningslov fra 1. januar 2017

Lov om skatteforvaltning av 27. mai 2016 nr. 14 (skatteforvaltningsloven) trer i kraft den 1. januar 2017. Frem til ikrafttredelse av den nye loven, har forvaltningsreglene for skatt og avgift vært spredt rundt forskjellige steder i lovgivningen. Hovedformålet med den nye loven er å øke forvaltningsreglenes tilgjengeligheit gjennom et helhetlig og oversiktlig regelverk.¹¹⁴ Det er kun i begrenset grad lagt opp til innholdsmessige endringer, utover det som er nødvendig for å utarbeide et harmonisert og samordnet regelverk. Skatteforvaltningsloven vil erstatte ligningsloven og en rekke skatteforvaltningsregler andre steder i lovgivningen, herunder blant annet i merverdiavgiftsloven. Loven er ment å være uttømmende på skatteforvaltningsområdet.

¹¹³ Se <http://www.konkursradet.no/anbefaling-for-innberetning-av-straffbare-forhold.308018.no.html#3.f>. (sist besøkt 24. juni 2016)

¹¹⁴ Se Prop. 38 L (2015-2016) s. 11.

3.6.7.2 Mangelfulle opplysninger til skatte- og avgiftsmyndighetene

Mangelfulle opplysninger til skatte- og avgiftsmyndighetene omfattes av strl. §§ 378-380, som rammer skattesvik (bot eller fengsel inntil 2 år), grovt skattesvik (bot eller fengsel inntil 6 år) og grovt uaktsomt skattesvik (bot eller fengsel inntil 1 år), når det er avgitt uriktige eller ufullstendige opplysninger, eller når det unnlates å gi pliktige opplysninger. Straffebestemmelsen i mval. § 21-4 og lignl. §§ 12-1 og 12-2 ble endret ved lov av 19. juni 2015 nr. 65 med ikrafttredelse fra 1. oktober 2015, og vil oppheves og videreføres i ny skatteforvaltningslov §§ 14-12 og 14-13. Den rammer uriktige eller ufullstendige opplysninger fra opplysningspliktig tredjepart, samt unnlattelse av å medvirke til kontrollundersøkelse (både unnlattelse fra tredjepart og den skatte- og avgiftspliktige). Straffen er bot eller fengsel inntil 2 år. Grovt uaktsomme overtredelser av opplysningsplikten har en ramme på 1 år.

3.6.7.3 Unnlattelse av å bevirke til innkreving av skatte- og avgiftskrav

Brudd på plikten til å gjennomføre forskuddstrekk, herunder overføring til sperret skattetrekkkonto, jf. sktbl. § 5-12, har samme strafferamme som brudd på straffebestemmelsene i ligningsloven og merverdiavgiftsloven,¹¹⁵ jf. sktbl. § 18-1 (1). Det samme gjelder når det bevirkes til at "innkrevingen av skatte- og avgiftskrav blir hindret eller vesentlig vanskeliggjort", jf. sktbl. § 18-2 (1), samt unnlattelse av å medvirke til kontrollundersøkelse, jf. sktbl. § 18-2 (3). Det er krav om forsett eller grov uaktsomhet. Brudd på plikten til å gjennomføre forskuddstrekk er ikke straffbar dersom betaling likevel skjer ved forfall, jf. sktbl. § 18-1 (2). I en situasjon hvor arbeidsgiver bruker forskuddstrekket til andre formål enn oppgjør for skyldig skattetrekk, regnes handlingen som underslag etter strl. § 324 eller grovt underslag etter strl. § 325.¹¹⁶ Straffen er bot eller fengsel inntil 2 år for underslag, og bot eller fengsel inntil 6 år for grovt underslag.

3.6.7.4 Innberetning av brudd på skatte- og avgiftslovgivningen

I anbefaling for innberetning av straffbare forhold har Konkursrådet foreslått at forhold som vedrører skatt og avgift ikke skal anmeldes direkte til politiet, men at

¹¹⁵ Se avsnitt 3.6.1.2.

¹¹⁶ Se Jan Grønnerud, Rettsdata, skattebetalingsloven, note (463).

det skal sendes melding til kontrollmyndighetene, som foretar videre saksbehandling og vurderer om det er aktuelt med politianmeldelse.¹¹⁷

3.7 Finansiering av bobehandlingen

3.7.1 Finansieringsmetoder

Boet kan sikre seg finansiering ved å søke om garanti. Vilkåret for å motta garanti til dekning av boomkostninger er at det ikke er midler i boet til den fortsatte bobehandlingen, jf. kkl. § 135. I et slikt tilfelle vil boet være avhengig av en garanti for at bobehandlingen ikke skal innstilles. Det vil kun være aktuelt med dekning under innvilget garanti dersom boet ikke tilføres tilstrekkelig med midler gjennom den fortsatte bobehandlingen. Enhver fordringshaver kan også velge å stille midler til boets disposisjon eller å forfølge en bestemt sak på vegne av boet.¹¹⁸ Det er et vilkår at det stilles sikkerhet for det mulige tap boet blir påført som følge av at saken blir fremmet, jf. kkl. § 118 (2).

3.7.2 Offentlige garantiordninger

3.7.2.1 Legalpant etter panteloven § 6-4

Etter pantel. § 6-4 har konkursboet, som hovedregel, fem prosent lovbestemt pant i markedsverdien av pantsatte eiendeler som tilhører skyldneren på konkursåpningstidspunktet. Panteretten er begrenset til 700 ganger rettsgebyret, som tilsvarer kr 717 500 fra 1. januar 2016 (1 R = 1 025).¹¹⁹ Legalpanterettigheten er sterk i form av at rettsvern mottas uten tinglysning, og at panthaver (konkursboet) uten videre oppnår førsteprioritets pant.¹²⁰ Det er kun "nødvendige boomkostninger" som kan kreves dekket. Ikke alle boomkostninger etter dekl. § 9-2 (1) nr. 2 anses som "nødvendige". Det må foretas en konkret vurdering. Blant annet vil kostnader i forbindelse med et omstøtelsessøksmål kunne anses som

¹¹⁷ Se <http://www.konkursradet.no/anbefaling-for-innberetning-av-straffbare-forhold.308018.no.html> (sist besøkt 24. juni 2016).

¹¹⁸ Se <http://www.konkursradet.no/midler-til-bobehandling-offentlige-garantiordninger.308094.no.html> pkt. 6 (hentet 3. april 2016).

¹¹⁹ Se <http://www.konkursradet.no/okning-i-rettsgebyret-fra-1-januar-2016.5828033-296667.html> (hentet 1. april 2016).

¹²⁰ Se Falkanger (2013), s. 73.

nødvendige når det er foretatt undersøkelser som tilsier at det er rimelig grunn til å tro at søksmålet vil føre frem.¹²¹

Legalpanteretten er subsidiær i form av at den bare kan benyttes dersom det ikke er andre midler til å dekke bobehandlingen,¹²² men den skal benyttes før en eventuell belastning av konkursrekvirenten (se straks nedenfor). Årsaken til det er blant annet for å forhindre færre eller forsinkede konkursbegjæringer som følge av rekvirentansvaret.¹²³

3.7.2.2 Rekvirentansvar etter konkursloven §§ 67 og 73

Den som begjærer konkurs er ansvarlig for omkostningene ved bobehandlingen når det ikke er tilstrekkelige midler i boet til å dekke boomkostningene, jf. kkl. § 73 (1). Det må stille sikkerhet på tidspunkt for innlevering av konkursbegjæring, jf. kkl. § 67 (1). I henhold til forskrift av 27. januar 2005 nr. 70 § 1, om rekvirentens ansvar for kostnader ved konkursbehandling, er rekvirentens ansvar begrenset til 50 ganger rettsgebyret, som tilsvarer kr 51 250 fra 1. januar 2016 (1 R = 1 025). Rekvirentansvaret får ikke anvendelse når oppbud begjæres av skyldneren selv eller når arbeidstaker begjærer arbeidsgiver konkurs, jf. kkl. § 67 (4) og § 73 (2). I sistnevnte tilfelle dekker NAV Lønnsgaranti eventuelle boomkostninger på vegne av den ansatte.¹²⁴ Dette henger sammen med statens plikt til å dekke boomkostninger som rekvirenten "ikke hefter for eller ikke kan betale", jf. kkl. § 73 (3). Det er en forutsetning at den ansatte har en fortrinnsberettiget fordring etter dekningsloven eller et dekningsberettiget krav etter lønnsgarantiloven, jf. kkl. § 67 (4).

3.7.2.3 Justis- og beredskapsdepartementets særskilte garantiordning¹²⁵

Justis- og beredskapsdepartementets særskilte garantiordning åpner for at det i konkurs- og tvangsoppløsningsbo hvor det foreligger mistanke om økonomisk kriminalitet kan søkes om garanti i forbindelse med granskning av straffbare forhold. Hvor sterke indikasjoner som ligger bak mistanken vil, sammen med en

¹²¹ Se Ot.prp. nr. 23 (2003-2004) s. 63-64.

¹²² Se Ot.prp. nr. 26 (1998-1999) s. 179.

¹²³ Se Ot.prp. nr. 23 (2003-2004) s. 23.

¹²⁴ Se <http://www.konkursradet.no/midler-til-bobehandling-offentlige-garantiordninger.308094.no.html> pkt. 5.1 (hentet 3. april 2016).

¹²⁵ Se Rundskriv G-05/2014.

vurdering av arten og omfanget av de mistenkte lovbruddene, være essensielle momenter i en søknadsprosess.¹²⁶ Retten kan stille garanti på inntil kr 100 000 inkludert merverdiavgift. Dersom det søkes om et større beløp enn hva retten har mulighet til å innvilge, eller det søkes om utvidelse av en tidligere garanti som gjør at beløpsgrensen overskrides, skal avgjørelsen foretas av Statens sivilrettsforvaltning.¹²⁷ Søknad sendes til retten i begge tilfeller, som eventuelt videresender søknaden, inkludert rettens anbefaling, til Statens sivilrettsforvaltning.

Ordningen ble gjort permanent ved rundskriv G-10/2005, og som senere ble erstattet av rundskriv G-05/2014. Potten er den samme i begge rundskriv, som er inntil 10 mill. kr utover gitt bevilgning, hvor totalrammen for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke må overstige 33 mill. kr. Diagram 3 nedenfor viser utviklingen i bevilgningen fra 2005 til 2015 slik det fremgår av vedtatte statsbudsjett.¹²⁸ Det har vært en økende kurve frem til 2013. I 2014 og 2015 er bevilgningen på hhv. 6,9 og 7 mill. kr, som er ca. på samme nivå som i 2005 og 2006 (hhv. 6,8 og 7 mill. kr). I statsbudsjettet for 2016 øker bevilgningen til 7,2 mill. kr.

Diagram 3

Bevilgning (mill. kr) i statsbudsjettet ("blå bok" kap. 475, post 21) til fortsatt bobehandling i bo med mistanke om økonomisk kriminalitet for årene 2005 til 2015

¹²⁶ Borevisor Torbjørn Tronsrud (se fotnote 136 nedenfor) sitt inntrykk av dagens praktisering av ordningen, er at beløp i dag innvilges basert på en undersøkelse av status hos politiet. Tidligere ble søknader i større grad innvilget uavhengig av politiets vurdering av de mulige straffbare forhold.

¹²⁷ Fra 15. november 2014 har Statens sivilrettsforvaltning fullmakt til å forvalte garantiordningen på vegne av Justis- og beredskapsdepartementet.

¹²⁸ Tallene er hentet fra "blå bok" kap. 475, post 21.

3.7.2.4 Skatte- og avgiftsmyndighetenes tilsagnsordninger¹²⁹

Hovedformålet med skatte- og avgiftsmyndighetenes tilsagnsordninger er å sikre innkreving av skatte- og avgiftskrav (innfordringshensyn). Tilsagn kan følgelig gis i bo hvor det foreligger udekkede skatte- og avgiftskrav og hvor boet antas å kunne tilføres midler gjennom fortsatt bobehandling. I den forbindelse er det viktig å kartlegge prosessrisikoen, motpartens søkegodhet og hvilke krav som vil bli dekket dersom boet vinner frem med sine krav, jf. dekningslovens prioriteringsregler. Ordningen skal også ivareta allmennpreventive hensyn. Tilsagn kan derfor også gis når det er mistanke om skattekriminalitet eller annen økonomisk kriminalitet som påvirker skatte- og avgiftsmyndighetenes krav. I Skattedirektoratets melding av 4. oktober 2005 (SKD 10/05) pkt. 3.3.2 presiseres det at begrenset tilsagn kan gis i tilfeller hvor det er behov for revisorsgjennomgang av skyldnerens regnskaper på grunn av mistanke om økonomiske misligheter. Et slikt tilsagn kan gis selv om innfordringshensynet (hovedhensynet) ikke alene gir grunnlag for tilsagn.

Det er to tilsagnsordninger; Skattedirektoratets tilsagnsordning og Skatteoppkreverinstruksens tilsagnsordning. Sistnevnte ordning er hjemlet i skatteoppkreverinstruksen § 4-6 nr. 3. Tilsagn kan gis av skatteoppkreveren (kemneren) selv med inntil 0,5 G i forbindelse med oppfølging av krav på skattetrekk og arbeidsgiveravgift, men kan økes inntil 1 G (kr 90 068 fra 1. mai 2015)¹³⁰ med skattefogdkontorets samtykke. Etter Skattedirektoratets tilsagnsordning kan det stilles ubegrenset sikkerhet for videre bobehandling etter innstilling fra skattefogdkontoret.

3.7.2.5 Garantiordninger under NAV Lønnsgaranti

3.7.2.5.1 Garanti for videre bobehandling

NAV Lønnsgaranti kan stille garanti for videre bobehandling etter begrunnet søknad fra bostyrer.¹³¹ Formålet er å øke statens dividende (regresskrav gjennom

¹²⁹ Se Skattedirektoratets melding av 4. oktober 2005 (SKD 10/05).

¹³⁰ Se <http://www.skatteetaten.no/no/Tabeller-og-satser/Grunnbeløpet-i-folketrygden/> (hentet 4. april 2016).

¹³¹ Se <http://www.konkursradet.no/midler-til-bobehandling-offentlige-garantiordninger.308094.no.html> pkt. 5.2 (hentet 3. april 2016).

dekning av de ansattes lønn). Boet kan søke om å få garanti for saksomkostninger ved søksmål og andre boomkostninger i forbindelse med fortsatt bobehandling. NAV Lønnsgaranti legger vekt på om boet har en god sak (juridisk og bevismessig) og om motparten er søkegod i forhold til dividendekravet og garantibeløpet. Det kan være aktuelt å kombinere skatte- og avgiftsmyndighetenes tilsagnsordning og garantiordningen under NAV Lønnsgaranti dersom tvistesummen åpner for dekning av flere offentlige krav (både første- og andreprioritetskrav).

3.7.2.5.2 Støtte til videre drift etter konkursåpning

I noen tilfeller ønsker boet å fortsette driften i en periode etter konkursåpning. Alle kostnader (inkludert lønnskostnader) som påløper etter dette tidspunkt vil som utgangspunkt bli regnet som massekrav (boomkostninger), jf. dekl. § 9-2. NAV Lønnsgaranti kan imidlertid i enkelte tilfeller påta seg ansvaret for dekning av lønn til de ansatte for en periode på maksimalt seks uker dersom vilkårene for støtte er oppfylt.¹³²

3.7.3 Private garantiordninger

Stiftelsen Norsk Konkursfond er en privat garantiordning som bidrar med midler i konkursboene hvor det er "sterk mistanke om økonomisk mislighold".¹³³ I følge Konkursrådet finansieres ordningen ved innskudd fra bedriftsmedlemmene, hvor størrelsen på innskuddet er avhengig av selskapets omsetning. Som utgangspunktet deles det kun ut midler til kreditorer som er medlemmer av stiftelsen.¹³⁴

3.8 Godtgjørelse i bobehandlingen

3.8.1 Honorar til bostyret og borevisor

I henhold til Oslo byfogdembetes retningslinjer for bostyrere i konkurs gjeldende fra 1.12.2009,¹³⁵ gjelder følgende satser for godtgjørelse i bobehandlingen.

¹³² Se <http://www.konkursradet.no/midler-til-bobehandling-offentlige-garantiordninger.308094.no.html> pkt. 5.3 (hentet 3. april 2016).

¹³³ Se <http://www.kredittforum.no/linker/> (hentet 4. april 2016).

¹³⁴ Se <http://www.konkursradet.no/midler-til-bobehandling-offentlige-garantiordninger.308094.no.html> pkt. 6 (hentet 3. april 2016).

¹³⁵ Se <http://www.konkursradet.no/oslo-byfogdembetes-retningslinjer-for-bostyrere.5305204-300294.html> pkt. 5 (sist besøkt 24. april 2016).

Oversikt 21

Timesatser for utført bobehandling (Kilde: Oslo byfogdembetes retningslinjer)

Godtgjørelse til bostyrer m.fl.	Timesatser ekskl. mva**
Bostyrers eget arbeid*	inntil 1,5 x offentlig salærsats
Advokat	inntil 1,25 x offentlig salærsats
Advokatfullmektig	inntil 1 x offentlig salærsats
Saksbehandler	inntil 0,6 x offentlig salærsats
Godtgjørelse til kreditorutvalg	Timesatser ekskl. mva**
Vanlig kreditorutvalg	inntil 0,4 x offentlig salærsats
Kreditorutvalg med særskilt kompetanse	inntil 0,8 x offentlig salærsats
Studentmedlemmer	inntil 0,2 x offentlig salærsats
Godtgjørelse til borevisor m.fl.	Timesatser ekskl. mva**
Borevisor	inntil 1,25 x offentlig salærsats
Revisorassistent	inntil 0,8 x offentlig salærsats

*Tilsvarende gjelder for arbeid utført av andre partnere ved kontoret

** Timesatser gjeldende ved Oslo byfogdembete fra 1.12.2009

Det er opp til den enkelte rett å beslutte hvilke timesatser som skal gjelde.

Bostyrer og borevisor har en faktor på hhv. 1,5 og 1,25 for utført bobehandling ved Oslo byfogdembete. Det synes ikke å ha vært endringer i faktorene siden ordningen ble innført for konkurs- og tvangsoppløsningsbo fra 1. juli 2008.

Honoraret er gjenstand for årlig regulering gjennom den offentlige salærsatsen.

Retten kan unntaksvis honorere "særskilt krevende arbeid" med en høyere timesats (vanligvis inntil 2 x offentlig salærsats). Det presiseres i retningslinjene at dette kun vil være aktuelt i større dividendebo eller når boet reiser "særskilt kompliserte juridiske problemstillinger" som ligger utenfor bostyrer normale kompetanse.

Når bostyrer og borevisor har avsluttet sitt arbeid, skal det fremsettes forslag til godtgjørelse overfor tingretten, jf. kkl. § 157 og 158. I henhold til retningslinjene skal salæroppgaven angi hvilke arbeidsoppgaver som er utført. I bo hvor samlet salær utgjør mer enn kr 200 000 ekskl. mva, skal også tidsforbruket fordeles på de angitte arbeidsoppgaver. For alle bo skal i tillegg arbeid som er vurdert som "særskilt krevende" og arbeid som har tatt lengre tid enn normalt, spesifiseres. Etter at forslaget er fremsatt og gjennomgått, er det retten som fastsetter godtgjørelsen ved kjennelse, jf. § 157 (3).

Oversikt 22**Timehonorar for utført bobehandling (Kilde: Oslo byfogdembetes retningslinjer)**

Godtgjørelse til bostyrer m.fl.	Timehonorar ekskl. mva**
Bostyrers eget arbeid*	1,5 x 995 = 1 493
Advokat	1,25 x 995 = 1 244
Advokatfullmektig	1 x 995 = 995
Saksbehandler	0,6 x 995 = 597
Godtgjørelse til kreditorutvalg	Timehonorar ekskl. mva**
Vanlig kreditorutvalg	0,4 x 995 = 398
Kreditorutvalg med særskilt kompetanse	0,8 x 995 = 796
Studentmedlemmer	0,2 x 995 = 199
Godtgjørelse til borevisor m.fl.	Timehonorar ekskl. mva**
Borevisor	1,25 x 995 = 1 244
Revisorassistent	0,8 x 995 = 796

*Tilsvarende gjelder for arbeid utført av andre partnere ved kontoret

** Basert på offentlig salærsats fra 1. januar 2016 (kr 995 pr. time)

Oversikt 21 og 22 viser at bostyrer har en høyere sats en borevisor. Begrunnelsen for dette kan være at bostyrer har et større ansvar for bobehandlingen enn det borevisor har. I praksis vil borevisor normalt få mye hjelp av en revisorassistent. I motsetning til for bostyrers medarbeidere (advokat og advokatfullmektig) er satsen lik for revisorassistenter. Det skilles ikke mellom statsautorisert revisor, registrert revisor og revisormedarbeider, og heller ikke mellom revisormedarbeidere som oppfyller utdannelsesvilkårene for autorisasjon, men som mangler den praktiske erfaringen (tilsvarende advokatfullmektig), og medarbeidere som ikke har revisorutdanning. Dersom revisorassistenten har lang erfaring fra borevisjon og høy utdanning, vil imidlertid retten normalt godta en høyere sats.¹³⁶

3.8.2 Honorar til revisor som ikke er formelt oppnevnt

Arbeid utført av revisor som ikke er formelt oppnevnt, er ikke omfattet av timesatsene omtalt i avsnittet over. Honoraret følger da av avtale mellom boet og engasjert revisor, noe som åpner for at markedsbasert timesats kan benyttes (begrenset oppad til eventuell fastsatt kostnadsramme). I praksis vil likevel de offentlige satsene være veiledende.¹³⁶

¹³⁶Informasjon mottatt av erfaren borevisor (Torbjørn Tronsrud, Revisjonsfirmaet Flattum & Co AS)

Bostyrer kan engasjere selskapets regnskapsfører og valgte revisor (ekstern revisor). Et slikt (nytt) engasjement utløser krav på vederlag og må skilles fra regnskapsførers og revisors bistandsplikt i henhold til kkl. § 101 (4) jf. § 18a, som omfatter en *vederlagsfri* utleverings- og opplysningsplikt. Bistandsplikten er også antatt å omfatte selskapets tidligere regnskapsfører og revisor.¹³⁷

Del 4: Tidligere undersøkelser og konkursproblematikk generelt

4.1 Revisjon av konkursregelverket (1990 - 2000)¹³⁸

4.1.1 Perspektiv

Konkursreformen på 80-tallet førte til at "lov om Concurs og Concursboers Behandling" av 6. juni 1863 ble opphevet og erstattet av "lov om gjeldsforhandling og konkurs" av 8. juni 1984 nr. 58 (konkursloven) og "lov om fordringshavernes dekningsrett" av 8. juni 1984 nr. 59 (dekningsloven). Revisjon av konkursregelverket tok om lag 10 år. Prosessen startet med oppnevning av Falkangerutvalget i 1990. Endringene ble først vedtatt i 1999, og trådte i kraft fra 1. januar 2000.¹³⁹

4.1.2 Konkurslovutvalget (1990 - 1993)

¹⁴⁰

4.1.2.1 Falkangerutvalget

I utvalget for etterkontroll av konkursloven mv, oppnevnt av Justisdepartementet og ledet av professor Thor Falkanger, satt blant annet statsautorisert revisor Kjell Melhus.¹⁴¹ Formålet med etterkontrollen var å forbedre dagjeldende lovverk, med fokus på konkursloven, dekningsloven og panteloven, for å effektivisere kampen mot økonomisk kriminalitet.¹⁴² I det følgende gjennomgår jeg noen av konkurslovutvalgets utredninger (NOU 1993: 16), samt høringsinstansenes syn og departementets vurdering i tilhørende proposisjon (Ot.prp. nr. 26 1998-1999).

¹³⁷Se <http://www.konkursradet.no/revisors-og-regnskapsfoerers-bistandsplikt-ved-konkurs.5305285-307312.html> (sist besøkt 1. april 2016).

¹³⁸ Vedtatt ved kgl.res. 03.09.99.

¹³⁹ Se <http://www.konkursradet.no/omtale-av-endringen-i-konkurs-og-pantelovgivning-1999-m-v.5304599-307312.html> (sist besøkt 29. april 2016).

¹⁴⁰ Opprettet ved kgl.res. 26.10.90.

¹⁴¹ Se <http://www.nsd.uib.no/polsys/data/forvaltning/utvalg/4115000> (sist besøkt 23. april 2016).

¹⁴² Se NOU 1993: 16 s. 9.

4.1.2.2 Burde det oppnevnes borevisor i alle konkursbo?

4.1.2.2.1 Utvalgets forslag

Utvalget argumenterte for at det burde oppnevnes borevisor i alle konkursbo, og viste til at dagjeldende unntaksbestemmelse fra borevisorplikt ble benyttet for ofte.¹⁴³ Med henvisning til borevisors viktige og nyttig rolle i bobehandlingen, herunder at bostyrer normalt ikke er i stand til å foreta en forsvarlig gjennomgang av skyldnerens regnskaper på egenhånd, konstaterte utvalget at behovet for en borevisor stort sett alltid er til stede. I forhold til bo som er enkle og oversiktlige, ble det presisert at borevisors arbeid blir tilsvarende forenklet og at borevisor kan avlaste bostyrer. En ubetinget plikt til oppnevning av borevisor ville derfor ikke representere noen urimelig økonomisk belastning for boet.

4.1.2.2.2 Høringsinstansenes syn

Høringsinstansene som støttet forslaget om en ubetinget plikt til å oppnevne borevisor, begrunnet dette med at gjennomgang av skyldnerens regnskaper representerer en sentral del av bobehandlingen og at bostyrer normalt ikke har de nødvendige kvalifikasjoner til å foreta en tilstrekkelig gjennomgang.¹⁴⁴ I forbindelse med drøftelse av spørsmålet om ordningen med obligatorisk kreditorutvalg burde oppheves, var borevisors ivaretagelse av behovet for kontroll med bostyrer også benyttet som argument. I dag skal det kun skal oppnevnes kreditorutvalg når "boets størrelse eller vanskelighetsgrad eller forholdene for øvrig tilsier det", jf. kkl. § 83 (1), og da vil borevisor helt eller delvis kunne erstatte kreditorutvalgets oppgaver i de boene hvor borevisor er besluttet oppnevnt. Høringsinstansene som ikke støttet forslaget om en obligatorisk borevisorordning, argumenterte for at det vil representere en vesentlig kostnadsbelastning for boene og at behovet ikke alltid er til stede.¹⁴⁵ Som jeg kommer tilbake til nedenfor var det i den forbindelse Oslo byfogdembete henviste til Melhusprosjektet og uttalte at det kom lite ut av revisorbistand i de minste boene. En av motpartene viste også til at det ikke alltid foreligger materiale som borevisor kan arbeide med. Dette skyldes at regnskapene ofte er svært mangelfulle

¹⁴³ Se NOU 1993: 16 s. 53.

¹⁴⁴ Se Ot.prp. nr 26 (1998-1999) s. 83.

¹⁴⁵ Se Ot.prp. nr 26 (1998-1999) s. 84.

i perioden før konkurs. Et annet moment som ble trukket frem var at en obligatorisk revisorordning kan føre til habilitetsproblemer i forhold til bostyrer med tanke på at bostyreren normalt får den borevisoren han eller hun ber om. Fordelene med at partene har et godt samarbeid ble presisert, men også at det i noen tilfeller kan være mer egnet å engasjere revisoren som medhjelper fremfor et formelt oppnevnt organ.

4.1.2.2.3 Departementets vurdering

Departementet la opp til en fleksibel revisorordning, og kom frem til at kravet ikke burde være absolutt, men at det skal være adgang til å gjøre unntak fra kravet i enkelte tilfeller.¹⁴⁶ At det kan være geografiske forskjeller, var et nytt moment som ble trukket frem. Departementet påpekte at obligatorisk bruk av borevisor ved de små skifterettene kan være "særlig problematisk". Det ble begrunnet med at mulighetene for spesialisering er begrenset utenfor de store byene, og at det følgelig vil være et begrenset tilbud av egnede personer som borevisor. Departementet trakk også frem at bostyrers regnskapskyndighet varierer, og at enkelte erfarne bostyrere selv vil kunne foreta en tilfredsstillende regnskapsgjennomgang, i hvert fall i de mindre boene.

Stortingets fagkomite støttet departementets forslag.¹⁴⁷ Unntaket for enkle og oversiktlige bo og bo med begrensede midler er i dag lovfestet i konkursloven § 90 (4).

4.1.2.3 Hvordan øke innsatsen mot konkursskriminalitet?

4.1.2.3.1 Utvalgets forslag

Av Langli (1995) fremgår det, med henvisning til Gulden (1987), Dullum (1991), Heimgård, Larsen og Karlsen (1991) og Melhus (1992), at mistanke om konkursskriminalitet foreligger i om lag 2 av 3 av konkursbo etter selskaper som har drevet næringsvirksomhet. Bare 2 til 3 av 10 blir imidlertid bevist og straffet (Langli 2000).

¹⁴⁶ Se Ot.prp. nr 26 (1998-1999) s. 86.

¹⁴⁷ Se Innst. O. nr. 77 (1998-1999) s. 15.

Utvalget nevnte spesielt to satsningsområder i forbindelse med forslag om økt innsats mot økonomisk kriminalitet. For det første ble nødvendigheten av at boet har tilstrekkelig med midler til å drive en forsvarlig bobehandling fremhevet. De uttrykte i den forbindelse bekymring for antall bo som ble innstilt etter konkursloven § 135 (statistikken viste en markert oppgang¹⁴⁸). De trakk frem at det særlig er i innstillingsboene det er grunn til å anta at det foreligger økonomisk kriminalitet og at enkelte konkursskyldnere bevisst tømmer selskapet for midler for å unngå straffeansvar gjennom en begrenset bobehandling. For det andre fremhevet utvalget behovet for at påtalemyndighetene har tilstrekkelig med ressurser til å gjennomføre en rask og effektiv behandling av konkurssakene.

I forbindelse med det første satsningsområdet foreslo utvalget at staten i større grad burde garantere for fortsatt bobehandling. Forslaget ble begrunnet med at bekjempelse av økonomisk kriminalitet utgjør en viktig samfunnsoppgave ved at konkursbehandlingen har en preventiv effekt på næringslivets forretningsførsel og konkurskriminalitet. Statens garanti for fortsatt bobehandling er i dag reflektert i Justis- og beredskapsdepartementets særskilte garantiordning.¹⁴⁹

Med hensyn til det andre satsningsområdet begrenset utvalget seg til å gi en generell anbefaling fordi det lå utenfor mandatet å komme med konkrete tiltak på etterforskningssiden. Viktigheten av kommunikasjon mellom boet og påtalemyndighetene ble imidlertid presisert, og utvalget foreslo at bostyrer og borevisor ble undergitt en generell opplysnings- og bistandsplikt, som i dag er lovfestet i konkursloven § 122a.¹⁵⁰

4.1.2.3.2 Høringsinstansenes syn

Høringsinstansene var stort sett positive til utvalgets utredning. I forbindelse med utvalgets utkast til konkursloven § 120 om bostyrers innberetning, foreslo imidlertid Økokrim noen justeringer.¹⁵¹ De mente at tingrettens dispensasjonsadgang burde innsnevres ved at unntak fra plikten til å avgi foreløpig innberetning kun burde gjøres "når det er absolutt nødvendig". I tillegg

¹⁴⁸ Se NOU 1993: 16 s. 41.

¹⁴⁹ Se avsnitt 3.7.2.3 for nærmere informasjon om ordningen.

¹⁵⁰ Se avsnitt 3.6.1.

¹⁵¹ Se Ot.prp. nr. 26 (1998-1999) s. 119.

foreslo de at plikten til å beskrive selskapets insolvenstidspunkt (så langt det er mulig), tydelig burde fremgå av bestemmelsen, da det legger et viktig grunnlag for etterforskningen. Det var kun en instans, Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO), som var kritisk til en generell opplysnings- og bistandsplikt. Bakgrunnen for det var at de mente at det kunne føre til at debitor ble innrapportert etter en "mer eller mindre overfladisk vurdering av straffbare forhold" som ikke ville føre noe vei, på grunn av bostyrers frykt for å bli beskyldt for ikke å oppfylle sine plikter.¹⁵² Et annet moment som ble trukket frem var at advokater og revisorer som arbeider med konkurser ikke er spesialister på strafferett og etterforskning, og at bobehandlingen burde begrenses til avdekking av mulige straffbare forhold, hvoretter det videre arbeidet overlates til politiet og påtalemyndighetene.¹⁵³ Økokrim tok også opp problemet knyttet til planlagte konkurser, hvor det spekuleres i tilbakekjøp av virksomheten eller deler av denne.¹⁵³ De trakk frem at slik illojal oppførsel vil føre til at kreditorene lider et tap på grunn av fordringene som blir avskrevet i det konkursrammede selskapet og at det åpner for useriøse aktører i markedet. Økokrim foreslo derfor at det ble lovfestes en hovedregel som forbyr slike tilbakekjøp.

4.1.2.3.3 Departementets vurdering

Departementet støttet utvalgets forslag knyttet til informasjons- og bistandsplikten, men ikke Økokrims forslag til justeringer i bestemmelsen om bostyrers innberetning, primært på grunn av hensynet til fleksibilitet. Det ble anført at beskrivelse av insolvenstidspunktet ikke kan kreves som en ordinær del av bobehandlingen i de tilfellene hvor det ikke enkelt kan fastsettes basert på mottatte opplysninger.¹⁵⁴ Dette ble begrunnet med at fastsettelse av insolvenstidspunkt primært vil ha betydning for den strafferettslige siden av bobehandlingen, og at påtalemyndighetene selv kan engasjere bostyrer eller borevisor etter konkurslovens § 122a (2) annet punktum, dersom det er nødvendig med undersøkelser utover ordinær bobehandling.

¹⁵² Se Ot.prp. nr. 26 (1998-1999) s. 119.

¹⁵³ Se Ot.prp. nr. 26 (1998-1999) s. 120.

¹⁵⁴ Se Ot.prp. nr. 26 (1998-1999) s. 122.

Spørsmålet om finansiering av bobehandlingen i de "tomme" innstillingsboene ble også nærmere drøftet. I tillegg til offentlige garantiordninger og begrensninger i pantsettelsesadgangen, ble innføring av et boomkostningsfond og en forsikringsordning foreslått som mulige metoder for å finansiere bobehandlingen.¹⁵⁵ Departementet nevnte at en mulig løsning kunne være å pålegge nystiftede selskaper en plikt til å innbetale et beløp til et boomkostningsfond og/eller tegne forsikring inntil et visst beløp til dekning av boomkostninger i forbindelse med en eventuell fremtidig konkurs. Et tredje alternativ som ble foreslått var å pålegge ledelsen i selskapet et personlig ansvar for boomkostningene.

Departementet foreslo videre en utvidelse av Justis- og beredskapsdepartementets særskilte garantiordning til også å omfatte sivilrettslige krav, herunder omstøtelses- og erstatningskrav.¹⁵⁶ Bakgrunnen for det var at en sivilrettslig forfølgning også kan virke effektiv i kampen mot konkursskriminalitet med tanke på preventive hensyn og økonomisk uttelling dersom boet vinner frem med sitt krav. Departementet henviste til at det ikke er like strenge beviskrav i sivile saker som i straffesaker. I tillegg ble det nevnt at sivile saker kan forfølges av boet i motsetning til straffesaker.

Konkurskarantene ble nevnt som et virkemiddel mot selskaper som spekulerer i konkurs med hensikt å slette gjeld.¹⁵⁶ Formålet med karantenereglene er å forhindre useriøse aktører fra å drive næringsvirksomhet.¹⁵⁷ Departementet trakk imidlertid frem problemet knyttet til "profesjonelle konkursryttere" og faren for omgåelse av karantenen ved at det brukes stråmenn o.l. Til tross for begrensningene ved karanteneordningen fikk Økokrim ikke støtte for sitt forslag om tilbakesalgforbud. Departementets innvendinger var knyttet til at innføring av et slikt forbud vil "stride mot boets interesse i å oppnå en rask og effektiv bobehandling som sikrer kreditorene best mulig oppgjør".¹⁵⁸ De henviste til hovedregelen i konkursloven § 117 om at realisering av boets eiendeler skal skje

¹⁵⁵ Se Ot.prp. nr. 26 (1998-1999) s. 123.

¹⁵⁶ Se Ot.prp. nr. 26 (1998-1999) s. 125.

¹⁵⁷ Se avsnitt 3.6.2 for informasjon om karantene reglene.

¹⁵⁸ Se Ot.prp. nr. 26 (1998-1999) s. 126.

på en måte som gir størst mulig utbytte, og at et tilbakesalgsforbud i realiteten ville representere et unntak fra denne bestemmelsen. Som en løsning nevnte departementet at det kunne være mulig å innføre en dispensasjonsbestemmelse, men argumenterte for at unntaket fort kan bli normalttilfellet, slik at forbudet i de fleste tilfellene kun vil føre til økt saksbehandlingstid. De foreslo i stedet å innføre enkelte rutiner for å sikre at tilbakesalg skjer etter en bestemt behandlingsmåte. I den forbindelse henviste de til situasjonen i Sverige og Finland, som har regler for å forhindre at eiendelene selges tilbake til en for lav pris.

Stortingets fagkomite var stort sett enig i departementets vurderinger, men ønsket at enkelte forhold skulle utredes nærmere og sendes ut på høring.¹⁵⁹

4.1.2.4 Burde pantsettelsesadgangen begrenses i en konkurssituasjon?

Konkurslovutvalget konkluderte med at pantsettelsesadgangen burde begrenses. Drøftelsen startet med at utvalget trakk frem de positive sidene ved panteretten, herunder blant annet panterettens kredittskapende effekt.¹⁶⁰ Utvalget konstaterte imidlertid at det forelå tungtveiende grunner for å begrense pantsettelsesadgangen.¹⁶¹ Etter utvalgets syn var en vid pantsettelsesadgang hovedårsaken til manglende midler i boene.¹⁶² Utvalget argumenterte for at tilførsel av mer midler vil åpne for en grundigere bobehandling og utvidet adgang til å føre boets saker gjennom rettssystemet. Konkursrekvirentens ansvar for boomkostningene ble også trukket frem.¹⁶³ Som indikert under avsnitt 3.7.1 kan manglende midler i boet føre til at rekvirenten avventer eller unnlater å begjære debitor konkurs som følge av rekvirentansvaret. Dersom debitor i et slikt tilfelle ikke selv begjærer oppbud, vil det foreligge drift for kreditorenes regning til skade for kreditorfellesskapet. Utvalget argumenterte også for hensynet til de uprioriterte og "ufrivillige" kreditorene, som vanskelig kan betinge seg panterett før kravet oppstår.¹⁶⁴

¹⁵⁹ Se Innst. O. nr. 77 (1998-1999) s. 20.

¹⁶⁰ Se NOU 1993: 16 s. 134.

¹⁶¹ Se NOU 1993: 16 s. 135.

¹⁶² Se Ot.prp. nr. 26 (1998-1999) s. 58.

¹⁶³ Se nærmere om rekvirentansvaret under avsnitt 3.7.2.2.

¹⁶⁴ Skatte- og avgiftsmyndighetene er et eksempel på en "ufrivillig" kreditor.

Etter å ha drøftet en rekke modeller, endte utvalget med å forslå modellen vi har i dag med legalpant for boomkostningene,¹⁶⁵ som var inspirert av Sjur Brækhus sitt forslag fra 1976.¹⁶⁶ Forslaget ble imidlertid først vedtatt i 2004 med ikrafttredelse fra 1. juli 2005 og med virkning for pantsettelsesavtaler fra 1. juli 2008.¹⁶⁷

4.2 Melhusprosjektet (1991 - 1992)

4.2.1 Melhus (1992)

I perioden 1. juli 1991 til 15. juni 1992 ble det gjennomført et prøveprosjekt ved Oslo byfogdembete (daværende Oslo skifterett) med statsautorisert revisor Kjell Melhus som prosjektleder. Prosjektet ble finansiert av Justisdepartementet og var en del av Regjeringens handlingsplan mot økonomisk kriminalitet. Arbeidet er delvis behandlet i en rapport om prosjektet fra 1992 betegnet *"Tiltak mot økonomisk kriminalitet - styrking av skifterettens økonomiske kompetanse i behandlingen av konkursboer"*. Prosjektet tok utgangspunkt i 484 av 526 konkursbo åpnet ved Oslo byfogdembete i andre halvdel av 1991, hvor prosjektleder med medarbeidere (revisorer) ble oppnevnt som midlertidige bostyremedlemmer for å få innsyn i bobehandlingen. I de tilfellene hvor det ikke allerede var oppnevnt borevisor, ble noen av oppgavene som vanligvis ville blitt utført av en borevisor, i stedet ivaretatt av bostyremedlemmene. Det er opplyst at borevisor var oppnevnt i svært få tilfeller, slik at vurdering av arbeidet som ble gjennomført av borevisor var begrenset.

Prosjektets hovedmålsettinger var å undersøke om boene kunne tilføres midler og om det var begått straffbare handlinger. Det ble i den forbindelse foretatt en utvidet (omfattende) regnskapsgjennomgang av utvalgte bo, spesielt med tanke på bo der det normalt ikke finnes midler til ordinært skifte. I forbindelse med et senere forslag om å fjerne adgangen til å unnlate oppnevning av borevisor har Oslo byfogdembete, med henvisning til prosjektet, gitt uttrykk for at revisorbistand i de små (enkle) boene hadde lite for seg.¹⁶⁸

¹⁶⁵ Se avsnitt 3.7.2.1 for nærmere informasjon om legalpanteordningen.

¹⁶⁶ Se Ot.prp. nr. 26 (1998-1999) s. 179.

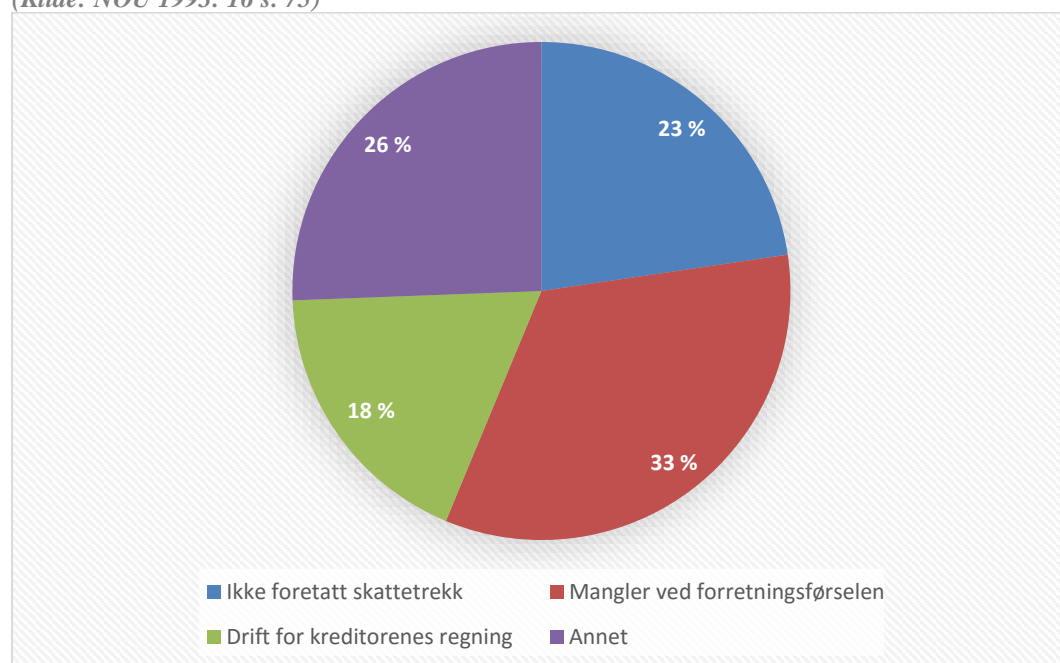
¹⁶⁷ Se <http://www.konkursradet.no/uttalelse-nr-57-reglene-om-legalpant-for-boomkostninger-i-panteloven-s-6-4.5688901-308137.html> pkt. 1 (hentet 3. april 2016).

¹⁶⁸ Se Ot.prp. nr. 26 (1998-1999) s. 84.

I mange tilfeller ble boet tilført midler som følge av prosjektgruppens arbeid. Det ble blant annet reist krav mot tredjemenn og i enkelte tilfeller ble det også avdekket eiendeler som boet tidligere ikke var klar over at tilhørte boet eller pantnaverne.¹⁶⁹ Melhus (1992) presiserte imidlertid i rapporten at det ofte er vanskelig å identifisere hvem som har utført arbeidet som har innbragt midler til boet, da det er lagt vekt på at bobehandlingen skal være et teamarbeid mellom bostyrer og prosjektgruppen.

Frem til 1. juni 1992 var 173 av de 484 boene oversendt til påtalemyndighetene. Bobehandlingen var kun ferdig i 243 av boene på dette tidspunktet, slik at antallet var antatt å øke etter hvert som de resterende boene ble ferdigbehandlet.¹⁷⁰ Diagram 4 nedenfor viser fordelingen mellom de antatte straffbare forhold.

Diagram 4
Fordeling av straffbare forhold under Melhusprosjektet pr. 1. juni 1992
(Kilde: NOU 1993: 16 s. 75)

I rapporten konkluderte Melhus (1992) med at vurdering av de straffbare forhold får en lav prioritet i bobehandlingen og at det er nødvendig at samarbeidet med politiet styrkes for å sikre oppfølging av de straffbare forhold.¹⁷¹ Prosjektgruppen

¹⁶⁹ Se Melhus 1992, 20.

¹⁷⁰ Se NOU 1993: 16 s. 75.

¹⁷¹ Se Melhus 1992, 22-23.

kom blant annet frem til at innberetningene burde gjøres mer enstartede og målrettede med hensyn til straffbare forhold, og at strafferammen for regnskapsvertredelser burde skjerpes.¹⁷²

4.3 Forskningsprogrammet om økonomisk kriminalitet (1992 - 2001)¹⁷³

4.3.1 Forskningsprogrammet

Forskningsprogrammet om økonomisk kriminalitet startet våren 1992, og ble finansiert av Finansdepartementet, Justisdepartementet og Norges forskningsråd. Nedenfor oppsummerer jeg de mest relevante undersøkelsene som inngår forskningsprogrammets rapportserie.¹⁷⁴

4.3.2 Langli (1994)

Studien er dokumentert i et arbeidsnotat av John Christian Langli fra 1994 betegnet "*Konkurskriminalitet: En empirisk analyse av aksjeselskaper som har gått konkurs*". Analysen var basert på 192 avsluttede konkursbo ved Oslo byfogdembete (daværende Oslo skifterett) i 1992. Formålet med undersøkelsen var blant annet å kartlegge om brudd på regnskapslovgivningen brukes som kamouflasje for andre former for konkurskriminalitet, og om de ordinære kreditorene påføres ekstra store direkte tap når det foreligger konkurskriminalitet.¹⁷⁵ Det første spørsmålet, hvorvidt regnskapslovgivningen brukes som kamouflasje for andre former for konkurskriminalitet, var en oppfølging av studien "*Økonomisk kriminalitet – et resultat av tomme trusler?*", hvor Langli (1994) konkluderte med at insentivstrukturen (trusler om straff) ikke har fått en hensiktsmessig utforming fordi brudd på regnskapslovgivningen straffes mildere enn andre forbrytelser og følgelig kan brukes til å kamuflere lovbrudd som har strengere strafferamme.

Langli (1994) kom frem til at selskaper som ikke offentliggjør årsregnskapet blir beskyldt for færre straffbare forhold enn de som overholder innsendelsesplikten,

¹⁷² Se NOU 1993: 16 s. 75.

¹⁷³ Se <http://www.forskningsradet.no/prognett-oekrim/Forside/1234130434580> (sist besøkt 21. mai 2016)

¹⁷⁴ Rapportoversikten er inntatt som vedlegg 12.

¹⁷⁵ Se Langli (1994), 1.

og at kreditorenes tap øker når det foreligger konkurskriminalitet.¹⁷⁶ I forbindelse med det første spørsmålet fremhevet han at selskaper som ikke har offentliggjorte årsregnskap, sjelden blir undersøkt for brudd på oppbudsplikten. Bakgrunnen for det er at en er avhengig av et regnskap for å kunne fastslå når det er sannsynlig at insolvenstidspunktet inntraff (Langli 1995).

I artikkelen *"Illegal regnskapsmanipulasjon: Årsaker og konsekvenser ved konkurser"* fra 1995 tar John Christian Langli opp igjen tråden fra sin studie i 1994. Basert på det samme utvalget omtalt over konkluderte han med at ved å tømme selskapet for verdier før konkursåpning, reduseres sannsynligheten for straffeforfølgning. Som nevnt over kom Langli (1994) frem til at kreditorene påføres tap når det foreligger konkurskriminalitet. I Langli (1995) presiseres det at det kun er mistanke om brudd på regnskapslovgivningen, og ikke mistanke om brudd på andre forhold, som fører til høyere tap for kreditorene. Brudd på regnskapslovgivningen er oppgitt som den vanligste årsaken til mistanke, og med henvisning til Sættem (1993) trakk Langli (1995) frem at det er regnskapslovbrudd som oftest bli straffeforfulgt av konkursteamet i Økokrim.¹⁷⁷

4.3.3 Langli og Ramnefjell (1997)

I rapporten *"Straffenivå i kroner og ører - en oversikt over det generelle straffenivået for konkurskriminalitet"* fra 1997 dokumenterer John Christian Langli og Per Espen Ramnefjell straffenivået som næringsdrivende står ovenfor ved konkurskriminalitet. Betydningen av at straffenivået og sannsynligheten for å bli straffet blir oppfattet som høyt nok ble trukket frem i forhold til den preventive virkningen av å true med straff.¹⁷⁸ Basert på informasjon om mer enn 2000 konkursbo kom de blant annet frem til et lavt straffenivå (median på kr 20 000 og gjennomsnitt på kr 43 652), meget lav forventet straff og dårlig treffsikkerhet blant bostyrere når det gjelder angivelse av straffbare forhold i innberetningen.¹⁷⁹ I mitt utvalg var det i ett tilfelle dokumentasjon på at etterforskningen førte til

¹⁷⁶ Datagrunnlaget var ikke egnet til å gi gode og pålitelige estimater på den prosentvise økningen i kreditortap, men Langli (1994) antydte en gjennomsnittlig økning på 2,9 % i tilfeller hvor det forelå mistanke om brudd på regnskapslovgivningen.

¹⁷⁷ Se Sættem (1993), 16.

¹⁷⁸ Se Langli og Ramnefjell (1997), 3.

¹⁷⁹ Se Langli og Ramnefjell (1997), 54 og 55.

straff, hvor styret og daglig leder ble ilagt hvert sitt forelegg på kr 20 000.¹⁸⁰ Dette tilsvarer medianen i undersøkelsen til Langli og Ramnefjell (1997). I forhold til bostyrers angivelse i innberetningen kom de frem til at det var best treffsikkerhet i forbindelse med regnskapslovbrudd (halvparten av de angitte forhold førte til straff), mens treffsikkerheten var dårligst ved vurdering av brudd på straffelovens gjeldskapittel. I rapporten har de også satt spørsmålsteget ved straffeutmålingen. Det var ikke nok data til å trekke noen konklusjon, men de hadde sett flere eksempler på at straffeutmålingen ikke reflekterer handlingens grovhet. Behovet for et offentlig statistikkgrunnlag ble også nevnt. Dette blant annet med tanke på å sikre at like forhold straffes likt. Langli og Ramnefjell (1997) konkluderte med at straffenivået burde heves slik at insentivene til å unngå konkurskriminalitet øker. Som eksempel trakk de frem at å betale bot for brudd på regnskapslovgivningene kan være mer lønnsomt enn å få regnskapsfører og revisor til å føre og revidere regnskapet.¹⁸¹ Som metode for å redusere omfanget konkurskriminalitet foreslo de også økt krav til aksjekapital i aksjeselskaper.¹⁸²

4.3.4 Langli og Ramnefjell (1998)

I rapporten *"Konkurs! Oppfatninger om konkurskriminalitet og konkursinstituttets utforming og virkemåte blant aktører involvert i avdekking og etterforskning av straffbare forhold"* av John Christian Langli og Per Espen Ramnefjell fra 1998 kartlegges (systemiseres) blant annet oppfatninger av omfanget og tiltak for å redusere omfanget av konkurskriminalitet, samt oppfatninger av eget og andres arbeid og oppfatninger av regelverket. Studien er basert på spørreundersøkelse av 61 respondenter gjennomført av Johansen, Sandvik og Allum (1997). Aktører som var omfattet av undersøkelsen var bostyrere, borevisorer, skatterevisorer, samt representanter fra påtalemyndighetene og retten. Det kom blant annet frem at hhv. 40 % og 56 % av respondentene fra påtalemyndighetene oppfattet bostyrers regnskapskompetanse som utilstrekkelig og at innholdet i boinnberetningen ikke danner et godt nok beslutningsgrunnlag for hvorvidt etterforskning skal iverksettes. Dette var ikke i samsvar med oppfatningene hos bostyrerne. Det var

¹⁸⁰ Se nærmere om TBO9 under avsnitt 6.1.9.

¹⁸¹ Se Langli og Ramnefjell (1997), 56.

¹⁸² Aksjelovens krav til aksjekapital var kr 50 000 på det tidspunktet rapporten til Langli og Ramnefjell (1997) ble utarbeidet, men ble senere økt til kr 100 000. I dag er minstekravet kun kr 30 000, jf. asl. § 3-1.

enighet blant respondentene at regnskapsinformasjonen er svært mangelfull i perioden før konkurs og at straffenivået for brudd på regnskapslovgivningen burde heves. Respondentene var også enige om at konkursskriminalitet er et alvorlig problem og at en grundigere bobehandling vil føre til lavere tap for kreditorene og at flere straffbare forhold avdekkes. Det var også enighet om at samarbeidet mellom boet og påtalemyndigheten ikke fungerer godt nok. I tillegg mente 80 % av respondentene at pantsettelsesadgangen burde begrenses i en konkurssituasjon. Avslutningsvis fremhevet Langli og Ramnefjell (1998) at tiltak som øker sannsynligheten for straff, slik som kompetanseheving, økt samarbeid og økte ressurser, har begrenset effekt på grunn av det lave straffenivået for konkursskriminalitet, og at insentivene til å overholde regnskapslovgivningen burde styrkes.

4.3.5 Langli (2000)

Gjennom rapporten "*Betinget tvangsmulkt for mangelfull regnskapsføring*" foreslo Langli (2000) et tvangsmulktssystem for å gjøre det økonomisk lønnsomt å overholde regnskapslovgivningen fremfor å unnlate å føre regnskap.¹⁸³ Forslaget gikk ut på at regnskapspliktige med mangelfulle regnskaper blir gitt en frist til å utbedre manglene, og dersom utbedring ikke har skjedd innen fristen, vil det påløpe tvangsmulkt, som påløper inntil manglene er utbedret. Regnskapspliktige med mangelfulle regnskaper avdekkes gjennom regelmessige kontroller. Da det er mulig å utbedre feilene før tvangsmulkten begynner å løpe, presiserer Langli (2000) at det ikke er et system som straffer næringsdrivende, men et insentivsystem.

De aktuelle undersøkelsene gjennomført av Langli (1994) og Langli og Ramnefjell (1997 og 1998) oppsummeres i en egen rapport av Langli (2000) betegnet "*Konkursskriminalitet i Norge*".

¹⁸³ Se Langli og Ramnefjell 1997 og 1998.

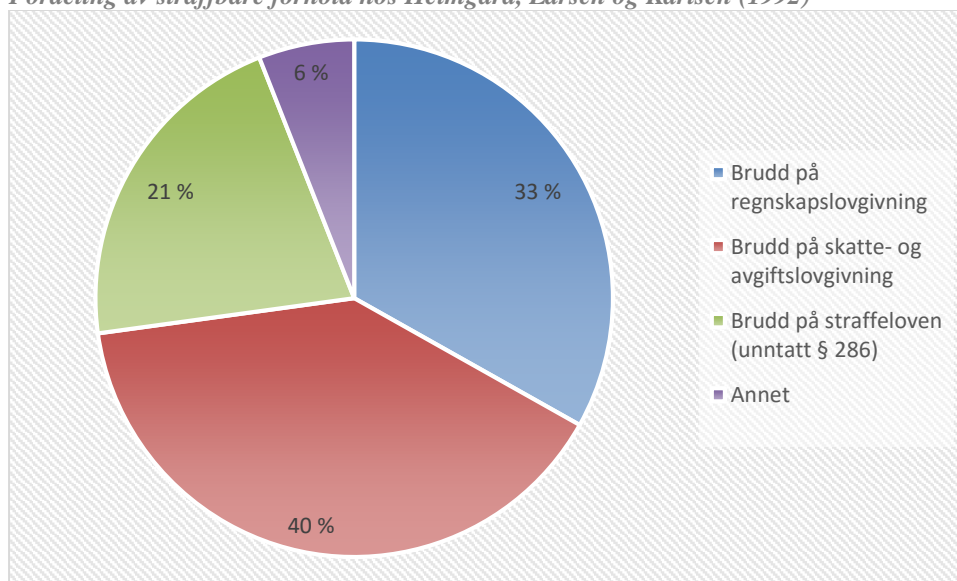
4.4 Studentoppgaver

4.4.1 Heimgård, Larsen og Karlsen (1991)

I en seminaroppgave betegnet "Økonomisk kriminalitet bak konkurser" på revisorstudiet ved Handelshøyskolen BI (Heimgård, Larsen og Karlsen 1991) ble det foretatt et tilfeldig utvalg av ferdigbehandlede konkursbo ved Oslo byfogdembete (daværende Oslo skifterett) i 1989. Bror Petter Gulden var veileder for oppgaven. Studentene mottok tilgang til rettens arkiv, og plukket ut hvert fjerde konkursbo for nærmere gjennomgang. Totalt ble det valgt 146 konkursbo, hvor borevisor kun var oppnevnt i ett av boene. Det var forenklet bobehandling i nesten alle tilfellene på grunn av manglende midler.¹⁸⁴ Studentene brukte bostyrers innberetning for å avgjøre om det forelå mistanke om økonomisk kriminalitet. Indikasjoner forelå i 56 % av tilfellene. Boene ble oversendt til påtalemyndigheten i 45 % av tilfellene, hvorav 47 % ble etterforsket. Kun 23 % endte med forelegg eller tiltale. Resten av sakene ble henlagt.

Diagram 5¹⁸⁵

Fordeling av straffbare forhold hos Heimgård, Larsen og Karlsen (1992)

¹⁸⁴ Den tidligere unntaksregelen om forenklet bobehandling (dagjeldende kkl. § 141) ble opphevet ved revisjon av konkurslovgivningen i 1999. Dette skyldes at ordningen ble benyttet for ofte (Håvard Wiker, Rettsdata, konkursloven, note (149)). Unntak er i dag i stedet innarbeidet under den enkelte bestemmelse. Som eksempel kan det nevnes at unntak fra borevisorplikten i dag er lovfestet i kkl. § 90 (4) i stedet for i samlebestemmelse om forenklet bobehandling.

¹⁸⁵ Av forenklingssyn er enkelte poster slått sammen og samlebetegnet i forhold til det som fremgår av seminaroppgaven.

Diagram 5 viser fordelingen av straffbare forhold. De straffbare forhold var primært knyttet til brudd på skatte- og avgiftslovgivningen, samt regnskapslovgivningen.

I tillegg til å vurdere straffbare forhold basert på boinnberetningene ble det foretatt intervjuer av forskjellige parter involvert i bobehandlingen. Nedenfor fremgår noen synspunkter og forslag som fremkom gjennom intervjurundene

4.4.1.1 Strafferammen for regnskapsovertredelser

Blant intervjuobjektene var det enighet om at var for enkelt å bevisst begå økonomisk kriminalitet uten å måtte stå til ansvar for det. Begrunnelsen for det var lav strafferamme for regnskapsovertredelser, hvor en risikerer lavere straff ved ikke å føre regnskap når det skjuler seg andre høyere straffebelagte handlinger.

4.4.1.2 Bostyrers regnskapskyndighet og prioritering

Etter intervjurunder med forskjellige parter, konkluderte studentene med at bostyrer alene ikke har nødvendige regnskapskvalifikasjoner. Oppfatningene var ulike, men basert på et helhetsinntrykk var det mest nærliggende å legge dette til grunn. Det kom også frem at bostyrer ikke legger nok vekt på å avdekke økonomisk kriminalitet.

4.4.1.3 Valget mellom bruk av selskapets oppnevnte revisor og borevisor

Som nevnt tidligere velger bostyrer i noen tilfeller å engasjere selskapets regnskapsfører og valgte revisor (ekstern revisor). Regnskapsfører benyttes ofte til å slutføre regnskapet i de tilfellene hvor regnskapet ikke er å jour pr. konkursåpning, mens ekstern revisor kan engasjeres til å foreta nærmere undersøkelser. En ekstern revisor vil i et slikt tilfelle delvis kunne ivareta borevisors arbeidsoppgaver. I seminaroppgaven kom det frem, gjennom intervjuer av bostyrere, at bostyrer foretrekker å bruke borevisor fremfor ekstern revisor i bobehandlingen. Dette som følge av at ekstern revisors objektivitet kan være truet i en konkurssituasjon og fordi ekstern revisor ofte mangler erfaring fra borevisjon, i motsetning til borevisor som er spesialisert på dette. Studentene argumenterte imidlertid for at ekstern revisor bør benyttes i større grad på grunn av deres allerede tilegnede kunnskap om selskapet.

4.4.1.4 Foreslåtte finansieringsordninger

Intervjuobjektene ga uttrykk for at finansieringsordningene var for dårlige. Forslagene som framkom under intervjurundene var 1. at staten i større grad burde finansiere bobehandlingen, 2. at det ikke skal være mulig å pantsette eiendelene i sin helhet, 3. at det offentlige avsetter midler til fond, hvor rentene brukes til bobehandling, 4. at styremedlemmene burde være solidarisk ansvarlig for et visst beløp som skal brukes til en eventuell bobehandling (knytte ordningen opp mot en forsikring), og 5. avsette midler på sperret konto ved stiftelse av virksomhet til bruk ved eventuell fremtidig bobehandling. Dette er i samsvar med de ulike modeller som ble drøftet ved revisjons av konkursregelverket på 90-tallet, som er nærmere omtalt ovenfor.

4.4.2 Dahle-Eliassen, Hjelle og Horjen (2003)

Diplomoppgaven fra 2003 ble levert som ledd i siviløkonomstudiet ved Handelshøyskolen BI (spesialisering innen regnskap og skatt), og fikk betegnelsen "*Mulige årsaker til og konsekvenser av økonomisk kriminalitet i konkurssaker. En sammenligning fra 1992 til 2002*". Sverre Dyrnes og John Christian Langli var veiledere. Utvalget besto av alle aksjeselskaper som hadde fått avsluttet bobehandlingen ved Oslo byfogdembete (daværende Oslo skifterett) i perioden 01.07.01 – 30.06.02. Dette omfattet 773 aksjeselskaper, som fordelte seg på 207 utlodningsbo og 566 innstillingsbo. Det var oppnevnt borevisor i 3 av 773 aksjeselskaper (0,39 %) og i 8 (0,68 %) av det totale antall bo (1177).¹⁸⁶ Prosjektet ble gjennomført i regi av Konkursrådet. Undersøkelsen baserte seg hovedsakelig på data som fantes i rettens arkiv (bomapper).

Studentene sammenlignet sine resultater med resultatene i Langli sitt utvalg fra 1992 ved å stille de samme tre spørsmålene omtalt over (Langli 1994), dvs. i hvilken grad brudd på regnskapslovgivningen brukes som kamouflasje for andre former for konkursskriminalitet, hvilke fordeler som oppnås ved å tømme selskaper for verdier i forkant av konkursåpning og om de ordinære kreditorene påføres ekstra store direkte tap når det foreligger konkursskriminalitet.¹⁸⁷ Det første spørsmålet, om brudd på regnskapslovgivningen brukes som kamouflasje for

¹⁸⁶ Se avsnitt 2.2.

¹⁸⁷ Se Dahle-Eliassen, Hjelle og Horjen 2003, 6.

andre former for konkurskriminalitet, ble besvart ved å undersøke om det oftere foreligger mistanke om straffbare forhold i bo som ikke har overholdt innsendelsesplikten enn i bo som har levert årsregnskap til Brønnøysund. Som omtalt over kom Langli (1994) frem til at selskaper som ikke offentliggjør årsregnskapet blir beskyldt for færre straffbare forhold enn de som overholder innsendelsesplikten. Dahle-Eliassen, Hjelle og Horjen (2003) kom imidlertid frem til at det ikke var tilfelle for deres utvalg. Det empiriske svaret på det første spørsmålet var følgelig nei. Årsaken til det var med stor sannsynlighet feilregistrering (underrapportering om mistanker om straffbare forhold).¹⁸⁸ Det empiriske svaret var derfor ikke antatt å reflektere virkeligheten 100 %.

Spørsmålet om hvilke fordeler som oppnås ved å tømme selskapet for verdier i forkant av konkursåpning, ble undersøkt ved å sammenligne mistanker om straffbare forhold i innstillingsbo i forhold til utlodningsbo. Studentene kom frem til at fordelene ikke er så store som daværende oppfatning blant praktikere og akademikere ved at sannsynlighetene for å bli anmeldt ikke er forskjellig i innstillingsbo og utlodningsbo.¹⁸⁹ Dette var motsatt av det Langli (1994) kom frem til. Det tredje spørsmålet, om de ordinære kreditorene påføres ekstra store direkte tap når det foreligger konkurskriminalitet, ble besvart ved å se om tapet øker når det foreligger konkurskriminalitet. Her kom de studentene frem til det samme svaret som Langli (1994), dvs. at tapet øker i bo hvor det er mistanke om økonomisk kriminalitet.

En del av studien gikk ut på å følge opp boinnberetningene som ble oversendt til påtalemyndighetene for å kunne si noe om hvordan lovbruddene ble straffet, samt sannsynligheten for å bli straffet. Basert på deres gjennomgang og tilbakemelding fra politiet, var det ikke mulig å trekke generelle konklusjoner. Dette skyldtes blant annet mangel på faste maler for straffelegging og individuell straffeutmåling av hvert enkelt bo.¹⁹⁰ Det forelå mistanke om straffbare forhold i 339 av boene (ca. en tredjedel), hvor det fremgikk at 270 av boene var oversendt til påtalemyndighetene, mens det i 69 av tilfellene var usikkert om innberetningene

¹⁸⁸ Se Dahle-Eliassen, Hjelle og Horjen 2003, 67.

¹⁸⁹ Se blant annet Falkanger-utvalgets utredning omtalt ovenfor, hvor problematikk knyttet til tomme innstillingsbo trekkes frem.

¹⁹⁰ Se Dahle-Eliassen, Hjelle og Horjen 2003, 68.

hadde blitt oversendt eller ikke.¹⁹¹ Hos politiet fant de igjen 217 av sakene, hvorav 161 var avgjort. Av de ferdigbehandlede sakene forelå det straffereaksjon i 28 av tilfellene (17 %). I 17 av boene var det fengselsstraff (betinget og/eller ubetinget). Resten endte med forelegg fra kr 5 000 til kr 25 000.

Det var en signifikant reduksjon i antall bo som var oversendt til påtalemyndigheten i forhold til Langli (1994). Hos Langli (1994) var 72,92 % anmeldt, mens andelen kun var 33,89 % i utvalget til Dahle-Eliassen, Hjelle og Horjen (2003).¹⁹² Dette tilsvarer en reduksjon på 39,03 %. Utviklingen ble begrunnet med at mindre ressurser i boene fører til at arbeidet med å avdekke straffbare forhold nedprioriteres og at bostyrer mangler tillit til at anmeldelsen vil følges opp fra politiets side.

Diagram 6¹⁹³

Fordeling av straffbare forhold hos Dahle-Eliassen, Hjelle og Horjen (2003)

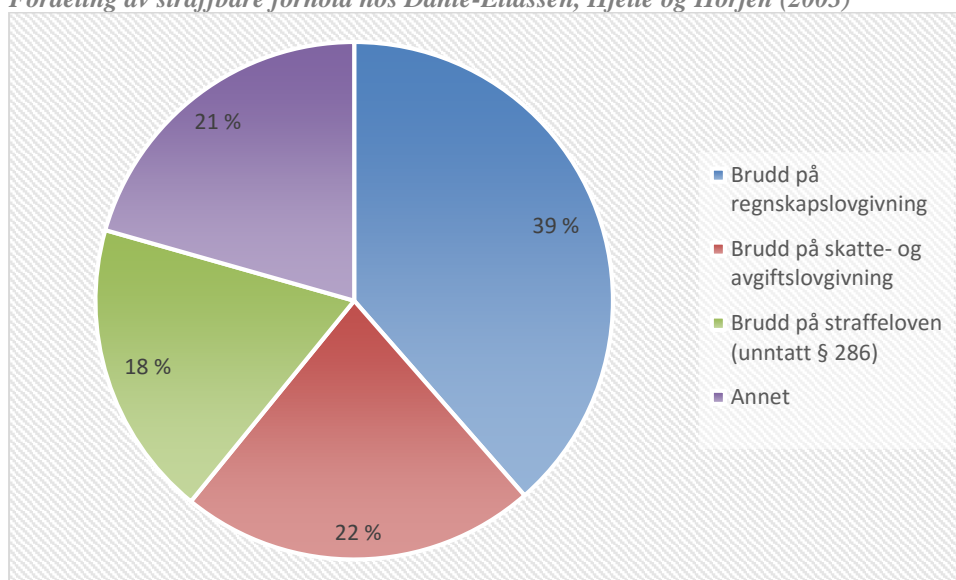

Diagram 6 viser fordelingen av straffbare forhold. I forhold til Langli (1994) representerte andelen brudd på regnskapslovgivningen (38,56 %) en økning på 12,18 %.

¹⁹¹ Se Dahle-Eliassen, Hjelle og Horjen 2003, 65.

¹⁹² Se Dahle-Eliassen, Hjelle og Horjen 2003, 61.

¹⁹³ Betegnelsene er noe omarbeidet i forhold til det som fremgår av diplomoppgaven.

4.5 Internasjonale undersøkelser

4.5.1 Lukason (2013)

Kapittel 6 (s. 127 - 146) i boken "*(Dis)honesty in Management: Manifestations and Consequences*" fra 2013 av Tiia Vissak og Maja Vadi, som tilhører avdelingen for økonomi og administrasjon ved Universitetet i Tartu (Estland), inkluderer en undersøkelse gjennomført av Oliver Lukason (tilhører samme avdeling og universitet). Hans bidrag i boken er betegnet "*Firm Bankruptcies and Violations of Law: An Analysis of Different Offences*". Hovedformålet med undersøkelsen var å studere lovbrudd som oppstår i forkant av konkurser. Utvalget var alle selskaper som var tatt under konkursbehandling i Estland i perioden 2002 til 2009. Undersøkelsen var basert på offentlige data (finansiell informasjon om selskapene og rettsavgjørelser). Tre typer lovbrudd ble vurdert; manglende innlevering av regnskap, brudd på krav til egenkapital og andre straffbare handlinger. Han kom frem til at alle tre lovbruddene forekom ofte, men at forekomsten av andre straffbare handlinger, i motsetning til de to andre lovbruddene, ikke varierte signifikant i insolvensperioden eller med bransje og størrelse.

4.6 Oppsummering av aktuell konkursproblematikk

Undersøkelsene over har berørt flere problematiske aspekter ved konkursregelverket. Mesteparten av spørsmålene er fortsatt aktuelle i dag. Nedenfor ønsker jeg å fremheve de mest sentrale problemområdene ut fra et samfunnsperspektiv.

De fleste problemområdene har sitt utspring i manglende midler til bobehandlingen. Konsekvensen er at kreditorene lider et større tap enn nødvendig og at straffbare forhold ikke avdekkes. Den preventive virkningen som ligger i en fullverdig bobehandling undergraves av andelen innstillingsbo, som både er og har vært klart dominerende i forhold til andelen utlodningsbo.

Falkangerutvalget (1990 – 1993) trakk frem problemet med at enkelte konkursskyldnere bevisst tømmer selskapet for midler for å unngå straffeansvar gjennom en begrenset bobehandling. Dette understøttes av Langli (1994), som

kom frem til at sannsynligheten for å bli straffeforfulgt reduseres dersom selskapet tømmes for verdier. Dahle-Eliassen, Hjelle og Horjen (2003) kom imidlertid frem til at sannsynligheten for å anmeldes ikke var forskjellig i innstillingsboene og utlodningsboene.

Tidligere undersøkelser indikerer at konkursskriminalitet foreligger i om lag 1 til 2 av 3 næringslivskonkurser. Bare 2 til 3 av 10 blir imidlertid bevist og straffet (Langli 2000). Både Langli (1994) og Dahle-Eliassen, Hjelle og Horjen (2003) kom frem til at kreditorenes tap øker når det foreligger konkursskriminalitet. I Langli sin undersøkelse var dette kun tilfellet når det forelå mistanke om brudd på regnskapslovgivningen, og ikke mistanke om brudd på andre forhold. Det er brudd på regnskapslovgivningen som er den vanligste årsaken til mistanke, og lovbruddet som oftest blir straffet (Langli 2000). Dette underbygges av både Melhus (1992), Dahle-Eliassen, Hjelle og Horjen (2003) og Lukason (2013). Hovedproblemet er knyttet til fravær av insentiver til å overholde regnskapslovgivning (Langli og Ramnefjell 1998). Bakgrunnen for det er et lavt straffenivå og lav sannsynlighet for straff (Langli og Ramnefjell 1997). Kriminelle kan derfor oppfatte det som fordelaktig å unnlate å føre regnskap for å skjule andre mer alvorlige straffebelagte handlinger. På den måten kan brudd på regnskapslovgivningen brukes til å kamuflere andre lovbrudd med strengere straff (Langli 1994).

Del 5: Nærmere om borevisors rolle

5.1 Revisors rolle som allmennhetens tillitsperson

Revisor er allmennhetens tillitsperson, jf. revl. § 1-2, og skal ivareta allmennhetens interesser. I relasjon til bobehandling vil dette omfatte å granske skyldnerens regnskaper og forretningsførsel, i tillegg til å føre kontroll med bostyrer og boets regnskaper. De lovpålagte arbeidsoppgavene som påhviler revisor fremgår av kkl. § 90 (2), og er omtalt under avsnitt 3.3.3.4. Lovens formulering er generell. Formålet med denne delen av besvarelsen er å konkretisere arbeidsoppgavene som borevisor står overfor i praksis. Det er først og fremst arbeidsoppgavene knyttet til skyldnerens regnskaper og forretningsførsel som er relevant for min problemstilling, og som følgelig er hovedfokuset for den videre fremstillingen.

5.2 Gjennomgang av skyldnerens regnskaper og forretningsførsel

5.2.1 Revisjonsplan, mandat og formål

I større boer anbefaler konkursrådet at det utarbeides en revisjonsplan, som viser hvilke kontroller som skal gjennomføres, formålet med kontrollene, fristen for å gjennomføre kontrollene og fordelingen av arbeidsoppgaver mellom bostyrer og borevisor.¹⁹⁴

Loven åpner for at gjennomgangen av skyldnerens regnskaper kan begrenses. I den forbindelse utarbeider retten ofte et mandat som beskriver hvilke arbeidsoppgaver som ønskes utført i det aktuelle boet, samt kostnadsrammen borevisor må forholde seg til. Dersom revisor er engasjert på konsulentbasis, vil arbeidsoppgavene fremgå av avtalen med boet.

Når retten ikke begrenser borevisors arbeidsoppgaver, vil formålet med borevisors gjennomgang være å avdekke eiendeler som tilhører boet, samt vurdere om det foreligger mulige omstøtelige, erstatningsbetingende og straffbare forhold. Nedenfor gjennomgår jeg konkrete arbeidsoppgaver som borevisor står overfor i praksis. Utgangspunktet for gjennomgangen er min erfaring som revisormedarbeider på konkursoppdrag.

5.2.2 Samarbeid mellom bostyrer og borevisor

Bobehandlingen har både en økonomisk og juridisk side, og består av et teamsamarbeid mellom bostyrer og borevisor. Fordelingen av arbeidsoppgaver tar utgangspunkt i at de er spesialister innenfor hvert sitt felt. Det er et gjensidig behov for hverandres vurderinger, og kommunikasjon vil ofte skje løpende inntil borevisor avgir sin innberetning. Normalt vil det avholdes et innledende og avsluttende møte mellom bostyrer og borevisor. I tillegg vil borevisor ofte delta på boets møter i forbindelse med de krav som eventuelt reises i løpet av bobehandlingen.

¹⁹⁴ Se <http://www.konkursradet.no/huskeliste-ved-borevisjon.308335.no.html> (sist besøkt 3. juli 2016).

5.2.3 Innholdet i innberetningen

I tillegg til generelle opplysninger om selskapet og konkursen, herunder vurdering av årsakene til konkursen, vil borevisors innberetning normalt inneholde en analyse av selskapets regnskaper de siste årene før konkurs, vurdering av regnskapet og regnskapsførselen, insolvensvurdering, samt beskrivelse av mulige omstøtelige, erstatningsbetingende og straffbare forhold.

5.2.4 Vurdering av regnskapet og regnskapsførselen

Konkursrådet foreslår at det utarbeides oversikt over skyldnerens regnskap de siste tre til fire årene før konkurs, samt sammendrag pr. konkursåpning.¹⁹⁵ Dersom selskapet var revisjonspliktig, vil nummererte brev fra revisor og revisjonsberetninger kunne gi viktig informasjon om kvaliteten på regnskapet. For å vurdere i hvilken grad borevisor kan basere seg på bokførte opplysninger pr. konkursåpning, er det nødvendig å avstemme bokført bankbeholdning mot siste kontoutskrift fra banken, undersøke fullstendighet og gyldighet av bokførte inngående og utgående fakturaer, og vurdere om regnskapsmessige periodiseringer er gjennomført. Bostyrer har normalt innhentet tilgjengelig regnskapsmateriale og opprettet kontakt med relevante personer før borevisor starter sitt arbeid. I forbindelse med vurdering av regnskapsførselen, kan det likevel bli nødvendig for borevisor å opprette direkte kontakt med selskapets ledelse, regnskapsfører og revisor for å få nødvendig informasjon. Hvor mye borevisor selv må grave vil avhenge av kvaliteten på den informasjonen som allerede foreligger og mandatet borevisor er underlagt. Etter at forelagte regnskaper er gjennomgått og nødvendig informasjon innhentet, kan borevisor konkludere på hvorvidt regnskapslovgivningen og god regnskapsskikk er overholdt.

5.2.5 Regnskapsanalyse

Sentralt står analyse av utviklingen i arbeidskapital¹⁹⁶ og egenkapital. Arbeidskapitalen sier noe om likviditeten i selskapet. Det vil få betydning for beregning av illikviditetstidspunktet under insolvensvurderingen. Tilsvarende vil

¹⁹⁵ Se <http://www.konkursradet.no/huskeliste-ved-borevisjon.308335.no.html> (sist besøkt 3. juli 2016)

¹⁹⁶ Arbeidskapital er omløpsmidler fratrukket kortsiktig gjeld.

egenkapitalen avgjøre insuffisienstidspunktet. Dersom reell egenkapital avviker fra bokført egenkapital, er det reell egenkapital som legges til grunn. Dette vil ofte være aktuelt i selskaper hvor det er oppført eiendeler uten reell verdi, eller med en verdi som er lavere enn markedsverdien. Et praktisk eksempel er når utsatt skattefordel er oppført i balansen uten at vilkårene for balanseføring er oppfylt på aktiveringstidspunktet. Et annet eksempel er at det ikke er foretatt nedskrivning i regnskapet til tross for at det forelå et nedskrivningsbehov. Det er også reell arbeidskapital, under prinsippet om fortsatt drift, som har betydning for illikviditetstidspunktet.¹⁹⁷ I den forbindelse er det aktuelt å vurdere om varelager og kundefordringer er overvurdert basert på den informasjonen som foreligger. Regnskapsanalysen vil også kunne omfatte analyse av utviklingen i relevante nøkkeltall og kontantstrømanalyse. Særlig aktuelt er analyse av gjeldsgrad og likviditetsgrad, men også bruttofortjenesteanalyse o.l. kan være nødvendig for å avdekke unormal aktivitet.

5.2.6 Insolvensvurdering

Formålet med insolvensvurderingen er undersøke om det har vært illojal drift for kreditorenes regning. En sentral del av borevisors arbeid vil være å fastslå insolvenstidspunktet med påfølgende vurdering av hvorvidt styret har overholdt handle- og oppbudsplikten. I de tilfellene hvor bostyrer har foretatt en foreløpig insolvensvurdering, vil borevisor supplere bostyrer med grundigere undersøkelser. Dersom det konkluderes med at styret ikke har overholdt handleplikten, og det foreligger brudd på oppbudsplikten, kan styret bli erstatningsansvarlig for tapet kreditorene er påført og straffeansvarlig for unnlatt oppbudsbejæring.¹⁹⁸

Som omtalt over vil borevisor ta utgangspunkt i egenkapitalen og arbeidskapitalen ved vurdering av insolvenstidspunktet. Vurderingen burde i tillegg underbygges med faktiske forhold. Dette innebærer at borevisor må finne underbyggende dokumentasjon på at situasjonen er slik som beskrevet. I forhold til illikviditet kan borevisor undersøke når selskapet begynte å unnlate å betale gjeld ved forfall. Det offentlige er ofte en kreditor som skyldneren velger å prioritere på forfallsdato. Et naturlig sted å starte derfor å vurdere rutiner knyttet til betaling av offentlig gjeld.

¹⁹⁷ Se Økokrims skriftserie nr. 6 fra 1993, 69.

¹⁹⁸ Se avsnitt 3.5.2 og 3.6.6.5.

Det enkleste er å innhente reskontro fra det offentlige, hvor innleverte oppgaver (evt. skjønnsfastsettelse) og terminbetalinger fremgår. Dersom det ikke er mulig å trekke noen konklusjon basert på rutiner knyttet til betaling av offentlig gjeld, er det aktuelt å vurdere betaling av ordinær leverandørgjeld. Her kan det være hensiktsmessig å innhente aldersfordelt leverandørreskontro for å undersøke hvor stor del av leverandørgjelden som har forfalt og med hvor mange dager. At selskapet betaler store leverandørposter vesentlig etter forfallsdato over en lengre periode, er et tegn på vedvarende illikviditet. Vurderingen av både illikviditet og insuffisiens kan underbygges med informasjon om den økonomiske situasjonen i årsberetninger, styreprotokoller og revisjonsprotokoller. Slik informasjon er også nyttig i forhold til å vurdere om styret har overholdt handleplikten. I årsberetningen skal styret bekrefte at det er grunnlag for videre drift. Det skal redegjøres for eventuell usikkerhet, og dersom handleplikten ved tap av egenkapital har inntrådt, skal det gis opplysninger om det er besluttet eller iverksatt tiltak, jf. rskl. § 3-3. En god redegjørelse for reelle tiltak kan redde styret fra en vanskelig situasjon i fremtiden. Borevisor burde kontrollere at tiltakene som var planlagt iverksatt, slik som for eksempel kapitalforhøyelser, gjeldsforhandlinger og nedbemanninger, faktisk ble iverksatt.

Borevisor analyserer utviklingen i resultatet for å undersøke når selskapet begynte å gå med tap og utviklingen i tapet utover insolvensperioden. Dersom det ikke er utarbeidet perioderegnskaper, er det vanlig å forutsette en jevn fordeling over året for å fastslå et mer eller mindre nøyaktig insuffisienstidspunkt (overgangen fra positiv til negativ egenkapital). For å belyse kreditorenes samlede tap tas det utgangspunkt i faktisk egenkapital pr. konkursåpning, herunder reelle verdier av eiendelene minus fordringsanmeldelsene (anmeldte krav i boet), justert for tap som ville ha oppstått uavhengig av når konkurs ble begjært (for eksempel kostnader til lønn i oppsigelsestiden). Vurderingen av reell egenkapital vanskeliggjøres ved at regnskapene ofte er svært mangelfulle i perioden før konkurs.

5.2.7 Beskrivelse av mulige omstøtelige og erstatningsbetingende forhold

I forbindelse med arbeid knyttet til avdekking av mulige omstøtelige og erstatningsbetingende forhold, vil borevisor gjennomgå de siste kontoutskriftene

og vurdere grunnlaget for vesentlige banktransaksjoner. I tillegg vil borevisor gjennomgå transaksjoner med nærstående parter og vurdere grunnlaget for transaksjonene, samt undersøke om det har vært utdelinger i strid med aksjeloven. Formålet er å avdekke illojale disposisjoner, herunder unndragelse av eiendeler fra boet og forfordeling av enkelte kreditorer. Det er bostyrer som foretar den endelige vurderingen av om vilkårene for omstøtelse og/eller erstatning er oppfylt.

5.2.8 Beskrivelse av mulige straffbare forhold

Borevisor skal ikke vurdere om vilkårene for straff er oppfylt, men beskrive forhold som kan få betydning for påtalemyndighetens vurdering. I et eget avsnitt om mulige straffbare forhold er det normalt at borevisor oppsummerer avdekkede forhold som potensielt kan føre til straff.

5.2.9 Vurdering av andre forhold

I mandatet kan det fremgår andre spesielle forhold som det er ønskelig at borevisor undersøker nærmere. Praktiske eksempler er vurdering av om det er grunnlag for refusjon av merverdiavgift og/eller selskapsskatt.¹⁹⁹

5.3 Revisjon av boregnskapet

Gjennom revisjon av boets regnskaper fører borevisor kontroll med bostyrets disposisjoner og forvaltning av bomassen (eiendelene), samt kontroll med at tilførte midler gjennom bobehandlingen er fullstendige, og at fordelingen og utbetalingen av boets midler skjer i tråd med regelverket.²⁰⁰ Inn- og utbetalinger til boets konto kontrolleres mot grunnlag. Alle transaksjoner skal dokumenteres med originale bilag, og det skal være kontrollspor mellom regnskapet og bilaget.²⁰¹ Regnskap med revisjonsberetning skal avlegges hvert år bobehandlingen pågår, og ved avslutning av bobehandlingen (sluttregnskap). Bostyrer kan velge mellom å bruke et regnskapsprinsipp eller kontantprinsipp.²⁰² Ved bruk av regnskapsprinsippet bokføres boets eiendeler og gjeld selv om det ikke har skjedd en pengetransaksjon, mens kontantprinsippet omfatter bokføring utelukkende basert på kontanttransaksjoner, hvor inn- og utbetalinger bokføres

¹⁹⁹ Se avsnitt 2.4.2 for informasjon om grunnlaget for boets refusjon (ref.m og ref.g).

²⁰⁰ Se <http://www.konkursradet.no/huskeliste-ved-borevisjon.308335.no.html> (sist besøkt 27. juni 2016).

²⁰¹ Se Moe 2007, 174.

²⁰² Se Moe 2007, 175.

som inntekt og kostnad i boregskapet. Moe (2007) anbefaler regnskapsprinsippet for store bo og bo som driver næringsvirksomhet, og kontantprinsipper for de små boene hvor regnskapsførselen kun vil omfatte et fåtall antall bilag.²⁰³

Del 6: Analyse av mottatte innberetninger

6.1 Bo uten borevisor (KBO/TBO)

6.1.1 Analyse av KBO1

Av den første innberetningen fremgår det at bostyrer ville vurdere oppnevning av borevisor eller å engasjere en revisor i enkeltstående handlinger. Dette ble ikke nærmere kommentert i de øvrige årsredegjørelsene eller sluttinnberetningen. I stedet ble en regnskapsfører engasjert til å se på lønnskravene i boet og det ble benyttet en bomedhjelper til registrering og realisasjon av selskapets motorvagner.

Omstøtelige disposisjoner

For det første ble det avdekket en mulig omstøtelig disposisjon på kr 250 000 i forbindelse med en ekstraordinær betaling avdekket innenfor tremånedersperioden i dekl. § 5-5. Betalingen var en garanti/sikkerhet for mulige fremtidige krav i forbindelse med en virksomhetsoverdragelse som KBO1 (overdragende part) var involvert i. Kravet mot selskapet som mottok betalingen ble bestridt, og det ble, av hensyn til den økonomiske situasjonen i selskapene, inngått en forliksavtale på kr 83 000. Som følge av konkurs i det overtakende selskapet, ble forliksbeløpet aldri betalt til KBO1. Dette skyldes at det ikke var utsikter til dividende i det konkursrammede selskapet, og bostyrer kunne ikke gjøre mer enn å anmelde den aktuelle fordring. For det andre hadde kemneren i Asker og Bærum registrert utlegg i tre motorvagner som ikke hadde noen rettsvirkning overfor boet. Dette som følge av at registrering skjedde senere enn tre måneder før fristdagen, jf. dekl. § 5-8. Etter krav fra boet ble dermed utleggene slettet, og verdien av dette er estimert å utgjøre ca. kr. 39 000.²⁰⁴

²⁰³ Se Moe 2007, 176.

²⁰⁴ Det forelå kun opplysninger om innbrakte verdier fra salg av 4 av 21 motorvagner som var i boet ved konkursåpning (de øvrige 17 var pantsikret med salgspant og ble abandonert av boet). Dette utgjorde kr 52 000, og jeg har forutsatt at ca. $\frac{3}{4}$ kan henføres til de slettede utleggene.

Erstatningsbetingende og straffbare forhold

Bostyrer erkjente at det var vanskelig å vurdere insolvenstidspunktet som følge av ufullstendige og ikke-reviderte regnskaper. Det ble ikke uttrykt noe behov for bruk av borevisor eller engasjert revisor i denne forbindelse. Mulig insolvenstidspunkt var basert på regnskapsført egenkapital og antakelser omkring dette. Vurderingen var med andre ord ikke nødvendigvis basert på reelle forhold, og insolvenstidspunktet kunne ligge innenfor en periode på 1,5 år til 0,5 år før oppbudsbegjæring fant sted. Det ble ikke estimert noe tap for perioden hvor oppbudsplikten inntrådte og frem til oppbud faktisk ble begjært, og erstatningskrav overfor styret i forbindelse med mulig tap ble således ikke fremsatt.

Med hensyn til strafferettslige forhold ble det konkludert med brudd på bokføringsloven og merverdiavgiftsloven. Dette skyldtes mangelfulle regnskaper året før konkursåpning og i konkursåret (bokfl. § 15, jf. spesielt § 7 og forskr. § 4-1 annet ledd), samt manglende innsendelse av mva-oppgaver for de to siste terminene før konkurs (mval. § 21-4 første ledd, jf. § 15-1). Dette ble ikke innberettet til påtalemyndighetene eller skattemyndighetene. I forhold til kravet om ajourføring av regnskapet hver annen måned, ble manglende innberetning begrunnet med at unnlatt bokføring inntil fire måneder før konkurs ikke skal innberettes.²⁰⁵

6.1.2 Analyse av KBO2

Etter første skiftesamling engasjerte boet en revisor til å foreta en gjennomgang av selskapets regnskaper de siste årene for konkurs, spesielt med tanke på vurdering av insolvenstidspunktet.

Omstøtelige disposisjoner

Bostyrer avdekket to utlegg foretatt i selskapets bankkonto senere enn tre måneder før frisdagen (dekl. § 5-8). Det ene utlegget på kr 203 000 var registrert i selskapets pantopplysninger på konkursåpningstidspunktet, men beløpet var ikke innestående eller betalt fra selskapets bankkonto. I dette tilfellet var det derfor kun aktuelt å slette utlegget uten å kreve beløp overført til boets konto. Det andre

²⁰⁵ Se avsnitt 3.6.5.2.

utlegget på kr 29 000 ble opphevet og overført til boets konto etter at bostyrer hadde tilskrevet banken. I forbindelse med bostyrers gjennomgang av selskapets bankutskrifter ble det for øvrig avdekket en mulig omstøtelig overføring på kr 222 000 til det ene søsterselskapet (dekl. § 5-5). Kravet ble dekket gjennom en forliksløsning som bestod av flere andre krav. Totalt innbetalt til boet gjennom forliket var kr 520 000 (til tross for bostyrers forslag om kr 1 000 000), hvorav kr 42 000 er estimert å referere seg til omstøtelseskravet.²⁰⁶

Begge de nevnte omstøtelige disposisjoner ble avdekket av bostyrer. Denne konklusjonen er trukket basert på formulering i innberetningene og revisors begrensede engasjement i dette boet. Det understrekes likevel at det ikke var vedlagt noe notat som dokumenterer funn og vurderinger foretatt av engasjert revisor.

Erstatningsbetingende og straffbare forhold

Engasjert revisor konkluderte med at insolvenstidspunktet senest inntrådte ca. 1,5 år før oppbudsbegjæring fant sted. Dette tidspunktet ble lagt til grunn, og det måtte antas at selskapets ledelse var klar over den økonomiske situasjonen i selskapet, og at det var drevet for kreditorenes regning etter dette tidspunkt. Som følge av dette fremmet bostyret et erstatningskrav overfor selskapets ledelse på kr 1 000 000. Det fremgår ikke klart hvem som har foretatt beregning av tapet kreditorene er påført, men det er nærliggende å legge til grunn at dette var engasjert revisor, da en slik vurdering omfattes fullt ut av insolvensvurderingen. Kravet inngikk i den endelige forliksløsningen omtalt over, hvorav kr 187 000 er estimert å ha oppstått som følge av erstatningskravet. Det er bostyrer som foretok de endelige forhandlinger knyttet til forliksbeløpet.²⁰⁷

²⁰⁶ Totalt innbetalt fra forliksløsningen og de opprinnelige verdiene av hvert enkelt krav var oppgitt i sluttinnberetningen, men ikke hvordan den endelige forlikssummen fordelte seg på de enkelte kravene. Jeg har derfor forutsatt at kravenes relative andel av de opprinnelige verdiene tilsvare deres andel av det totale forliksbeløpet.

²⁰⁷ Under forhandlingene knyttet til forliksbeløpet ble det reist spørsmål om selskapets virksomhet reelt sett var blitt overført til det ene søsterselskapet forut for konkursen, men uten at det var mottatt noe vederlag for dette. Mulig vederlag for dette er ikke kvantifisert i innberetningene, men det fremgår at det har hatt innvirkning på den totale forlikssummen. Effekten av dette har derfor ikke vært mulig å måle, og estimering av verdiene som skriver seg fra forlikssummen kan derfor være noe unøyaktig.

Straffbare forhold avdekket under bobehandlingen knyttet seg til bruddet på oppbudsplikten omtalt over (dagjeldende strl. § 284). Engasjert revisor var hovedkilden for avdekking av brudd på denne bestemmelsen. Sluttinnberetningen ble oversendt til påtalemyndighetene.

6.1.3 Analyse av KBO3

Det ble ikke oppnevnt borevisor som følge av at boet virket enkelt og oversiktlig, jf. kkl. § 90 (4). Bostyrer uttrykte ikke noe behov for å engasjere revisor til å se på konkrete forhold.

Omstøtelige disposisjoner

Bostyrer avdekket et omstøtelig utlegg foretatt av Oslo kemnerkontor på kr 180 000 (dekl. § 5-8). Kravet ble etterkommet og beløpet ble overført til boets konto. Omstøtelse etter dekl. §§ 5-2 og 5-9 ble vurdert i forbindelse med en virksomhetsoverdragelse til KBO3 sitt morselskap for til sammen kr 5 100 000. Det kunne dreie seg om et gavesalg etter dekl. § 5-2 dersom kundemassen var verdsatt for lavt, men bostyrer fulgte ikke dette opp noe nærmere fordi det forelå en utenforstående verdivurdering. Kravet på kr 5 100 000 var ikke betalt pr. konkursåpning, men det var i stedet inngått en avtale om 8 års selgerkreditt, som kunne være omstøtelig i samsvar med dekl. § 5-9. Omstøtelseskrav ble ikke fremsatt som følge av at det ville tatt svært lang tid å få en rettskraftig avgjørelse, og fordi alle kunder i mellomtiden ville ha forsvunnet. Bostyrer valgte derfor i stedet å inndrive fordringen mot morselskapet. Boet lyktes med å inndrive kr 1 300 000, og solgte restfordringen for kr 550 000.

Erstatningsbetingende og straffbare forhold

Det ble ikke avdekket erstatningsbetingende eller straffbare forhold gjennom bobehandlingen. Basert på regnskapsført egenkapital konkluderte bostyrer med at insolvens oppstod innenfor en periode på 1 år, i dette tilfellet tidligst 2,75 år og senest 1,75 år før oppbudsbegjæring fant sted, uten å fastsette et konkret insolvenstidspunkt. Bostyrer begrunnet dette med at det var umulig å fastsette et eksakt insolvenstidspunkt uten å gå nærmere inn på perioderegnskapene, og at dette ville bli forsøkt nærmere fastsatt dersom det ville få betydning for den videre bobehandlingen. Dette er ikke nærmere kommentert i senere innberetninger. Det er heller ikke beregnet mulig kreditortap som følge av sen oppbudsbegjæring.

6.1.4 Analyse av KBO4

Bostyrer anså det som uaktuelt å oppnevne borevisor i KBO4. Det var heller ikke behov for bruk av engasjert revisor. Dette er kun konstatert, og ikke begrunnet noe nærmere.

Omstøtelige disposisjoner

Det var foretatt tilbakebetalinger av gjeld til to av aksjonærene nært opp mot konkursen, som skulle undersøkes nærmere i den videre bobehandlingen.

Tilbakebetalingene ble ikke ansett som omstøtelige etter dekl. § 5-5.

Erstatningsbetingende og straffbare forhold

Bostyrer vurderte insolvens til å ha inntrådt ca. 7 måneder før konkursåpning. På dette tidspunktet var selskapet i underbalanse og det hadde pågått vedvarende betalingsmislighold. Selv om dette ikke fremgår direkte, synes bostyrer å legge til grunn at styrets handleplikt var overholdt. Blant annet nevnes det at to av selskapets aksjonærer tok opp et privat banklån, hvor pengene ble lånt videre til selskapet gjennom kortsiktige innlån for å opprettholde likviditeten.

6.1.5 Analyse av KBO5

KBOR4 og KBOR7 var heleide datterselskaper av KBO5. I begge datterselskapene var det oppnevnt borevisor, mens borevisor i datterselskapene kun var engasjert til å se på konkrete forhold i KBO5 (det vil si uten å være formelt oppnevnt).

Omstøtelige disposisjoner

KBOR7 var konsernets driftsselskap og fakturerte de øvrige konsernselskapene for managementtjenester i henhold til managementavtale. KBO5 betalte store honorarbeløp til datterselskapet kort tid før konkursåpning. Dette ble ansett for å være omstøtelig etter dekl. § 5-5, og følgelig ble et omstøtelseskrav på kr 5 396 000 rettet mot konkursboet til KBOR7 (uprioritert fordring). Bostyrer fremhevet at det ikke var adgang til å motregne dette omstøtelseskravet med kravene som KBOR7 hadde mot KBO5.²⁰⁸ I KBOR7 ble det utbetalt ca. 32 % dividende til uprioriterte fordringshavere. Dette ga en utbetaling på kr 1 741 000

²⁰⁸ Bostyrer henviste ikke til hjemmel når dette forholdet ble omtalt, men det antas å havne inn under dekl. § 8-3.

til KBO5.²⁰⁹ Som følge av etterutlodning i datterselskapet, skal ytterligere kr 32 000 være utbetalt i ettertid. Det vises til nærmere redegjørelse for dette under avsnittet til KBOR7. Boet avdekket ikke omstøtelige disposisjoner mot aktører utenfor konsernet.

Av praktiske årsaker var det utarbeidet flere fellesinnberetninger for KBO5, KBOR4 og KBOR7. I den ene fellesinnberetningen var borevisors rapport vedlagt, som også kommenterte forhold knyttet til KBO5. Borevisor/engasjert revisor anbefalte bostyrer å vurdere omstøtelse etter dekl. §§ 5-5 eller 5-9 i forbindelse med betaling av managementhonorarene. Av rapporten fremgår det at honorarene ble oppregulert nært opp mot konkursen, og at en slik oppregulering var tillatt etter managementavtalen. Det forhold at oppreguleringen hadde tilbakevirkende kraft og ble utbetalt senere enn 3 måneder før fristdagen, gjorde imidlertid at det var grunnlag for å vurdere omstøtelse etter de nevnte bestemmelser. Da det ikke kommer tydelig frem hvem som er kilden til avdekking av de store honorarutbetalingene før konkursen, har jeg lagt til grunn at forholdene er avdekket i fellesskap.

Erstatningsbetingende og straffbare forhold

Borevisor/engasjert revisor konkluderte med at selskapene hadde begjært oppbud innen rimelig tid etter insolvenstidspunktet. Det var derfor ikke grunnlag for å stille styret til ansvar i denne forbindelse. Andre ansvarsbetingende eller straffbare forhold var heller ikke avdekket.

6.1.6 Analyse av KBO6

Det er ikke redegjort for årsaken til manglende oppnevning av borevisor/bruk av engasjert revisor.

Omstøtelige, erstatningsbetingende og straffbare forhold

Det ble ikke avdekket omstøtelige- eller ansvarsbetingende forhold. Bostyrer gjennomførte vurderingen av insolvenstidspunktet, og konkluderte med at selskapet ble insolvent ca. 1 måned før styret begjærte oppbud. I tillegg til å være insuffisient, hadde selskapet vært illikvid på et tidligere tidspunkt, men

²⁰⁹ Differansen mellom 32 % av 5 396 000 og kr 1 741 000 skyldes avrundinger.

gjeldsforhandlinger medførte at likviditetsproblemene var forbigående. Det var først ca. 1 måned før konkurs at selskapet ble ansett å være vedvarende illikvid.

Refusjonskrav

Det er opplyst om at arbeidet med fordringsinndrivelse/kartlegging av utestående fordringer var omfattende og tidkrevende. Dette skyldes blant annet en rekke motregningskrav fra kunder, herunder som følge av at varer ble returnert uten at det ble utstedt kreditnota. Bostyrer engasjerte derfor tidligere regnskapsfører til å bistå med innsendelse av merverdiavgiftsoppgaver. Boet ble som følge av dette tilført kr 1 524 000. Regnskapsførers arbeid var avgjørende for refusjonen.

6.1.7 Analyse av KBO7

Det ble ikke oppnevnt borevisor som følge av at boet virket enkelt og oversiktlig, jf. kkl. § 90 (4). Bostyrer uttrykte ikke noe behov for å engasjere revisor til å se på konkrete forhold.

Omstøtelige, erstatningsbetingende og straffbare forhold

Bostyrer gjennomgikk selskapets banktransaksjoner de siste tre måneder før fristdagen uten å avdekke omstøtelige disposisjoner. Det var heller ikke avdekket erstatningsbetingende eller straffbare forhold. Oppbud ble begjært innen rimelig tid. Bostyrers konklusjon var at selskapet var insolvent ca. 1-2 måneder før fristdagen. Vurderingen var basert på regnskapsført egenkapital, utvikling i arbeidskapital og tidspunkt for vesentlig betalingsmislighold.

Øvrige krav

KBO7 sin e-pengevirksomhet ble avvirket 3 til 4 år før konkursen. Som følge av dette hadde selskapet kr 1 008 000 ekskl. renter innestående på en deponeringskonto (sperret konto). Dette er penger som kunder har hatt innestående på selskapets kontosystem, men som de ikke har fått tilbakebetalt fordi de ikke har oppgitt ordinære kontoopplysninger. På tidspunktet da KBO7 hadde bevilling fra Finanstilsynet (daværende Kredittilsynet) for utstedelse av betalingsmidler i form av elektroniske penger, gjaldt en foreldelsesfrist på 3 år for kundens rett til innløsning («veksling»). Med en slik frist ville konkursboet kunne kreve beløpet frigitt og overført til boets konto. Kort tid før 3 års-fristen utløp, men etter at e-pengevirksomheten opphørte, ble det vedtatt en lovendring med ny foreldelsesfrist på 20 år. Bostyrer reiste spørsmål om hvilken foreldelsesregel som

ville få anvendelse, herunder i hvilken grad den nye regelen kunne få tilbakevirkende kraft. Etter nærmere undersøkelser valgte bostyrer ikke å reise søksmål mot innehaver (sikrer) av deponeringskontoen. Dette som følge av prosessrisiko og usikkerhet knyttet til endelig utfall. I henhold til avtalen er det boet som vil tilføres de resterende midler etter at ny foreldelsesfrist har utløpt. Det kan derfor bli aktuelt med gjenåpning av boet i forbindelse med etterutlodning av midlene.

Bostyrers arbeid i forbindelse med deponeringskontoen er opplyst å ha vært tidkrevende. Blant annet er det gjennomført en omfattende gjennomgang av aktuelle rettskilder. Spørsmålet oppstod etter konkursåpning, og bostyrers aktive rolle kunne potensielt kunne ha ført til at boet ble tilført ytterligere midler.

6.1.8 Analyse av KBO8

Borevisor ble ikke oppnevnt fordi boet virket enkelt og oversiktlig, jf. kkl. § 90 (4). Det var ingen andre eiendeler i boet enn en fordring på morselskapet, som også var tatt under konkursbehandling. I påvente av forventet dividendeoppgjør fra morselskapet, pågikk bobehandlingen til KBO8 over flere år.

Omstøtelige, erstatningsbetingende og straffbare forhold

Det var ikke avdekket omstøtelige, erstatningsbetingede eller straffbare forhold. Bostyrer konkluderte med at insolvens inntraff senest fra 11 til 5 måneder før konkursåpning. Siden KBO8 var avhengig av finansiering fra andre konsernselskaper, ble endelig konklusjon om insolvenstidspunkt foretatt på bakgrunn av insolvenstidspunktet i morselskapet. Vurderingen baserte seg også på siste års regnskaper og anmeldte krav i boet.

6.1.9 Analyse av TBO9

Pr. konkursåpning ble manglende oppnevning av borevisor begrunnet med at det ikke var midler i boet. I senere innberetninger er det kun konstatert at borevisor ikke var oppnevnt, og at revisjon av boets regnskaper og kontroll av utbetalinger fra boet skulle ivaretas av kreditorutvalget, jf. kkl. § 90 (4).

Omstøtelige disposisjoner

Det var innkommet kr 12 000 fra et omstøtelseskrav mot et nærstående selskap. Hvilken lovparagraf som kom til anvendelse fremgår ikke, men det er forutsatt å gjelde bestemmelsen om ekstraordinær betaling i dekl. § 5-5.

Erstatningsbetingende og straffbare forhold

Som følge av manglende utarbeidelse av regnskap for de siste årene før konkurs, var det uvisst når selskapet ble insolvent. Dette synes ikke å ha blitt undersøkt noe nærmere i den videre bobehandlingen.

Bostyrer innberettet mulige straffbare forhold til Oslo politidistrikt, som medførte at styrets leder og daglig leder ble ilagt hvert sitt forelegg på kr 20 000 for overtredelse av regnskaps- og bokføringsreglene (dagjeldende strl. § 286, jf. bokfl. § 15 og rskl. § 8-5). Bakgrunnen for dette var manglende utarbeidelse av årsregnskap de siste årene før konkurs, samt forsinket innlevering av utarbeidet årsregnskap tidligere år. Andre mulige straffbare forhold som ble vurdert av bostyrer var manglende innsendelse av selvangivelser de siste årene før konkurs (lignl. § 4-2, § 4-4 og § 4-5, jf. § 12-1), samt manglende levering av merverdiavgiftsoppgaver i perioden før konkurs (mval. § 15-1, jf. § 21-4). Både styrets leder og daglig leder ble også ilagt konkursskarantene for et tidsrom på to år, jf. kkl. § 142 (3).

6.1.10 Analyse av KBO10

Borevisor ble ikke oppnevnt fordi bostyrer anså dette for å være unødvendig.

Omstøtelige, erstatningsbetingende og straffbare forhold

Det var ikke avdekket omstøtelige, erstatningsbetingede eller straffbare forhold.

6.1.11 Analyse av KBO11

Det var ikke oppnevnt borevisor fordi boet ble ansett som enkelt og oversiktlig, jf. kkl. § 90 (4).

Omstøtelige disposisjoner

To omstøtelseskrav ble fremmet og fullbyrdet i KBO11. For det første hadde Skatt øst foretatt et utlegg pålydende kr 109 000 i selskapets bankkonto, hvor innestående utgjorde kr 65 000. Rettsvern ble mottatt ved notifikasjon. Da

utlegget var foretatt senere enn tre måneder før fristdagen, var det uten rettsvirkning overfor boet, jf. dekl. § 5-8. Beløpet ble derfor frigitt og overført boets konto. For det andre ble varelageret overdratt til selskapet som KBO11 hadde franchiseavtale med om lag fem måneder før fristdagen. Dette ble gjort ved motregning i kravet som franchisegiver hadde mot KBO11. Beløpet som ble motregnet utgjorde kr 407 000. Boet begrunnet omstøtelseskravet med at betalingen var foretatt med usedvanlige betalingsmidler og med det vesentligste av aktiva på betalingstidspunktet. Det ble i denne forbindelse henvist til dekl. §§ 5-5 og 5-9.²¹⁰ Franchisegiver aksepterte omstøtelseskravet, og beløpet ble overført til boets konto. I tillegg var det gjennomført en rekke overføringer til et nærstående selskap senere enn to år før fristdagen. Dette var antatt enten å gjelde nedbetaling av gjeld eller å være en omstøtelig gave (dekl. § 5-2). Det mulige omstøtelseskravet inngikk i en forliksløsning sammen med et annet krav omhandlet nedenfor. Da det ikke er opplyst om størrelsen på overføringene eller hvilken del av forlikssummen som kunne henføres til den eventuelle omstøtelige disposisjon, er hele det innkomne beløp behandlet som erstatning i mine tabeller.

Erstatningsbetingende og straffbare forhold

Bostyrer foretok en foreløpig insolvensvurdering uten å komme til en klar konklusjon. Dette er ikke behandlet nærmere i ettertid, og følgelig ble styret ikke stillet til ansvar i forbindelse med mulig tap som følge av manglende oppbudsbegjæring. Det ble imidlertid rettet krav mot styret i forbindelse med et ulovlig lån på kr 964 000, jf. asl. § 8-7, som var gitt om lag to år før konkursen. Boet fremmet krav om tilbakebetaling av det ulovlige lånet sammen med det mulige omstøtelseskravet nevnt over.²¹¹ Etter at det var tatt ut stevning, ble saken forlikt gjennom rettsmekling. Det endte med at boet ble tilført kr 250 000.

²¹⁰ Det er uklart hvilke av bestemmelsene som hovedkilden til kravet. Siden dekl. § 5-5 (1) tar for seg transaksjoner som har skjedd senere enn tre måneder før fristdagen, er det nødvendig at franchisegiver defineres som nærstående iht. dekl. § 1-5 (3) for at dekl. § 5-5 (2) og to-årsfristen kommer til anvendelse. Dersom de objektive vilkårene ikke var oppfylt, må de subjektive vilkår i dekl. § 5-9 antas å ha vært oppfylt. Da omstøtelseskravet ikke endte med rettstvist, foreligger det ingen dom i denne konkrete saken.

²¹¹ Spørsmålene i de to sakene bygget i stor grad på samme faktum og saken var reist mot samme person (aksjonær og styreleder i det nærstående selskapet var også aksjonær og styreleder i KBO11). Begge sakene var derfor forent og behandlet i fellesskap.

Straffbare forhold ble innberettet til skattemyndighetene. Det gjaldt brudd på ligningsloven som følge av manglende innsendelse av selvangivelse for et av årene selskapet var i drift og forsinket selvangivelse for to av årene (lignl. §§ 4-2, 4-4 og 4-7, jf. § 12-1), manglende innsendelse av merverdiavgiftsoppgaver for flere terminer (mval. § 15-1, jf. § 21-4) og brudd på aksjeloven ved at det var gitt ulovlig lån til aksjonær (asl. § 8-7, jf. § 19-1).

6.1.12 Analyse av KBO12

Borevisor ble ikke oppnevnt fordi boet var opplyst å være enkelt og oversiktlig, jf. kkl. § 90 (4)

Omstøtelige disposisjoner

Oslo kemnerkontor hadde foretatt et utlegg i selskapets bedriftskonto som var notifisert senere enn tre måneder før frisdagen. Utlegget var på kr 221 000 og innestående på bankkontoen var kr 113 000. Det sperrede beløp ble omstøtt, jf. dekl. § 5-8, og frigjort til fordel for boet. I tillegg til det omstøtelige utlegget, fremsatte bostyrer et omstøtelseskrav på kr 560 000 mot Skatt øst. Kravet knyttet seg til en rekke betalinger foretatt senere enn tre måneder før frisdagen, som bostyrer anså for å være omstøtelig i henhold til dekl. § 5-5. Skatt øst avviste omstøtelseskravet med den begrunnelse at betalingene var ordinære terminbetalinger, og henviste i den forbindelse til selskapets betalingshistorikk knyttet til offentlige avgifter. Under tvil besluttet bostyrer å unnlate inndrivelse av kravet, da betalingene ble ansett å ligge i gråsonen mellom ordinært og ekstraordinært, og som følge av risikoen forbundet med en rettslig prosess.

Erstatningsbetingende og straffbare forhold

Det var ikke avdekket erstatningsbetingende eller straffbare forhold i KBO12. Bostyrer vurderte insolvenstidspunktet til å ha inntruffet i overkant av et år før konkursåpning. Vurderingen var basert på regnskapsført egenkapital, opplysninger om gjennomført restrukturering og informasjon om betalingsmislighold av innkomne fordringsanmeldelser. Bostyrer vurderte styrets handleplikt etter insolvenstidspunktet til å være tilstrekkelig. Blant annet ble det gitt et ansvarlig lån som tilsvarte den negative egenkapitalen og det var iverksatt flere driftsrasjonaliserende tiltak, herunder permittering av ansatte,

nedbetalingsavtaler og finansieringsavtaler. Kreditorenes tap hadde derfor ikke økt som følge av manglende oppbudsbegjæring.

6.1.13 Analyse av KBO13

Bostyrer engasjerte en revisor til å foreta en utredning i forbindelse med søksmål mot styret (nærmere om dette nedenfor).

Omstøtelige disposisjoner

Like før konkursåpning betalte selskapet kr 100 000 til en bekjent av styreleder (ukjent tilknytning) i forbindelse med tilbakebetaling av et lån som styreleder skal ha mottatt. Saken ble forlikt ved at det ble betalt kr 100 000 til boet. I tillegg rettet bostyrer et omstøtelseskrav mot Oslo kemnerkontor i forbindelse med betaling av forskuddstrekk på kr 201 000, som ble tilbakebetalt til boet.

Det fremgår ikke direkte hva som er grunnlaget for de to omstøtelseskravene, men forutsettes å gjelde ekstraordinær betaling, jf. dekl. § 5-5.

Erstatningsbetingende og straffbare forhold

Det var forsvunnet kontanter for et samlet beløp på kr 1 591 000 fra selskapet ved tyveri eller underslag. Boet holdt styret erstatningsansvarlig for tapet, da selskapet ikke hadde vært gjenstand for forsvarlig formuesforvaltning og kontroll (asl. §§ 6-12 og 6-13). I tillegg var det gitt et ulovlig lån (asl. § 8-7) på kr 371 000, som ikke var fullstendig oppgjort pr. konkursåpning. Styrtet ble dømt til å betale kr 1 637 000 med tillegg av renter og omkostninger for begge forholdene.²¹² Boet endte med å begjære utlegg, og partene innledet forliksforhandlinger. Etter nærmere vurdering av styrets betalingsevne, godtok boet styrets tilbud på kr 800 000. Beløpet ble innbetalt til boets konto.

Honoraret til engasjert revisor tilsier at omfanget ikke har vært uvesentlig, men resultatet av arbeidet er ukjent. Engasjert revisors arbeid er bare fremhevet i mindre grad.

²¹² I mangel av andre opplysninger er kr 1 591 000 antatt å referere seg til den forsvunne kontantbeholdningen og resten, kr 46 000, til det ulovlige lånet (restfordring).

Under avsnittet om straffbare forhold i sluttinnberetningen fremgår det at det ikke var funnet tilstrekkelig grunnlag for politianmeldelse. Bostyrer har ikke dokumentert noen insolvensvurdering i KBO13.

6.1.14 Analyse av KBO14

I den midlertidige innberetningen antok bostyrer at det ikke var nødvendig å oppnevne borevisor. Dette er ikke nærmere kommentert i sluttinnberetningen.

Omstøtelige disposisjoner

Både Oslo kemnerkontor og Skatt øst hadde etablert utlegg i selskapets konti som var stiftet senere enn tre måneder før frisdagen (dekl. § 5-8). Oslo kemnerkontor hadde i tillegg utlegg i en av to biler, som også var uten rettsvirkning overfor boet. Utleggshaverne aksepterte å slette utleggene etter å ha bli tilskrevet av bostyrer. Det er ikke opplyst om hvilke beløp utleggene lød på, men dette er forutsatt minst å utgjøre summen av bankkontoene pr. konkursåpning (kr 381 000).²¹³

Erstatningsbetingende og straffbare forhold

Det var ikke avdekket erstatningsbetingende eller straffbare forhold i KBO14. Bostyrer konkluderte med at oppbudsplikten var overholdt etter å ha foretatt en vurdering av tidspunkt for insolvens og de tiltak som styret iverksatte. Basert på bostyrers argumentasjon var selskapet insolvent senest ca. 2 år før konkursåpning. Tiden det tok fra styret innså at tiltakene ikke i tilstrekkelig grad førte frem og til det ble begjært oppbud, ble ansett for å være innenfor akseptable grenser. Vurderingen var basert på forelagte regnskaper, revisors beretning, styrets handlingsplan og opparbeidet kunnskap om selskapet.

6.1.15 Analyse av KBO15

Av foreløpig redegjørelse ble det konstatert at det ikke var behov for oppnevning av borevisor, og at det heller ikke var midler til slik oppnevning. Dette er ikke fulgt opp nærmere i senere innberetninger

²¹³ Summen inkluderer ikke skattetrekkkonto og to depositumskontoer, da dette allerede er sperrede kontoer. Fordi det er stor forskjell i verdien for de to bilene, og det er ukjent til hvilken bil utlegget refererer seg til, har jeg valgt å holde bilene utenfor den estimerte verdien.

Omstøtelige disposisjoner

Bostyrer avdekket at en depositumskonto var blitt overdratt til et nærstående selskap, hvor innstående på kontoen (kr 448 000) ble motregnet mot gjeld som KBO15 hadde til det nærstående selskapet. Det var også overdratt aktiva til en verdi av kr 96 000 som ble motregnet mot lån som styrets leder hadde gitt til selskapet. Begge disposisjonene ble ansett som omstøtelige i medhold av dekl. § 5-5. Gjeldsbrev på til sammen kr 544 000 ble undertegnet etter forliksforhandlinger, og beløpet ble gjort opp gjennom avdragsbetalinger.

Erstatningsbetingende og straffbare forhold

Det var ikke avdekket erstatningsbetingende eller straffbare forhold i KBO15. Bostyrer vurderte insolvens til å ha inntruffet samtidig med at KBO15 mistet skjenkebevillingen og leiekontrakten ble overdratt til nærstående selskap. Dette var ca. 8 måneder før konkursbegjæring ble fremsatt av en ansatt. Mulig ansvar i forbindelse med manglende begjæring av oppbud i insolvensperioden er ikke redegjort for i innberetningene.

6.2 Bo med borevisor (KBOR/TBOR)

6.2.1 Analyse av KBORI

Omstøtelige disposisjoner

I dette tilfellet lå det utenfor borevisors mandat å avdekke omstøtelige disposisjoner. I stedet gjennomgikk bostyrer kontoutskriftene i samarbeid med selskapets regnskapsfører. Det ble i den forbindelse avdekket et omstøtelig lån på kr 150 000 til selskapets morselskap, jf. dekl. § 5-5. Morselskapet ble imidlertid tatt under konkursbehandling samme år som datterselskapet, og det ble ikke utbetalt dividende til alminnelige fordringshavere.

Erstatningsbetingende og straffbare forhold

Borevisor fikk et begrenset mandat som omfattet regnskapsgjennomgang med sikte på å avdekke mulig styreansvar. Vurdering av insolvenstidspunkt og aksjelovens krav til forsvarlig egenkapital (asl. § 3-4) og styrets handleplikt ved tap av egenkapital (asl. § 3-5) stod sentralt i denne forbindelse. Borevisor kom frem til et insolvenstidspunkt som bostyrer sluttet seg til og som ikke ga grunnlag for erstatning eller straff som følge av styrets oppbudsplikt. Det ble imidlertid

rettet et erstatningskrav overfor selskapets styre på kr 400 000 i forbindelse med et ulovlig lån til KBOR1 sitt søsterselskap. Bakgrunnen for kravet var blant annet at det ikke forelå skriftlig avtale og verken KBOR1 eller søsterselskapet var i en økonomisk situasjon til å være långiver/låntaker (asl. §§ 3-6, 3-8 og 3-9). Det forelå betydelig usikkerhet knyttet til tilbakebetaling og det var ikke stillet sikkerhet. Styret var det samme i begge selskapene, og var således klar over den økonomiske situasjonen i begge selskap. Erstatningskravet endte med et forlik på kr 150 000 som følge av at mellomværende gikk i begge retninger (KBOR1 hadde gjeld til søsterselskapet som oversteg det ulovlige lånet). Disposisjonen synes å være avdekket og undersøkt av bostyrer alene, da det ikke henvises til borevisor i denne forbindelse. Det er derfor mest nærliggende å legge dette til grunn. Borevisors rapport var ikke vedlagt innberetningene til Konkursregisteret. Konklusjonen er derfor utelukkende basert på bostyrers henvisninger til borevisor i innberetningene.

Øvrige krav

Beløpet på kr 422 000 relaterer seg til et krav mot en utsteder av såkalte "cashless-kort", dvs. en elektronisk betalingsløsning utviklet for konserter og festivaler. Kunden fyller på kortet med ønsket beløp og bruker det som betalingsmiddel på det aktuelle arrangement. Ubrukt beløp som ikke bes refundert av kunden innen årsslutt, blir overført til selskapet. I henhold til kontrakten med utstederen ble restbeløpet ikke overført til selskapet dersom det var tatt under konkursbehandling før tidspunktet for utbetaling av ubrukt beløp. Bostyrer gjorde utstederen oppmerksom på ulovligheten av en slik avtaleklausul (dekl. § 7-3), og som følge av dette ble det inngått en forliksavtale mellom partene.

6.2.2 Analyse av KBOR2

Omstøtelige, erstatningsbetingende og straffbare forhold

Under bobehandlingen ble det avdekket et salg av ett av selskapets datterselskaper like før konkursen som potensielt hadde skjedd underpris. Bostyrer og borevisor skulle derfor i den videre bobehandlingen se nærmere på om salget hadde skjedd på markedsmessige vilkår. I sluttredogjørelsen konkluderte bostyrer med at salget ikke ble ansett som kritikkverdig. Konklusjonen var basert på gjennomgang av

foreliggende dokumentasjon og diskusjon med borevisor mv. Den mulige underprisen var ikke kvantifisert. Borevisors rapport var heller ikke vedlagt.

6.2.3 Analyse av KBOR3

Omstøtelige disposisjoner

Bostyrer avdekket to omstøtelige disposisjoner. Den første disposisjonen gjaldt en motorvogn som ble omregistrert til ny eier (morselskapet) under en måned før konkursen. Det var ikke utarbeidet skriftlig avtale og betaling hadde ikke funnet sted. Konkursboet informerte derfor ny eier om at markedspris for motorvognen måtte overføres til boet, dersom omstøtelse etter gavebestemmelsen i dekl. § 5-2 skulle unngås. Det endte med at motorvognen ble omstøtt og solgt på auksjon for kr 220 000. Den andre disposisjonen relaterte seg til driftstilbehørspant som ble avtalt senere enn tre måneder før frisdagen som sikkerhet for eldre gjeld (dekl. § 5-7). Panthaver ble informert om omstøtelsesretten, og aksepterte dette. Verdien av pantet utgjorde kr 15 000, og ble tilført boet.

Erstatningsbetingende og straffbare forhold

Insolvenstidspunktet ble undersøkt nærmere av borevisor. Hovedårsaken til insuffisiens var at reell egenkapital var lavere enn bokført egenkapital (selskapet hadde aktivert utsatt skattefordel til tross for at det ikke var grunnlag for det). Tidspunktet for illikviditet ble hovedsakelig fastsatt på bakgrunn av manglende betaling av fakturaer ved forfall. Den endelige konklusjonen ble at selskapet var insolvent ca. et halvt år før oppbud ble begjært. Bostyrer sluttet seg til denne vurderingen, og presiserte at det var sannsynlig at handlingsplikten etter asl. § 3-5 ikke var overholdt. Omfanget av det mulige tapet kreditorene hadde lidt i forbindelse med dette ble ikke kvantifisert.

Det mulige kravet ble frafalt etter langvarig korrespondanse med styremedlemmenes advokat. Konkursboet fikk fremlagt ytterligere skriftlig dokumentasjon på styrets vurderinger og handlinger, og som ikke ga grunnlag for styreansvar. Det var ikke avdekket andre mulige ansvarsbetingende forhold.

Øvrige krav

Øvrige krav relaterer seg til to forhold som ble avdekket av bostyrer. For det første ble salgspantet som en kreditor opplyste å ha i leverte varer ansett som

ugyldig etter pantel. § 3-15. Dette skyldtes at varene var ment for videresalg, og at kjøper (KBOR3) hadde rett til å selge varene videre før de var betalt. Verdien av pantet utgjorde kr 8 000, og ble tilført boet. Det andre forholdet relaterer seg til en motregningserklæring fremsatt av Oslo kemnerkontor i forbindelse med refusjon av merverdiavgift. Motregningsbeløpet relaterte seg til forfalt arbeidsgiveravgift og tilknyttede renter, jf. sktbl. § 13-1. Konkursboet motsatte seg den delen av motregningskravet som knyttet seg til renter, dvs. kr 54 000 av totalt kr 520 000. Bakgrunnen for dette var at renter påløpt etter fristdagen ikke kunne benyttes til motregning. Bostyrer henviste her til deknl. §§ 8-4 og 9-7.

Refusjonskrav

Det var ikke innlevert merverdiavgiftsoppgave for 1. termin det året KBOR3 gikk konkurs. Da det var usikkert hvor mye selskapet hadde til gode, fikk borevisor fikk i oppgave å følge opp dette videre. Etter at borevisor hadde foretatt sin gjennomgang, ble det sendt inn omsetningsoppgaver med krav om refusjon på kr 950 000. Grunnlaget var utstedelse av kreditnotaer og beregning av tap på krav. Skatteetaten godtok og refunderte kr 817 000. Det var i denne forbindelse Oslo kemnerkontor fremmet motregningserklæringen omtalt over. Netto etter motregningen ble boet tilført kr 297 000, i tillegg til de nevnte rentene som ikke kunne motregnes. Borevisor hadde en avgjørende rolle i forbindelse med beregning av grunnlaget for refusjonen.

6.2.4 Analyse av KBOR4

Omstøtelige disposisjoner

Det ble rettet et omstøtelseskrav (deknl. § 5-5) på kr 7 613 000 mot KBOR7 i forbindelse med betaling av managementhonorar kort tid før konkursen. Det vises til nærmere omtale av dette under avsnittet til KBO5, som var morselskapet til KBOR4 og KBOR7. Dette omstøtelseskravet kunne ikke motregnes mot krav som KBOR7 hadde mot KBOR4 (deknl. § 8-3). Sluttutlodningen i KBOR7 endte med ca. 32 % dividende til uprioriterte fordringshavere, hvor KBOR4 mottok kr 2 457 000.²¹⁴ Som følge av etterutlodning i søsterselskapet, skal ytterligere kr 45 000 være utbetalt i ettertid. Det vises til nærmere redegjørelse for dette under

²¹⁴ Differansen mellom 32 % av 7 613 000 og kr 2 457 000 skyldes avrundinger.

avsnittet til KBOR7. Det var ikke avdekket omstøtelige transaksjoner mot eksterne aktører.

Erstatningsbetingende og straffbare forhold

Det ble ikke avdekket erstatningsbetingende- eller straffbare forhold. Det vises til nærmere beskrivelse under KBO5.

6.2.5 Analyse av TBOR5

TBOR5 var del av en konsernstruktur som omfattet ti selskaper, hvorav seks av disse (inkludert TBOR5) er med i utvalget.²¹⁵ Basert på at det forelå mistanke om straffbare forhold innvilget Oslo byfogdembete garantimidler på totalt kr 550 000.²¹⁶ Beløpet var ment å dekke både bostyrers og borevisors arbeid i alle de ti tvangsoppløsningsboene.²¹⁷

Politiet hadde beslaglagt regnskapsmaterialet for samtlige selskap i forbindelse med deres etterforskning. Sammen med politiet gikk borevisor, som også var borevisor for de øvrige selskapene, gjennom materialet. Borevisor har avlagt en felles rapport, som er vedlagt årsredegjørelsen til TBOR5.

Omstøtelige, erstatningsbetingende og straffbare forhold

Krav mot styrets leder/daglig leder

Boet utarbeidet en forliksklage hvor det ble fremmet krav om erstatning mot styrets leder/daglig leder, som eide 100 % av morselskapet. Kravet gjaldt kjøp av aksjer i et av selskapene i konsernstrukturen. Det første kjøpet ble gjort fra morselskapet, og senere ble ytterligere eierandeler kjøpt i det samme selskapet, men denne gangen fra styrets leder/daglig leder personlig. Grunnlaget for kravet var at transaksjonen ikke ble ansett for å ha skjedd på markedsmessige vilkår, og at styrets leder/daglig leder dermed fikk en urettmessig gevinst. Tapet TBOR5 ble påført som følge av dette ble krevd erstattet i medhold av aksjeloven § 17-1 og/eller alminnelige erstatningsrettslige prinsipper. Det er anført at det dreide seg

²¹⁵ TBOR6, TBOR13, TBOR14 og TBOR15 var søsterselskaper, mens TBOR12 var et tilknyttet selskap av morselskapet.

²¹⁶ Garantien ble gitt under Justisdepartementets særskilte garantiordning. Ordningen er nærmere omtalt under KBOR9.

²¹⁷ Selskapene ble tvangsoppløst på grunn av manglende innsendelse av årsregnskap, årsberetning og revisjonsberetning, jf. asl. § 16-15 (1) nr. 4.

om en ulovlig utdeling som kunne kreves tilbakebetalt (asl. § 8-1, jf. § 3-7 og § 3-6). I tillegg ble transaksjonene ansett for å være omstøtelige etter dekningsloven § 5-2, § 5-5 og/eller § 5-9.

Kravet var estimert til totalt kr 4 017 000, hvor jeg anser halvparten for å være et omstøtelseskrav. Det resterende har jeg klassifisert som et erstatningskrav i tabellene. Saken ble innstilt etter behandling i forliksrådet. Det var ikke tilstrekkelig med midler i boet til å forfølge kravet videre. Forespurte kreditorer var heller ikke villige til å stille midler til disposisjon. Det var uansett ikke forventet at styrets leder/daglig leder var søkegod for krav i den størrelsesorden det her var tale om.

Prisfastsettelsen er grundig omtalt i borevisors rapport, og av bostyrers sluttinnberetning fremgår det direkte at det er borevisor som avdekket de urettmessige transaksjonene. Det er derfor ingen tvil om at det er borevisor som er kilden til avdekking av kravet.

Insolvensvurdering

Av årsredegjørelsen fremgår det at det ikke var mulig å konkludere med hensyn til insolvenstidspunktet for verken TBOR5 eller de øvrige boene. Årsaken til dette er opplyst å være konsernstrukturen, den interne avhengighet mellom konsernselskapene og det høye antall transaksjoner. Det er imidlertid redegjort for borevisors og bostyrers foreløpige oppfatning, som ikke er fulgt opp senere i bobehandlingen.

Straffbare forhold

Avdekking av de straffbare forhold antas å ha skjedd gjennom et nært samarbeid mellom bostyrer, borevisor og politiet. Med tanke på de mulige straffbare forhold som var avdekket i TBOR5 og de øvrige konsernselskapene, ble styrets leder/daglig leder ilagt konkurskarantene. Grunnlaget for de mulige straffbare forhold var brudd på bokføringslovens krav til ajourhold (bokfl. § 7, jf. § 15), manglende innsendelse av årsregnskap, årsberetning og revisjonsberetning (rskl. kap. 8, jf. § 8-5), samt manglende innsendelse av selvangivelse (lignl. kap. 4, jf. § 12-1). I tillegg blir det i borevisors rapport reist spørsmål om brudd på

straffelovens bestemmelser om tapping på grunn av vesentlig for høy pris på transaksjoner med nærstående, samt brudd på regnskapsloven § 5-3 (3) i forbindelse med manglende nedskrivning av investeringer.

6.2.6 Analyse av TBOR6

Det vises til omtale av konsernstruktur og borevisors rolle under TBOR5.

Omstøtelige, erstatningsbetingende og straffbare forhold

Også i TBOR6 ble det tatt ut forliksklage mot styrets leder/daglig leder. Kravet gjaldt to transaksjoner med nærstående parter som var antatt ikke å ha blitt gjennomført på markedsmessige vilkår. Transaksjonene knyttet seg til kjøp av andeler og aksjer (TBOR6 var kjøper). Det ene kjøpet var fra morselskapet, og det andre fra styrets leder/daglig leder personlig. Til sammen utgjorde kravet kr 3 824 000. De samme bestemmelsene som nevnt under TBOR5 kom til anvendelse i TBOR6. Saken ble ikke forfulgt videre. Begrunnelsen for dette er den samme som redegjort for under TBOR5. Det vises til nærmere omtale der.

På samme måte som for TBOR5, har jeg klassifisert halvparten av beløpet som et omstøtelseskrav, og det resterende som et erstatningskrav i tabellene. Det fremgår direkte av bostyrers innberetning at det var borevisor som avdekket transaksjonene, og forholdene er grundig drøftet i borevisors rapport.

For informasjon om insolvensvurdering og straffbare forhold, vises det i sin helhet til avsnittene under TBOR5, som gjelder tilsvarende for TBOR6.

6.2.7 Analyse av KBOR7

Omstøtelige, erstatningsbetingende og straffbare forhold

Det ble ikke avdekket omstøtelige eller ansvarsbetingende forhold i KBOR7. Det vises til nærmere beskrivelse under KBO5 (selskapets morselskap).

Øvrige krav

Selskapet inngikk i et konsern med KBO5 og KBOR4. Som nevnt under avsnittet til KBO5, var KBOR7 konsernets driftsselskap, og fakturerte konsernselskapene for managementtjenester i henhold til managementavtale mellom selskapene. Både morselskapet (KBO5) og søsterselskapet (KBOR4) var solidarisk ansvarlig

for betaling av honorar til KBOR7. Som følge av konkursåpning i KBO5 og KBOR4, ble avtalen misligholdt. Det ble derfor rettet et erstatningskrav på kr 27 000 000²¹⁸ mot hvert av boene. Da forventet dividendeutbetaling fra morselskapet og søsterselskapet var lavere enn forventet dividendeoppgjør fra KBOR7, ble boet til KBOR7 avsluttet først.²¹⁹ Dette førte til at det måtte foretas etterutlodning i alle tre bo.²²⁰ Estimert dividendeutbetaling fra KBO5 og KBOR7 utgjorde til sammen kr 256 500, hvor KBO5 og KBOR7 hadde krav på henholdsvis kr 32 000 og kr 25 000 av dette.²²¹ Det er opplyst at kravene ble undersøkt gjennom et samarbeid med borevisor.

6.2.8 Analyse av KBOR8

Borevisor ble oppnevnt på første skiftesamling. Mandatet er ikke nærmere beskrevet, men retten har unntatt borevisor fra å revidere boets regnskaper og kontrollere utbetalinger fra boet, jf. kkl. § 90 (3) og § 90 (2) nr. 2. Denne konklusjonen er tatt på bakgrunn av at revisjonsberetning ikke er vedlagt sluttregnskapet. Til gjengjeld er sluttregnskapet signert av både bostyrer og kreditorutvalg, jf. kkl. § 90 (4). Borevisors innberetning til retten er vedlagt sluttrederegjørelsen, og det synes å ha blitt foretatt en fullstendig gjennomgang av debtors regnskaper og forretningsførsel i samsvar med kkl. § 90 (2) nr. 1.

Omstøtelige disposisjoner

Det er ikke avdekket omstøtelige disposisjoner gjennom bobehandlingen. Dette er kun konstatert av både bostyrer og borevisor, og ikke begrunnet noe nærmere.

²¹⁸ Beløpet var netto etter motregning av «motregningsbare» krav.

²¹⁹ KBOR7 endte med en dividendeprocent på ca. 32 %, mens den var 0,25 % i KBO5 og 0,70 % i KBOR4. Sett i forhold til de anmeldte krav, ga KBOR7 høyest dividendeutbetaling.

²²⁰ Sluttregnskapet til KBOR7 inkluderte ikke dividendebetalingen fra KBO5 og KBOR4. Dette skyldes at dividende utbetales først når boet er tatt opp til slutning, og KBO5 og KBOR4 var avsluttet på et senere tidspunkt enn KBOR7. Når det senere ble foretatt etterutlodning i KBOR7, førte dette til at etterutlodning også måtte foretas i KBO5 og KBOR4. Dette fordi KBO5 og KBOR4 hadde anmeldt krav i KBOR7.

²²¹ Dividende til KBOR7: $(27\,000\,000 * 0,0025) + (27\,000\,000 * 0,007) = \text{kr } 256\,500$.

Dividendeprocent etterutlodning: Anmeldte krav i KBOR7 (kr 48 980 000) minus allerede utbetalt i dividende (kr 19 681 000) = kr 29 299 000, som gir en dividendeprocent på $(256\,500/29\,299\,000) * 100 \% = 0,88 \%$. Dividende til KBO5: $(\text{kr } 5\,396\,000 - \text{kr } 1\,741\,000) * 0,0088 = \text{kr } 32\,000$ (avrundet). Dividende til KBOR4: $(\text{kr } 7\,613\,000 - \text{kr } 2\,457\,000) * 0,0088 = 45\,000$ (avrundet). Beløpene tilsvarer det som er opplyst å utgjøre forventet dividende (mine kontrollberegninger).

Erstatningsbetingende og straffbare forhold

Borevisor konkluderte med at insolvens inntrådte ca. 1 til 3 måneder før oppbudsbegjæring fant sted. Bostyret var enig i borevisors vurdering og konklusjon. Styrets oppbudsbegjæring hadde derfor skjedd innen rimelig tid etter insolvenstidspunktet, noe som derfor verken ga grunnlag for erstatnings- eller straffeansvar. Det er ikke avdekket andre erstatningsbetingende eller straffbare forhold.

6.2.9 Analyse av KBOR9

Det var i første omgang ikke tilstrekkelig med midler til oppnevning av borevisor. Bostyrer søkte derfor om garantistillelse gjennom «Justisdepartementets særskilte garantiordning til videre bobehandling i boer det er mistanke om økonomisk kriminalitet».²²² Boet fikk innvilget garantimidler med inntil kr 100 000, og borevisor ble følgelig oppnevnt. Mandatet var å foreta en begrenset gjennomgang av regnskapet, samt å granske andre ikke økonomiske forhold for å avdekke mulige straffbare forhold. Da tilførte midler gjennom bobehandlingen var tilstrekkelig til å dekke massekravene fullt ut, ble innvilgede garantimidler aldri benyttet.

Dette er opplyst å ha vært et omfattende bo som har pågått over flere år. Blant annet har det vært to rettsvister i forbindelse med tapping ("tappesaken") og drift for kreditorenes regning ("styresaken"). Begge tvistene er omtalt nedenfor.

Bostyrer har opplyst om omfattende kontakt med borevisor gjennom bobehandlingen, som også var oppnevnt som borevisor i søsterselskapet, hvor det blant annet ble avdekket underslag.

Omstøtelige disposisjoner

Det var ikke avdekket omstøtelige disposisjoner i KBOR9.

²²² Rundskriv G-10/2005 som nå er erstattet av G-05/2014
(<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/rundskriv-g-102005/id109522/>)

Forfordeling ("tappesaken")

Like før konkursen ble det opprettet et aksjeselskap med formål å drive deler av virksomheten til KBOR9 videre. Deleier (indirekte gjennom aksjeselskap) og styremedlem i morselskapet til KBOR9 var eneaksjonær i det nye selskapet. Det nye selskapet innledet etter kort tid forhandlinger med et børsnotert foretak om overdragelse av virksomheten. Overført verdi var estimert å utgjøre inntil kr 5 millioner. Dette var, etter det opplyste, basert på en grundig gjennomgang med de ansatte i selskapet. Det endte med at elleve tidligere ansatte i KBOR9 ble overført til dette børsnoterte foretaket via det nyopprettede selskapet. Etter nærmere undersøkelser kom bostyrer frem til at transaksjonen representerte en forfordeling av de øvrige kreditorer. Dette fordi det ble ansett som et mellomsprang som kun beriket aksjonæren i det nyopprettede selskapet, som ønsket å få noe igjen for investeringene som var gjort i morselskapet (gjennom et aksjeselskap). Som følge av dette gikk boet til søksmål mot aksjonæren og selskapet som hadde blitt beriket ved transaksjonen (ikke det nyopprettede selskapet, men en av selskapsaksjonærene i morselskapet til KBOR9, hvor aksjonæren i det nyopprettede selskapet også var eier). NAV Lønnsgaranti stillet garanti med inntil kr 200 000 i forbindelse med boets arbeid med søksmålet. I tillegg garanterte de for motpartens saksomkostninger. Bakgrunnen for dette var at NAV Lønnsgaranti hadde dekket de ansattes krav på lønn, noe som utgjorde en prioritert fordring av klasse 1 i boet.

Utgangspunktet for søksmålet var krav om erstatning etter det ulovfestede skyldansvaret (culpaansvaret) i erstatningsretten. Det ble også anført en rekke tilleggsgrunnlag, herunder bestemmelsene om ulovlig utdeling (asl. § 3-6), styreansvar (asl. § 17-1) og omstøtelse av gave (dekl. § 5-2).

Fremsatt erstatningskrav utgjorde kr 3 875 000. Inkludert renter er det mulige kravet estimert å utgjøre kr 4 910 000.²²³ Endelig idømt beløp utgjorde kr

²²³ Estimerte renter (kr 1 035 000) er beregnet basert forholdet mellom faktiske renter og idømt erstatningsbeløp.

3 500 000 med tillegg av renter (kr 935 000) og saksomkostninger (kr 1 120 000).

Det er beløp inkludert renter (kr 4 435 000) som er benyttet i tabellene.

Boet tapte i tingretten, men vant i lagmannsretten. Dommen ble avsagt under dissens 2-1. Motparten fremsatte anke til Høyesterett, men dette ble avvist av ankeutvalget. Det berikede selskapet v/aksjonæren hevdet deretter motregning med sitt anmeldte krav i boet. Boet så seg derved nødt til å begjære utleggsforretning (tvangsl. §§ 7-1 flg.) for å motta erstatningsbeløpet. Da motregningskravet ikke var påberopt overfor tingretten eller lagmannsretten, avskar namsmannen motregningsadgangen, og erstatningsbeløpet på kr 5 555 000 (inkludert renter og saksomkostnader) ble overført til boets konto.

Det er opplyst om at borevisor deltok på et møte i forbindelse med denne saken. Da borevisors rolle ikke er spesifisert noe nærmere, og saken kun er nevnt i borevisors rapport, anses mesteparten av arbeidet å ha blitt gjennomført av bostyrer. Dette underbygges med at borevisors gjennomgang primært var rettet mot avdekking av straffbare forhold. I en sak som har pågått over så mange år, må det imidlertid forutsettes at bostyrer må ha hatt behov for økonomisk rådgivning underveis, og at borevisor i større grad er benyttet som en muntlig rådgiver i denne saken.

Styreansvar ("styresaken")

Borevisor fremhever i sin rapport at fastsettelse av insolvenstidspunktet må gjøres ut ifra en reell vurdering av økonomisk status, og ikke bare basert på bokførte tall. Blant annet var egenkapitalen mer negativ enn hva regnskapet viste. Dette som følge av at bokførte immaterielle eiendeler og investeringer i realiteten var uten verdi. Uten perioderegnskaper var det vanskelig å henføre årsunderskuddet til konkrete måneder, slik at borevisor forutsatte at underskuddet kunne fordeles jevnt over året. Etter vurdering av reell egenkapital og fordeling av årsunderskuddet, konkluderte borevisor med at insuffisiens inntraff ca. 1 år og 8 måneder før konkursåpning. Insolvenstidspunktet var sammenfallende med insuffisienstidspunktet, da borevisor konkluderte med illikviditet et par måneder før insuffisiens inntraff. Vurderingen av illikviditet var basert på reell

arbeidskapital og i hvilken grad offentlige avgifter og leverandørgjeld ble betalt ved forfall.

Basert på opparbeidet kunnskap om selskapet og styrereferater²²⁴ konkluderte borevisor med at selskapet enten burde ha blitt tilført egenkapital eller at styret burde ha begjært oppbud ca. 1 år før konkursåpning. I rapporten trekkes det frem at selskapet, ved et minimum av kontrollrutiner og kritisk vurdering, på dette tidspunktet burde ha avdekket at selskapet hadde vært insolvent over en lengre periode. Styret hadde ikke gjennomført tilstrekkelige tiltak for å forhindre drift for kreditorenes regning. Det var også betydelige mangler ved kontrollrutiner og oppfølging fra styrets side.

Basert på holdepunktene i borevisors rapport, ble bostyrer anbefalt å vurdere om det var grunnlag for å rette erstatningskrav overfor selskapets styre for hele eller deler av tapet som kreditorene hadde blitt påført. Borevisor estimerte det totale tapet etter insolvenstidspunktet til å utgjøre 16 millioner, men som følge av at selskapet ble tilført lån fra eierne i denne perioden, ble kreditorenes tap redusert til ca. 12 millioner. I forbindelse med vurderingen viste borevisor til aksjelovens krav til forsvarlig egenkapital (asl. § 3-4), styrets handleplikt ved tap av egenkapital (asl. § 3-5) og til styrets kontroll- og tilsynsansvar (asl. § 6-12 (3) og § 6-13).

Det er opplyst om at all aktivitet på styrenivå skjedde i morselskapet til KBOR9. Dette ble drøftet nærmere av borevisor, som konkluderte med at ansvar for selskapets tap også måtte kunne rettes mot styret i morselskapet.

Boet endte med å reise sak mot styret i morselskapet. Det ble seier i tingretten og tap i lagmannsretten. Også lagmannsretten holdt styret i morselskapet ansvarlig for manglene oppbudsbegjæring, men i denne rettsinstansen var domstolene ikke enig i boets oppfatning av når oppbudsplikten inntraff og beregningen av det etterfølgende tapet som var påført kreditorene (retten mente at det ikke var påvist

²²⁴ Det er opplyst om at det ikke forelå styrereferater fra enestyret i KBOR9. Vurderingen er derfor basert på styrereferater i morselskapet, som var det reelle styret i KBOR9.

noe tap). Boets anke til Høyesterett ble avvist av ankeutvalget, og store deler av gevinsten som boet oppnådde i tappesaken omtalt over, ble benyttet til å betalte motpartens omkostninger og de sakkyndige meddommernes salærer.

Basert på gjennomgang av innberetninger og borevisors rapport, har borevisor hatt en fremtredende rolle i å avdekke grunnlaget for erstatningsansvaret. I ankeomgangen krevde boet inntil kr 5 242 000 med tillegg av renter og omkostninger. Inkludert forsinkelsesrenter utgjorde beløpet kr 7 373 000.²²⁵ Selv om borevisor antas å være hovedkilden til avdekking av kravet gjennom insolvensvurderingen, har også bostyrer bidratt med omfattende etterarbeid.

Revisoransvar²²⁶

Etter nærmere gjennomgang konkluderte borevisor med at revisor i KBOR9 ikke hadde vært tilstrekkelig kritisk til styrets forutsetninger for fortsatt drift. Av momenter som ble trukket frem nevnes her at selskapet hadde et stort udekket likviditetsbehov, og at det ikke var inngått noen bindende avtaler med vesentlige kreditorer. Som utgangspunkt for drøftelsen ble relevante deler av revisjonsstandardene benyttet, som blant annet omhandler revisors oppgaver og plikter knyttet til vurdering av fortsatt drift og hendelser etter balansedagen. Borevisor vurderte forholdene som så alvorlige at det var behov for å innrapportere forholdet til daværende Kredittilsynet (kkl. § 122a).²²⁷ Det ble i den forbindelse avholdt møte med oppdragsansvarlig revisor, slik at vedkommende fikk mulighet til å uttale seg (uttalelsen var vedlagt rapporten til Kredittilsynet). Den videre konsekvensen for revisor og revisjonsselskapet er ukjent.

²²⁵ Rentebeløpet er ikke oppgitt, men er estimert basert på dato for forliksklage (som er oppgitt å være datoen rentene begynner å løpe) og frem til betaling er estimert å finne sted (forutsatt rundt dato for hovedforhandlinger). Benyttet kalkulator finnes på:

<https://www.regjeringen.no/no/tema/okonomi-og-budsjett/renter/kalkulator-for-forsinkelsesrenten/id475428/> (brukt 19. februar 2016 kl. 19:30; forfallsdato 3. september 2009, betalingsdato 31. mars 2014 og beløp kr 5 242 000 gir renter på kr 2 131 000).

²²⁶ KBOR9 byttet revisor det året selskapet gikk konkurs. Oppgitt revisor i informasjonen om KBOR9 er derfor ikke selskapet som er omhandlet her.

²²⁷ Borevisor fant også flere brudd på regnskapsførerloven og kravene til god regnskapsføringsskikk for autoriserte regnskapsførere. Før rapporten ble oversendt til Kredittilsynet, ble også ansvarlig regnskapsfører gitt muligheten til å uttale seg (uttalelsen var vedlagt rapporten).

Straffbare forhold

Borevisor trekker frem flere forhold knyttet til straffeansvar, herunder vesentlige mangler ved regnskapsføringen (rskl. § 8-5, jf. strl. § 286), manglende innsendelse av merverdiavgiftsoppgaver de siste terminene før konkurs (dagjeldende mval. § 72), mulig utroskap²²⁸ (dagjeldende strl. § 275), grovt uordentlig drift av selskapet (dagjeldende strl. § 281) og styrets manglende begjæring av oppbud (dagjeldende strl. § 284).

Av bostyrers midlertidige innberetning, datert før borevisors rapport foreligger, kommer det frem at bostyrer på et tidlig tidspunkt hadde foretatt en foreløpig vurdering av mulige straffbare forhold. Brudd på bokføringsplikten, regnskapsplikten og oppbudsplikten er forholdene som nevnes. Basert på en totalvurdering av de mottatte innberetninger, herunder detaljeringsgraden av de ulike vurderinger, synes borevisor rolle å være fremtredende i avdekking av de straffbare forhold. Dette er også i samsvar med mandatet borevisor ble tildelt. Som følge av borevisors og bostyrers nære samarbeid, samt bostyrers vurderinger i foreløpig innberetning, er konklusjonen imidlertid at de straffbare forhold er avdekket i fellesskap.

I både KBOR9 og søsterselskapet ble anmeldelse oversendt til påtalemyndighetene. Selv om det etter bostyrers mening var avdekket til dels alvorlige forhold i begge boene, har påtalemyndighetene ikke hatt kapasitet til å undersøke dette nærmere.

Øvrige krav

Borevisor avdekket at en innleid regnskapskonsulent hadde foretatt dobbeltfakturering på kr 281 000, og anbefalte bostyrer å vurdere om betalingen kunne kreves tilbakebetalt. Bostyrer vurderte regnskapskonsulenten til å være mindre søkegod og kommenterte også at personen oppholdt seg i utlandet.

Borevisor reiste videre spørsmål om regnskapsførerselskapet kunne holdes delvis ansvarlig overfor tapet som KBOR9 ble påført. Dette som følge av vesentlige mangler ved regnskapsføringen det året KBOR9 gikk konkurs.

²²⁸ Knyttet til dobbeltfakturering fra regnskapskonsulent som var innleid på heltid (nærmere om dette nedenfor).

Bostyrer skulle fortløpende vurdere om det kunne være aktuelt å gå til sak mot regnskapskonsulenten og regnskapsførerselskapet, men poengterte at det mest naturlige kanskje ville være å forfølge kravet mot styret. Sluttinnberetningen viser at det ikke endte med søksmål og at det heller ikke har innkommet noe beløp knyttet til dette.

6.2.10 Analyse av KBOR10

Omstøtelige disposisjoner

Mulige omstøtelige disposisjoner utgjorde kr 4 113 000 med følgende inndeling; 1. utlegg i skyldnerens bankinnskudd foretatt av Skatt øst og Oslo kemnerkontor senere enn tre måneder før fristdagen beløp seg til hhv. kr 49 000 og 61 000 (dekl. § 5-8), 2. et konsernforbundet selskap ga et lån til KBOR10 med direkte overførsel til Oslo kemnerkontor på kr 1 998 000 mot panterett i KBOR10 sine fordringer pålydende kr 3 049 000 og hvor kr 311 000 var nedbetalt pr. konkursåpning (dekl. § 5-5), 3. overførsel på kr 838 000 til søsterselskapets skattetrekkkonto hos Oslo kemnerkontor (dekl. § 5-5), 4. nedbetaling av gjeld til konsernselskap på kr 910 000 (dekl. § 5-5), og 5. utbetaling av lønn på kr 257 000 fra KBOR10 til ansatte i et nystiftet selskap som skulle være overtakende selskap i en virksomhetsoverdragelse som KBOR10 tok del i (dekl. § 5-2).

Faktisk omstøtt beløp endte på kr 643 000 med følgende begrunnelse; 1. beløpene på hhv. 49 000 og 61 000 ble overført til boet i medhold av dekl. § 5-8, 2. konkursboet inngikk avtale med konsernselskapet om at beløpet på kr 311 000 tilbakebetales og panteretten frafalles mot at konkursboet ikke omstøter betalingen overfor Oslo kemnerkontor, 3. betalingen ble ikke begjært omstøtt som følge av at KBOR10 kun fungerte som en betalingskanal (beløpet var i realiteten aldri en del av KBOR10 sine eiendeler), 4. inngått forlik på kr 350 000, hvorav kun kr 132 000 ble innbetalt som følge av konkurs i det aktuelle konsernselskap, og 5. forliksbeløp på kr 90 000 ble betalt til konkursboet.

Utleggene (nr.1) er avdekket basert på notifikasjon fra selskapet bank om utlegg i KBOR10 sitt bankinnskudd. Adgangen til omstøtelse i medhold av dekl. § 5-8 ble konstatert av bostyrer basert på datoene for begjæring av utlegg i den mottatte notifikasjon. Forholdet er ikke omtalt i borevisors rapport, og er således ikke

vurdert av vedkommende. De øvrige forholdene er opplyst å være avdekket av borevisor i forbindelse med gjennomgang av regnskapene, og er nærmere omtalt i borevisors rapport. Blant annet fremheves styremedlemmenes insentiv til å begrense deres personlige ansvar i forbindelse med overførselen til Oslo kemnerkontor på kr 1 998 000 umiddelbart før konkursåpning (nr. 2), og at de samlede nedbetalingene til konsernselskapet (nr. 2 og 4) utgjør en vesentlig forfordeling i forhold til de øvrige kreditorene. Videre fremgår det at omstøtelse etter dekl. § 5-2 bør vurderes for betalingen av lønn til ansatte i det nystiftede selskapet (nr. 5), i den grad en ikke lykkes med å kreve fordringen tilbakebetalt. I forhold til nr. 3 konstateres det at betalingen hovedsakelig er finansiert med beløp overført fra annet konsernselskap samme dag, og dermed muligheten for at KBOR10 kun opptrådte som betalingsformidler, med påfølgende anbefaling om å undersøke dette nærmere. Det videre grunnlaget for omstøtelse og forhandlinger med motpart ble gjennomført av bostyrer.

Erstatningsbetingende og straffbare forhold

I følge borevisors rapport hadde KBOR10 drevet med negativ egenkapital i om lag 1 år før konkurs ble åpnet, og tapet på driften var økende. Estimert underskudd i denne perioden beløp seg til ca. 5-6 mill. kr. Da selskapet i denne perioden drev for kreditorenes regning og borevisor konkluderte med at egenkapitalen ikke var forsvarlig (asl. § 3-4), ble spørsmålet videre om styret hadde overholdt handlingsplikten (asl. § 3-5). Borevisor kom frem til at styret hadde gjennomført en rekke tiltak for å redusere tapet. Som følge av at det vesentligste av underskuddet var finansiert av morselskapet og øvrige konsernselskaper, konkluderte borevisor med at de eksterne kreditorenes tap ved konkursen var redusert i forhold til om konkurs var blitt åpnet på insolvenstidspunktet. Bostyrer sluttet seg til dette og konkluderte derfor med at det ikke var grunnlag for styreansvar.

Mistanke om straffbare forhold forelå gjennom hele bobehandlingen, og bostyrer anså det som hensiktsmessig å etablere kontakt med bokoordinator ved Oslo politidistrikt. Det aktuelle grunnlaget for straff var at betaling av forskuddstrekk ved flere anledninger var forsinket i forhold til utbetalt lønn selv om det var midler til å gjøre opp (dagjeldende strl. § 255), manglende innbetaling av

skattetrekksmidler til egen skattetrekkskonto (sktbl. § 18-1, jf. § 5-12), mangler ved regnskapet til tross for drift (bokfl. § 15, jf. §§ 4 flg.) og manglende innsendelse av omsetningsoppgaver (mval. § 21-4 første ledd, jf. § 15-1). I bostyrers avsnitt om mulige straffbare forhold henvises det rikelig til borevisors rapport, og det er tidligere konstatert at avdekking av straffbare forhold skulle skje gjennom et samarbeid med borevisor. Resultatet var at det ble utarbeidet en politianmeldelse som ble henlagt etter to uker.

6.2.11 Analyse av KBOR11

Omstøtelige disposisjoner

I motsetning til de øvrige konkursboene har KBOR11 en fristdag som er om lag 3 måneder tidligere enn datoen for åpning av konkurs. Bakgrunnen for dette er at selskapet innledet offentlige gjeldsforhandlinger før oppbud ble begjært (kkl. §§ 1 og 57). Som nevnt under avsnitt 3.4.3.2, vil fristdagen i et slikt tilfelle være den dagen begjæring om åpning av gjeldsforhandling "kom inn til tingretten" i stedet for den dagen tingretten mottar begjæring om åpning av konkurs (dekl § 1-1).

Bostyrer og borevisor gikk i fellesskap gjennom alle større transaksjoner siste tre måneder før gjeldsforhandling ble åpnet og frem til konkursåpning. Etter å ha sett nærmere på enkelte transaksjoner, ble det ikke avdekket omstøtelige disposisjoner.

Erstatningsbetingende og straffbare forhold

Borevisor konkluderte med at insolvens inntraff ca. 1 måned før begjæring om gjeldsforhandling ble fremsatt, og ca. 4 måneder før styret begjærte oppbud. Det var ikke aktuelt å rette ansvar mot styret i denne forbindelse. Andre forhold som kunne ha gitt grunnlag for oversendelse av innberetningen til påtalemyndighetene eller skattemyndighetene var heller ikke avdekket.

6.2.12 Analyse av TBOR12

TBOR12 er tilknyttet TBOR5 og TBOR6. Borevisor har avgitt en felles rapport for selskapene som inngikk i konsernstrukturen. Det vises til nærmere omtale under TBOR5.

Omstøtelige, erstatningsbetingende og straffbare forhold

Borevisor avdekket to transaksjoner som ikke hadde blitt gjennomført markedsmessige vilkår, og hvor styrets leder/daglig leder hadde fått en urettmessig gevinst. Begge transaksjonene gjaldt kjøp av aksjer og andeler fra styrets leder/daglig leder personlig. Borevisor avdekket også at en tomt hadde blitt overdratt vederlagsfritt til et familiemedlem av styrets leder/daglig leder. Det vises til avsnittet om TBOR5 for informasjon om hvilke bestemmelser som ble anvendt, samt årsaken til at saken mot styrets leder/daglig leder ble avsluttet.

Det totale kravet mot styrets leder/daglig leder i forbindelse med de tre transaksjonene var anslått å utgjøre kr 7 028 000. På samme måte som for TBOR5 og TBOR6, har jeg klassifisert halvparten av beløpet som et omstøtelseskrav, og det resterende som et erstatningskrav i tabellene. Det var borevisor som var kilden til avdekking av kravene.

For informasjon om insolvensvurdering og straffbare forhold, vises det i sin helhet til avsnittene under TBOR5, som gjelder tilsvarende for TBOR12.

6.2.13 Analyse av TBOR13

TBOR13 var sammen med TBOR5, TBOR6, TBOR14 og TBOR15 søsterselskaper i konsernstrukturen omtalt under TBOR5. TBOR12, som er omtalt over, var et tilknyttet selskap.

Omstøtelige, erstatningsbetingende og straffbare forhold

Med hensyn til kjøp av aksjer og andeler stod TBOR13 overfor samme situasjon som TBOR12. Det vises til omtale der. Kravet utgjorde kr 2 770 000, hvor jeg har klassifisert halvparten som et omstøtelseskrav og resten som et erstatningskrav i tabellene. Det var borevisor som var kilden til avdekking av kravene.

For informasjon om insolvensvurdering og straffbare forhold, vises det i sin helhet til avsnittene under TBOR5, som gjelder tilsvarende for TBOR13.

6.2.14 Analyse av TBOR14

TBOR14 var del av konsernstrukturen omtalt under avsnittet til TBOR5.

Omstøtelige, erstatningsbetingende og straffbare forhold

Totalt krav mot styrets leder/daglig leder utgjorde kr 2 573 000 i forbindelse med kjøp av aksjer og andeler fra morselskapet og styrets leder/daglig leder personlig. Grunnlaget for kravet er nærmere redegjort for under avsnittet til TBOR5. Jeg har klassifisert halvparten av beløpet som et omstøtelseskrav, og det resterende som et erstatningskrav i tabellene. Det var borevisor som var kilden til avdekking av kravene.

For informasjon om insolvensvurdering og straffbare forhold, vises det i sin helhet til avsnittene under TBOR5, som gjelder tilsvarende for TBOR14.

6.2.15 Analyse av TBOR15

Det vises til nærmere omtale av konsernstrukturen som TBOR15 var del av under avsnittet til TBOR5.

Omstøtelige, erstatningsbetingende og straffbare forhold

Borevisor avdekket flere omstøtelige og erstatningsbetingende disposisjoner i TBOR15. For det første hadde selskapet kjøpt og solgt aksjer i nærstående selskap, hvor kjøpesummen ikke var basert på markedsmessige vilkår og hvor styrets leder/daglig leder hadde beholdt 50 % av salgssummen selv. De gjennomførte investeringer i nærstående selskap var videre ansett å være i strid med selskapets formål. I tillegg var det kjøpt en leilighet fra et nærstående selskap, i tråd med selskapets formål, men hvor kjøpet også ble antatt gjennomført i strid med aksjelovens krav til konserninterne transaksjoner (asl. § 3-9). For det andre var det kjøpt fast eiendom fra styrets leder/daglig leder, som ett år senere var solgt tilbake igjen til styrets leder/daglig leder til samme pris som opprinnelig kjøpesum. Basert på generell prisstigning i området hvor eiendommen lå, var det antatt at salget ikke hadde skjedd til markedspris. For det tredje hadde TBOR15 en fordring på styrets leder/daglig leder, som var vurdert å være i strid med aksjeloven § 8-7. Det ble fremsatt krav om tilbakebetaling, alternativt ville bostyrer kreve utbetalingene omstøtt i medhold av dekningsloven § 5-2, § 5-5 og/eller § 5-9.

Det totale kravet i forliksklagen beløp seg til maksimum kr 28 726 000. Jeg har klassifisert halvparten av beløpet som et omstøtelseskrav, og det resterende som et

erstatningskrav i tabellene. Det var borevisor som var kilden til avdekking av kravene. Etter behandling og innstilling i Forlikrådet, var det ikke aktuelt å ta ut stevning for tingretten. Kravet ble ikke forfulgt videre på grunn av manglende midler i boet. Dette er nærmere omtalt under TBOR5.

For informasjon om insolvensvurdering og straffbare forhold, vises det i sin helhet til avsnittene under TBOR5, som gjelder tilsvarende for TBOR15.

6.3 Oppsummering

6.3.1 Oppsummering tabell 1²²⁹

I tabell 1 er omstøtelige, erstatningsbetingende og straffbare forhold kvantifisert.

Tabell 1-1-1

Omstøtelige og erstatningsbetingende forhold i bo uten borevisor

KBO/TBO	omst.m*	omst.g*	erstat.m*	erstat.g*
KBO1	289 000	39 000	-	-
KBO2	251 000	71 000	1 000 000	187 000
KBO3	5 280 000	180 000	-	-
KBO4	-	-	-	-
KBO5	5 396 000	1 773 000	-	-
KBO6	-	-	-	-
KBO7	-	-	-	-
KBO8	-	-	-	-
TBO9	12 000	12 000	-	-
KBO10	-	-	-	-
KBO11	472 000	472 000	964 000	250 000
KBO12	673 000	113 000	-	-
KBO13	301 000	301 000	1 637 000	800 000
KBO14	381 000	381 000	-	-
KBO15	544 000	544 000	-	-
Sum	13 599 000	3 886 000	3 601 000	1 237 000

*Se operasjonell definisjon under avsnitt 2.4.2.

KBO1

I KBO1 ble det avdekket en mulig omstøtelig betaling på kr 250 000 og et omstøtelig utlegg i tre motorvogner med markedsverdi på totalt kr 39 000. Den omstøtelige betalingen ble aldri fullbyrdet på grunn av konkurs i selskapet som KBO1 hadde et krav mot. Jeg har følgelig klassifisert kr 289 000 under "omst.m" og kr 39 000 under "omst.g" i tabell 1-1-1.

²²⁹ Se avsnitt 2.4.2 for informasjon om strukturen i tabell 1.

KBO2

Omstøtelige disposisjoner i KBO2 utgjorde kr 251 000, som refererte seg til en mulig omstøtelig betaling på kr 222 000 og et omstøtelig utlegg i selskapets bankkonto på kr 29 000. Det ble også fremmet et erstatningskrav på kr 1 000 000 i forbindelse med drift for kreditorenes regning. Den omstøtelige betalingen og erstatningskravet ble forlikt, hvor forlikssummen utgjorde hhv. kr 42 000 og kr 187 000.

KBO3

I KBO3 ble det avdekket en mulig omstøtelig transaksjon på kr 5 100 000 i forbindelse med en virksomhetsoverdragelse og et omstøtelig utlegg i selskapets bankkonto på kr 180 000. Det mulige omstøtelseskravet i forbindelse med virksomhetsoverdragelsen ble ikke forfulgt på grunn av tiden det ville ta å få en rettskraftig avgjørelse. Bostyret forsøkte i stedet å inndrive fordringen på normalt vis, og lyktes bare delvis med dette. Jeg har følgelig klassifisert kr 5 280 000 under "omst.m" og kr 180 000 under "omst.g" i tabell 1-1-1.

KBO5

Det var et omstøtelseskrav på kr 5 396 000 i KBO5 rettet mot det ene datterselskapet i forbindelse med en rekke større betalinger kort tid før konkursåpning. Som følge av konkurs i datterselskapet mottok konkursboet til KBO5 kun kr 1 773 000.

TBO9

I TBO9 ble det avdekket et omstøtelseskrav på kr 12 000 mot et nærstående selskap. Grunnlaget for kravet er ukjent. Det er forutsatt å gjelde en ekstraordinær betaling.

KBO11

Omstøtelige disposisjoner i KBO11 utgjorde kr 472 000. Det gjaldt et omstøtelig utlegg i selskapets bankkonto på kr 65 000 og en omstøtelig transaksjon knyttet til overdragelse av varelager, hvor verdien av varelageret, kr 407 000, ble gjort opp gjennom motregning av gjeld. Erstatningsbeløpet refererte seg til et ulovlig lån på kr 964 000. Saken ble forlikt gjennom rettsmekling, og boet ble tilført kr 250 000.

KBO12

I KBO12 ble det avdekket mulige omstøtelige betalinger på kr 560 000 og et omstøtelig utlegg i selskapets bankkonto på kr 113 000. Det mulige omstøtelseskravet på kr 560 000 ble bestridt, og boet valgte under tvil å unnlate inndrivelse av kravet. Bakgrunnen for det var primært at bostyrer var i tvil om det var tilstrekkelig grunnlag for omstøtelse. Jeg har følgelig klassifisert kr 673 000 under "omst.m" og kr 113 000 under "omst.g" i tabell 1-1-1.

KBO13

Omstøtelige betalinger i KBO13 utgjorde til sammen kr 301 000.

Erstatningskravet var knyttet til forsvunne kontanter som følge av styrets manglende formuesforvaltning og kontroll med selskapet, samt et ulovlig lån.

Styret ble dømt til å betale kr 1 637 000, men på grunn av manglende betalingsevne, ble partene enige om en forlikssum på kr 800 000.

KBO14

I KBO14 ble det avdekket omstøtelige utlegg i biler og bankkonto på kr 381 000.

KBO15

Det var omstøtelige transaksjoner på til sammen kr 544 000 knyttet til overdratte eiendeler motregnet i gjeld i KBO15.

Tabell 1-1-2

Omstøtelige og erstatningsbetingende forhold i bo med borevisor

KBOR/TBOR	omst.m*	omst.g*	erstat.m*	erstat.g*
KBOR1	150 000	0	400 000	150 000
KBOR2	-	-	ukjent	-
KBOR3	235 000	235 000	ukjent	-
KBOR4	7 613 000	2 502 000	-	-
TBOR5	2 008 500	-	2 008 500	-
TBOR6	1 912 000	-	1 912 000	-
KBOR7	-	-	-	-
KBOR8	-	-	-	-
KBOR9	-	-	12 283 000	4 435 000
KBOR10	4 113 000	643 000	-	-
KBOR11	-	-	-	-
TBOR12	3 514 500	-	3 514 500	-
TBOR13	1 385 000	-	1 385 000	-
TBOR14	1 286 500	-	1 286 500	-
TBOR15	14 363 000	-	14 363 000	-
Sum	36 580 500	3 380 000	37 152 500	4 585 000

*Se operasjonell definisjon under avsnitt 2.4.2.

TBOR5, TBOR6, TBOR12, TBOR13, TBOR14, TBOR15

Alle TBOR-selskapene var del av samme konsern. Jeg har klassifisert halvparten av kravene som et omstøtelseskrav, og det resterende som et erstatningskrav.

Dette skyldes at kravene har hatt preg av å være begge deler. Kravene var relatert til transaksjoner med nærstående parter, som ble vurdert til ikke å ha skjedd på markedsmessige vilkår. Hovedårsaken til at kravene ikke ble fullbyrdet, var at det ikke var midler i boet til å forfølge kravene videre.

Tabell 1-1-3

Omstøtelige og erstatningsbetingende forhold i bo med borevisor ekskl. TBOR-selskaper

KBOR	omst.m*	omst.g*	erstat.m*	erstat.g*
KBOR1	150 000	0	400 000	150 000
KBOR2	-	-	ukjent	-
KBOR3	235 000	235 000	ukjent	-
KBOR4	7 613 000	2 502 000	-	-
KBOR7	-	-	-	-
KBOR8	-	-	-	-
KBOR9	-	-	12 283 000	4 435 000
KBOR10	4 113 000	643 000	-	-
KBOR11	-	-	-	-
Sum	12 111 000	3 380 000	12 683 000	4 585 000

*Se operasjonell definisjon under avsnitt 2.4.2.

KBOR1

I KBOR1 ble det avdekket et omstøtelig lån til morselskapet på kr 150 000. Som følge av konkurs i morselskapet ble omstøtelseskravet aldri fullbyrdet. Det ble også rettet et erstatningskrav på kr 400 000 mot selskapets styre i forbindelse med at det var gitt et ulovlig lån til søsterselskapet. Fordi KBOR1 hadde gjeld til søsterselskapet som oversteg det ulovlige lånet, endte erstatningskravet med et forlik på kr 150 000.

KBOR2

Det var et mulig erstatningskrav i KBO2 i forbindelse med et salg som potensielt hadde skjedd til underpris. Etter en nærmere gjennomgang konkluderte bostyrer med at salget ikke ble ansett som kritikkverdig. Den mulige underprisen er ikke kvantifisert i innberetningene, slik at potensielt erstatningsbeløp fremgår som "ukjent" i tabell 1-1-1.

KBOR3

I KBOR3 ble det avdekket en omstøtelig motorvogn med markedspris på kr 220 000 og et omstøtelig driftstilbehørspant med verdi på kr 15 000. Begge

disposisjonene ble fullbyrdet i sin helhet. Jeg har følgelig klassifisert kr 235 000 under både "omst.m" og "omst.g" i tabell 1-1-1. Det var også et mulig erstatningskrav i KBOR3 knyttet til brudd på styrets handleplikt. Kravet ble frafalt etter nærmere undersøkelser. Det mulige tapet som kreditorene ble påført er ikke kvantifisert i innberetningene, slik at potensielt erstatningsbeløp fremgår som "ukjent" i tabell 1-1-1.

KBOR4

Omstøtelseskravet i KBOR4 var knyttet til omstøtelige betalinger til søsterselskapet på kr 7 613 000. Som følge av konkurs i søsterselskapet mottok KBOR4 kun 2 502 000.

KBOR9

Det mulige erstatningskravet i KBOR9 på kr 12 283 000 var knyttet til to erstatningssaker. Bakgrunnen for kravene var tapping (fordeling) og drift for kreditorenes regning (styreansvar). Mulig krav var hhv. kr 4 910 000 og kr 7 373 000. Boet vant tappesaken, hvor idømt beløp endte på kr 4 435 000, men tapte styresaken.

KBOR10

Mulige omstøtelige disposisjoner (kr 4 113 000) i KBOR10 relaterte seg til utlegg i skyldnerens bankinnskudd (kr 110 000), ekstraordinære betalinger (kr 3 746 000) og gaveutbetaling (kr 257 000). Utleggene i skyldnerens bankkonto ble omstøtt i sin helhet. De ekstraordinære betalingene og gaveutbetalingen ble bare delvis fullbyrdet. Totalt innbetalt etter forliksløsning utgjorde totalt kr 533 000. Sammen med utleggene utgjorde dermed faktisk omstøtt beløp kr 643 000.

Tabell 1-2-1***Straffbare forhold i bo uten borevisor***

KBO/TBO	straff.m*	straff.g*
KBO1	nei	nei
KBO2	ja	ukjent
KBO3	nei	nei
KBO4	nei	nei
KBO5	nei	nei
KBO6	nei	nei
KBO7	nei	nei
KBO8	nei	nei
TBO9	ja	ja
KBO10	nei	nei
KBO11	ja	ukjent
KBO12	nei	nei
KBO13	nei	nei
KBO14	nei	nei
KBO15	nei	nei
Sum	ja(3)/nei(12)/ukjent(0)	ja(1)/nei(12)/ukjent(2)

*Se operasjonell definisjon under avsnitt 2.4.2.

KBO2

I KBO2 ble mulige straffbare forhold innberettet til påtalemyndighetene. Det foreligger ikke nærmere opplysninger om den videre oppfølgingen.

TBO9

Etterforskningen i TBO9 endte med at styrets leder og daglig leder ble ilagt hvert sitt forelegg på kr 20 000.

KBO11

I KBO11 ble mulige straffbare forhold innberettet til skattemyndighetene. Det foreligger ikke nærmere opplysninger om den videre oppfølgingen.

Tabell 1-2-2***Straffbare forhold i bo med borevisor***

KBOR/TBOR	straff.m*	straff.g*
KBOR1	nei	nei
KBOR2	nei	nei
KBOR3	nei	nei
KBOR4	nei	nei
TBOR5	ja	ukjent
TBOR6	ja	ukjent
KBOR7	nei	nei
KBOR8	nei	nei
KBOR9	ja	nei
KBOR10	ja	nei
KBOR11	nei	nei
TBOR12	ja	ukjent
TBOR13	ja	ukjent
TBOR14	ja	ukjent
TBOR15	ja	ukjent
Sum	ja(8)/nei(7)/ukjent(0)	ja(0)/nei(9)/ukjent(6)

*Se operasjonell definisjon under avsnitt 2.4.2.

TBOR5, TBOR6, TBOR12, TBOR13, TBOR14, TBOR15

Basert på at det forelå mistanke om straffbare forhold innvilget Oslo byfogdembete garantimidler på totalt kr 550 000 for samtlige konsernselskaper (Justis- og beredskapsdepartementets særskilte garantiordning). Beløpet var ment å dekke bostyrers og borevisors arbeid med boene. Boet samarbeidet med politiet, som hadde beslaglagt regnskapsmateriale i forbindelse med deres etterforskning. Resultatet av etterforskningen er ukjent.

KBOR9

KBOR9 ble anmeldt til påtalemyndighetene. Saken ble henlagt på grunn av manglende kapasitet. Dette til tross for at forholdene, etter bostyrers mening, var til dels alvorlige.

KBOR10

I KBOR10 ble det utarbeidet en politianmeldelse som ble henlagt etter to uker.

Tabell 1-3-1

Øvrige krav i bo uten borevisor

KBO/TBO	øvr.m*	øvr.g*
KBO1	-	-
KBO2	-	-
KBO3	-	-
KBO4	-	-
KBO5	-	-
KBO6	-	-
KBO7	1 008 000	-
KBO8	-	-
TBO9	-	-
KBO10	-	-
KBO11	-	-
KBO12	-	-
KBO13	-	-
KBO14	-	-
KBO15	-	-
Sum	1 008 000	0

*Se operasjonell definisjon under avsnitt 2.4.2.

KBO7

I KBO7 ble det avdekket et potensielt krav på kr 1 008 000 knyttet til spørsmål om hvorvidt beløp innestående på sperret konto kunne frigis til fordel for boet på grunn av foreldelse. Bostyrer valgte ikke å reise søksmål på grunn av prosessrisiko og usikkerhet knyttet til endelig utfall.

Tabell 1-3-2
Øvrige krav i bo med borevisor

KBOR/TBOR	øvr.m*	øvr.g*
KBOR1	422 000	422 000
KBOR2	-	-
KBOR3	62 000	62 000
KBOR4	-	-
TBOR5	-	-
TBOR6	-	-
KBOR7	54 000 000	256 500
KBOR8	-	-
KBOR9	-	-
KBOR10	-	-
KBOR11	-	-
TBOR12	-	-
TBOR13	-	-
TBOR14	-	-
TBOR15	-	-
Sum	54 484 000	740 500

*Se operasjonell definisjon under avsnitt 2.4.2.

KBOR1

I KBOR1 avdekket bostyrer en ulovlig avtaleklausul (dekl. § 7-3), som føre til at boet ble tilført kr 422 000.

KBOR3

Øvrige forhold i KBO3 knytter seg til et ugyldig salgspant på kr 8 000 (pantel. § 3-15) og et ugyldig motregningskrav på kr 54 000 (dekl. §§ 8-4 og 9-7). Til sammen utgjør dette kr 62 000.

KBOR7

I KBOR7 ble det avdekket et erstatningskrav på til sammen kr 54 000 000 mot mor- og søsterselskapet i forbindelse med mislighold av avtale. Både mor- og søsterselskapet var tatt under konkursbehandling. Det mottatte beløp på kr 256 000 er dividende av det opprinnelige kravet.

Tabell 1-4-1
Refusjonskrav i bo uten borevisor

KBO/TBO	ref.m*	ref.g*
KBO1	-	-
KBO2	-	-
KBO3	-	-
KBO4	-	-
KBO5	-	-
KBO6	1 524 000	1 524 000
KBO7	-	-
KBO8	-	-
TBO9	-	-
KBO10	-	-
KBO11	-	-
KBO12	-	-
KBO13	-	-
KBO14	-	-
KBO15	-	-
Sum	1 524 000	1 524 000

*Se operasjonell definisjon under avsnitt 2.4.2.

KBO6

I KBO6 ble det refundert merverdiavgift på totalt kr 1 524 000. Grunnlaget for refusjonen var blant annet motregningskrav fra kunder i forbindelse med returnerte varer hvor det ikke var utstedt kreditnota.

Tabell 1-4-2
Refusjonskrav i bo med borevisor

KBOR/TBOR	ref.m*	ref.g*
KBOR1	-	-
KBOR2	-	-
KBOR3	950 000	297 000
KBOR4	-	-
TBOR5	-	-
TBOR6	-	-
KBOR7	-	-
KBOR8	-	-
KBOR9	-	-
KBOR10	-	-
KBOR11	-	-
TBOR12	-	-
TBOR13	-	-
TBOR14	-	-
TBOR15	-	-
Sum	950 000	297 000

*Se operasjonell definisjon under avsnitt 2.4.2.

KBOR3

I KBOR3 avdekket borevisor refusjonskrav på kr 950 000 i forbindelse med utstedelse av kreditnotaer og beregning av tap på krav. Netto etter motregning av offentlige krav ble boet tilført kr 297 000.

6.3.2 Oppsummering tabell 2²³⁰

I tabell 2 er omstøtelige, erstatningsbetingende og straffbare forhold fordelt mellom bostyrer og borevisor/engasjert revisor.

Tabell 2-1-1 m

*Fordeling av potensielle krav i bo uten borevisor**

KBO/TBO	omst.m (bosty)	omst.m (engrev)	erstat.m (bosty)	erstat.m (engrev)
KBO1	289 000	n/a	-	n/a
KBO2	251 000	-	-	1 000 000
KBO3	5 280 000	n/a	-	n/a
KBO4	-	n/a	-	n/a
KBO5	2 698 000	2 698 000	-	-
KBO6	-	n/a	-	n/a
KBO7	-	n/a	-	n/a
KBO8	-	n/a	-	n/a
TBO9	12 000	n/a	-	n/a
KBO10	-	n/a	-	n/a
KBO11	472 000	n/a	964 000	n/a
KBO12	673 000	n/a	-	n/a
KBO13	301 000	-	1 227 750	409 250
KBO14	381 000	n/a	-	n/a
KBO15	544 000	n/a	-	n/a
Sum	10 901 000	2 698 000	2 191 750	1 409 250
Prosentandel	80 %	20 %	61 %	39 %

*Se avsnitt 2.4.3 for informasjon om premisene som er lagt til grunn for fordelingen.

Det var kun engasjert revisor i KBO2, KBO5 og KBO13. I de øvrige boene uten borevisor er derfor 100 % av fordelt til bostyrer.

KBO2

Det ble engasjert revisor i KBO2 med primært formål å foreta en insolvensvurdering av skyldneren. Basert på revisors oppgaver i følge mandatet og dokumentasjon i innberetningene har jeg fordelt hele det mulige erstatningskravet til engasjert revisor. De mulige omstøtelige disposisjoner er, med samme begrunnelse, i sin helhet fordelt til bostyrer.

²³⁰ Se avsnitt 2.4.3 for informasjon om strukturen i tabell 2.

KBO5

I KBO5 har jeg fordelt det potensielle beløpet likt mellom bostyrer og engasjert revisor fordi det ikke kom tydelig frem om det var den ene fremfor den andre som var kilden til avdekking av forholdet.

KBO13

Det ble engasjert revisor I KBO13 til å foreta en utredning i forbindelse med søksmål mot styret. Arbeidet utført av engasjert revisor er bare fremhevet i mindre grad, og jeg har derfor fordelt mesteparten til bostyrer (75 %). Hele omstøtelsesbeløpet er fordelt til bostyrer fordi det lå utenfor engasjert revisors mandat å avdekke omstøtelige disposisjoner.

Tabell 2-1-2 m

Fordeling av potensielle krav i bo med borevisor

KBOR/TBOR	omst.m (bosty)	omst.m (borev)	erstat.m (bosty)	erstat.m (borev)
KBOR1	150 000	-	400 000	-
KBOR2	-	-	ukjent	ukjent
KBOR3	235 000	-	-	ukjent
KBOR4	3 806 500	3 806 500	-	-
TBOR5	-	2 008 500	-	2 008 500
TBOR6	-	1 912 000	-	1 912 000
KBOR7	-	-	-	-
KBOR8	-	-	-	-
KBOR9	-	-	5 525 750	6 757 250
KBOR10	110 000	4 003 000	-	-
KBOR11	-	-	-	-
TBOR12	-	3 514 000	-	3 514 000
TBOR13	-	1 385 000	-	1 385 000
TBOR14	-	1 286 500	-	1 286 500
TBOR15	-	14 363 000	-	14 363 000
Sum	4 301 500	32 278 500	5 925 750	31 226 250
Prosentandel	12 %	88 %	16 %	84 %

*Se avsnitt 2.4.3 for informasjon om premissene som er lagt til grunn for fordelingen.

TBOR5, TBOR6, TBOR12, TBOR13, TBOR14, TBOR15

Beløpene er i sin helhet fordelt til borevisor, som uten tvil var kilden til avdekking av kravene (forholdene er grundig omtalt i borevisors rapport og det fremgår direkte av bostyrers innberetninger at det var borevisor som avdekket forholdene).

Tabell 2-1-3 m

Fordeling av potensielle krav i bo med borevisor ekskl. TBOR-selskaper

KBOR	omst.m (bosty)	omst.m (borev)	erstat.m (bosty)	erstat.m (borev)
KBOR1	150 000	-	400 000	-
KBOR2	-	-	ukjent (50 %)	ukjent (50 %)
KBOR3	235 000	-	-	ukjent (100 %)
KBOR4	3 806 500	3 806 500	-	-
KBOR7	-	-	-	-
KBOR8	-	-	-	-
KBOR9	-	-	5 525 750	6 757 250
KBOR10	110 000	4 003 000	-	-
KBOR11	-	-	-	-
Sum	4 301 500	7 809 500	5 925 750	6 757 250
Prosentandel	36 %	64 %	48 %	53 %

*Se avsnitt 2.4.3 for informasjon om premissene som er lagt til grunn for fordelingen.

KBOR1

I KBOR1 var borevisors mandat begrenset til å avdekke mulig styreansvar i forbindelse med styrets handleplikt og oppbudsplikt, hvor borevisor kom frem til at styret hadde overholdt sine plikter. Kravene som fremgår av tabell 2-1-3 er med andre ord ikke relatert til borevisors arbeid, og 100 % av beløpene er derfor fordelt til bostyrer.

KBOR2

Det mulige erstatningskravet var ikke kvantifisert i innberetningene. Dersom beløpet hadde vært oppgitt ville jeg ha foretatt en 50/50-fordeling mellom bostyrer og borevisor.

KBOR3

De omstøtelige disposisjonene i KBOR3 ble avdekket av bostyrer. Det potensielle erstatningskravet som ikke var kvantifisert i innberetningene, ville i sin helhet ha blitt fordelt til borevisor (kilden til avdekking av kravet).

KBOR4

Jeg har fordelt det potensielle beløpet likt mellom bostyrer og engasjert revisor fordi det ikke kom tydelig frem om det var den ene fremfor den andre som var kilden til avdekking av forholdet.

KBOR9

Totalt beløp til fordeling utgjør kr 12 283 000, som fordelt på to saker som ble ført for retten. I "styresaken" er potensielt beløp på kr 7 373 000 fordelt med 75 %

til borevisor og 25 % til bostyrer. I "tappesaken" er potensielt beløp på kr 4 910 000 fordelt med 75 % til bostyrer og 25 % til borevisor. Fordelingen er basert på opplysninger i mottatte innberetninger.

KBOR10

Borevisor avdekket 97 % av de omstøtelige disposisjonene. Hele beløpet, med unntak av de omstøtelige utleggene på kr 110 000 som ble avdekket av bostyrer, er følgelig fordelt til borevisor.

Tabell 2-1-1 g

*Fordeling av fullbyrdede krav i bo uten borevisor**

KBO/TBO	omst.g (bosty)	omst.g (engrev)	erstat.g (bosty)	erstat.g (engrev)
KBO1	39 000	n/a	-	n/a
KBO2	71 000	-	93 500	93 500
KBO3	180 000	n/a	-	n/a
KBO4	-	n/a	-	n/a
KBO5	886 500	886 500	-	-
KBO6	-	n/a	-	n/a
KBO7	.	n/a	-	n/a
KBO8	-	n/a	-	n/a
TBO9	12 000	n/a	-	n/a
KBO10	-	n/a	-	n/a
KBO11	472 000	n/a	250 000	n/a
KBO12	113 000	n/a	-	n/a
KBO13	301 000	-	600 000	200 000
KBO14	381 000	n/a	-	n/a
KBO15	544 000	n/a	-	n/a
Sum	2 999 500	886 500	943 500	293 500
Prosentandel	77 %	23 %	76 %	24 %

*Se avsnitt 2.4.3 for informasjon om premisene som er lagt til grunn for fordelingen.

Det var kun engasjert revisor i KBO2, KBO5 og KBO13. I de øvrige boene uten borevisor er derfor 100 % av fordelt til bostyrer.

KBO2

Det forlikte beløpet fra erstatningskravet er fordelt likt mellom bostyrer og engasjert revisor. Dette skyldes at engasjert revisor var kilden til avdekking av kravet, mens bostyrer stod for de endelige forhandlingene knyttet til forliksbeløpet. Omstøtelseskravet er i sin helhet fordelt til bostyrer.

KBO5

I KBO5 har jeg fordelt det fullbyrdede beløpet likt mellom bostyrer og engasjert revisor fordi det ikke kom tydelig frem om det var den ene fremfor den andre som var kilden til avdekking av forholdet.

KBO13

Det ble engasjert revisor I KBO13 til å foreta en utredning i forbindelse med søksmål mot styret. Arbeidet utført av engasjert revisor er bare fremhevet i mindre grad, og jeg har derfor fordelt mesteparten til bostyrer (75 %). Hele omstøtelsesbeløpet er fordelt til bostyrer fordi det lå utenfor engasjert revisors mandat å avdekke omstøtelige disposisjoner.

Tabell 2-1-2 g
Fordeling av fullbyrdede krav i bo med borevisor

KBOR/TBOR	omst.g (bosty)	omst.g (borev)	erstat.g (bosty)	erstat.g (borev)
KBOR1	-	-	150 000	-
KBOR2	-	-	-	-
KBOR3	235 000	-	-	-
KBOR4	1 251 000	1 251 000	-	-
TBOR5	-	-	-	-
TBOR6	-	-	-	-
KBOR7	-	-	-	-
KBOR8	-	-	-	-
KBOR9	-	-	3 326 250	1 108 750
KBOR10	110 000	533 000	-	-
KBOR11	-	-	-	-
TBOR12	-	-	-	-
TBOR13	-	-	-	-
TBOR14	-	-	-	-
TBOR15	-	-	-	-
Sum	1 596 000	1 784 000	3 476 250	1 108 750
Prosentandel	47 %	53 %	76 %	24 %

*Se avsnitt 2.4.3 for informasjon om premissene som er lagt til grunn for fordelingen.

KBOR1

I KBOR1 var borevisors mandat begrenset til å avdekke mulig styreansvar i forbindelse med styrets handleplikt og oppbudsplikt, hvor borevisor kom frem til at styret hadde overholdt sine plikter. Kravene som fremgår av tabell 2-2-2 er med andre ord ikke relatert til borevisors arbeid, og 100 % av beløpene er derfor fordelt til bostyrer.

KBOR3

Omstøtte verdier i KBOR3 ble avdekket av bostyrer.

KBOR4

Jeg har fordelt det fullbyrdede beløpet likt mellom bostyrer og engasjert revisor fordi det ikke kom tydelig frem om det var den ene fremfor den andre som var kilden til avdekking av forholdet.

KBOR9

Idømt beløp fra tappesaken er fordelt med 75 % til bostyrer og 25 % til borevisor basert på opplysninger i innberetningene.

KBOR10

Borevisor avdekket 97 % av de omstøtelige disposisjonene. Hele beløpet, med unntak av de omstøtelige utleggene på kr 110 000 som ble avdekket av bostyrer, er følgelig fordelt til borevisor.

Tabell 2-2-1

*Fordeling av straffbare forhold i bo uten borevisor**

KBO/TBO	straff.m	straff.g
KBO1	-	-
KBO2	eng.rev.	n/a
KBO3	-	-
KBO4	-	-
KBO5	-	-
KBO6	-	-
KBO7	-	-
KBO8	-	-
TBO9	bostyrer	bostyrer
KBO10	-	-
KBO11	bostyrer	n/a
KBO12	-	-
KBO13	-	-
KBO14	-	-
KBO15	-	-

*Se avsnitt 2.4.3 for informasjon om premisene som er lagt til grunn for fordelingen.

KBO2

Det mulige straffbare forholdet i KBO2 oppstod som følge av insolvensvurderingen foretatt av engasjert revisor. Følgelig er det engasjert revisor som er satt som kilde til avdekking av forholdet.

TBO9

Det var ingen engasjert revisor i TBO9. Følgelig var det bostyrer alene som avdekket de straffbare forhold.

KBO11

Det var ingen engasjert revisor i KBO11. Følgelig var det bostyrer alene som avdekket de straffbare forhold.

Tabell 2-2-2**Fordeling av straffbare forhold i bo med borevisor***

KBOR/TBOR	straff.m	straff.g
KBOR1	-	-
KBOR2	-	-
KBOR3	-	-
KBOR4	-	-
TBOR5	i fellesskap	n/a
TBOR6	i fellesskap	n/a
KBOR7	-	-
KBOR8	-	-
KBOR9	i fellesskap	nei
KBOR10	i fellesskap	nei
KBOR11	-	-
TBOR12	i fellesskap	n/a
TBOR13	i fellesskap	n/a
TBOR14	i fellesskap	n/a
TBOR15	i fellesskap	n/a

*Se avsnitt 2.4.3 for informasjon om premissene som er lagt til grunn for fordelingen.

TBOR5, TBOR6, TBOR12, TBOR13, TBOR14, TBOR15

Ut fra informasjon i innberetningene har avdekking av de straffbare forhold skjedd gjennom et nært samarbeid mellom bostyrer, borevisor og politiet.

KBOR9, KBOR10

Avdekking av de straffbare forhold skjedde gjennom et samarbeid mellom bostyrer og borevisor i KBOR9 og KBOR10.

Tabell 2-3-1**Fordeling av øvrige krav i bo uten borevisor***

KBO/TBO	øvr.m (bosty)	øvr.m (engrev)	øvr.g (bosty)	øvr.g (engrev)
KBO1	-	n/a	-	n/a
KBO2	-	-	-	-
KBO3	-	n/a	-	n/a
KBO4	-	n/a	-	n/a
KBO5	-	-	-	-
KBO6	-	n/a	-	n/a
KBO7	1 008 000	n/a	-	n/a
KBO8	-	n/a	-	n/a
TBO9	-	n/a	-	n/a
KBO10	-	n/a	-	n/a
KBO11	-	n/a	-	n/a
KBO12	-	n/a	-	n/a
KBO13	-	-	-	-
KBO14	-	n/a	.	n/a
KBO15	-	n/a	-	n/a
Sum	1 008 000	0	0	0
Prosentandel	100 %	0 %	0 %	0 %

*Se avsnitt 2.4.3 for informasjon om premissene som er lagt til grunn for fordelingen.

KBO7

Det var ikke engasjert revisor i KBO7. Hele det potensielle kravet er følgelig fordelt til bostyrer.

Tabell 2-3-2

*Fordeling av øvrige krav i bo med borevisor**

KBOR/TBOR	øvr.m (bosty)	øvr.m (borev)	øvr.g (bosty)	øvr.g (borev)
KBOR1	422 000	-	422 000	-
KBOR2	n/a	n/a	n/a	n/a
KBOR3	62 000	-	62 000	-
KBOR4	-	-	-	-
TBOR5	-	-	-	-
TBOR6	-	-	-	-
KBOR7	27 000 000	27 000 000	128 250	128 250
KBOR8	-	-	-	-
KBOR9	-	-	-	-
KBOR10	-	-	-	-
KBOR11	-	-	-	-
TBOR12	-	-	-	-
TBOR13	-	-	-	-
TBOR14	-	-	-	-
TBOR15	-	-	-	-
Sum	27 484 000	27 000 000	612 250	128 250
Prosentandel	50 %	50 %	83 %	17 %

*Se avsnitt 2.4.3 for informasjon om premissene som er lagt til grunn for fordelingen.

KBOR1

I KBOR1 er øvrige krav i sin helhet fordelt til bostyrer (kilden til avdekking av kravet).

KBOR3

I KBOR3 er øvrige krav i sin helhet fordelt til bostyrer (kilden til avdekking av kravet).

KBOR7

Undersøkelsene i KBOR7 er opplyst å ha skjedd gjennom et samarbeid mellom bostyrer og borevisor. Jeg har følgelig fordelt beløpene med halvparten på hver.

Tabell 2-4-1**Fordeling av refusjonskrav i bo uten borevisor***

KBO/TBO	ref.m (bosty)	ref.m (engrev)	ref.g (bosty)	ref.g (engrev)
KBO1	-	n/a	-	n/a
KBO2	-	-	-	-
KBO3	-	n/a	-	n/a
KBO4	-	n/a	-	n/a
KBO5	-	-	-	-
KBO6	-	n/a	-	n/a
KBO7	-	n/a	-	n/a
KBO8	-	n/a	-	n/a
TBO9	-	n/a	-	n/a
KBO10	-	n/a	-	n/a
KBO11	-	n/a	-	n/a
KBO12	-	n/a	-	n/a
KBO13	-	-	-	-
KBO14	-	n/a	-	n/a
KBO15	-	n/a	-	n/a
Sum	0	0	0	0
Prosentandel	0 %	0 %	0 %	0 %

*Se avsnitt 2.4.3 for informasjon om premissene som er lagt til grunn for fordelingen.

KBO6

Selskapets regnskapsfører ble engasjert i KBO6. Ingen del av refusjonen på kr 1 524 000 er tilordnet bostyrer. Dette skyldes at regnskapsførers arbeid var avgjørende for refusjonen.

Tabell 2-4-2**Fordeling av refusjonskrav i bo med borevisor***

KBOR/TBOR	ref.m (bosty)	ref.m (borev)	ref.g (bosty)	ref.g (borev)
KBOR1	-	-	-	-
KBOR2	-	-	-	-
KBOR3	-	950 000	-	297 000
KBOR4	-	-	-	-
TBOR5	-	-	-	-
TBOR6	-	-	-	-
KBOR7	-	-	-	-
KBOR8	-	-	-	-
KBOR9	-	-	-	-
KBOR10	-	-	-	-
KBOR11	-	-	-	-
TBOR12	-	-	-	-
TBOR13	-	-	-	-
TBOR14	-	-	-	-
TBOR15	-	-	-	-
Sum	0	950 000	0	297 000
Prosentandel	0 %	100 %	0 %	100 %

*Se avsnitt 2.4.3 for informasjon om premissene som er lagt til grunn for fordelingen.

KBOR3

I KBOR3 er refusjonskravet i sin helhet fordelt til borevisor (kilden til avdekking av kravet).

6.3.3 Oppsummering tabell 3²³¹

I tabell 3 er omstøtelseskrav fordelt etter relevante bestemmelser i dekningsloven.

Tabell 3-1-1

Relevante bestemmelser i dekn. benyttet i bo uten borevisor

KBO/ TBO	Deknl. § 5-2	Deknl. § 5-4	Deknl. § 5-5	Deknl. § 5-6	Deknl. § 5-7	Deknl. § 5-8	Deknl. § 5-9	Sum
KBO1	-	-	m	-	-	39 000	-	39 000
KBO2	-	-	42 000	-	-	29 000	-	71 000
KBO3	m	-	-	-	-	180 000	m	180 000
KBO4	-	-	-	-	-	-	-	0
KBO5	-	-	1 773 000	-	-	-	m	1 773 000
KBO6	-	-	-	-	-	-	-	0
KBO7	-	-	-	-	-	-	-	0
KBO8	-	-	-	-	-	-	-	0
TBO9	-	-	12 000	-	-	-	-	12 000
KBO10	-	-	-	-	-	-	-	0
KBO11	m	-	407 000	-	-	65 000	m	472 000
KBO12	-	-	m	-	-	113 000	-	113 000
KBO13	-	-	301 000	-	-	-	-	301 000
KBO14	-	-	-	-	-	381 000	-	381 000
KBO15	-	-	544 000	-	-	-	-	544 000
Sum	0	0	3 079 000	0	0	807 000	0	3 886 000

KBO1

Den mulige omstøtelige disposisjon i KBO1 relaterte seg til en ekstraordinær betaling (dekn. § 5-5). Faktisk omstøtt beløp var et utlegg foretatt senere enn tre måneder før fristdagen (dekn. § 5-8).

KBO2

De faktiske omstøtelige disposisjoner i KBO2 knyttet seg til en ekstraordinær betaling (dekn. § 5-5) og et omstøtt utlegg (dekn. § 5-8).

KBO3

Den mulige omstøtelige disposisjon i KBO3 relaterte seg til et potensielt gavesalg (dekn. § 5-2). Forholdet var også antatt å kunne rammes av den subjektive bestemmelsen om omstøtelse (dekn. § 5-9). Faktisk omstøtt beløp var et utlegg foretatt senere enn tre måneder før fristdagen (dekn. § 5-8).

²³¹ Se avsnitt 2.4.4 for informasjon om strukturen i tabell 3.

KBO5

De faktiske omstøtelige disposisjoner i KBO5 knyttet seg til ekstraordinære betalinger (dekl. § 5-5). Den subjektive bestemmelsen var også ansett som et mulig grunnlag (dekl. § 5-9).

TBO9

Det er ikke opplyst om hvilken lovbestemmelse som kom til anvendelse. Beløpet er derfor forutsatt å gjelde en ekstraordinær betaling (dekl. § 5-5).

KBO11

De faktiske omstøtelige disposisjoner i KBO11 knyttet seg til en ekstraordinær betaling (dekl. § 5-5) og et omstøtelig utlegg (dekl. § 5-8). Den subjektive omstøtelsesregel (dekl. § 5-9) og gavebestemmelsen (dekl. § 5-2) var også ansett som mulige grunnlag i forbindelse med omstøtelseskravet og forliksforhandlingene knyttet til erstatningskravet.

KBO12

Den mulige omstøtelige disposisjon i KBO12 relaterte seg til ekstraordinære betalinger (dekl. § 5-5). Faktisk omstøtt beløp var et utlegg foretatt senere enn tre måneder før fristdagen (dekl. § 5-8).

KBO13

De omstøtelige disposisjonene i KBO13 knyttet seg til ekstraordinære betalinger (dekl. § 5-5).

KBO14

Det omstøtte beløp i KBO14 relaterer seg til utlegg foretatt senere enn tre måneder før fristdagen (dekl. § 5-8).

KBO15

De omstøtelige disposisjonene i KBO13 knyttet seg til ekstraordinære betalinger (dekl. § 5-5).

Tabell 3-1-2

Relevante bestemmelser i dekl. benyttet i bo med borevisor

KBOR/ TBOR	Deknl. § 5-2	Deknl. § 5-4	Deknl. § 5-5	Deknl. § 5-6	Deknl. § 5-7	Deknl. § 5-8	Deknl. § 5-9	Sum
KBOR1	-	-	m	-	-	-	-	0
KBOR2	-	-	-	-	-	-	-	0
KBOR3	220 000				15 000			235 000
KBOR4	-	-	2 502 000	-	-	-	-	2 502 000
TBOR5	m	-	m	-	-	-	m	0
TBOR6	m	-	m	-	-	-	m	0
KBOR7	-	-	-	-	-	-	-	0
KBOR8	-	-	-	-	-	-	-	0
KBOR9	m	-	-	-	-	-	-	0
KBOR10	90 000	-	443 000	-	-	110 000	-	643 000
KBOR11	-	-	-	-	-	-	-	0
TBOR12	m	-	m	-	-	-	m	0
TBOR13	m	-	m	-	-	-	m	0
TBOR14	m	-	m	-	-	-	m	0
TBOR15	m	-	m	-	-	-	m	0
Sum	310 000	0	2 945 000	0	15 000	110 000	0	3 380 000

TBOR5, TBOR6, TBOR12, TBOR13, TBOR14, TBOR15

Aktuelle bestemmelser i TBOR-selskapene var bestemmelsen om gaver (dekl. § 5-2), ekstraordinære betalinger (dekl. § 5-5) og den subjektive bestemmelsen (dekl. § 5-9).

KBOR1

Omstøtelseskravet i KBOR1 relaterte seg til et ekstraordinært lån (dekl. § 5-5).

KBOR3

Grunnlaget for omstøtelse av motorvognen var gavebestemmelsen i dekningsloven (dekl. §5-2). Det andre kravet var knyttet til et omstøtelig driftstilbehørspant avtalt senere enn tre måneder før fristdagen som sikkerhet for eldre gjeld (dekl. § 5-7).

KBOR4

Omstøtelseskravet i KBOR1 relaterte seg til ekstraordinære betalinger (dekl. § 5-5).

KBOR9

I den ene erstatningssaken i KBOR9 (tappesaken) ble gavebestemmelsen i dekningsloven benyttet som tilleggsgrunnlag (dekl. § 5-2).

KBOR10

De omstøtelige disposisjonene i KBOR10 var relatert til gaveutbetaling (dekl. § 5-2), ekstraordinære betalinger (dekl. § 5-5) og utlegg i bankkonto (dekl. § 5-8).

6.3.4 Oppsummering tabell 4²³²

I tabell 4 fremgår informasjon om hvorvidt erstatningsansvaret gjaldt styret, daglig leder eller ekstern revisor.

Tabell 4-1-1

Erstatningsansvarlig i bo uten borevisor

KBO/TBO	erstat (ST)	erstat (DL)	erstat (REV)	Sum
KBO1	-	-	-	0
KBO2	187 000	m	-	187 000
KBO3	-	-	-	0
KBO4	-	-	-	0
KBO5	-	-	-	0
KBO6	-	-	-	0
KBO7	-	-	-	0
KBO8	-	-	-	0
TBO9	-	-	-	0
KBO10	-	-	-	0
KBO11	250 000	-	-	250 000
KBO12	-	-	-	0
KBO13	800 000	-	-	800 000
KBO14	-	-	-	0
KBO15	-	-	-	0
Sum	1 237 000	0	0	1 237 000

KBO2

Erstatningsansvaret i KBO2 var primært rettet mot styret, som normalt vil være ansvarlig part i forbindelse med manglende oppbudsbegjæring.

KBO11

Erstatningskravet i KBO11 var rettet mot selskapets styre alene.

KBO13

Erstatningskravet i KBO13 var rettet mot selskapets styre alene.

²³² Se avsnitt 2.4.5 for informasjon om strukturen i tabell 4.

Tabell 4-1-2

Erstatningsansvarlig i bo med borevisor

KBOR/ TBOR	erstat (ST)	erstat (DL)	erstat (REV)	Sum
KBOR1	150 000	-	-	150 000
KBOR2	m	m	-	0
KBOR3	m	.	.	0
KBOR4	-	-	-	0
TBOR5	m	m	-	0
TBOR6	m	m	-	0
KBOR7	-	-	-	0
KBOR8	-	-	-	0
KBOR9	4 435 000	m	m	4 435 000
KBOR10	-	-	-	0
KBOR11	-	-	-	0
TBOR12	m	m	-	0
TBOR13	m	m	-	0
TBOR14	m	m	-	0
TBOR15	m	m	-	0
Sum	4 585 000	0	0	4 585 000

TBOR5, TBOR6, TBOR12, TBOR13, TBOR14, TBOR15

De mulige erstatningskravene i TBOR-selskapene var rettet mot ledelsen i selskapene.

KBOR1

Erstatningskravet i KBOR1 var rettet mot selskapets styre alene.

KBOR2

Det mulige erstatningskravet på kr 150 000 var rettet mot styret og daglig leder.

KBOR3

Det mulige erstatningskravet var rettet mot selskapets styre alene.

KBOR9

Styret ble idømt erstatning på kr 4 435 000 i forbindelse med forfordeling (tapping). Det var for øvrig potensielle krav mot selskapets ledelse, samt mulig revisoransvar (forhold innrapportert til daværende Kredittilsynet).

6.4.5 Oppsummering tabell 5²³³

I tabell 5 er erstatningskrav fordelt etter relevante bestemmelser i aksjeloven og revisorloven.

²³³ Se avsnitt 2.4.6 for informasjon om strukturen i tabell 5.

Tabell 5-1-1**Relevant bestemmelser i asl. og revl. benyttet i bo uten borevisor**

KBO/ TBO	Asl. § 3-4	Asl. § 3-5	Asl. § 3-6	Asl. § 3-7	Asl. § 3-8	Asl. § 3-9	Asl. § 6-12	Asl. § 6-13	Asl. § 8-1	Asl. § 8-7	Asl. § 17-1	Revl. § 8-1
KBO1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KBO2	g	g	-	-	-	-	-	-	-	-	g	-
KBO3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KBO4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KBO5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KBO6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KBO7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KBO8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
TBO9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KBO10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KBO11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	g	g	-
KBO12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KBO13	-	-	-	-	-	-	g	g	-	g	g	-
KBO14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KBO15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

KBO2

Erstatningskravet i KBO2 oppstod som følge av styrets brudd på handleplikten ved tap av egenkapital (asl. §§ 3-4 og 3-5).

KBO11

Det var aksjelovens bestemmelse om ulovlig lån som var grunnlaget for erstatningskravet i KBO11 (asl. § 8-7).

KBO13

Manglende formuesforvaltning og kontroll med selskapet (asl. §§ 6-12 og 6-13), samt ulovlig lån, var grunnlaget for erstatningskravet i KBO13.

Tabell 5-1-2**Relevant bestemmelser i asl. og revl. benyttet i bo med borevisor**

KBOR/ TBOR	Asl. § 3-4	Asl. § 3-5	Asl. § 3-6	Asl. § 3-7	Asl. § 3-8	Asl. § 3-9	Asl. § 6-12	Asl. § 6-13	Asl. § 8-1	Asl. § 8-7	Asl. § 17-1	Revl. § 8-1
KBOR1	-	-	g	g	g	g	-	-	-	g	g	-
KBOR2	-	-	-	-	-	m	-	-	-	-	m	-
KBOR3	m	m	-	-	-	-	-	-	-	-	m	-
KBOR4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
TBOR5	-	-	m	m	-	-	-	-	m	-	m	-
TBOR6	-	-	m	m	-	-	-	-	m	-	m	-
KBOR7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KBOR8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KBOR9	m	m	m	m	-	-	m	m	-	-	m	m
KBOR10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KBOR11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
TBOR12	-	-	m	m	-	-	-	-	m	-	m	-
TBOR13	-	-	m	m	-	-	-	-	m	-	m	-
TBOR14	-	-	m	m	-	-	-	-	m	-	m	-
TBOR15	-	-	m	m	-	-	-	-	m	m	m	-

TBOR5, TBOR6, TBOR12, TBOR13, TBOR14, TBOR15

De mulige erstatningskravene i TBOR-selskapene var knyttet til aksjelovens bestemmelser om ulovlig utdeling (asl. §§ 8-1, jf. § 3-7 og 3-6), samt alminnelige erstatningsrettslige prinsipper.

KBOR1

I KBOR1 var grunnlaget for erstatningskravet et ulovlig lån til søsterselskapet (asl. §§ 3-6 til 3-9 og § 8-7).

KBOR2

Det mulige erstatningskravet i KBOR2 var knyttet til et salg som potensielt ikke hadde skjedd på markedsmessige vilkår (asl. § 3-9).

KBOR3

I KBOR3 var det styrets handleplikt ved tap av egenkapital som lå til grunn for potensielt erstatningskrav (asl. §§ 3-4 og 3-5).

KBOR9

Utgangspunktet for idømt erstatningsbeløp var det ulovfestede skyldansvaret (culpaansvaret) i erstatningsretten, men det ble også anført en rekke tilleggsgrunnlag, herunder bestemmelsen om ulovlig utdeling (asl. §§ 3-6 og 3-7). I forbindelse med saken som KBOR9 tapte var det styrets handleplikt ved tap av egenkapital (asl. §§ 3-4 og 3-5), samt kontroll- og tilsynsansvaret som stod sentralt (asl. §§ 6-12 og 6-13). Det var potensielt grunnlag for både styreansvar (asl. § 17-1) og revisoransvar (revl. § 8-1) i KBOR9.

6.3.6 Oppsummering tabell 6²³⁴

I tabell 6 fremgår informasjon om hvorvidt straffeansvaret gjaldt styret, daglig leder eller ekstern revisor.

²³⁴ Se avsnitt 2.4.7 for informasjon om strukturen i tabell 6.

Tabell 6-1-1***Straffeansvarlig i bo uten borevisor***

KBO/TBO	straff (ST)	straff (DL)	straff (REV)
KBO1	-	-	-
KBO2	m	m	-
KBO3	-	-	-
KBO4	-	-	-
KBO5	-	-	-
KBO6	-	-	-
KBO7	-	-	-
KBO8	-	-	-
TBO9	g	g	-
KBO10	-	-	-
KBO11	m	m	-
KBO12	-	-	-
KBO13	-	-	-
KBO14	-	-	-
KBO15	-	-	-

KBO2

Det fremgår at erstatningskravet ble rettet mot selskapets "ledelse", som omfatter både styret og daglig leder. Normalt vil det være styret som er ansvarlig for manglende oppbud, men også daglig leder kan bli erstatnings- og straffeansvarlig.

TBO9

Styrets leder og daglig leder ble ilagt hvert sitt forelegg på kr 20 000.

KBO11

Både styret og daglig leder kan ha blitt holdt ansvarlig for de mulige straffbare forhold i KBO11.

Tabell 6-1-2***Straffeansvarlig i bo med borevisor***

KBOR/TBOR	straff (ST)	straff (DL)	straff (REV)
KBOR1	-	-	-
KBOR2	-	-	-
KBOR3	-	-	-
KBOR4	-	-	-
TBOR5	m	m	-
TBOR6	m	m	-
KBOR7	-	-	-
KBOR8	-	-	-
KBOR9	m	m	m
KBOR10	m	m	-
KBOR11	-	-	-
TBOR12	m	m	-
TBOR13	m	m	-
TBOR14	m	m	-
TBOR15	m	m	-

TBOR5, TBOR6, TBOR12, TBOR13, TBOR14, TBOR15

Det mulige straffeansvaret i TBOR-selskapene var rettet mot ledelsen i selskapene.

KBOR9

Både styreansvar og revisoransvar var aktuelt i KBOR9.

KBOR10

På samme måte som i TBOR-selskapene og i KBOR9 var det mulige straffeansvaret rettet mot styret og daglig leder i KBOR10.

6.3.7 Oppsummering tabell 7²³⁵

I tabell 7 er straffbare forhold fordelt etter relevante bestemmelser i straffeloven mv.

Tabell 7-1-1

Relevante bestemmelser i strl. mv. benyttet i bo uten borevisor

KBO/ TBO	Strl. § 255 (§ 324)	Strl. § 275 (§ 390)	Strl. § 281 (§ 401)	Strl. § 284 (§ 407)	Strl. § 286 (§ 392)	Brudd på skatte- og avgiftslovgivning	Asl. § 19-1	Revl. § 9-3
KBO1	-	-	-	-	-	-	-	-
KBO2	-	-	-	m	-	-	-	-
KBO3	-	-	-	-	-	-	-	-
KBO4	-	-	-	-	-	-	-	-
KBO5	-	-	-	-	-	-	-	-
KBO6	-	-	-	-	-	-	-	-
KBO7	-	-	-	-	-	-	-	-
KBO8	-	-	-	-	-	-	-	-
TBO9	-	-	-	-	g	-	-	-
KBO10	-	-	-	-	-	-	-	-
KBO11	-	-	-	-	-	m	m	-
KBO12	-	-	-	-	-	-	-	-
KBO13	-	-	-	-	-	-	-	-
KBO14	-	-	-	-	-	-	-	-
KBO15	-	-	-	-	-	-	-	-

KBO2

Det mulige straffeansvaret i KBO2 knyttet seg til brudd på oppbudsplikten (dagjeldende strl. § 284).

TBO9

Brudd på regnskaps- og bokføringsreglene var grunnlaget for straff i TBO9 (dagjeldende strl. § 286).

²³⁵ Se avsnitt 2.4.8 for informasjon om strukturen i tabell 7.

KBO11

Det mulige straffeansvaret i KBO11 knyttet seg til brudd på skatte- og avgiftslovgivningen, og brudd på aksjeloven ved at det var gitt ulovlig lån til aksjonær (asl. § 8-7, jf. § 19-1).

Tabell 7-1-2

Relevante bestemmelser i strl. mv. benyttet i bo med borevisor

KBOR/ TBOR	Strl. § 255 (§ 324)	Strl. § 275 (§ 390)	Strl. § 281 (§ 401)	Strl. § 284 (§ 407)	Strl. § 286 (§ 392)	Brudd på skatte- og avgiftslovgivning	Asl. § 19-1	Revl. § 9-3
KBOR1	-	-	-	-		-	-	-
KBOR2	-	-	-	-		-	-	-
KBOR3	-	-	-	-		-	-	-
KBOR4	-	-	-	-		-	-	-
TBOR5	-	-	-	-	m	m	-	-
TBOR6	-	-	-	-	m	m	-	-
KBOR7	-	-	-	-		-	-	-
KBOR8	-	-	-	-		-	-	-
KBOR9	-	m	m	m	m	-	-	m
KBOR10	m	-	-	-	m	m	-	-
KBOR11	-	-	-	-		-	-	-
TBOR12	-	-	-	-	m	m	-	-
TBOR13	-	-	-	-	m	m	-	-
TBOR14	-	-	-	-	m	m	-	-
TBOR15	-	-	-	-	m	m	-	-

TBOR5, TBOR6, TBOR12, TBOR13, TBOR14, TBOR15

Det mulige straffeansvaret var knyttet til brudd på regnskaps- og bokføringsreglene (dagjeldende strl. § 286), samt brudd på skatte- og avgiftslovgivningen.

KBOR9

Det mulige straffeansvaret i KBOR9 var knyttet til mulig utroskap (dagjeldende strl. § 275), grovt uordentlig drift av selskapet (dagjeldende strl. § 281), manglende begjæring av oppbud (dagjeldende strl. § 284) og brudd på regnskaps- og bokføringsreglene (dagjeldende strl. § 286). Selskapets revisor ble innrapportert til daværende Kredittilsynet (mulig grunnlag for straffeansvar iht. revl. § 9-3). Det er ukjent hvilke konsekvenser innrapporteringen fikk for revisoren.

KBOR10

De mulige straffbare forhold i KBOR10 var relatert til mulig underslag (dagjeldende strl. § 255), mangler ved regnskapet (dagjeldende strl. § 286), samt brudd på skatte- og avgiftslovgivningen.

Del 7: Konklusjon

7.1 Hovedfunn

7.1.1 Innledende forutsetninger og presiseringer

I metoddelen kom jeg frem til at boene med og uten borevisor er av lignende størrelse, målt i driftsinntekter, balansesum og antall årsverk. På grunnlag av det, samt basert på vurdering av enkelte andre kjennetegn ved utvalget, var det som utgangspunktet forventet å finne mindre forskjeller i resultatet mellom de to gruppene. I den videre drøftelsen har jeg derfor lagt til grunn at den største forskjellen er hvorvidt borevisor har vært oppnevnt eller ikke. Med dette som utgangspunkt, drøftes tre mulige underliggende årsaker til at resultatet ble forskjellig mellom de to gruppene. Undertabellene fra analysedelen oppsummeres, og tallbehandlingen utvides. Til tross for at utvalget er lite har jeg funnet det hensiktsmessig å undersøke om det foreligger statistisk signifikante forskjeller mellom gjennomsnittene i bo med og uten borevisor. Sammenligning av gjennomsnittene er gjennomført ved hjelp av t-tester.²³⁶ Når utvalget er lite er det naturlig å få en del ikke-signifikante resultater selv om det underliggende er en reell forskjell. Det kan derfor ikke trekkes for mye ut av ikke-signifikante resultater for mitt utvalg.

7.1.2 Avdekking av omstøtelige og erstatningsbetingende forhold

Nedenfor fremgår en oppsummering av avdekkede omstøtelseskrav og erstatningskrav i bo uten borevisor (KBO/TBO) og i bo med borevisor (KBOR/TBOR).

Oppsummering tabell 1-1-1 og 1-1-2

KBO/TBO	omst.m*	omst.g*	erstat.m*	erstat.g*
Sum	13 599 000	3 886 000	3 601 000	1 237 000
KBOR/TBOR	omst.m*	omst.g*	erstat.m*	erstat.g*
Sum	36 580 500	3 380 000	37 152 500	4 585 000

*Se operasjonell definisjon under avsnitt 2.4.2.

Som tabell 1-1-1 og 1-1-2 viser, avdekkes det mer omstøtelige og erstatningsbetingende forhold i boene med borevisor enn i boene uten borevisor.

²³⁶ T-testene fremgår av vedlegg 12.

Nedenfor fremgår forskjeller i avdekkede krav (oversikt 23) og avdekkede krav i forhold til fordringsanmeldelser (oversikt 24).

Oversikt 23

Forskjeller i avdekkede omstøtelseskrav og erstatningskrav, både potensielle (omst.m og erstat.m) og fullbyrdede (omst.g og erstat.g), mellom bo med og uten borevisor inkl. TBOR

	omst.m og erstat.m	omst.g og erstat.g
<i>KBOR/TBOR</i>	73 733 000	7 965 000
<i>KBO/TBO</i>	17 200 000	5 123 000
Forskjell i kr	56 533 000	2 842 000
<i>Gjennomsnitt KBOR/TBOR</i>	4 915 533	531 000
<i>Gjennomsnitt KBO/TBO</i>	1 146 667	341 533
T-verdi	-1,897	-0,540

Oversikt 24

Avdekkede omstøtelseskrav og erstatningskrav i % av fordringsanmeldelser (anmeldte krav i boet), både potensielle (omst.m og erstat.m) og fullbyrdede (omst.g og erstat.g), i bo med og uten borevisor inkl. TBOR

	KBO/TBO	KBOR/TBOR
omst.m og erstat.m i % av fordringsanmeldelser		
<i>Totalt</i>	2,15 %	5,13 %
<i>Gjennomsnittlig</i>	15,83 %	378,41 %
omst.g og erstat.g i % av fordringsanmeldelser		
<i>Totalt</i>	0,64 %	0,55 %
<i>Gjennomsnittlig</i>	10,08 %	1,89 %
	m	g
T-verdi	-1,816	-1,400

Basert på beregnet t-verdi er det 95 % sikkert at gjennomsnittet av avdekkede krav i KBO/TBO er signifikant mindre enn gjennomsnittet av avdekkede krav i KBOR/TBOR for potensielle krav (omst.m og erstat.m) og for potensielle krav i forhold til fordringsanmeldelsene. For fullbyrdede krav (omst.g og erstat.g) og for fullbyrdede krav i forhold til fordringsanmeldelsene er forskjellene ikke signifikante.

Ved å se avdekkede krav i forhold til fordringsanmeldelsene, får en et inntrykk av hvilken avkastning arbeidet med å avdekke omstøtelige og erstatningsbetingende forhold har gitt i forhold til kreditorfellesskapet. Som oversikt 24 viser er avkastningen mer enn dobbelt så høy i KBOR/TBOR-gruppen for potensielle krav (omst.m og erstat.m), og litt lavere i forhold til fullbyrdede krav (omst.g og erstat.g). Når det tas hensyn til skjevheten som TBOR-selskapene representerer,²³⁷ blir forskjellen ikke like stor (se oversikt 25 nedenfor).

Oversikt 25

Avdekkede omstøtelleskrav og erstatningskrav i % av fordringsanmeldelser (anmeldte krav i boet), både potensielle (omst.m og erstat.m) og fullbyrdede (omst.g og erstat.g), i bo med og uten borevisor ekskl. TBOR

	KBO/TBO	KBOR
<i>omst.m og erstat.m i % av fordringsanmeldelser</i>		
<i>Totalt</i>	2,15 %	1,74 %
<i>Gjennomsnittlig</i>	15,83 %	11,55 %
<i>omst.g og erstat.g i % av fordringsanmeldelser</i>		
<i>Totalt</i>	0,64 %	0,56 %
<i>Gjennomsnittlig</i>	10,08 %	3,14 %
	m	g
T-verdi	-0,436	-1,137

Oversikt 25 viser at avdekkede krav i prosent av fordringsanmeldelsene er lavere i boene med borevisor, noe som henger sammen med at den relative avkastningen reduseres når fordringsanmeldelsene øker (anmeldte krav i KBOR-selskapene er betydelige i forhold til KBO/TBO-gruppen). Det har imidlertid ikke vært mulig å påvise statistisk signifikans i dette tilfellet, verken for omst.m og erstat.m i forhold til fordringsanmeldelser eller omst.g og erstat.g i forhold til fordringsanmeldelser. Det må også tas hensyn til at sammenligningsgrunnlaget er svekket når en ser bort fra TBOR-selskapene (9 bo i boene med borevisor og 15 bo i boene uten borevisor).

²³⁷ Se avsnitt 2.2.

Oversikt 26

Forskjeller i avdekkede omstøtelseskrav og erstatningskrav, både potensielle (omst.m og erstat.m) og fullbyrdede (omst.g og erstat.g), mellom bo med og uten borevisor ekskl. TBOR

	omst.m og erstat.m	omst.g og erstat.g
<i>KBOR</i>	24 794 000	7 965 000
<i>KBO/TBO</i>	17 200 000	5 123 000
Forskjell i kr	7 594 000	2 842 000
<i>Gjennomsnitt KBOR</i>	2 754 889	885 000
<i>Gjennomsnitt KBO/TBO</i>	1 146 667	341 533
T-verdi	-1,036	-1,015

Oversikt 26 viser at det avdekkes mer omstøtelige og erstatningsbetingende forhold i boene med borevisor enn i boene uten borevisor også når en ser bort fra TBOR-selskapene. Som nevnt over var forskjellene signifikante for potensielle krav når TBOR-selskapene var inkludert. Det har ikke vært mulig å påvise statistisk signifikants for forskjellene når det er sett bort fra TBOR-selskapene. Som presisert under avsnitt 7.1.1 kan det ikke legges for mye vekt på ikke-signifikante resultater for mitt utvalg.

Det kan være flere årsaker til at det avdekkes mer omstøtelige og erstatningsbetingende forhold i boene med borevisor enn i boene uten borevisor.

For det første kan oppnevning av borevisor være hovedårsaken til at det avdekkes mer omstøtelige og erstatningsbetingende forhold i bo med borevisor. Denne påstanden styrkes av at det i utgangspunktet ikke var forventet betydelige forskjeller mellom de to gruppene.²³⁸ Som jeg kommer tilbake til nedenfor avdekker borevisor mer enn 80 % av potensielle krav, noe som indikerer at borevisor spiller en viktig rolle i forhold til å avdekke omstøtelseskrav og erstatningskrav.

En annen mulig forklaring er at borevisor oppnevnes i boene hvor det er forventet å finne mer omstøtelige og erstatningsbetingende forhold. Dette antas ofte å være tilfelle i selskaper som har vært del av et konsern, og hvor det i stor grad har vært

²³⁸ Se avsnitt 2.4.1.3 og 7.1.1.

transaksjoner med nærstående parter. I mitt utvalg har alle boene med borevisor vært selskaper som har vært del av et konsern, mens dette kun var tilfelle i 2/3 av boene uten borevisor.²³⁹ Av konsernselskapene i boene uten borevisor var 80 % heleiet, enten av selskapsaksjonær eller personlig aksjonær, mens dette kun var tilfelle i 40 % av boene med borevisor. Ingen av de heleide selskapene i bo med borevisor var eiet av fysisk person (personlig aksjonær). I selskapene med borevisor bør det tas hensyn til at seks av boene som ikke var heleiet, var selskaper som var del av samme konsern (TBOR-selskapene), og i stor grad var underlagt samme eierstruktur. Dersom man teller de nevnte seks selskapene som en enhet, og gjør det samme for KBOR4 og KBOR7, som begge var heleide datterselskaper av samme mor, utgjør andelen heleide selskaper 56 % i stedet for 40 %. Korrigert for den konkrete skjevhet er dermed andelen heleide selskaper høyere, men fortsatt lavere enn i boene uten borevisor. Dette kan indikere at eierskapet er mer spredt i bo hvor det oppnevnes borevisor, og at det dermed er flere nærstående parter involvert. I boene med borevisor foreligger det kombinert fysisk (personlig) og juridisk eierskap i over halvparten av tilfellene, mens dette ikke er tilfelle for noen av boene uten borevisor.

For det tredje kan kjennetegn ved konkursskyldneren være underliggende årsaker til at det avdekkes mer omstøtelige og erstatningsbetingende forhold i boene hvor det oppnevnes borevisor. Eksempler på relevante kjennetegn kan være antall kreditorer, størrelsen på anmeldte krav og type virksomhet som har vært drevet. Mitt utvalg viser at akkumulerte krav er høyere i boene med borevisor (totalt ca. 1,4 mrd. kr) i forhold til boene uten borevisor (totalt ca. 801 mill. kr).²⁴⁰ Antall kreditorer er imidlertid ganske lik i de to gruppene (noe høyere i boene uten borevisor), men her må det tas hensyn til at antallet ikke var oppgitt for alle boene. I boene uten borevisor, har flere av selskapene drevet med engros- og detaljhandel, samt restaurantvirksomhet.²⁴¹ Den type næring er fraværende i boene med borevisor. I mitt utvalg er selskapene innenfor restaurantvirksomhet ikke del av et konsern og 100 % eiet av personlig aksjonær. Det samme gjelder

²³⁹ Se oversikt 8 under avsnitt 2.2 og vedlegg 2 for informasjon om konsern- og eierforhold.

²⁴⁰ Se vedlegg 7 for informasjon om antall fordringsanmeldelser og kravenes størrelse pr. konkursavslutning.

²⁴¹ Se oversikt 7 under avsnitt 2.2 og vedlegg 1-1 og 1-2 for generell informasjon om næringskode.

stort sett selskapene innenfor bygg og anlegg, samt rørlegger- og ventilasjonsarbeid, som også er næringer som går igjen i boene uten borevisor.²⁴² Selv om transaksjoner med nærstående antas å skje i mindre omfang i de nevnte næringer, kan styret pådra seg erstatningsansvar i forbindelse med tyveri, underslag og/eller hvitvasking. Det vises i denne forbindelse til KBO13 hvor styret ble holdt ansvarlig for forsvunne kontanter. I boene med borevisor er tjenesteytende næringer klart dominerende.

Det er sannsynligvis en kombinasjon av de tre ovennevnte forhold som er årsaken til at det avdekkes mer omstøtelige og erstatningsbetingende forhold i boene med borevisor. Selv om det er flere forhold som får betydning, er det, som tabellene nedenfor indikerer, ingen tvil om at borevisor har en aktiv og viktig rolle i å avdekke omstøtelige og erstatningsbetingende forhold.

Nedenfor fremgår en oppsummering av hvordan *potensielle* omstøtelseskrav og erstatningskrav er fordelt mellom bostyrer og borevisor/engasjert revisor.

Oppsummering tabell 2-1-1 m og 2-1-2 m*

KBO/TBO	omst.m (bosty)	omst.m (engrev)	erstat.m (bosty)	erstat.m (engrev)
Sum	10 901 000	2 698 000	2 191 750	1 409 250
Prosentandel	80 %	20 %	61 %	39 %
KBOR/TBOR	omst.m (bosty)	omst.m (borev)	erstat.m (bosty)	erstat.m (borev)
Sum	4 301 500	32 278 500	5 925 750	31 226 250
Prosentandel	12 %	88 %	16 %	84 %

*Se avsnitt 2.4.3 for informasjon om premissene som er lagt til grunn for fordelingen.

KBO/TBO	bosty	engrev
Gjennomsnitt*	37,50 %	29,17 %
T-verdi		-0,318
KBOR/TBOR	bosty	borev
Gjennomsnitt*	14,92 %	51,74 %
T-verdi	-2,459	

*Gjennomsnittlig andel for både omst.m og erstat.m

Tabell 2-1-2 m viser at borevisor har avdekket mer enn 80 % av potensielle forhold. I tråd med beregnet t-verdi kan vi være 95 % sikre på at gjennomsnittlig

²⁴² Blant boene med borevisor er det kun ett selskap innenfor VVS-bransjen (KBOR3). Aksjene i KBOR3 ble solgt til et selskap ca. to måneder før konkursen. KBOR3 gikk da fra å være 100 % personlig eiet til å bli et heleiet datterselskap.

andel for bostyrer er signifikant mindre enn gjennomsnittlig andel for borevisor. Det må her tas hensyn til skjevheten som følge av at alle TBOR-selskapene var del av samme konsern, og at kravene utgjorde relativt betydelige beløp i disse boene. Hensyntatt denne skjevheten, ved å se bort fra TBOR-selskapene, avdekker borevisor fortsatt mer enn 50 % av mulige omstøtelige og erstatningsbetingende forhold (se oppsummering av tabell 2-1-3 m nedenfor). Det må tas hensyn til at det foreligger ukjente beløp, som vil slå positivt ut i borevisors favør. Dette er hensyntatt ved beregning av gjennomsnittlig andel. T-testene viser at gjennomsnittlig andel avdekket av borevisor i KBOR-selskapene ikke er signifikant mindre enn gjennomsnittet i boene uten borevisor. Det samme gjelder for fordelingen mellom engasjert revisor og bostyrer.

*Oppsummering tabell 2-1-3 m**

KBOR	omst.m (bosty)	omst.m (borev)	erstat.m (bosty)	erstat.m (borev)
Sum	4 301 500	7 809 500	5 925 750	6 757 250
Prosentandel	36 %	64 %	48 %	53 %

*Se avsnitt 2.4.3 for informasjon om premisene som er lagt til grunn for fordelingen.

KBOR	bosty	borev
Gjennomsnitt*	24,87 %	19,57 %
T-verdi		-0,334

*Gjennomsnittlig andel for både omst.m og erstat.m

Basert på tabellene ovenfor, har borevisor en fremtredende rolle i forbindelse med avdekking av potensielle krav. Dette skyldes at borevisor normalt vil ha som hovedoppgave å granske regnskapsmateriale, herunder gjennomgå transaksjoner med nærstående, med tanke på å avdekke mulige omstøtelige og erstatningsbetingende forhold. Det er nærliggende å legge til grunn at borevisors spisskompetanse og forretningsforståelse har avgjørende betydning for kvaliteten på gjennomgangen og resultatet av granskningen. Dette innebærer at dersom bostyrer hadde forsøkt å ivareta de samme arbeidsoppgavene under de samme omstendighetene, ville situasjonen kunne ha vært en annen. Det antas at bostyrer ville ha lagt seg på et annet (lavere) detaljnivå enn borevisor, og dermed at potensielle forhold ikke avdekkes eller utelukkes på et tidligere stadium.²⁴³ Den underliggende årsaken til dette antas å skyldes tre forhold. For det første vil normalt bostyrer (advokat) ikke ha inngående regnskapsforståelse slik som

²⁴³ Forskjeller i detaljnivået kommer tydelig frem i de tilfellene hvor borevisors rapport har vært vedlagt.

borevisor har. Å trekke konklusjoner uten å se hele bildet eller kjenne til viktige detaljer, kan føre til feilslutninger. For det andre er bostyrers arbeidsoppgaver mange, og regnskapet får kanskje ikke alltid det fokuset det fortjener. Bak dette ligger prioriteringer og vesentlighetsvurderinger, men dersom regnskapsforståelsen er mangelfull, er det ikke nødvendigvis slik at det er velfunderte vurderinger som ligger bak. Dette gir opphav til det tredje forholdet, som er at bostyrer ofte foretar en overordnet vurdering og deretter konkluderer med at forholdet vil undersøkes nærmere dersom det får betydning for den videre bobehandlingen. Dette kommenteres normalt ikke noe nærmere i senere innberetninger, og det er ofte uklart hvilke etterfølgende vurderinger som er foretatt. I selskapene uten borevisor er dette en gjenganger under insolvensvurderingen. Vurderingen er ofte generell og foreløpig, og i noen tilfeller også fraværende. For informasjon om tidligere undersøkelser som omtaler bostyrers regnskapskompetanse og prioritering vises det blant annet til Heimgård, Larsen og Karlsen (1991), samt Langli og Ramnefjell (1998), som underbygger mitt resonnement.²⁴⁴

Oversikt 27

Forskjeller mellom potensielle krav (omst.m og erstat.m) og fullbyrdede krav (omst.g og erstat.g) i bo med og uten borevisor inkl. TBOR, samt gjennomføringsgrad (g-grad)

	KBO/TBO	KBOR/TBOR
<i>Sum omst.m og erstat.m</i>	17 200 000	73 733 000
<i>Sum omst.g og erstat.g</i>	5 123 000	7 965 000
<i>Forskjell mellom m og g</i>	12 077 000	65 768 000
<i>Gjennomføringsgrad (g-grad: g i % av m)</i>		
<i>Totalt</i>	29,78 %	10,80 %
<i>Forskjell</i>		18,98 %
<i>Gjennomsnittlig</i>	32,95	14,13 %
<i>Forskjell</i>		18,83 %
<i>T-verdi</i>		-1,529

Oversikt 27 viser at faktisk omstøtt og erstattet beløp (omst.g og erstat.g) er meget lavt i forhold til avdekkede omstøtelige og erstatningsbetingende forhold (omst.m og erstat.m). Dette gjelder spesielt i boene med borevisor, hvor gjennomføringsgraden (g-graden: g i % av m) kun er 10,80 % totalt og 14,13 % gjennomsnittlig, som er ca. 19 % lavere enn g-graden i boene uten borevisor. I

²⁴⁴ Se avsnitt 4.3.4 og 4.4.1.

den forbindelse ønskes det presisert at det var manglende midler som var årsaken til at det ikke ble ført noen i sak i TBOR-selskapene (og følgelig at kravene aldri ble fullbyrdet). Det var med andre ord manglende finansiering, og ikke manglende grunnlag, som var årsaken til at kravene ikke ble forfulgt gjennom rettsapparatet. At den potensielt erstatningsansvarlige part ikke var søkegod for beløp i den størrelsesorden det var tale om, var også en medvirkende faktor. Når det korrigeres skjevheten som TBOR-selskapene representerer er g-graden 2,34 % høyere totalt og 9,41 % lavere gjennomsnittlig i boene med borevisor enn i boene uten borevisor (se oversikt 28 nedenfor). Resultatene i oversikt 27 og 28 er ikke signifikante.

Oppsummering tabell 1-1-3

KBOR	omst.m*	omst.g*	erstat.m*	erstat.g*
Sum	12 111 000	3 380 000	12 683 000	4 585 000

*Se operasjonell definisjon under avsnitt 2.4.2.

Oversikt 28

Forskjeller mellom potensielle krav (omst.m og erstat.m) og fullbyrdede krav (omst.g og erstat.g) i bo med og uten borevisor ekskl. TBOR, samt gjennomføringsgrad (g-grad)

	<i>KBO/TBO</i>	<i>KBOR</i>
<i>Sum omst.m og erstat.m</i>	17 200 000	24 794 000
<i>Sum omst.g og erstat.g</i>	5 123 000	7 965 000
<i>Forskjell mellom m og g</i>	12 077 000	16 829 000
<i>Gjennomføringsgrad, (g-grad: g i % av m)</i>		
<i>Totalt</i>	29,78 %	32,12 %
<i>Forskjell</i>	2,34 %	
<i>Gjennomsnittlig</i>	32,95 %	23,54 %
<i>Forskjell</i>		9,41 %
<i>T-verdi</i>		-0,636

Basert på min gjennomgang, skyldes forskjellene mellom potensielle og fullbyrdede beløp i hovedsak tre forhold. For det første inngås det ofte forliksforhandlinger, hvor boet ender med å godta et lavere beløp. Dette skyldes normalt motpartens manglende betalingsevne og/eller den risiko og usikkerhet som ligger i et søksmål. I tillegg er tidsaspektet ved en rettslig prosess et viktig moment. For det andre kan boet bestemme seg for ikke å forfølge kravet videre på grunn av manglende midler i boet. En tredje situasjon er at selskapet det rettes et krav mot også har blitt tatt under konkursbehandling, og som ender med lav eller ingen dividende. I tillegg til de tre nevnte forhold må det også tas hensyn til at potensielle krav i første omgang bygger på foreløpige vurderinger

(maksimumsvurderinger), hvor størrelsen på kravet kan endres etter hvert som det gjennomføres grundigere undersøkelser og tilpasninger til den aktuelle situasjon.

I boene uten borevisor er avviket mellom faktisk tilført beløp (omst.g og erstat.g) og avdekkede forhold (omst.m og erstat.m) ikke like stort (se oversikt 27 og 28 ovenfor). Som min gjennomgang indikerer skyldes dette flere forhold. I boene uten borevisor er det avdekket mindre beløp, og da er det naturlig at avviket mot faktisk tilført beløp blir mindre. Det er også avdekket flere utlegg som er foretatt senere enn tre måneder før fristdagen, og som det normalt ikke er noe problem med å omstøte. Normalsituasjonen er at utlegget slettes og beløpet frigis fra sperret konto til fordel for boet. I de tilfellene har det derfor ikke vært forskjell på potensielt og fullbyrdet beløp, noe som har bidratt til å redusere avviket. Det er i tillegg slik at bostyrer sitter på mye informasjon om boet, involverte parter og sannsynlighetene for å lykkes med å inndrive kravene. Bostyrers foreløpige vurderinger synes derfor ofte å vris mer mot hva boet kan forvente å motta i stedet for hvilke potensielle krav som ligger i boet. Dette kan skape skjevheter i forhold til de tilfellene der borevisor har vært oppnevnt, som normalt gjennomfører uavhengige vurderinger.

Nedenfor fremgår en oppsummering av hvordan *fullbyrdede* omstøtelseskrav og erstatningskrav er fordelt mellom bostyrer og borevisor/engasjert revisor.

*Oppsummering tabell 2-1-1 g og 2-1-2 g**

KBO/TBO	omst.g (bosty)	omst.g (engrev)	erstat.g (bosty)	erstat.g (engrev)
Sum	2 999 500	886 500	943 500	293 500
Prosentandel	77 %	23 %	76 %	24 %
KBOR/TBOR	omst.g (bosty)	omst.g (borev)	erstat.g (bosty)	erstat.g (borev)
Sum	1 596 000	1 784 000	3 476 250	1 108 750
Prosentandel	47 %	53 %	76 %	24 %

*Se avsnitt 2.4.3 for informasjon om premisene som er lagt til grunn for fordelingen.

KBO/TBO	bosty	engrev
Gjennomsnitt*	39,17 %	20,83 %
T-verdi		-0,980
KBOR/TBOR	bosty	borev
Gjennomsnitt*	11,40 %	5,26 %
T-verdi		-0,698

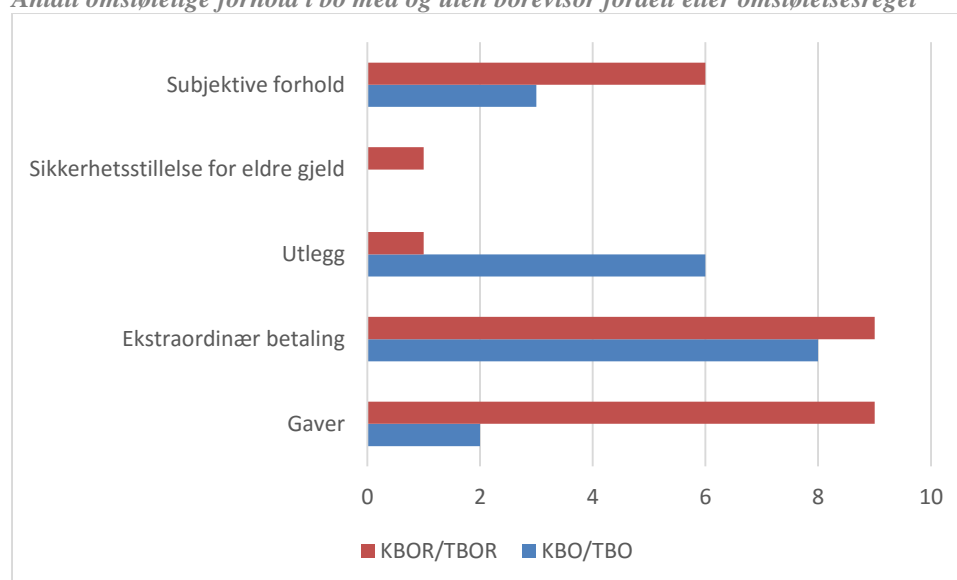
*Gjennomsnittlig andel for både omst.m og erstat.m

Som tabell 2-1-2 g viser har jeg fordelt 53 % av omstøtte beløp og 24 % av erstattede beløp til borevisor. Det må tas hensyn til at boet kun ble tilført midler fra omstøttelse og erstatning i et få antall tilfeller i boene med borevisor, som følge av skjevheten som har oppstått på grunn av TBOR-selskapene. Dette har også medvirket til en lavere gjennomsnittandel. Forskjellene i gjennomsnittet for fordelingen mellom bostyrer og revisor er ikke signifikante.

Omstøtelige og erstatningsbetingende forhold som går igjen i boene med og uten borevisor fremgår av diagram 7 og 8 nedenfor.

Diagram 7

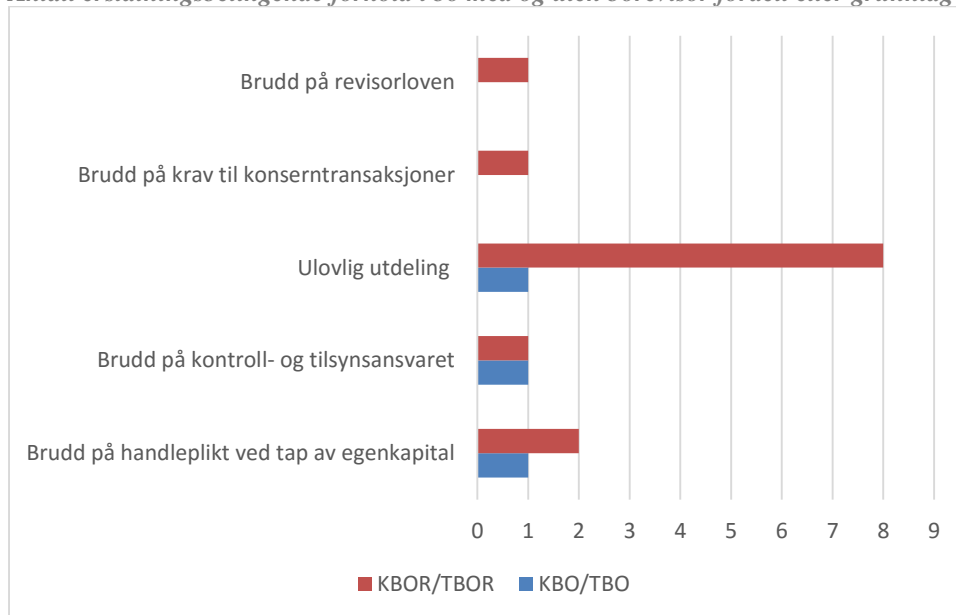
Antall omstøtelige forhold i bo med og uten borevisor fordelt etter omstøttelsesregel

Det er dekningslovens bestemmelser om gaver og ekstraordinære betalinger som har dominert i boene med borevisor. I tillegg har vurderinger knyttet til den subjektive bestemmelsen vært fremtredende. I boene uten borevisor har også omstøttelse av ekstraordinære betalinger vært det sentrale grunnlaget, etterfulgt av omstøttelige utlegg.

Diagram 8

Antall erstatningsbetingende forhold i bo med og uten borevisor fordelt etter grunnlag

Utdelinger i strid med aksjelovens bestemmelser har vært det sentrale erstatningsbetingende forholdet i bo med borevisor, etterfulgt av brudd på handleplikten ved tap av egenkapital. For øvrig har fordelingen vært jevn i bo med og uten borevisor.

Nedenfor fremgår en oppsummering av avdekkede *øvrige krav* i bo uten borevisor (KBO/TBO) og i bo med borevisor (KBOR/TBOR).

Oppsummering tabell 1-3-1 og 1-3-2

KBO/TBO	øvr.m*	øvr.g*	KBOR/TBOR	øvr.m*	øvr.g*
Sum	1 008 000	0	Sum	54 484 000	740 500

*Se operasjonell definisjon under avsnitt 2.4.2.

Tabell 1-3-2 viser at det er avdekket betydelige beløp knyttet til øvrige forhold i boene med borevisor. Dette kan indikere at det er flere krav mot andre parter enn styret, daglig leder og selskapets revisor i bo med borevisor. Dette underbygges med konklusjonen ovenfor om at det er flere nærstående parter involvert i KBOR/TBOR-selskapene. Utvalget er skjevt på den måten at ett tilfelle dekker 99 % av mulige krav. Det er ubalanse mellom potensielt krav og faktisk tilført beløp i dette tilfellet fordi erstatningskravet var rettet mot to konsernselskaper som også var tatt under konkursbehandling.

Nedenfor fremgår en oppsummering av hvordan øvrige krav er fordelt mellom bostyrer og borevisor/engasjert revisor.

Oppsummering tabell 2-3-1 og 2-3-2

KBO/TBO	øvr.m (bosty)	øvr.m (engrev)	øvr.g (bosty)	øvr.g (engrev)
Sum	1 008 000	0	0	0
Prosentandel	100 %	0 %	0 %	0 %
KBOR/TBOR	øvr.m (bosty)	øvr.m (borev)	øvr.g (bosty)	øvr.g (borev)
Sum	27 484 000	27 000 000	612 250	128 250
Prosentandel	50 %	50 %	83 %	17 %

*Se avsnitt 2.4.3 for informasjon om premissene som er lagt til grunn for fordelingen.

Som det fremgår av tabell 2-3-2 avdekket borevisor 50 % av mulige øvrige krav og 17 % av faktisk tilført beløp, som i sin helhet relaterer seg til det ene kravet som utgjorde 99 % av potensielle krav. I ingen av de øvrige tilfellene var borevisor med på å avdekke forholdet. Basert på min gjennomgang skyldes dette at kravene enten har ligget utenfor borevisors skrevne eller uskrevne mandat.

Nedenfor fremgår en oppsummering av avdekkede *refusjonskrav* i bo uten borevisor (KBO/TBO) og i bo med borevisor (KBOR/TBOR).

Oppsummering tabell 1-4-1 og 1-4-2

KBO/TBO	ref.m*	ref.g*	KBOR/TBOR	ref.m*	ref.g*
Sum	1 524 000	1 524 000	Sum	950 000	297 000

*Se operasjonell definisjon under avsnitt 2.4.2.

Det er kun avdekket ett tilfelle knyttet til refusjon av merverdiavgift i hver av de to gruppene. I begge tilfeller gikk arbeidet ut på å vurdere fordringsmassen med tanke på å kreve merverdiavgift refundert som følge av reklamasjoner og tap på krav. Årsaken til at en slik situasjon kun er funnet i to tilfeller, kan være at det offentlige erklærer motregning med eventuelle krav det har mot skyldneren. I slike tilfeller vil det derfor ikke være noe poeng i å utarbeide og sende inn tilgodeoppgave.

Nedenfor fremgår en oppsummering av hvordan refusjonskrav er fordelt mellom bostyrer og borevisor/engasjert revisor.

Oppsummering tabell 2-4-1 og 2-4-2

KBO/TBO	ref.m (bosty)	ref.m (engrev)	ref.g (bosty)	ref.g (engrev)
Sum	0	0	0	0
Prosentandel	0 %	0 %	0 %	0 %
KBOR/TBOR	ref.m (bosty)	ref.m (borev)	ref.g (bosty)	ref.g (borev)
Sum	0	950 000	0	297 000
Prosentandel	0 %	100 %	0 %	100 %

*Se avsnitt 2.4.3 for informasjon om premissene som er lagt til grunn for fordelingen.

Arbeidet med å vurdere refusjonskrav krever at en graver seg ned i regnskapsdetaljer. Det er derfor sannsynlig at bostyrer vil søke hjelp fra noen med regnskapsekspertise i forbindelse med denne typen arbeid. Bostyrer anså det som nødvendig med hjelp fra henholdsvis regnskapsfører og borevisor i de to tilfellene nevnt over. Det vises til oppsummering av tabell 2-4-1 og 2-4-2 over, hvor 100 % av avdekket og tilført beløp er tilordnet regnskapsfører (indirekte) og borevisor (direkte).

7.1.3 Avdekking av straffbare forhold

Nedenfor fremgår en oppsummering av avdekkede straffbare forhold i bo uten borevisor (KBO/TBO) og i bo med borevisor (KBOR/TBOR).

Oppsummering tabell 1-2-1 og 1-2-2

KBO/TBO	straff.m*	straff.g*
Sum	ja(3)/nei(12)/ukjent(0)	ja(1)/nei(12)/ukjent(2)
KBOR/TBOR	straff.m*	straff.g*
Sum	ja(8)/nei(7)/ukjent(0)	ja(0)/nei(9)/ukjent(6)

*Se operasjonell definisjon under avsnitt 2.4.2.

Flere straffbare forhold er avdekket i boene med borevisor enn i boene uten borevisor. Også her må det tas hensyn til at TBOR-selskapene var del av samme konsern, og at alle de seks boene ble innberettet for de samme forhold.

Basert på gjennomgang av boene i utvalget oppnevnes borevisor ofte når det foreligger mistanke om straffbare forhold. I den forbindelse gis det ofte et særskilt mandat hvor det kan søkes om å få dekket honoraret gjennom Justisdepartementets særskilte garantiordning.²⁴⁵

²⁴⁵ Se TBOR5 og KBOR9 for nærmere informasjon om boene hvor det er innvilget midler gjennom Justisdepartementets særskilte garantiordning.

Av de 161 utlodningsboene innenfor min utvalgsperiode ble 18 (11 %) oversendt til påtalemyndighetene, hvorav 3 av boene var med i mitt utvalg. Dette tilsier at borevisor ikke oppnevnes i alle bo hvor det er mistanke om straffbare forhold, men at det er flere forhold som får betydning. Det er kun mindre aksjeselskaper som ikke er inkludert i mitt utvalg.²⁴⁶ Størrelsen på selskapene kan ha mye å si for hvorvidt borevisor oppnevnes eller ikke, da det ofte henger sammen med hvor "enkelt og oversiktlig" bostyrer oppfatter boet å være. I tillegg antas det at forventninger til den videre bobehandlingen, herunder i hvilken grad det er utsikter til at boet tilføres midler, utgjør viktige drivere bak beslutningen. Hvorvidt det foreligger mistanke om straffbare forhold antas imidlertid ofte å få avgjørende betydning i bo av en viss størrelse, da det er i samfunnets interesse at slike forhold avdekkes og fordi det henger nært sammen med ledelsens erstatningsansvar i de tilfellene der det foreligger økonomisk tap som følge av lovbruddet. Boet er imidlertid avhengig av at det er tilstrekkelig med midler til en forsvarlig gjennomgang, eventuelt at det stilles garanti for potensielle beløp som kan tilføres gjennom bobehandlingen. Det kan stilles spørsmålsteget ved kvaliteten på vurderingene som ligger til grunn for anmeldelsene som er oversendt til påtalemyndighetene i bo uten borevisor. I den forbindelse vises det blant annet til Langli og Ramnefjell (1998) hvor det gjennom spørreundersøkelser fremkom at over halvparten av respondentene fra påtalemyndighetene mente at innholdet i boinnberetningen ikke dannet et godt nok beslutningsgrunnlag for vurdering av videre etterforskning.²⁴⁷ I høringsrundene ved revisjon av konkursregelverket på 90-tallet var det en instans som var kritisk til en generell opplysnings- og bistandsplikt overfor påtalemyndighetene.²⁴⁸ Begrunnelsen for det kritiske standpunktet var at en slik plikt kan føre til at straffbare forhold blir innrapportert uten at det foretas en grundig nok vurdering. Problemet oppstår når bostyrer ikke har prioritert gjennomgang av straffbare forhold på grunn av manglende midler, men likevel ønsker å overholde plikten overfor påtalemyndighetene.

I de tre boene nevnt over, var borevisor oppnevnt i det ene, engasjert revisor i det andre og ingen revisor i det tredje. I mitt utvalg er det med andre ord oppnevnt

²⁴⁶ Se avsnitt 2.2 for informasjon om kriterier for utvalg.

²⁴⁷ Se avsnitt 4.3.4.

²⁴⁸ Se avsnitt 4.1.2.3.2.

revisor i 2/3 av alle "store" utlodningsbo hvor det er mistanke om straffbare forhold og hvor innberetningene er oversendt til påtalemyndighetene og/eller det er etablert direkte kontakt med politiet.

Som nevnt tidligere indikerer tidligere undersøkelser at det foreligger konkursskriminalitet i 1 til 2 av 3 næringslivskonkurser. Blant utlodningsboene i mitt utvalg forelå det kun innberetning i 1 av 9 tilfeller, noe som kan skyldes begrensede midler og manglende tillit til oppfølging fra politiets side. Dette er i samsvar med hva Dahle-Eliassen, Hjelle og Horjen (2003) trakk frem som begrunnelse for den signifikante reduksjonen i antall anmeldelser til påtalemyndighetene i forhold til Langli (1994).²⁴⁹ Det er to årsaker til at mitt utvalg ikke er direkte sammenlignbart med tidligere undersøkelser på dette området²⁵⁰. For det første har jeg kun fullstendig informasjon om antall anmeldelser til påtalemyndighetene for utlodningsboene (totalt 161 aksjeselskaper, hvorav 18 (11 %) var oversendt til påtalemyndighetene). De tidligere undersøkelsene har også informasjon om innstillingsboene (totalt 633 i mitt råutvalg, hvor jeg kun har informasjon om de 9 innstillingsboene med borevisor). Dersom Dahle-Eliassen, Hjelle og Horjen (2003) sin konklusjon om at det ikke er forskjell mellom utlodningsbo og innstillingsbo i forhold til innberetning av straffbare forhold, ville utlodningsboene kunne reflektere omtrent den samme andelen som innstillingsboene.²⁵¹ Langli (1994) kom imidlertid til en annen konklusjon, og dersom den gjelder for mitt utvalg, ville det tilsi at det innberettes færre straffbare forhold i innstillingsboene.²⁵² Dersom ingen av konklusjonene stemmer for mitt utvalg, kan det være at det er innberettet flere straffbare forhold i innstillingsboene. I innstillingsboene med borevisor var 7 av 9 (78 % oversendt til påtalemyndighetene). Det er følgelig sistnevnte påstand som gjelder for mitt utvalg (innstillingsbo med borevisor). Korrigeres det for skjevheten som TBOR-selskapene representerer, anmeldes selskapene til påtalemyndighetene i annen hvert innstilte bo med borevisor. For det andre mottok jeg kun informasjon om hvilke bo som var anmeldt til

²⁴⁹ Se avsnitt 4.4.2.

²⁵⁰ Dette er også omtalt under avsnitt 2.4.

²⁵¹ Se avsnitt 4.4.2.

²⁵² Se avsnitt 4.3.2.

påtalemyndighetene, og ikke hvorvidt straffbare forhold var meldt til skattemyndighetene, som også kan ha ført til påtalemessig forfølgning. Min gjennomgang avdekket ett tilfelle hvor brudd på skatte- og avgiftslovgivningen førte til innrapportering til skattemyndighetene.²⁵³ Det kan derfor være flere innberetninger som er oversendt til skattemyndighetene blant aksjeselskapene som ikke er med i mitt utvalg, og dermed at en større prosentandel av boene i råutvalget, direkte eller indirekte gjennom skattemyndighetene, er anmeldt til påtalemyndighetene.

Vurdering av straffbare forhold synes å skje gjennom et nært samarbeid mellom bostyrer og borevisor i boene med borevisor. Oppnevning av borevisor skjer som nevnt på et stadium hvor det allerede foreligger mistanke om straffbare forhold, og borevisors bidrag vil normalt være ytterligere undersøkelser av de mistenkte forhold. Sammen med en overordnet gjennomgang av regnskapet, vil dette kunne føre til at nye forhold avdekkes. Det er flere eksempler på dette i mitt utvalg. I boene hvor revisor var engasjert uten å være formelt oppnevnt, ble det avdekket straffbare forhold i ett tilfelle.²⁵⁴ Det var insolvensvurderingen og vurdering av oppbudsplikten som stod sentralt i forbindelse med vurdering av straffbare forhold i boene med engasjert revisor. I KBO5 konkluderte engasjert revisor med at oppbud var begjært innen rimelig tid, og dermed at det ikke var grunnlag for straffeansvar. Det motsatte var tilfelle i KBO2, hvor revisor kom frem til at det forelå brudd på oppbudsplikten og hvor lovbruddet ble ansett for å være vesentlig nok til at forholdet ble innberettet til påtalemyndighetene. I boene uten borevisor eller engasjert revisor, har de straffbare forhold i større grad knyttet seg til brudd på innsendelsesplikter mv.

Som nevnt tidligere har insolvensvurderingen hatt lavere prioritet og i noen tilfeller også vært helt fraværende i boene uten revisor. Ved revisjon av konkursregelverket på 90-taller forslo Økokrim en lovfestet plikt til å beskrive insolvenstidspunktet i innberetningen (så langt mulig) fordi det legger et viktig grunnlag for etterforskningen i boene hvor det er mistanke om straffbare

²⁵³ Det var KBO11 som ble innrapportert til skattemyndighetene.

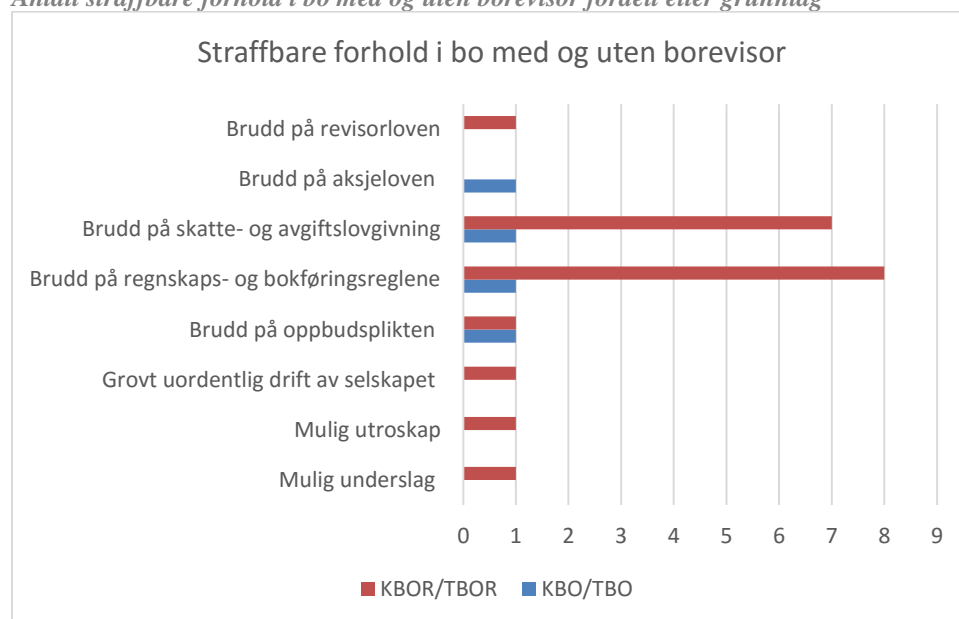
²⁵⁴ Se KBO2.

forhold.²⁵⁵ Justisdepartementet anførte imidlertid at det ikke kan foreligge plikt i de tilfellene hvor dette ikke enkelt kan fastsettes basert mottatte opplysninger.²⁵⁶ Dersom det kun er plikt til å undersøke insolvenstidspunktet når dette enkelt kan fastsettes basert på fullstendige regnskaper, vil kriminelle ha et insentiv til å bryte regnskapslovgivningen for å kamuflere brudd på oppbudsplikten.

Straffbare forhold som går igjen i boene med og uten borevisor fremgår av diagram 9 nedenfor.

Diagram 9

Antall straffbare forhold i bo med og uten borevisor fordelt etter grunnlag

Mesteparten av de straffbare forhold i bo med borevisor er knyttet til brudd på regnskaps- og bokføringsreglene, tett etterfulgt av brudd på skatte- og avgiftslovgivningen. Dette er helt eller delvis i samsvar med Heimgård, Larsen og Karlsen (1991), Melhus (1992), Langli (1994), Dahle-Eliassen, Hjelle og Horjen (2003), samt Lukason (2013).

7.1.4 Resultatet av bobehandlingen

Oversikt 29 nedenfor viser at det er tilført mer midler gjennom bobehandlingen i bo med borevisor enn i bo uten borevisor. Dette gjelder både totalt og fra omstøtelige og erstatningsbetingende forhold (omst.g, erstat.g, øvr.g og ref.g).

²⁵⁵ Se avsnitt 4.1.1.2.2.

²⁵⁶ Se avsnitt 4.1.1.2.3.

Oversikt 29**Forskjell mellom tilførte midler gjennom bobehandlingen i bo med og uten borevisor**

	KBO/TBO	KBOR/TBOR
<i>Sum tilførte midler gjennom bobehandlingen</i>	27 174 000	39 616 500
<i>Forskjell i kr</i>	12 442 500	
<i>Forskjell i %</i>	45,79 %	
<i>Hvorav fra omst.g, erstat.g, øvr.g og ref.g*</i>	6 647 000	9 002 500
<i>Forskjell i kr</i>	2 355 500	
<i>Forskjell i %</i>	35,44 %	

*Se operasjonell definisjon under avsnitt 2.4.2.

Hvor mye midler som totalt tilføres gjennom bobehandlingen, enten gjennom salg av eiendeler, innbetaling fra kunder eller fra omstøtelige og erstatningsbetingende forhold, må sees i sammenheng med inngående bankbeholdning og massekravene (boomkostningene) for å se hvor mye som er igjen til kreditorene. Oversikt 30, 31 og 32 viser at det er et større overskudd til fordeling på kreditorene i boene med borevisor enn i boene uten borevisor.²⁵⁷ Innstillingsboene er hovedårsaken til den store spredningen i boene med borevisor.

Oversikt 30**Inngående bankbeholdning og tilførte midler gjennom bobehandlingen for bo med og uten borevisor (Kilde: Bostyrers innberetning)**

Midler	KBO/TBO	KBOR/TBOR
Gj.snitt	2 045 933	4 416 833
Std.avvik	3 612 644	7 573 479
Median	774 000	1 292 000
Maks	14 889 000	24 148 500
Min	466 000	0

Oversikt 31**Massekrav (boomkostninger) for bo med og uten borevisor (Kilde: Bostyrers innberetning)**

Massekrav	KBO/TBO	KBOR/TBOR
Gj.snitt	580 000	2 439 333
Std.avvik	673 819	5 124 044
Median	345 000	824 000
Maks	2 865 000	20 060 000
Min	104 000	43 000

²⁵⁷ Se vedlegg 8 for informasjon om inngående bankbeholdning, tilførte midler gjennom bobehandlingen, massekrav og resultat for hvert enkelt bo, og vedlegg 9 for fordeling etter prioritet.

Oversikt 32

Resultat (midler minus massekrav) for bo med og uten borevisor (Kilde: Bostyrers innberetning)

Resultat	KBO/TBO	KBOR/TBOR
Gj.snitt	1 465 933	1 977 500
Std.avvik	2 975 280	5 162 400
Median	448 000	-43 000
Maks	12 024 000	19 937 500
Min	147 000	-252 000

Oversikt 33 nedenfor viser resultatet i forhold til fordringsanmeldelser, både totalt og gjennomsnittlig. Basert på beregnet t-verdi er det 95 % sikkert at gjennomsnittet av resultat i forhold til anmeldte krav i KBOR/TBOR er signifikant mindre enn gjennomsnittet av resultat i forhold til anmeldte krav i KBO/TBO. Som omtalt over henger dette sammen med at fordringsanmeldelsene i boene med borevisor er betydelige i forhold til anmeldte krav i boene uten borevisor.

Oversikt 33

Resultat i forhold til fordringsanmeldelser i bo med og uten borevisor

Resultat i % av fordringsanmeldelser	KBO/TBO	KBOR/TBOR
Totalt	2,74 %	2,06 %
Gjennomsnittlig	12,88 %	0,13 %
T-verdi		-2,206

7.2 Svar på problemstillingen

7.2.1 Revisor som er formelt oppnevnt (borevisor)

7.2.1.1 Spørsmål 1: Bidrar borevisor til avdekking av omstøtelige, erstatningsbetingende og straffbare forhold?

Borevisor gis ofte et begrenset mandat, noe som legger føringer for hvem som avdekker hva. Dette har sammenheng med borevisors spesialiserte rolle i bobehandlingen, i motsetning til bostyrers allsidige arbeidsoppgaver. Flere forhold som avdekkes i løpet av bobehandlingen ligger derfor utenfor borevisors arbeidsramme. På den annen side er mandatet normalt innrettet mot områder hvor det forventet å finne forhold av betydning for bobehandlingen, noe som bidrar til å øke borevisors avdekkingsgrad. Imidlertid vil fokuset for borevisors gjennomgang ofte være mot transaksjoner som ligger i "gråsonen". Dette vil normalt kreve

grundige undersøkelser og vurderinger. Om boet faktisk ender med å bli tilført midler i tvisttilfeller, er i stor grad preget av usikkerhet og påvirket av faktorer utenfor boets kontroll. Transaksjoner som bostyrer har avdekket på egenhånd, og hvor det ikke har vært behov for hjelp fra borevisor, er ofte er transaksjoner som er mer "rett frem" og som det er enklere å inndrive. Det typiske eksemplet er omstøtelse av panterett.

Basert på min gjennomgang avdekker borevisor primært omstøtelige gaver, ekstraordinære betalinger og transaksjoner som har representert en betydelig forfordeling. Dette har også nær sammenheng med forhold som anses å være erstatningsbetingende i henhold til aksjeloven og/eller alminnelige ulovfestede erstatningsregler. Vurdering av handleplikten og oppbudsplikten i tiden etter insolvenstidspunktet har også stått sentralt i forbindelse med avdekking av erstatningsbetingende og strafferettslige forhold. Det vises til tabell 3 til 7 i analysedelen for nærmere informasjon om hvilke konkrete bestemmelser som har kommet til anvendelse, med hvilke beløp og hvem som har blitt stillet til ansvar.

I henhold til resultatene i tabellene og resonnement under avsnitt 7.1, har borevisor hatt en aktiv og viktig rolle i å avdekke omstøtelige, erstatningsbetingende og straffbare forhold. Effekten på avdekkede forhold antas å ha vært positiv i forhold til om borevisor ikke hadde vært oppnevnt. Dette på grunn av borevisors spisskompetanse og forretningsforståelse, som åpner for en grundig og reflektert gjennomgang av skyldnerens regnskaper. Effekten på faktiske tilførte midler anses å være mer usikker på grunn av arten av de avdekkede krav og innvirkningen fra eksterne forhold. Dette er nærmere begrunnet over. Min gjennomgang viser imidlertid at det er tilført mer midler gjennom bobehandlingen totalt og fra omstøtelige og erstatningsbetingende forhold.²⁵⁸ Generelt er det også et større overskudd i boene med borevisor enn i boene uten borevisor. Dette kan indikere at borevisor har hatt en positiv effekt, direkte og/eller indirekte, på tilførte midler gjennom bobehandlingen.

²⁵⁸ Se avsnitt 7.1.4.

7.2.1.2 Spørsmål 2: Er nytten høyere enn kostnaden?

Det er mange faktorer som påvirker graden tilførte midler i det enkelte bo, og en god kost/nytte-vurdering inkluderer alle relevante forhold. Blant annet må det tas hensyn til at størrelsen på kravene og tidsforbruket ofte vil være uavhengig av hverandre. For eksempel vil avdekking av en transaksjon på 10 mill. kr i stedet for en transaksjon på 5 mill. kr, ikke representere noe merarbeid (alt annet likt). I slike tilfeller vil andelen av tilførte midler være påvirket av faktorer utenfor boets kontroll, noe som kan gi tilfeldige utslag. På den annen side er det ofte flere transaksjoner og rettsgrunnlag som ligger bak summen av tilførte midler i hvert enkelt bo, noe som påvirker arbeidsmengden. En isolert vurdering av honorar (kostnad) mot andel tilførte midler (nytte) vil derfor ha lite for seg, men kan gi en pekepinn ved vurdering av det enkelte bo, når det tas hensyn til at det foreligger ukontrollerbare faktorer og at fordelingen mellom bostyrer og borevisor i stor grad er skjønnsmessig. Uavhengig av om honoraret er høyere eller lavere enn tilførte midler, må eventuell nytte av avdekkede straffbare forhold og/eller revisors indirekte effekt på bostyrers arbeid og bobehandlingen for øvrig, alltid tas med i vurderingen. Samtidig må det tas hensyn til eventuelle reduksjoner i bostyrers honorar, som følge av at deler av arbeidet overlates til borevisor.

Oversikt 34

Fordeling av tilførte midler fra omstøtelse og erstatning mellom bostyrer og borevisor inkludert borevisors andel netto etter honorar²⁵⁹

Andel tilførte midler (bostyrer/borevisor)	Andel borevisor netto etter honorar
572 000 (100 %) / 0 (0 %)	-61 000
0 (0 %) / 0 (0 %)	-190 000
297 000 (50 %) / 297 000 (50 %)	148 000
1 251 000 (50 %) / 1 251 000 (50 %)	1 054 000
0 (0 %) / 0 (0 %)	0
0 (0 %) / 0 (0 %)	0
128 250 (50 %) / 128 250 (50 %)	-149 750
0 (0 %) / 0 (0 %)	-120 000
3 326 250 (75 %) / 1 108 750 (25 %)	807 750
110 000 (17 %) / 533 000 (83 %)	323 000
0 (0 %) / 0 (0 %)	-643 000
0 (0 %) / 0 (0 %)	0
0 (0 %) / 0 (0 %)	0
0 (0 %) / 0 (0 %)	0
0 (0 %) / 0 (0 %)	0
5 684 500 / 3 318 000	1 169 000

²⁵⁹ Se vedlegg 10 for fullstendig informasjon om honorar og tilførte midler fra omstøtelse og erstatning.

Andel tilførte midler	bostyrer	borevisor
Totalt	63 %	37 %
Gjennomsnittlig	23 %	17 %
T-verdi		-0,501

Oversikt 34 viser fordeling av tilførte midler fra omstøtelse og erstatning²⁶⁰ mellom bostyrer og borevisor. Borevisor er tilordnet en andel på 37 % totalt og 17 % gjennomsnittlig. Ved tilordningen er det ikke tatt hensyn til at borevisor ofte opererer innenfor et begrenset mandat. T-testen viser at forskjellene i gjennomsnitt ikke er signifikante. Oversikt 34 viser også borevisors andel netto etter honorar. Borevisors andel av netto tilførte midler for de 15 boene etter at borevisors honorar er trukket ut, utgjør kr 1 169 000. Det må tas hensyn til at det er noen få store beløp som trekker opp nettobeløpet i betydelig grad. Som grundig redegjort for over, er andel tilførte midler til dels påvirket av tilfeldigheter og skjønnsmessige vurderinger. Små endringer i prosentandelen som tilordnes borevisor vil gi store utslag i de boene hvor tilførte midler fra omstøtelse og erstatning er betydelig. Det angitte beløp representerer derfor ikke noe fasitsvar som ukritisk kan godtas, men gir kun en pekepinn i kost/nytte-vurderingen. Tallet er positivt, noe som kan indikere at nytten ved revisors gjennomgang har oversteget kostnaden ved oppnevning, men det må tas hensyn til at det positive beløpet ikke er statistisk holdbart. Det er derfor i større grad en kvalitativ totalvurdering som legges til grunn for konklusjonen.

I tillegg til tilførte midler fra omstøtelse og erstatning, er det også andre direkte og indirekte effekter som det må tas hensyn til. I de boene hvor borevisor oppnevnes med formål å avdekke straffbare forhold, må det tas hensyn til at borevisor i større grad opptrer i samfunnets interesse, fremfor å være "en god investering i boet". Revisjonens preventive formål er også viktig i denne sammenheng. Vissheten om at hovedregelen er oppnevning av borevisor, vil kunne ha en preventiv effekt på ledelsen i perioden før konkursen. Nytten av dette antas å være meget positiv og er dermed et viktig moment i totalvurderingen av kost/nytte. At oppnevning av borevisor i praksis heller er unntaksregelen enn hovedregelen undergraver imidlertid effekten av det preventive formålet.

²⁶⁰ Merk at "erstatning" også omfatter tilført beløp fra øvrige krav (øvr.g) og refusjonskrav (ref.g).

Det fremgår av avsnitt 3.8.1 at borevisors honorar er knyttet til offentlige salærsatser (1,25 x offentlig salærsats). Faktoren er noe lavere enn hva som gjelder for bostyrer (1,5 x offentlig salærsats), og som nevnt skyldes dette antageligvis at bostyrer har et større ansvar for bobehandlingen enn borevisor. Isolert sett vil derfor borevisors gjennomgang gi en lavere kostnad enn dersom tilsvarende gjennomgang var foretatt av bostyrer. Når boet prioriterer å foreta en grundig regnskapsgjennomgang, vil det i tillegg være kostnadseffektivt å bruke en ekspert (borevisor). På den annen side er det kostnadskrevende å engasjere en ny part som må sette seg inn i den økonomiske situasjonen til boet. At borevisor er oppnevnt unntar ikke bostyrer fra å gjennomgå den økonomiske utviklingen. Når det er flere parter involvert er det dermed umulig å unngå noe overlappende arbeid. På overordnet nivå antas imidlertid nytten av å inngå et samarbeidsforhold med borevisor å overskygge merarbeidet i boene hvor det er behov for en grundig regnskapsgjennomgang.

Basert på min gjennomgang og ovennevnte resonnement, er det positiv nytte knyttet til oppnevning av borevisor. Nytten kan være direkte, gjennom avdekking av omstøtelige, erstatningsbetingende og straffbare forhold, og/eller indirekte, gjennom forebygging (revisjonens preventive formål) og borevisors effekt på bostyrers arbeid og bobehandlingen for øvrig. Det er mandatet som danner det potensielle utgangspunktet for nytte, og rammen fastsetter maksimal kostnad ved oppnevning. Dersom borevisor gjennomfører arbeidsoppgavene på en tilfredsstillende måte, er oppdraget fullført og det har i seg selv en positiv nytteverdi. Uavhengig av boet tilføres midler eller om det avdekkes straffbare forhold, vil nytten også kunne ha en avkrefrende verdi. Borevisor har ikke gjort noen dårligere jobb i de boene hvor det konkluderes med at ikke foreligger omstøtelige, erstatningsbetingende eller straffbare forhold. Dette selvfølgelig under forutsetning av at konklusjonene bygger på riktige forutsetninger. Når en legger til grunn at oppdraget fullføres på en tilfredsstillende måte, og dermed at nytten av tildelt mandat er høyere enn maksimalkostnaden i rammen, vil nytten ved oppnevning av borevisor overstige kostnaden.

7.2.2 Revisor som ikke er formelt oppnevnt (engasjert revisor)

7.2.2.1 Spørsmål 1: Bidrar engasjert revisor til avdekking av omstøtelige, erstatningsbetingende og straffbare forhold?

Det var engasjert en revisor i tre av de femten boene uten borevisor. I de boene hvor bostyrer har begrunnet manglende bruk av revisor, er forklaringen at behovet ikke har vært til stede og/eller at det ikke har vært tilstrekkelig med midler til en særskilt gjennomgang. Dette underbygges av at det jevnt over har vært lite midler i boene uten borevisor i forhold til boene med borevisor.²⁶¹ Dersom en til dels grundig gjennomgang av debtors regnskaper er hovedregelen i hvert enkelt bo, vil en engasjert revisor erstatte deler av bostyrers arbeidsoppgaver, og merkostnaden i forbindelse med dette vil ikke være betydelig. Til gjengjeld mottar boet en uavhengig vurdering av en person med betydelig kunnskap på området.

Som indikert tidligere viser min gjennomgang at det er et forbedringspotensiale i boene uten revisor med hensyn til insolvensvurderingen. I boene uten revisor var det ikke ført en eneste insolvenssak. Årsaken til dette antas å være manglende grunnlag for å gå til sak, som er betinget av at det er foretatt en detaljert gjennomgang inkludert underbyggende tapsberegninger. Det er her et tydelig behov for bruk revisor i bobehandlingen. Revisors gjennomgang vil forbedre kvaliteten på insolvensvurderingen, som er en sentral del av bobehandlingen med tanke på avdekking av mulige erstatningsbetingende og straffbare forhold. Det vises i denne forbindelse til KBO2 nevnt i avsnittet over, hvor revisor var engasjert til å foreta en insolvensvurdering, som endte med at det ble fremmet erstatningskrav overfor styret og hvor bruddet på oppbudsplikten ble anmeldt til påtalemyndighetene. Forelagte regnskaper må imidlertid muliggjøre fastsettelse av et konkret insolvenstidspunkt. Det vises i den forbindelse til Langli (1994), samt etterfølgende undersøkelser av Langli og Ramnefjell, hvor det kommer frem til at mangelfulle regnskaper kan brukes til å kamuflere andre mer alvorlige lovbrudd og at insentivene til å overholde regnskapslovgivningen burde styrkes.²⁶² I KBO1 var regnskapene mangelfulle, noe som kan ha vært en medvirkende årsak til at det ikke ble ført noen insolvenssak i dette boet. Det samme gjelder i TBO9,

²⁶¹ Se vedlegg 8.

²⁶² Se avsnitt 4.3.

hvor det ikke var mulig å fastslå når selskapet ble insolvent fordi regnskap ikke var utarbeidet de siste årene før konkurs.

I boene som anses for å være enkle og oversiktlige, og hvor behovet for en fullstendig revisorgjennomgang ikke anses for å være til stede, vil bruk av engasjert revisor kunne være et godt alternativ. Hovedfordelen er at revisor i slike tilfeller kan bruke tiden på særskilt definerte arbeidsoppgaver, alt etter hva som er behovet i det aktuelle bo. Prosessen er mindre formalisert, og revisor kan oppsummere kritiske forhold i et enkelt notat, i stedet for å utarbeide en formell innberetning til retten. En engasjert revisor vil se på regnskapet med nye øyne, og gjennom et samarbeid mellom bostyrer og engasjert revisor, vil dette kunne føre til at nye forhold avdekkes.

I alle de tre boene hvor revisor var engasjert, avdekket revisor forhold innenfor mandatet som til sammen førte til omstøtelse, erstatning og mulig straff. Det vises til nærmere informasjon om revisors rolle i KBO2, KBO5 og KBO13 i analysedelen, som var de tre boene hvor revisor var engasjert uten å være formelt oppnevnt.

Basert på resultatene av gjennomgangen og ovenstående resonnement, synes engasjert revisor å ha en positiv effekt på bobehandlingen gjennom avdekking av omstøtelige, erstatningsbetingende og straffbare forhold innenfor rammen av sitt mandat.

7.2.2.2 Spørsmål 2: Er nytten høyere enn kostnaden?

Oversikt 35 nedenfor viser fordeling av tilførte midler fra omstøtelse og erstatning²⁶³ mellom bostyrer og engasjert revisor. Engasjert revisor er tilordnet en andel på 38 % totalt og 35 % gjennomsnittlig. T-verdien tilsier at forskjellene er signifikante på 95 % -nivå, men det er ikke mulig å trekke noen konklusjon på grunn av svært lite utvalg (kun tre bo). Oversikt 34 viser også engasjert revisors andel netto etter honorar. Honorar til engasjert revisor var kun oppgitt i ett av de tre tilfellene (KBO13), og i dette tilfellet var andelen av tilførte midler høyere enn

²⁶³ Merk at "erstatning" også omfatter tilført beløp fra øvrige krav (øvr.g) og refusjonskrav (ref.g).

honoraret. Antall bo med engasjert revisor er for lite til at det er mulig å trekke noen konklusjon basert på de fremlagte tallene. Det er derfor en kvalitativ totalvurdering som legges til grunn for konklusjonen.

Oversikt 35

Fordeling av tilførte midler fra omstøtelse og erstatning mellom bostyrer og engasjert revisor inkludert engasjert revisors andel netto etter honorar

Andel tilførte midler (bostyrer/engasjert revisor)	Andel engasjert revisor netto etter honorar
n/a	n/a
164 500 (64 %) / 93 500 (36 %)	Ukjent
n/a	n/a
n/a	n/a
886 500 (50 %) / 886 500 (50 %)	Ukjent
n/a	n/a
n/a	n/a
n/a	n/a
n/a	n/a
n/a	n/a
n/a	n/a
n/a	n/a
901 000 (82 %) / 200 000 (18 %)	130 000
n/a	n/a
n/a	n/a
1 952 000 / 1 180 000	130 000

Andel tilførte midler	bostyrer	engasjert revisor
Totalt	62 %	38 %
Gjennomsnittlig	65 %	35 %
T-verdi		-2,341

Som nevnt under avsnitt 3.8.2 er engasjert revisor ikke underlagt offentlige salærsatser. Selv om dette åpner for at engasjert revisor kan fakturere boet basert på faktisk timepris (normalt høyere enn timesatsene for bostyrer og borevisor), vil satsene som Oslo byfogdembete har bestemt ofte være veiledende. I tillegg vil engasjert revisor normalt være underlagt et spesifikt mandat, som inkluderer en ramme på et visst beløp. Dette antas ofte å være et "strammere" mandat enn hva borevisor gis, med tanke på at borevisor får mye "gratis" informasjon fordi flere aspekter ved boet gjennomgås, noe som er fordelaktig når konkrete forhold undersøkes. I tillegg til dette skal engasjert revisor forsøke å gjennomføre og dokumentere de avtalte arbeidsoppgavene med en høyere timepris. Dette kan åpenbart representere en utfordring hvis timeprisen er høyere enn hva mandatet og rammen tillater (i etterpåklokskapens lys). I praksis antas det at mandat og ramme vil variere betydelig fra et bo til et annet, og at det er til dels tilfeldig hvilke bo

som er de "lønnsomme" (sett fra engasjert revisors ståsted), med tanke på hvorvidt engasjert revisor får full betaling for alle arbeide timer. Dette skyldes usikkerheten i hvor lang tid det vil ta fullføre mandatet med tilfredsstillende kvalitet. Å levere halvhjertede rapporter anses ikke som en løsning for en revisor som ønsker å levere et kvalitetsprodukt, noe som er en forutsetning for å bygge opp et godt rykte. I en slik situasjon vil revisor kunne ende opp med å arbeide for en lavere timepris. En mulig metode for å holde seg innenfor budsjett kan være å bruke medarbeidere til å gjennomføre detaljarbeidet (lavere timepris). I de tilfellene hvor medarbeiderens tidsforbruk øker like mye som fordelene ved reduksjon i timeprisen, vil nytten av opplæring likevel være til stede. Dersom engasjert revisor, etter å ha fullført arbeidsoppgavene med ønsket nivå av kvalitet, mener at det er nødvendig med ytterligere granskning, kan det være behov for å be om økt ramme. Hvis dette ikke innvilges, som følge av mangel på midler eller boets prioritering, anses engasjert revisors oppdrag som fullført.

Ovenfor konkluderte jeg med at engasjert revisor har hatt en positiv effekt (nytte) på bobehandlingen og at timeprisen (honoraret) ofte presses ned på grunn av fastsatt mandat og ramme. Dette kan selvfølgelig slå begge veier, alt etter hvor gjennomtenkt og realistisk avtalen mellom boet og engasjert revisor er. I de tilfellene hvor boet tilføres midler som følge av revisors arbeid, vil den direkte nytten være fremtredende. I andre tilfeller er den indirekte nytten dominerende.

Uavhengig av hva honoraret ender opp med å bli, når en legger til grunn at prisen er riktig i forhold til verdien av revisors tjenester, antas den direkte og/eller indirekte nytten å overstige kostnaden, når en legger et helhetlig perspektiv til grunn. Det vises til nærmere begrunnelse under avsnittet om borevisor ovenfor, hvor blant annet revisjonens preventive formål trekkes frem.

7.3 Synspunkter knyttet til dagens regelverk mv

7.3.1 Utgangspunkt

Avslutningsvis ønsker jeg å trekke frem noen av mine synspunkter knyttet til dagens regelverk mv. Det vises i den forbindelse til avsnittet om gjeldende

regelverk, samt avsnittet som tar for seg tidligere undersøkelser og generell konkursproblematikk.

7.3.2 Burde det oppnevnes borevisor i alle konkursbo?

Hvorvidt borevisorordningen burde være absolutt eller ikke, var et av punktene som ble utredet av Falkanger-utvalget. Det vises til avsnitt 4.1.2.2 for informasjon om utvalgets forslag, høringsinstansenes syn og departementets vurdering. Problemet med å gjøre ordningen obligatorisk for alle bo, er at det blir "å skjære alle over én kam". Selv om det i prinsippet stort sett alltid vil være behov for en revisor i løpet av bobehandlingen, burde ordningen være fleksibel i forhold til de praktiske unntakstilfellene. Nyten må avveies mot boets kompleksitet og bostyrers kompetanse på den ene siden og boets forventninger til den videre bobehandlingen på den andre siden. Det er imidlertid ikke uproblematisk å ha en slik subjektiv unntaksregel slik vi har i dag. Borevisor oppnevnes i alt for få tilfeller (1,89 % i mitt råutvalg). Etter min mening bør fokuset på bruk av revisor i bobehandlingen økes og praktisering av unntaksregelen bør bli strengere. En løsning kan være at vurderingen av hvorvidt boet er "enkelt og oversiktlig" må dokumenteres i større grad, hvor kontroll og oppfølging gjennomføres av en uavhengig gruppe. Om boet har planer om å engasjere en revisor på konsulentbasis bør også være et moment som dokumenteres, da det i stor grad vil ivareta formålet med revisorordningen. En annen løsning kan være å definere hvilke bo som regnes som små, og innføre borevisorplikt for boene som ikke havner inn under denne definisjonen (noe lignende revisjonsplikten som gjelder for aksjeselskaper under fortsatt drift). Selv om dette ikke åpner for en individuell vurdering av det enkelte bo, kan det tenkes at dette er den eneste løsningen som øker andelen bo med borevisor, og som samtidig forsøker å ta hensyn til behovet i de aller minste boene. Alternativt er det mulig å innføre en form for forenklet borevisorplikt for alle bo, hvor det pålegges en minimumsgjennomgang etter en standard sjekklister og til fastpris, og hvor det deretter foretas en vurdering av det videre behovet.

7.3.3 Kan borevisors arbeidsoppgaver helt eller delvis erstattes?

Bostyrer har mulighet til å engasjere selskapets regnskapsfører og valgte revisor på konsulentbasis i stedet for eller i tillegg til å bruke borevisor. I KBO6

engasjerte bostyrer selskapets regnskapsfører til å bistå med innsendelse av merverdiavgiftsoppgaver. Det er ingen eksempler i mitt utvalg på at bostyrer har engasjert selskapets valgte revisor. Dette er i samsvar med seminaroppgaven fra 1991, omtalt under avsnitt 4.4.1.3, hvor det fremkom at bostyrer foretrekker å bruke borevisor fremfor ekstern revisor fordi ekstern revisors objektivitet kan være truet i en konkurssituasjon og fordi ekstern revisor mangler erfaring fra borevisjon.

Som det fremgår av avsnitt 5.2 vil borevisors arbeidsoppgaver blant annet bestå i å gjennomgå debtors regnskaper med tanke på å avdekke omstøtelige, erstatningsbetingende og straffbare forhold. Selv om bostyrer normalt vil vurdere det endelige rettsgrunnlaget, krever en slik gjennomgang at borevisor har god kunnskap om reglene, herunder blant annet dekningslovens regler om omstøtelse. Borevisjon skiller seg også fra ordinær revisjon ved at regnskapene det arbeides med ofte er svært mangelfulle, noe som vil kreve en annen angrepsvinkel. For å kunne gjennomføre en effektiv gjennomgang av boene er det derfor nødvendig med erfaring fra borevisjon, og en god borevisor vil ha dette som spesialitet. Selskapets regnskapsfører og valgte revisor vil normalt mangle denne ekspertisen, og vil derfor ikke kunne ivareta borevisors arbeidsoppgaver på en tilfredsstillende måte. I tillegg kan det reise seg spørsmål om regnskapsfører- og revisoransvar i løpet av bobehandlingen, noe som gjør at partenes objektivitet er truet. For å slutføre regnskapet eller undersøke et konkret forhold, kan selskapets regnskapsfører og eksterne revisor med fordel engasjeres som følge av den kunnskapen de allerede besitter om debitor. Konklusjonen er at selskapets regnskapsfører og valgte revisor ikke kan erstatte borevisors arbeidsoppgaver, men at det i enkelte tilfeller kan være hensiktsmessig å engasjere de til å fullføre eller utvide påbegynt arbeid.

7.3.4 Honorar til borevisor og borevisors medarbeidere

Som angitt over er honorar til formelt oppnevnt borevisor knyttet til offentlige salærsatser. For borevisor er timehonoraret 1,25 x offentlig salærsats, mens faktoren er 1,5 for bostyrer. Bostyrer sitter med hovedansvaret for bobehandlingen, noe som kan forsvare en høyere faktor. Jeg velger likevel å stille spørsmål ved om det er riktig at borevisor skal ha en lavere faktor enn bostyrer

når det legges til grunn at borevisor kan foreta en mer kostnadseffektiv gjennomgang av regnskapet i bo hvor det er behov for en grundig gjennomgang.

Det er en egen sats for borevisors medarbeidere (0,8 x offentlig salærsats). Etter min mening burde det ikke opereres med en slik generell sats, da det er stor forskjell på borevisors medarbeidere. Det burde være en egen sats for statsautorisert revisor, registrert revisor og revisormedarbeider. I tillegg kan det være hensiktsmessig å skille mellom medarbeidere med og uten revisorutdannelse. Som nevnt under avsnitt 3.8.1 er det i praksis mulig å argumentere for en høyere faktor hvis medarbeideren har lang erfaring og høy utdannelse. Dersom et slikt skille som jeg foreslår over hadde vært gjennomført, mener jeg fortsatt det burde være mulig å søke om forhøyet faktor for medarbeidere som er underlagt den laveste satsen, men som har lang erfaring fra borevisjon.

7.4 Begrensninger ved oppgaven

Oppgaven er avgrenset til konkurs- og tvangsoppløsningsbo innenfor Oslo byfogdembete, og får derfor ikke frem eventuelle forskjeller på landsbasis. De minste boene er også utelukket, og analysen har derfor omfattet et mindre antall bo.

For drøftelse av undersøkelsens reliabilitet og validitet vises det til det som er skrevet under avsnitt 2.5.

Til slutt ønsker jeg å ta forbehold om at det kan være feil i informasjonen fra Konkursregisteret. Dette med tanke på antall bo hvor det er oppnevnt borevisor og hvorvidt innberetninger er oversendt til påtalemyndighetene. Mottatt informasjon synes delvis å ha vært preget av en manuell utskillellesprosess, og dette øker risikoen for tilfeldige feil. Min gjennomgang av mottatte innberetninger reduserer imidlertid risikoen for feil på dette området til et lavt nivå. Dette spesielt i forhold til antall bo hvor det er oppnevnt borevisor, da det vurderes som lite sannsynlig at borevisor er oppnevnt i de "små" boene, som ikke er med i mitt utvalg.

7.5 Forslag til videre forskning

Oppgaven er som nevnt avgrenset til Oslo byfogdembete. I forbindelse med videre forskning, er det mulig å undersøke eventuelle forskjeller på landsbasis. Det kan også være meget interessant å undersøke effekten av at bobehandlingen finansieres i større grad. Dette spesielt med tanke på bo hvor det foreligger omstøtelige, erstatningsbetingende og straffbare forhold, som ikke forfølges fordi det ikke er tilstrekkelig med midler i boet og det ikke stilles garanti for fortsatt bobehandling. Videre kan det være nyttig å se nærmere på bostyrers og borevisors honorar i forhold til det boet som skal behandles. Det kan blant annet være hensiktsmessig å se honorarstørrelsen opp mot tilførte midler gjennom bobehandlingen. Beløpene kan hentes fra boregnskapet. Dette kan gjennomføres uten å analysere hver enkelt innberetning og uten å foreta fordeling mellom bostyrer og borevisor dersom problemstillingen tillater en slik avgrensning. I et slikt tilfelle vil være nærliggende å ha et stort utvalg og bruke statistisk metode som analyseverktøy.

Del 2 av problemstillingen, om nytten ved oppnevning av borevisor overstiger kostnaden, er et komplekst spørsmål. Jeg har gjennom oppgaven drøftet flere faktorer som får betydning, og som det kan være aktuelt å undersøke nærmere, herunder borevisjonens preventive virkning.

Som nevnt indikerer tidligere undersøkelser manglende prioritering og kompetanse hos bostyrere i forhold til gjennomgang av skyldnerens regnskaper. I den forbindelse kan det være hensiktsmessig å foreta videre undersøkelser av kvaliteten på bobehandlingen, herunder hvilken kunnskap det er om regnskapet i bo uten borevisor og hvilket arbeid som gjennomføres i forbindelse med gjennomgangen av regnskapet.

Litteraturliste

- Becker, Gary S. 1968. "Crime and Punishment: An Economic Approach." *Journal of Political Economy* 76 (2):169-217.
- Brønnøysundregistrene. Årsmelding 2014 og 2015. Sist besøkt 11. april 2016. URL: <http://arsmelding.brreg.no/arsmelding/>.
- Bråthen, Thore. 2013. *Selskapsrett*. 4. utgave. Oslo: Universitetsforlaget.
- Børresen, Pål B. 2014. *Konkurs: enkeltforfølgning, gjeldsforhandlinger og konkurs*. 7. utgave. Oslo: Cappelen Damm.
- Dahle-Eliassen, Jon Neergaard, Anders Hjelte, and Eirik Horjen. 2003. *Mulige årsaker til og konsekvenser av økonomisk kriminalitet i konkurssaker: en sammenligning fra 1992 til 2002*. Sandvika: Forfatterne.
- Den norske Revisorforeningen. 2015. *Revisors håndbok*. 36. utgave. Oslo: Fagbokforlaget.
- Falkanger, Thor. 2013. *Introduksjon til panteretten: stiftelse, virkninger og tvangsfullbyrdelse*. 2. utgave. Oslo: Universitetsforlaget.
- Ghauri, Pervez og Kjell Grønhaug. 2010. *Research Methods in Business Studies*. Harlow: Financial Time Prentice Hall.
- Gjems-Onstad, Ole. 2015. *Skattelovsamlingen*. 25. utgave. Oslo: Gyldendal Juridisk.
- Grimstad, Erling, Sverre Lileng, Bjørn Egil Eriksen, Ståle Gundersen, Kari Kval-Engstad og Arnt-Åge Mathisen. 1993. *Bostyrers- og borevisors rapport: politiets- og påtalemyndighetens behov for informasjon*. Økokrims skriftserie. Vol. 6. Oslo: Økokrim.
- Grønnerud, Jan. Rettsdata. Skattebetalingsloven. Note (463).
- Gulden, Bror Petter. 2015. *Den eksterne revisor*. 9. utgave. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Gulden, Bror Petter. Rettsdata. Revisorloven. Note (177).
- Heimgård, Vibeke, Åse Larsen, and Siri Karlsen. 1991. *Økonomisk kriminalitet bak konkurser*. Sandvika: Forfatterne.
- Innst. O. nr. 77 (1998-1999). Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i konkurs- og pantelovgivning m.v.
- Justis- og beredskapsdepartementet. G-05/2014. *Justis- og beredskapsdepartementets særskilte garantiordning til videre bobehandling i boer der det er mistanke om økonomisk kriminalitet*.
- Konkursregisteret. Statistikk. Sist besøkt 11. april 2016. URL: <https://www.brreg.no/produkter-og-tjenester/statistikk/eldre-statistikk/>.
- Konkursregistret. Kunngjøringer. Sist besøkt 15. april 2016. URL: <http://w2.brreg.no/kunngjoring/index.jsp>.
- Konkursrådet. "Behandling av straffbare forhold begått i forbindelse med konkurs". Sist besøkt 26. juni 2016. URL: <http://www.konkursradet.no/behandling-av-straffbare-forhold-begaatt-i-forbindelse-med-konkurs.308090.no.html>.
- Konkursrådet. "Anbefaling for innberetning av straffbare forhold". Sist besøkt 23. juni 2016. URL: <http://www.konkursradet.no/anbefaling-for-innberetning-av-straffbare-forhold.308018.no.html>.
- Konkursrådet. "Midler til bobehandlingen - offentlige garantiordninger". Sist besøkt 3. april 2016. URL: <http://www.konkursradet.no/midler-til-bobehandling-offentlige-garantiordninger.308094.no.html>.
- Konkursrådet. "Omtale av endringen i konkurs- og pantelovgivning fra 1999

-
- m.v.". Sist besøkt 29. april 2016. URL:
<http://www.konkursradet.no/omtale-av-endringen-i-konkurs-og-pantelovgivning-fra-1999-m-v.5304599-307312.html>.
- Konkursrådet. 2010. "Huskeliste ved borevisjon". Sist besøkt 3. juli 2016. URL:
<http://www.konkursradet.no/huskeliste-ved-borevisjon.308335.no.html>.
- Konkursrådet. 2010. "Uttalelse nr. 55 – Bruk av revisor under bobehandlingen".
Sist besøkt 10. april 2016. URL: <http://www.konkursradet.no/uttalelse-nr-55-bruk-av-revisor-under-bobehandlingen.5305208-308137.html>.
- Konkursrådet. 2011. "Konkursrådets undersøkelse i Oslo". Sist besøkt 20. mai 2016. URL: <http://www.konkursradet.no/konkursraadets-undersoekelse-i-oslo.5304963-300315.html>.
- Konkursrådet. 2013. "Revisjon av boregnskap". Sist besøkt 27. juni 2016. URL:
<http://www.konkursradet.no/revisjon-av-boregnskap.308097.no.html>.
- Konkursrådet. 2013. Advokat Henning Alme Siebke i Deloitte Advokatfirma. Publisert i Revisjon og Regnskap nr. 5-2012. "Revisors og regnskapsførers bistandsplikt ved konkurs". Sist besøkt 1. april 2016. URL:
<http://www.konkursradet.no/revisors-og-regnskapsfoerers-bistandsplikt-ved-konkurs.5305285-307312.html>.
- Konkursrådet. 2015. "Uttalelse Nr. 57 - Reglene om legalpant for boomkostninger i panteloven § 6-4". Sist besøkt 3. april 2016. URL:
<http://www.konkursradet.no/uttalelse-nr-57-reglene-om-legalpant-for-boomkostninger-i-panteloven-s-6-4.5688901-308137.html>.
- Konkursrådet. 2016. "Økning i rettsgebyret fra 1. januar 2016". Sist besøkt 1. april 2016. URL: <http://www.konkursradet.no/okning-i-rettsgebyret-fra-1-januar-2016.5828033-296667.html>.
- Kvaal, Erlend. Forelesningsfoiler fra metodekurs for master i regnskap og revisjon høsten 2015.
- Langfeldt, Sverre Faafeng. 2015. *Lov og rett for næringslivet*. 22. utgave. Oslo: Gyldendal Juridisk.
- Langli, John Christian, and Per Espen Ramnefjell. 1997. *Straffenivå i kroner og ører: en oversikt over det generelle straffenivået for konkursskriminalitet*. Forskningsprogrammet om økonomisk kriminalitet. Vol. 39. Oslo: Norges forskningsråd.
- Langli, John Christian, and Per Espen Ramnefjell. 1998. *Konkurs! Oppfatninger om konkursskriminalitet og konkursinstituttets utforming og virkemåte blant aktører involvert i avdekking og etterforskning av straffbare forhold*. Forskningsprogrammet om økonomisk kriminalitet. Vol. 43. Oslo: Norges forskningsråd.
- Langli, John Christian. 1994. *Konkursskriminalitet: en empirisk analyse av aksjeselskaper som har gått konkurs*. Arbeidsnotat (Handelshøyskolen BI: 1994-1996: trykt utg.). Vol. 71. Sandvika: Handelshøyskolen BI.
- Langli, John Christian. 1994. *Økonomisk kriminalitet: et resultat av tomme trusler?* Forskningsprogrammet om økonomisk kriminalitet. Vol. 13. Oslo: Norges forskningsråd.
- Langli, John Christian. 1995. *Illegal regnskapsmanipulasjon: årsaker og konsekvenser ved konkurser*. Særtrykk (Handelshøyskolen BI: 1994-2005: trykt utg.). Vol. 11. Sandvika: Handelshøyskolen BI.
- Langli, John Christian. 2001. *Betinget tvangsmulkt for mangelfull regnskapsføring*. Forskningsprogrammet om økonomisk kriminalitet. Vol. 45. Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Langli, John Christian. 2001. *Konkursskriminalitet i Norge*.
-

-
- Forskningsprogrammet om økonomisk kriminalitet. Vol. 46. Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Lov om aksjeselskaper (aksjeloven, asl.). L13.06.1997 nr. 44.
- Lov om betaling og innkreving av skatte- og avgiftskrav (skattebetalingsloven, sktbl.). L17.06.2005 nr. 67.
- Lov om bokføring (bokføringsloven, bokfl.). L19.11.2004 nr. 73.
- Lov om fordringshavernes dekningsrett (dekningsloven, deknsl.). L08.06.1984 nr. 59.
- Lov om gjeldsforhandling og konkurs (konkursloven, kkl.). L08.06.1984 nr. 58.
- Lov om ligningsforvaltning (ligningsloven, lignl.). L13.06.1980 nr. 24.
- Lov om merverdiavgift (merverdiavgiftsloven, mval.). L19.06.2009 nr. 58.
- Lov om pant (panteloven, pantel.). L08.02.1980 nr. 2.
- Lov om revisjon og revisorer (revisorloven, revl.). L15.01.1999 nr. 2.
- Lov om skatt av formue og inntekt (skatteloven, sktl.). L26.03.1999 nr. 14.
- Lov om straff (straffeloven, strl.). L20.06.2005 nr. 28.
- Lov om tvangsfullbyrdelse (tvangsfullbyrdelsesloven, tvangsl.). L26.06.1992 nr. 86.
- Lov om årsregnskap m.v. (regnskapsloven, rskl.). L17.07.1998 nr. 56.
- Lukason, Oliver. 2013. "Firm bankruptcies and violations of law: an analysis of different offences." I *Dishonesty in Management: Manifestations and Consequences*, Vissak Tiia of Maja Vadi, 127-146. Bingley: Emerald.
- Matre, Hugo P. Rettsdata. Aksjeloven. Note (2631).
- Matre, Hugo P. Rettsdata. Aksjeloven. Note (2757).
- Matre, Hugo P. Rettsdata. Aksjeloven. Note (2767).
- Melhus, Kjell. 1992. *Rapport om prosjektet "Tiltak mot økonomisk kriminalitet – styrking av skifterettens økonomiske kompetanse i behandlingen av konkursboer"*. Oslo: Collegium Coopers & Lybrand.
- Moe, Ernst. 1999. *Konkursrett*. 2. utgave. Oslo: Ad Notam Gyldendal.
- Moe, Ernst. 2007. *Praktisk konkurs*. 1. utgave. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Norges domstoler. Straffereaksjoner. Sist besøkt 20. juni. 2016. URL: <https://www.domstol.no/no/Straffesak/Straffereaksjoner/>.
- Norges forskningsråd. Økonomisk kriminalitet. Sist besøkt 21. mai 2016. URL: <http://www.forskningsradet.no/prognnett-oekrim/Forside/1234130434580>.
- NOU 1972: 20. Gjeldsforhandling og konkurs.
- NOU 1993: 16. Etterkontroll av konkurslovgivningen m.v.
- Oslo Byfogdembete. 2009. *Retningslinjer for bostyrere i konkurs*.
- Ot.prp. nr. 23 (2003-2004). Om lov om endringer i lov av 8. juni 1984 nr. 58 om gjeldsforhandling og konkurs og i enkelte andre lover.
- Ot.prp. nr. 26 (1998-1999). Om lov om endringer i konkurs- og pantelovgivningen m.v.
- Proff Forvalt. Sist besøkt 15. april 2016. URL: <https://www.bi.no/bibliotek/Databaser/Proff-Forvalt/>.
- Prop. 38 L (2015-2016). Lov om skatteforvaltning (skatteforvaltningsloven)
- Prop. 64 L (2014-2015). Lov om ikraftsetting av straffeloven 2005 (straffelovens ikraftsettingslov).
- Rodin, Jo. Forelesningsfoiler fra kurs i konkursrett for master i regnskap og revisjon høsten 2015.
- Rt. 2008 996. Norges Høyesterett - dom.
- Saunders, Mark, Philip Lewis and Adrian Thornhill. 2012. *Research methods for business students*. 6. utgave. Harlow: Pearson.
- Sjur, Brækhus, and Berg Borgar Høgetveit. 2014. "Introduksjon til reglene om
-

-
- omstøtelse." *Jussens Venner* 49 (2): 61-120.
- Skattedirektoratet. SKD 10/05. *Skatte- og avgiftsmyndighetenes tilsagnsordninger*.
- Skatteetaten. Satser. "Grunnbeløpet i folketrygden". Sist besøkt 4. april 2016. URL: <http://www.skatteetaten.no/no/Tabeller-og-satser/Grunnbelopet-i-folketrygden/>.
- Staven, Ingrid og Kristine Moum Larsen. 2013. *Revisors rapporteringsplikt etter hvitvaskingsloven*. Oslo: Handelshøyskolen BI.
- Store Norske Leksikon. Erstatning. Sist besøkt 10. juni 2016. URL: <https://snl.no/erstatning>.
- Store Norske Leksikon. Forelegg. Sist besøkt 20. juni 2016. URL: <https://snl.no/forelegg>.
- Sættem, Frode. 1993. *Konkurser og økonomisk kriminalitet*. Forskningsprogrammet om økonomisk kriminalitet. Vol. 6. Bergen: Norges handelshøyskole.
- Wiker, Håvard. Rettsdata. Konkursloven. Note (64).
- Wiker, Håvard. Rettsdata. Dekningsloven. Note (150).
- Wiker, Håvard. Rettsdata. Dekningsloven. Note (2632).
- Økokrim. Definisjoner. Sist besøkt 20. juni 2016. URL: <http://www.okokrim.no/>.

Vedlegg

Vedlegg 1-1: Generell informasjon om selskapet (konkurs- og tvangsoppløsningsbo uten oppnevnt borevisor)

KBO/TBO	Navn	Org.nr.
KBO1	Alt For Kunden Interiørmontering AS	950 954 140
KBO2	Atomic Soul (Concerts) AS	983 670 318
KBO3	Avtaleforvalt Drift AS	986 338 799
KBO4	Byggsørvis Welin & Hysestad AS	985 269 602
KBO5	FPS Ocean AS	989 667 157
KBO6	Kjell Bjørge Engros AS	912 918 289
KBO7	Luop Solutions AS	981 689 526
KBO8	MTU 3T Lisens AS	883 996 402
TBO9	Mursmesterne Pedersen og Gran AS	968 754 394
KBO10	Oslo Rørservice AS	962 356 001
KBO11	Ronny Stave AS	977 050 235
KBO12	Screenplay Kommunikasjon AS	975 981 568
KBO13	Seasons Restaurant AS	990 139 202
KBO14	Sjøberg Blomster AS	981 197 097
KBO15	Storgaten Bar og Nattklubb AS	978 699 030
KBO/TBO	Næringskode	Revisor
KBO1	43.290 Annet installasjonsarbeid	Namdal Revisjon AS
KBO2	74.903 Impresariovirksomhet	AS Revisjon
KBO3	82.990 Annen forretningsmessig tjenesteyting ikke nevnt annet sted	BDO AS
KBO4	41.200 Oppføring av bygninger	HCA Revisjon & Rådgivning AS
KBO5	82.990 Annen forretningsmessig tjenesteyting ikke nevnt annet sted	PricewaterhouseCoopers AS
KBO6	46.433 Engroshandel med plater, musikk- og videokassetter og CD- og DVD-plater	KPMG AS
KBO7	62.010 Programmeringstjenester	Deloitte AS
KBO8	61.200 Trådløs telekommunikasjon	Ernst & Young AS
TBO9	43.990 Annen spesialisert bygge- og anleggsvirksomhet	Tes Revisjon Statsaut. Rev. Tor Egil Solli (ENK)
KBO10	43.221 Rørlegger- og ventilasjonsarbeid	BDO AS
KBO11	47.300 Detaljhandel med drivstoff til motorvogner	Revisorhuset AS (fratrådt pr. konkurspanning)
KBO12	73.110 Reklamebyråer	Ernst & Young AS
KBO13	56.101 Drift av restauranter og kafeer	Stiansen & Co AS
KBO14	47.761 Butikkhandel med blomster og planter	BDO AS
KBO15	56.101 Drift av restauranter og kafeer	Systemrevisjon AS

Vedlegg 1-2: Generell informasjon om selskapet (konkurs- og tvangsoppløsningsbo med oppnevnt borevisor)

KBOR/TBOR	Navn	Org.nr.
KBOR1	Air Oslo AS	997 214 544
KBOR2	Artech AS	971 072 784
KBOR3	Bergersen Vann og Varme AS	946 106 232
KBOR4	DP Producer AS	989 866 192
TBOR5	Eiendom Norge i 2006 AS	997 090 047
TBOR6	Eiendomsinvest 1 AS	997 090 071
KBOR7	FPSO Management AS	987 766 646
KBOR8	Longa Industrier AS	891 465 432
KBOR9	Masterminds AS	982 179 114
KBOR10	Medieselskap B AF 01.01.2011 AS	923 836 683
KBOR11	Nordisk Mobiltelefon Norge AS	988 440 620
TBOR12	Solsiden Eiendom 1 AS	997 090 128
TBOR13	Tomtespar i 2007 AS	997 090 322
TBOR14	Vekst Eiendom 1 AS	997 090 187
TBOR15	Vestkanten Eiendom 1 AS	997 090 225
KBOR/TBOR	Næringskode	Revisor
KBOR1	90.020 Tjenester tilknyttet underholdningsvirksomhet	Revisjonsfirmaet Flattum & Co AS
KBOR2	28.990 Produksjon av spesialmaskiner ikke nevnt annet sted	BDO AS
KBOR3	43.221 Rørlegger- og ventilasjonsarbeid	Vidi Revisjon AS
KBOR4	50.204 Forsyning og andre sjøtransporttjenester for offshore	PricewaterhouseCoopers AS
TBOR5	68.209 Utleie av egen eller leid fast eiendom ellers	Mazars Revisjon AS
TBOR6	68.209 Utleie av egen eller leid fast eiendom ellers	Mazars Revisjon AS
KBOR7	09.109 Andre tjenester tilknyttet utvinning av råolje og naturgass	PricewaterhouseCoopers AS
KBOR8	68.209 Utleie av egen eller leid fast eiendom ellers	PricewaterhouseCoopers AS
KBOR9	85.599 Annen undervisning ikke nevnt annet sted	LST Revisjon AS
KBOR10	70.210 PR og kommunikasjonstjenester	BDO AS
KBOR11	61.200 Trådløs telekommunikasjon	PricewaterhouseCoopers AS
TBOR12	68.209 Utleie av egen eller leid fast eiendom ellers	Mazars Revisjon AS
TBOR13	68.209 Utleie av egen eller leid fast eiendom ellers	Mazars Revisjon AS
TBOR14	68.209 Utleie av egen eller leid fast eiendom ellers	Mazars Revisjon AS
TBOR15	68.209 Utleie av egen eller leid fast eiendom ellers	Mazars Revisjon AS

Næring	KBO/TBO	KBOR/TBOR
Engros-, detaljhandel, restaurantvirksomhet o.l.	5	0
Bygg, anlegg, rørleggerarbeid, installasjon, produksjon o.l.	5	2
Diverse tjenesteytende næringer	5	13
Sum	15	15

Vedlegg 2: Konsern- og eierforhold

KBO/TBO	Konsern	Heleiet	Personlig eiet
KBO1	Datterselskap & Morselskap	Ja	0%
KBO2	Datterselskap	Ja	0%
KBO3	Datterselskap	Ja	0%
KBO4	Nei	Nei	100%
KBO5	Morselskap	Nei	0%
KBO6	Datterselskap	Ja	0%
KBO7	Datterselskap	Nei	0%
KBO8	Datterselskap	Ja	0%
TBO9	Nei	Nei	100%
KBO10	Nei	Nei	100%
KBO11	Morselskap	Ja	100%
KBO12	Datterselskap	Ja	0%
KBO13	Nei	Nei	100%
KBO14	Datterselskap	Ja	0%
KBO15	Nei	Nei	100%

KBOR/TBOR	Konsern	Heleid	Personlig eiet
KBOR1	Datterselskap	Ja	0%
KBOR2	Morselskap	Nei	15%
KBOR3	Datterselskap	Ja	0%
KBOR4	Datterselskap	Ja	0%
TBOR5	Datterselskap	Nei	44%
TBOR6	Datterselskap	Nei	9%
KBOR7	Datterselskap	Ja	0%
KBOR8	Datterselskap & Morselskap	Nei	0%
KBOR9	Datterselskap & Morselskap	Nei	41%
KBOR10	Datterselskap	Ja	0%
KBOR11	Datterselskap & Morselskap	Ja	0%
TBOR12	Tilknyttet selskap	Nei	51%
TBOR13	Datterselskap	Nei	43%
TBOR14	Datterselskap & Morselskap	Nei	11%
TBOR15	Datterselskap & Morselskap	Nei	38%

Konsern- og eierforhold	KBO/TBO	KBOR/TBOR
Del av et konsern	67%	100%
Heleiet (enten av person eller selskap)	53%	40%
Kun eiet av fysiske personer (en eller flere)	40%	0%
Kun eiet av selskapsaksjonærer (en eller flere)	60%	47%
Kombinert fysisk og juridisk eierskap	0%	53%

Vedlegg 3: Regnskapstall og opplysninger fra siste offentlige årsregnskap

KBO/TBO	Driftsinntekter	Balansesum	EK-andel	Antall årsverk
KBO1	18 854 000	7 587 000	16,3%	31
KBO2	73 662 000	20 076 000	1,5%	3
KBO3	61 029 000	27 456 000	-1,5%	28
KBO4	36 426 000	4 823 000	-69,1%	15
KBO5	0	568 044 000	99,8%	0
KBO6	181 079	51 501 000	13,2%	50
KBO7	42 646 000	371 054 000	-3,6%	27
KBO8	7 175 000	30 277 000	-80,8%	4*
TBO9	13 601 000	7 919 000	11,1%	15
KBO10	24 445 000	8 293 000	4,0%	14
KBO11	24 386 000	2 349 000	-52,1%	12
KBO12	16 950 000	7 001 000	-24,1%	17
KBO13	11 959 000	1 732 000	-28,1%	14
KBO14	19 220 000	3 092 000	-63,1%	15
KBO15	13 081 000	2 410 000	-1,7%	12

*Kun opplyst om antall ansatte

KBOR/TBOR	Driftsinntekter	Balansesum	EK-andel	Antall årsverk
KBOR1	0	110 000	91,8%	0
KBOR2	8 125 000	46 137 000	29,7%	2
KBOR3	77 394 000	32 216 000	45,7%	53*
KBOR4	0	199 627	24,3%	0
TBOR5**	n/a	n/a	n/a	n/a
TBOR6**	n/a	n/a	n/a	n/a
KBOR7	35 653 000	12 108 000	10,0%	12
KBOR8	0	287 254 000	65,3%	0
KBOR9	23 702 000	10 508 000	-20,7%	30
KBOR10	35 883 000	7 023 000	-131,5%	34
KBOR11	64 915 000	405 824 000	10,5%	10
TBOR12**	n/a	n/a	n/a	n/a
TBOR13**	n/a	n/a	n/a	n/a
TBOR14**	n/a	n/a	n/a	n/a
TBOR15**	n/a	n/a	n/a	n/a

*Kun opplyst om antall ansatte

**Det er ikke levert årsregnskap for noen år (etter omdanning fra DA)

Driftsinntekter i kr	KBO/TBO	KBOR	Totalt
Gj.snitt	24 241 005	27 296 889	25 386 962
Std.avvik	21 106 565	28 905 522	23 750 132
Median	18 854 000	23 702 000	19 037 000
Maks	73 662 000	77 394 000	77 394 000
Min	0	0	0

Balansesum i kr	KBO/TBO	KBOR	Totalt
Gj.snitt	74 240 933	89 042 181	79 791 401
Std.avvik	165 333 095	149 718 185	156 489 621
Median	7 919 000	12 108 000	9 400 500
Maks	568 044 000	405 824 000	568 044 000
Min	1 732 000	110 000	110 000

Antall årsverk	KBO/TBO	KBOR	Totalt
Gj.snitt	18	11	16
Std.avvik	13	14	13
Median	15	6	14
Maks	50	34	50
Min	0	0	0

Vedlegg 4: Konkursen

KBO/TBO	Grunnlag	Fristdag
KBO1	Oppbud	06.06.2012
KBO2	Oppbud	21.12.2012
KBO3	Oppbud	17.09.2012
KBO4	Konkursbegjæring	01.07.2013
KBO5	Oppbud	19.02.2009
KBO6	Oppbud	01.03.2011
KBO7	Oppbud	30.01.2014
KBO8	Oppbud	28.11.2008
TBO9	Tvangsoppløst	21.05.2011
KBO10	Oppbud	13.06.2013
KBO11	Konkursbegjæring (Skatt øst)	13.02.2012
KBO12	Oppbud	06.02.2013
KBO13	Konkursbegjæring (Skatt øst)	21.10.2013
KBO14	Oppbud	03.09.2013
KBO15	Konkursbegjæring	08.07.2013

KBOR/TBOR	Grunnlag	Fristdag
KBOR1	Oppbud	10.09.2012
KBOR2	Oppbud	21.10.2013
KBOR3	Oppbud	11.03.2013
KBOR4	Oppbud	19.02.2009
TBOR5	Tvangsoppløst	26.04.2013
TBOR6	Tvangsoppløst	26.04.2013
KBOR7	Oppbud	19.02.2009
KBOR8	Oppbud	20.11.2012
KBOR9	Oppbud	03.12.2007
KBOR10	Konkursbegjæring (Skatt øst)	07.03.2011
KBOR11	Oppbud	28.11.2008
TBOR12	Tvangsoppløst	26.04.2013
TBOR13	Tvangsoppløst	26.04.2013
TBOR14	Tvangsoppløst	26.04.2013
TBOR15	Tvangsoppløst	26.04.2013

Vedlegg 5: Identifikasjon av bostyrer og borevisor

KBO/TBO	Bostyrer	Engasjert revisor
KBO1	Adv. Ellen Schult Ulriksen, Adv.firmaet Haavind AS	-
KBO2	Adv Anne Helsingeng, Deloitte Adv.firma AS	Ja (ukjent navn og firma)
KBO3	Adv.Viggo Scherger, Rime Adv.firma DA	-
KBO4	Adv.Viggo Scherger, Rime Adv.firma DA	-
KBO5	Adv. Erik Sandtrø, Ro Sommernes Adv.firma DA	Statsaut. Rev. Helge A. Østvold, Rev.firmaet BHL DA
KBO6	Adv. Erik Sandtrø, Ro Sommernes Adv.firma DA	-
KBO7	Adv. Thomas Berg Nordahl, Rime Adv.firma DA	-
KBO8	Adv. Tom Hugo Ottesen, Kvale & Co Adv.firma ANS	-
TBO9	Adv. Egil Hatling, Adv.firma DLA Piper Norway DA	-
KBO10	Adv. Hans-Jørgen Arvesen, FØYEN Adv.firma DA	-
KBO11	Adv. Eivor Grindstuen, Brækhus Dege Adv.firma DA	-
KBO12	Adv. Karen Margrethe Rime, Rime Adv.firma DA	-
KBO13	Adv. Per Omreng, Oslo Advokatfelleskap	Grant Thornton Revisjon
KBO14	Adv. Claus R. Flinder, Adv.firmaet Simonsen Vogt Wiig AS	-
KBO15	Adv. Jon Iver Austad, Hartsang Adv.firma DA	-
KBOR/TBOR	Bostyrer	Borevisor
KBOR1	Adv. Siv Sandvik, Adv.firmaet Schjødt AS	Statsaut. Rev. Helge A. Østvold, Rev.firmaet BHL DA
KBOR2	Adv. Leif Petter Madsen, Wikborg Rein & Co Adv.firma	Statsaut. Rev. Helge A. Østvold, Rev.firmaet BHL DA
KBOR3	Adv. Leif Petter Madsen, Wikborg Rein & Co Adv.firma	Statsaut. Rev. Torbjørn Tronsrud, Rev.firmaet Flattum & Co AS
KBOR4	Adv. Erik Sandtrø, Ro Sommernes Adv.firma DA	Statsaut. Rev. Helge A. Østvold, Rev.firmaet BHL DA
TBOR5	Adv. Arne Seemann Berg, Kvale Adv.firma DA	Statsaut. Rev. Leif Ove Tautra, Rev.firmaet BHL DA
TBOR6	Adv. Thomas Piro, Kvale Adv.firma DA	Statsaut. Rev. Leif Ove Tautra, Rev.firmaet BHL DA
KBOR7	Adv. Erik Sandtrø, Ro Sommernes Adv.firma DA	Statsaut. Rev. Helge A. Østvold, Rev.firmaet BHL DA
KBOR8	Adv. Knut Ro, Ro Sommernes Adv.firma DA	Statsaut. Rev. Arve Aanes Johansen, Rev.firmaet BHL DA
KBOR9	Adv.Viggo Scherger, Rime Adv.firma DA	Statsaut. Rev. Torbjørn Tronsrud, Rev.firmaet Flattum & Co AS
KBOR10	Adv. Siv Sandvik, Adv.firmaet Schjødt AS	Statsaut. Rev. Helge A. Østvold, Rev.firmaet BHL DA
KBOR11	Adv. Jo Rodin, Thommesen Krefting Greve Lund AS Adv.firma	Statsaut. Rev. Helge A. Østvold, Rev.firmaet BHL DA
TBOR12	Adv. Arne Seemann Berg, Kvale Adv.firma DA	Statsaut. Rev. Leif Ove Tautra, Rev.firmaet BHL DA
TBOR13	Adv. Arne Seemann Berg, Kvale Adv.firma DA	Statsaut. Rev. Leif Ove Tautra, Rev.firmaet BHL DA
TBOR14	Adv. Thomas Piro, Kvale Adv.firma DA	Statsaut. Rev. Leif Ove Tautra, Rev.firmaet BHL DA
TBOR15	Adv. Thomas Piro, Kvale Adv.firma DA	Statsaut. Rev. Leif Ove Tautra, Rev.firmaet BHL DA

Vedlegg 6: Bobehandlingstid

KBO/TBO	Konkursåpning	Konkursavslutning	Dager
KBO1	06.06.2012	15.10.2014	849
KBO2*	21.12.2012	17.11.2014	686
KBO3	18.09.2012	08.07.2014	650
KBO4	19.07.2013	05.05.2014	286
KBO5*	20.02.2009	25.06.2015	2285
KBO6	01.03.2011	31.07.2014	1230
KBO7	31.01.2014	20.04.2015	440
KBO8	28.11.2008	02.06.2015	2344
TBO9	07.07.2011	23.03.2015	1336
KBO10	13.06.2013	02.06.2015	709
KBO11	27.02.2012	03.03.2015	1086
KBO12	06.02.2013	08.07.2014	512
KBO13*	06.11.2013	02.06.2015	566
KBO14	03.09.2013	16.09.2014	373
KBO15	07.08.2013	02.06.2015	655

***Bengtset revisor i løpet av bobehandlingen (engasjert revisor)**

KBOR/TBOR	Konkursåpning	Konkursavslutning	Dager
KBOR1	12.09.2012	19.09.2014	727
KBOR2	21.10.2013	22.10.2014	361
KBOR3	11.03.2013	04.08.2014	503
KBOR4	20.02.2009	25.06.2015	2285
TBOR5	11.06.2013	24.06.2015	733
TBOR6	11.06.2013	24.06.2015	733
KBOR7	20.02.2009	20.04.2015	2220
KBOR8	20.11.2012	07.08.2014	617
KBOR9	03.12.2007	30.01.2015	2577
KBOR10	21.03.2011	06.11.2014	1305
KBOR11	20.02.2009	13.08.2014	1973
TBOR12	11.06.2013	24.06.2015	733
TBOR13	11.06.2013	24.06.2015	733
TBOR14	11.06.2013	17.03.2015	636
TBOR15	11.06.2013	24.06.2015	733

Dager	KBO/TBO	KBOR/TBOR	Totalt
Gj.snitt	934	1125	1029
Std.avvik	636	746	688
Median	686	733	733
Maks	2 344	2 577	2 577
Min	286	361	286

Vedlegg 7: Krav i boet (antall og størrelse)

KBO/TBO	Antall fordringsanmeldelser pr. konkurss avslutning	Kravenes størrelse pr. konkurss avslutning
KBO1	141	10 380 000
KBO2	57	8 012 000
KBO3	57	33 167 000
KBO4	36	11 824 000
KBO5	28	598 678 000
KBO6	396	47 137 000
KBO7	63	8 164 000
KBO8	Ikke oppgitt	54 710 000
TBO9	101	4 591 000
KBO10	80	5 658 000
KBO11	Ikke oppgitt	2 467 000
KBO12	45	7 069 000
KBO13	32	4 510 000
KBO14	19	4 337 000
KBO15	11	660 000
Sum	1066	801 364 000
KBOR/TBOR	Antall fordringsanmeldelser pr. konkurss avslutning	Kravenes størrelse pr. konkurss avslutning
KBOR1	103	28 582 000
KBOR2	59	33 610 000
KBOR3	132	31 797 000
KBOR4	67	742 231 000
TBOR5	2	138 000
TBOR6	Ikke oppgitt	507 000
KBOR7	73	48 980 000
KBOR8	19	110 062 000
KBOR9	161	22 819 000
KBOR10	49	8 851 000
KBOR11	156	399 687 000
TBOR12	3	658 000
TBOR13	4	1 288 000
TBOR14	Ikke oppgitt	2 428 000
TBOR15	Ikke oppgitt	5 548 000
Sum	828	1 437 186 000

Vedlegg 8: Resultat av bobehandlingen (overskudd/underskudd)

KBO/TBO	Boets bankbeholdning pr. konkursåpning	Tilførte midler gjennom bobehandlingen	Massekrav (dekl. § 9-2)	Overskudd
KBO1	1 000	773 000	627 000	147 000
KBO2	106 000	564 000	506 000	164 000
KBO3	0	2 126 000	282 000	1 844 000
KBO4	0	468 000	140 000	328 000
KBO5	98 000	2 345 000	908 000	1 535 000
KBO6	2 754 000	12 135 000	2 865 000	12 024 000
KBO7	368 000	180 000	314 000	234 000
KBO8	0	1 967 000	265 000	1 702 000
TBO9	81 000	1 649 000	856 000	874 000
KBO10	0	771 000	406 000	365 000
KBO11	0	745 000	345 000	400 000
KBO12	0	694 000	309 000	385 000
KBO13	107 000	1 433 000	511 000	1 029 000
KBO14	0	774 000	262 000	512 000
KBO15	0	552 000	104 000	448 000
Sum	3 515 000	27 174 000	8 700 000	21 989 000

KBOR/TBOR	Boets bankbeholdning pr. konkursåpning	Tilførte midler gjennom bobehandlingen	Massekrav (dekl. § 9-2)	Overskudd(+)/Underskudd(-)
KBOR1	1 015 000	1 603 000	1 032 000	1 586 000
KBOR2	0	328 000	580 000	-252 000
KBOR3	0	2 080 000	824 000	1 256 000
KBOR4	149 000	7 236 000	2 154 000	5 231 000
TBOR5	0	0	43 000	-43 000
TBOR6	0	0	43 000	-43 000
KBOR7	12 184 000	11 964 500	4 211 000	19 937 500
KBOR8	0	2 196 000	832 000	1 364 000
KBOR9	0	6 145 000	5 222 000	923 000
KBOR10	0	1 292 000	1 417 000	-125 000
KBOR11	13 288 000	6 772 000	20 060 000	0
TBOR12	0	0	43 000	-43 000
TBOR13	0	0	43 000	-43 000
TBOR14	0	0	43 000	-43 000
TBOR15	0	0	43 000	-43 000
Sum	26 636 000	39 616 500	36 590 000	29 662 500

1) Dekket av NAV Lønnsgaranti (15 %) og med legalpantmidler (85 %)

2) Dekket av NAV Lønnsgaranti (66 %) og rekurrent v/Skatt øst (34 %)

3) Dekket av Oslo byfogdembete (Justisdepartementets særskilte garantiordning)

*Betydelige massekrav pga. forutgående gjeldsforhandlinger (kostnader på ca. 13,5 mill. kr)

Vedlegg 9: Dividende etter prioritet

KBØI/TBØI	Dividende fortr. ber. fordr. av. 1 kl. (dekl. § 9-3)	Dividende fortr. ber. fordr. av. 2 kl. (dekl. § 9-4)	Dividende alm. fordr. (dekl. § 9-6)	Dividende etterprioriterte fordr. (dekl. § 9-7)
KBØ1	147 000 (6,58%)	-	-	-
KBØ2	-	-	164 000 (2,15%)	-
KBØ3	234 000 (100%)	1610 000 (73,74%)	-	-
KBØ4	326 000 (69,99%)	-	-	-
KBØ5	-	-	1503 000 (0,25%) + 32 000 (etterutlodning)	-
KBØ6	4 099 000 (100%)	7 925 000 (16,83%)	-	-
KBØ7	234 000 (8,82%)	-	-	-
KBØ8	-	727 000 (100%)	975 000 (1,91%)	-
TBØ9	-	874 000 (82,42%)	-	-
KBØ10	365 000 (99,76%)	-	-	-
KBØ11	-	365 000 (100%)	35 000 (1,96%)	-
KBØ12	365 000 (20,20%)	-	-	-
KBØ13	147 000 (100%)	882 000 (51,87%)	-	-
KBØ14	512 000 (57,40%)	-	-	-
KBØ15	223 000 (100%)	2 000 (100%)	223 000 (52,10%)	-
KBØR/TBØR	Dividende fortr. ber. fordr. av. 1 kl. (dekl. § 9-3)	Dividende fortr. ber. fordr. av. 2 kl. (dekl. § 9-4)	Dividende alm. fordr. (dekl. § 9-6)	Dividende etterprioriterte fordr. (dekl. § 9-7)
KBØR1	257 000 (100%)	319 000 (100%)	1010 000 (3,89%)	-
KBØR2	-	-	-	-
KBØR3	1256 000 (41,08%)	-	-	-
KBØR4	-	-	5 166 000 (0,70%) + 45 000 (etterutlodning)	-
TBØR5	-	-	-	-
TBØR6	-	-	-	-
KBØR7	5 851 000 (100%)	-	13 830 000 (32,21%) + 256 500 (etterutlodning)	-
KBØR8	-	-	1364 000 (1,24%)	-
KBØR9	923 000 (21,35%)	-	-	-
KBØR10	-	-	-	-
KBØR11	-	-	-	-
TBØR12	-	-	-	-
TBØR13	-	-	-	-
TBØR14	-	-	-	-
TBØR15	-	-	-	-

Vedlegg 10: Honorar til bostyrer og borevisor og fordeling av tilførte midler

KB01TBO	Honorar bostyrer ekskl. mva	Honorar engasjert revisor ekskl. mva	Tilførte midler fra omstøtelse og erstatning	Andel tilførte midler (bostyrer/engasjert revisor)	Andel engasjert revisor netto etter honorar
KB01	452 000	-	39 000	n/a	n/a
KB02	376 000	Ikke oppgitt	259 000	164 500 (64%)/33 500 (36%)	Ukjent
KB03	249 000	-	180 000	n/a	n/a
KB04	107 000	-	0	n/a	n/a
KB05	760 000	Ikke oppgitt	1773 000	686 500 (50%)/1866 500 (50%)	Ukjent
KB06	1320 000	-	1524 000	n/a	n/a
KB07	281 000	-	0	n/a	n/a
KB08	235 000	-	0	n/a	n/a
TB09	812 000	-	12 000	n/a	n/a
KB010	360 400	-	0	n/a	n/a
KB011	249 000	-	722 000	n/a	n/a
KB012	271 000	-	113 000	n/a	n/a
KB013	384 000	70 000	1101 000	901 000 (82%)/200 000 (18%)	130 000
KB014	187 000	-	381 000	n/a	n/a
KB015	64 000	-	544 000	n/a	n/a
Sum	6 707 400	70 000	6 647 000	1 952 000 (62%)/1 180 000 (38%)	130 000
KB0R1TBOR	Honorar bostyrer ekskl. mva	Honorar borevisor ekskl. mva	Tilførte midler fra omstøtelse og erstatning	Andel tilførte midler (bostyrer/borevisor)	Andel borevisor netto etter honorar
KB0R1	905 000	61 000	572 000	572 000 (100%)/0 (0%)	-61 000
KB0R2	296 000	190 000	0	0 (0%)/0 (0%)	-190 000
KB0R3	454 000	149 000	594 000	297 000 (50%)/297 000 (50%)	148 000
KB0R4	1675 000	187 000	2 502 000	1 251 000 (50%)/1 251 000 (50%)	1 054 000
TB0R5	23 000 + Justisdepartementets særskilte garantiordning	Justisdepartementets særskilte garantiordning	0	0 (0%)/0 (0%)	0
TB0R6	23 000 + Justisdepartementets særskilte garantiordning	Justisdepartementets særskilte garantiordning	0	0 (0%)/0 (0%)	0
KB0R7	3 100 000	276 000	256 500	128 250 (50%)/128 250 (50%)	-149 750
KB0R8	602 000	120 000	0	0 (0%)/0 (0%)	-120 000
KB0R9	3 117 000	301 000	4 435 000	3 326 250 (75%)/1 108 750 (25%)	807 750
KB0R10	908 000	210 000	643 000	110 000 (17%)/533 000 (83%)	323 000
KB0R11	1803 000	643 000	0	0 (0%)/0 (0%)	-643 000
TB0R12	23 000 + Justisdepartementets særskilte garantiordning	Justisdepartementets særskilte garantiordning	0	0 (0%)/0 (0%)	0
TB0R13	23 000 + Justisdepartementets særskilte garantiordning	Justisdepartementets særskilte garantiordning	0	0 (0%)/0 (0%)	0
TB0R14	23 000 + Justisdepartementets særskilte garantiordning	Justisdepartementets særskilte garantiordning	0	0 (0%)/0 (0%)	0
TB0R15	23 000 + Justisdepartementets særskilte garantiordning	Justisdepartementets særskilte garantiordning	0	0 (0%)/0 (0%)	0
Sum	12 861 000	2 149 000	9 002 500	5 684 500 (63%)/3 318 000 (37%)	1 169 000

Vedlegg 11: Tabeller

Tabell 1

KBO/TBO	omst.m	omst.g	erstat.m	erstat.g	straff.m	straff.g	øvr.m	øvr.g	ref.m	ref.g
KB01	289 000	39 000	-	-	nei	nei	-	-	-	-
KB02	251 000	71 000	1 000 000	187 000	ja	ukjent	-	-	-	-
KB03	5 280 000	180 000	-	-	nei	nei	-	-	-	-
KB04	-	-	-	-	nei	nei	-	-	-	-
KB05	5 396 000	1 773 000	-	-	nei	nei	-	-	-	-
KB06	-	-	-	-	nei	nei	1 008 000	-	1 524 000	1 524 000
KB07	-	-	-	-	nei	nei	-	-	-	-
KB08	-	-	-	-	nei	nei	-	-	-	-
TBO9	12 000	12 000	-	-	ja	ja	-	-	-	-
KB010	-	-	-	-	nei	nei	-	-	-	-
KB011	472 000	472 000	964 000	250 000	ja	ukjent	-	-	-	-
KB012	673 000	113 000	-	-	nei	nei	-	-	-	-
KB013	301 000	301 000	1 637 000	800 000	nei	nei	-	-	-	-
KB014	381 000	381 000	-	-	nei	nei	-	-	-	-
KB015	544 000	544 000	-	-	nei	nei	-	-	-	-
Sum	13 599 000	3 886 000	3 601 000	1 237 000	ja(3)/nei(12)/ukjent(0)	ja(1)/nei(12)/ukjent(2)	1 008 000	0	1 524 000	1 524 000
KBOR/TBOR	omst.m	omst.g	erstat.m	erstat.g	straff.m	straff.g	øvr.m	øvr.g	ref.m	ref.g
KBOR1	150 000	0	400 000	150 000	nei	nei	422 000	422 000	-	-
KBOR2	-	-	ukjent	-	nei	nei	-	-	-	-
KBOR3	235 000	235 000	ukjent	-	nei	nei	62 000	62 000	950 000	297 000
KBOR4	7 613 000	2 502 000	-	-	nei	nei	-	-	-	-
TBOR5	2 008 500	-	2 008 500	-	ja	ukjent	-	-	-	-
TBOR6	1 912 000	-	1 912 000	-	ja	ukjent	-	-	-	-
KBOR7	-	-	-	-	nei	nei	54 000 000	256 500	-	-
KBOR8	-	-	-	-	nei	nei	-	-	-	-
KBOR9	-	-	12 283 000	4 435 000	ja	nei	-	-	-	-
KBOR10	4 113 000	643 000	-	-	ja	nei	-	-	-	-
KBOR11	-	-	-	-	nei	nei	-	-	-	-
TBOR12	3 514 500	-	3 514 500	-	ja	ukjent	-	-	-	-
TBOR13	1 385 000	-	1 385 000	-	ja	ukjent	-	-	-	-
TBOR14	1 286 500	-	1 286 500	-	ja	ukjent	-	-	-	-
TBOR15	14 363 000	-	14 363 000	-	ja	ukjent	-	-	-	-
Sum	36 580 500	3 380 000	37 152 500	4 585 000	ja(8)/nei(7)/ukjent(0)	ja(0)/nei(9)/ukjent(6)	54 484 000	740 500	950 000	297 000
KBOR	omst.m	omst.g	erstat.m	erstat.g	straff.m	straff.g	øvr.m	øvr.g	ref.m	ref.g
KBOR1	150 000	0	400 000	150 000	nei	nei	422 000	422 000	-	-
KBOR2	-	-	ukjent	-	nei	nei	-	-	-	-
KBOR3	235 000	235 000	ukjent	-	nei	nei	62 000	62 000	950 000	297 000
KBOR4	7 613 000	2 502 000	-	-	nei	nei	-	-	-	-
KBOR7	-	-	-	-	nei	nei	54 000 000	256 500	-	-
KBOR8	-	-	-	-	nei	nei	-	-	-	-
KBOR9	-	-	12 283 000	4 435 000	ja	nei	-	-	-	-
KBOR10	4 113 000	643 000	-	-	ja	nei	-	-	-	-
Sum	12 111 000	3 380 000	12 683 000	4 585 000	ja(2)/nei(7)/ukjent(0)	ja(0)/nei(9)/ukjent(0)	54 484 000	740 500	950 000	297 000

Tabell 2

KBOT/BO	omst.m (agret)	omst.g (bosty)	omst.g (agret)	erstat.m (bosty)	erstat.m (agret)	erstat.g (bosty)	erstat.g (agret)	straff.m	straff.g	avr.m (bosty)	avr.m (agret)	avr.g (bosty)	avr.g (agret)	ref.m (bosty)	ref.m (agret)	ref.g (bosty)	ref.g (agret)
KB01	nb	33 000	nb	-	nb	-	nb	-	-	-	nb	-	nb	-	nb	-	nb
KB02	-	71000	-	-	1000 000	33 500	33 500	engrev.	nb	-	-	-	-	-	-	-	-
KB03	nb	180 000	nb	-	nb	-	nb	-	-	-	nb	-	nb	-	nb	-	nb
KB04	nb	-	nb	-	nb	-	nb	-	-	-	nb	-	nb	-	nb	-	nb
KB05	2 638 000	886 500	886 500	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KB06	nb	-	nb	-	nb	-	nb	-	-	-	nb	-	nb	-	nb	-	nb
KB07	nb	-	nb	-	nb	-	nb	-	-	1 008 000	nb	-	nb	-	nb	-	nb
KB08	nb	-	nb	-	nb	-	nb	-	-	-	nb	-	nb	-	nb	-	nb
KB09	nb	12 000	nb	-	nb	-	nb	bostygr	bostygr	-	nb	-	nb	-	nb	-	nb
KB10	nb	42 000	nb	-	nb	-	nb	-	-	-	nb	-	nb	-	nb	-	nb
KB11	nb	472 000	nb	364 000	nb	250 000	nb	bostygr	nb	-	nb	-	nb	-	nb	-	nb
KB12	nb	18 000	nb	-	nb	-	nb	-	-	-	nb	-	nb	-	nb	-	nb
KB13	-	301 000	-	1 227 750	403 250	600 000	200 000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KB14	nb	381 000	nb	-	nb	-	nb	-	-	-	nb	-	nb	-	nb	-	nb
KB15	nb	544 000	nb	-	nb	-	nb	-	-	-	nb	-	nb	-	nb	-	nb
Sum	2 638 000	2 339 500	886 500	2 191 750	1 403 250	943 500	233 500	-	-	1 008 000	0	0	0	0	0	0	0
Prosentandel	20 %	77 %	23 %	61 %	39 %	76 %	24 %	-	-	100 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
KBORITBOR	omst.m (boret)	omst.g (bosty)	omst.g (boret)	erstat.m (bosty)	erstat.m (boret)	erstat.g (bosty)	erstat.g (boret)	straff.m	straff.g	avr.m (bosty)	avr.m (boret)	avr.g (bosty)	avr.g (boret)	ref.m (bosty)	ref.m (boret)	ref.g (bosty)	ref.g (boret)
KB01	-	-	-	400 000	-	150 000	-	-	-	422 000	-	-	-	-	-	-	-
KB02	-	-	-	uhkent(50%)	-	-	-	-	-	nb	-	-	-	-	-	-	-
KB03	-	235 000	-	uhkent(50%)	-	-	-	-	-	nb	-	-	-	-	-	-	-
KB04	3 806 500	1 251 000	1 251 000	-	-	-	-	-	-	62 000	-	62 000	-	-	850 000	-	237 000
KB05	2 008 500	-	-	2 008 500	-	-	-	ifelleskap	nb	-	-	-	-	-	-	-	-
KB06	1 912 000	-	-	1 912 000	-	-	-	ifelleskap	nb	-	-	-	-	-	-	-	-
KB07	-	-	-	-	-	-	-	-	-	27 000 000	27 000 000	128 250	128 250	-	-	-	-
KB08	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KB09	-	-	-	5 925 750	6 167 250	3 326 250	1 005 750	ifelleskap	nei	-	-	-	-	-	-	-	-
KB10	4 003 000	110 000	533 000	-	-	-	-	ifelleskap	nei	-	-	-	-	-	-	-	-
KB11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KB12	3 514 000	-	-	3 514 000	-	-	-	ifelleskap	nb	-	-	-	-	-	-	-	-
KB13	1 385 000	-	-	1 385 000	-	-	-	ifelleskap	nb	-	-	-	-	-	-	-	-
KB14	1 286 500	-	-	1 286 500	-	-	-	ifelleskap	nb	-	-	-	-	-	-	-	-
KB15	14 363 000	-	-	14 363 000	-	-	-	ifelleskap	nb	-	-	-	-	-	-	-	-
Sum	32 278 500	1 536 000	1 784 000	5 925 750	31 226 250	3 476 250	1 108 750	-	-	27 484 000	27 000 000	612 250	128 250	0	950 000	0	237 000
Prosentandel	88 %	47 %	53 %	16 %	84 %	76 %	24 %	-	-	50 %	50 %	83 %	17 %	0 %	100 %	0 %	100 %
KBOR	omst.m (boret)	omst.g (bosty)	omst.g (boret)	erstat.m (bosty)	erstat.m (boret)	erstat.g (bosty)	erstat.g (boret)	straff.m	straff.g	avr.m (bosty)	avr.m (boret)	avr.g (bosty)	avr.g (boret)	ref.m (bosty)	ref.m (boret)	ref.g (bosty)	ref.g (boret)
KB01	-	-	-	400 000	-	150 000	-	-	-	422 000	-	-	-	-	-	-	-
KB02	-	-	-	uhkent(50%)	-	-	-	-	-	nb	-	-	-	-	-	-	-
KB03	-	235 000	-	uhkent(50%)	-	-	-	-	-	62 000	-	62 000	-	-	850 000	-	237 000
KB04	3 806 500	1 251 000	1 251 000	-	-	-	-	ifelleskap	nb	-	-	-	-	-	-	-	-
KB05	2 008 500	-	-	2 008 500	-	-	-	ifelleskap	nb	-	-	-	-	-	-	-	-
KB06	1 912 000	-	-	1 912 000	-	-	-	ifelleskap	nb	-	-	-	-	-	-	-	-
KB07	-	-	-	-	-	-	-	-	-	27 000 000	27 000 000	128 250	128 250	-	-	-	-
KB08	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KB09	-	-	-	5 925 750	6 167 250	3 326 250	1 005 750	ifelleskap	nei	-	-	-	-	-	-	-	-
KB10	4 003 000	110 000	533 000	-	-	-	-	ifelleskap	nei	-	-	-	-	-	-	-	-
KB11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KB12	3 514 000	-	-	3 514 000	-	-	-	ifelleskap	nb	-	-	-	-	-	-	-	-
KB13	1 385 000	-	-	1 385 000	-	-	-	ifelleskap	nb	-	-	-	-	-	-	-	-
KB14	1 286 500	-	-	1 286 500	-	-	-	ifelleskap	nb	-	-	-	-	-	-	-	-
KB15	14 363 000	-	-	14 363 000	-	-	-	ifelleskap	nb	-	-	-	-	-	-	-	-
Sum	32 278 500	1 536 000	1 784 000	5 925 750	31 226 250	3 476 250	1 108 750	-	-	27 484 000	27 000 000	612 250	128 250	0	950 000	0	237 000
Prosentandel	88 %	47 %	53 %	16 %	84 %	76 %	24 %	-	-	50 %	50 %	83 %	17 %	0 %	100 %	0 %	100 %
KBOR	omst.m (boret)	omst.g (bosty)	omst.g (boret)	erstat.m (bosty)	erstat.m (boret)	erstat.g (bosty)	erstat.g (boret)	straff.m	straff.g	avr.m (bosty)	avr.m (boret)	avr.g (bosty)	avr.g (boret)	ref.m (bosty)	ref.m (boret)	ref.g (bosty)	ref.g (boret)
KB01	-	-	-	400 000	-	150 000	-	-	-	422 000	-	-	-	-	-	-	-
KB02	-	-	-	uhkent(50%)	-	-	-	-	-	nb	-	-	-	-	-	-	-
KB03	-	235 000	-	uhkent(50%)	-	-	-	-	-	62 000	-	62 000	-	-	850 000	-	237 000
KB04	3 806 500	1 251 000	1 251 000	-	-	-	-	ifelleskap	nb	-	-	-	-	-	-	-	-
KB05	2 008 500	-	-	2 008 500	-	-	-	ifelleskap	nb	-	-	-	-	-	-	-	-
KB06	1 912 000	-	-	1 912 000	-	-	-	ifelleskap	nb	-	-	-	-	-	-	-	-
KB07	-	-	-	-	-	-	-	-	-	27 000 000	27 000 000	128 250	128 250	-	-	-	-
KB08	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KB09	-	-	-	5 925 750	6 167 250	3 326 250	1 005 750	ifelleskap	nei	-	-	-	-	-	-	-	-
KB10	4 003 000	110 000	533 000	-	-	-	-	ifelleskap	nei	-	-	-	-	-	-	-	-
KB11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KB12	3 514 000	-	-	3 514 000	-	-	-	ifelleskap	nb	-	-	-	-	-	-	-	-
KB13	1 385 000	-	-	1 385 000	-	-	-	ifelleskap	nb	-	-	-	-	-	-	-	-
KB14	1 286 500	-	-	1 286 500	-	-	-	ifelleskap	nb	-	-	-	-	-	-	-	-
KB15	14 363 000	-	-	14 363 000	-	-	-	ifelleskap	nb	-	-	-	-	-	-	-	-
Sum	32 278 500	1 536 000	1 784 000	5 925 750	31 226 250	3 476 250	1 108 750	-	-	27 484 000	27 000 000	612 250	128 250	0	950 000	0	237 000
Prosentandel	64 %	47 %	53 %	48 %	53 %	76 %	24 %	-	-	50 %	50 %	83 %	17 %	0 %	100 %	0 %	100 %

Tabell 3

KBO/ TBO	Dekal. § 5-2	Dekal. § 5-4	Dekal. § 5-5	Dekal. § 5-6	Dekal. § 5-7	Dekal. § 5-8	Dekal. § 5-9	Sum
KBO1	-	-	m	-	-	39 000	-	39 000
KBO2	-	-	42 000	-	-	29 000	-	71 000
KBO3	m	-	-	-	-	180 000	m	180 000
KBO4	-	-	-	-	-	-	-	0
KBO5	-	-	1 773 000	-	-	-	m	1 773 000
KBO6	-	-	-	-	-	-	-	0
KBO7	-	-	-	-	-	-	-	0
KBO8	-	-	-	-	-	-	-	0
TBO9	-	-	12 000	-	-	-	-	12 000
KBO10	-	-	-	-	-	-	-	0
KBO11	m	-	407 000	-	-	65 000	m	472 000
KBO12	-	-	m	-	-	113 000	-	113 000
KBO13	-	-	301 000	-	-	-	-	301 000
KBO14	-	-	-	-	-	381 000	-	381 000
KBO15	-	-	544 000	-	-	-	-	544 000
Sum	0	0	3 079 000	0	0	807 000	0	3 886 000

KBOR/ TBOR	Dekal. § 5-2	Dekal. § 5-4	Dekal. § 5-5	Dekal. § 5-6	Dekal. § 5-7	Dekal. § 5-8	Dekal. § 5-9	Sum
KBOR1	-	-	m	-	-	-	-	0
KBOR2	-	-	-	-	-	-	-	0
KBOR3	220 000	-	-	-	15 000	-	-	235 000
KBOR4	-	-	2 502 000	-	-	-	-	2 502 000
TBOR5	m	-	m	-	-	-	m	0
TBOR6	m	-	m	-	-	-	m	0
KBOR7	-	-	-	-	-	-	-	0
KBOR8	-	-	-	-	-	-	-	0
KBOR9	m	-	-	-	-	-	-	0
KBOR10	30 000	-	443 000	-	-	110 000	-	643 000
KBOR11	-	-	-	-	-	-	-	0
TBOR12	m	-	m	-	-	-	m	0
TBOR13	m	-	m	-	-	-	m	0
TBOR14	m	-	m	-	-	-	m	0
TBOR15	m	-	m	-	-	-	m	0
Sum	310 000	0	2 945 000	0	15 000	110 000	0	3 380 000

Tabell 4

KBO/ TBO	erstat (ST)	erstat (DL)	erstat (REV)	Sum
KBO1	-	-	-	0
KBO2	187 000	m	-	187 000
KBO3	-	-	-	0
KBO4	-	-	-	0
KBO5	-	-	-	0
KBO6	-	-	-	0
KBO7	-	-	-	0
KBO8	-	-	-	0
TBO9	-	-	-	0
KBO10	-	-	-	0
KBO11	250 000	-	-	250 000
KBO12	-	-	-	0
KBO13	800 000	-	-	800 000
KBO14	-	-	-	0
KBO15	-	-	-	0
Sum	1 237 000	0	0	1 237 000
KBOR/ TBOR	erstat (ST)	erstat (DL)	erstat (REV)	Sum
KBOR1	150 000	-	-	150 000
KBOR2	m	m	-	0
KBOR3	m	-	-	0
KBOR4	-	-	-	0
TBOR5	m	m	-	0
TBOR6	m	m	-	0
KBOR7	-	-	-	0
KBOR8	-	-	-	0
KBOR9	4 435 000	m	m	4 435 000
KBOR10	-	-	-	0
KBOR11	-	-	-	0
TBOR12	m	m	-	0
TBOR13	m	m	-	0
TBOR14	m	m	-	0
TBOR15	m	m	-	0
Sum	4 585 000	0	0	4 585 000

Tabell 5

KBO/ TBO	Asl. § 3-4	Asl. § 3-5	Asl. § 3-6	Asl. § 3-7	Asl. § 3-8	Asl. § 3-9	Asl. § 6-12	Asl. § 6-13	Asl. § 8-1	Asl. § 8-7	Asl. § 17-1	Rev. § 8-1
KBO1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KBO2	g	g	-	-	-	-	-	-	-	-	g	-
KBO3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KBO4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KBO5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KBO6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KBO7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KBO8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
TBO9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KBO10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KBO11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	g	g	-
KBO12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KBO13	-	-	-	-	-	-	g	g	-	g	g	-
KBO14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KBO15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

KBOR/ TBOR	Asl. § 3-4	Asl. § 3-5	Asl. § 3-6	Asl. § 3-7	Asl. § 3-8	Asl. § 3-9	Asl. § 6-12	Asl. § 6-13	Asl. § 8-1	Asl. § 8-7	Asl. § 17-1	Rev. § 8-1
KBOR1	-	-	g	g	g	g	-	-	-	g	g	-
KBOR2	-	-	-	-	-	m	-	-	-	-	m	-
KBOR3	m	m	-	-	-	-	-	-	-	-	m	-
KBOR4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
TBOR5	-	-	m	m	-	-	-	-	m	-	m	-
TBOR6	-	-	m	m	-	-	-	-	m	-	m	-
KBOR7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KBOR8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KBOR3	m	m	m	-	-	-	m	m	-	-	m	m
KBOR10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KBOR11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
TBOR12	-	-	m	m	-	-	-	-	m	-	m	-
TBOR13	-	-	m	m	-	-	-	-	m	-	m	-
TBOR14	-	-	m	m	-	-	-	-	m	-	m	-
TBOR15	-	-	m	m	-	-	-	-	m	m	m	-

Tabell 6

KBO/ TBO	straff (ST)	straff (DL)	straff (REV)
KBO1	-	-	-
KBO2	m	m	-
KBO3	-	-	-
KBO4	-	-	-
KBO5	-	-	-
KBO6	-	-	-
KBO7	-	-	-
KBO8	-	-	-
TBO9	g	g	-
KBO10	-	-	-
KBO11	m	m	-
KBO12	-	-	-
KBO13	-	-	-
KBO14	-	-	-
KBO15	-	-	-
KBOR/ TBOR	straff (ST)	straff (DL)	straff (REV)
KBOR1	-	-	-
KBOR2	-	-	-
KBOR3	-	-	-
KBOR4	-	-	-
TBOR5	m	m	-
TBOR6	m	m	-
KBOR7	-	-	-
KBOR8	-	-	-
KBOR9	m	m	m
KBOR10	m	m	-
KBOR11	-	-	-
TBOR12	m	m	-
TBOR13	m	m	-
TBOR14	m	m	-
TBOR15	m	m	-

Tabell 7

KBO/ TBO	Strl. \$ 255 (\$ 324)	Strl. \$ 275 (\$ 390)	Strl. \$ 281 (\$ 401)	Strl. \$ 284 (\$ 407)	Strl. \$ 286 (\$ 392)	Brudd på skatte- og avgiftslovgiv	Asl. \$ 19-1	Revl. \$ 9-3
KBO1	-	-	-	-	-	-	-	-
KBO2	-	-	-	m	-	-	-	-
KBO3	-	-	-	-	-	-	-	-
KBO4	-	-	-	-	-	-	-	-
KBO5	-	-	-	-	-	-	-	-
KBO6	-	-	-	-	-	-	-	-
KBO7	-	-	-	-	-	-	-	-
KBO8	-	-	-	-	-	-	-	-
TBO9	-	-	-	-	g	-	-	-
KBO10	-	-	-	-	-	-	-	-
KBO11	-	-	-	-	-	m	m	-
KBO12	-	-	-	-	-	-	-	-
KBO13	-	-	-	-	-	-	-	-
KBO14	-	-	-	-	-	-	-	-
KBO15	-	-	-	-	-	-	-	-

KBOR/ TBOR	Strl. \$ 255 (\$ 324)	Strl. \$ 275 (\$ 390)	Strl. \$ 281 (\$ 401)	Strl. \$ 284 (\$ 407)	Strl. \$ 286 (\$ 392)	Brudd på skatte- og avgiftslovgiv	Asl. \$ 19-1	Revl. \$ 9-3
KBOR1	-	-	-	-		-	-	-
KBOR2	-	-	-	-		-	-	-
KBOR3	-	-	-	-		-	-	-
KBOR4	-	-	-	-		-	-	-
TBOR5	-	-	-	-	m	m	-	-
TBOR6	-	-	-	-	m	m	-	-
KBOR7	-	-	-	-		-	-	-
KBOR8	-	-	-	-		-	-	-
KBOR9	-	m	m	m	m	-	-	m
KBOR10	m	-	-	-	m	m	-	-
KBOR11	-	-	-	-		-	-	-
TBOR12	-	-	-	-	m	m	-	-
TBOR13	-	-	-	-	m	m	-	-
TBOR14	-	-	-	-	m	m	-	-
TBOR15	-	-	-	-	m	m	-	-

Vedlegg 12: T-tester

Oversikt 23

Spørsmål:

Er gjennomsnittet av omst.m og erstat.m i KBO/TBO signifikant mindre enn gjennomsnittet av omst.m og erstat.m i KBOR/TBOR?

Nullhypotese:

Gjennomsnittet av omst.m og erstat.m i KBO/TBO er større eller lik gjennomsnittet av omst.m og erstat.m i KBOR/TBOR.

Alternativhypotese:

Gjennomsnittet av omst.m og erstat.m i KBO/TBO er mindre enn gjennomsnittet av omst.m og erstat.m i KBOR/TBOR.

omst.m og erstat.m	KBOR/TBOR	KBO/TBO
Gjennomsnitt	4 915 533	1 146 667
Varians	55 950 695 980 952	3 259 512 952 381
Antall	15	15
Varians på felles gjennomsnitt	3 947 347 262 222	
Rot	1 986 793	
T-verdi	-1,897	
Degrees of freedom	28	
99 % -nivå	2,467	
95 % -nivå	1,701	

Nullhypotesen kan forkastes på 95 % -nivå

Spørsmål:

Er gjennomsnittet av omst.g og erstat.g i KBO/TBO signifikant mindre enn gjennomsnittet av omst.g og erstat.g i KBOR/TBOR?

Nullhypotese:

Gjennomsnittet av omst.g og erstat.g i KBO/TBO er større eller lik gjennomsnittet av omst.g og erstat.g i KBOR/TBOR.

Alternativhypotese:

Gjennomsnittet av omst.g og erstat.g i KBO/TBO er mindre enn gjennomsnittet av omst.g og erstat.g i KBOR/TBOR.

omst.g og erstat.g	KBOR/TBOR	KBO/TBO
Gjennomsnitt	531 000	341 533
Varians	1 585 070 571 429	262 988 123 810
Antall	15	15
Varians på felles gjennomsnitt	123 203 913 016	
Rot	351 004	
T-verdi	-0,540	
Degrees of freedom	28	
99 % -nivå	2,467	
95 % -nivå	1,701	

Nullhypotesen kan ikke forkastes

Oversikt 24

Spørsmål:

Er gjennomsnittet av omst.m og erstat.m i % av fordringsanmeldelser i KBO/TBO signifikant mindre enn gjennomsnittet av omst.m og erstat.m i % av fordringsanmeldelser i KBOR/TBOR?

Nullhypotese:

Gjennomsnittet av omst.m og erstat.m i % av fordringsanmeldelser i KBO/TBO er større eller lik gjennomsnittet av omst.m og erstat.m i % av fordringsanmeldelser i KBOR/TBOR.

Alternativhypotese:

Gjennomsnittet av omst.m og erstat.m i % av fordringsanmeldelser i KBO/TBO er mindre enn gjennomsnittet av omst.m og erstat.m i % av fordringsanmeldelser i KBOR/TBOR.

omst.m og erstat.m i % av anmeldte krav	KBOR/TBOR	KBO/TBO
Gjennomsnitt	378,41 %	15,83 %
Varians	59,75641932	0,063894604
Antall	15	15
Varians på felles gjennomsnitt	3,988020928	
Rot	1,997002987	
T-verdi	-1,816	
Degrees of freedom	28	
99 % -nivå	2,467	
95 % -nivå	1,701	

Nullhypotesen kan forkastes på 95 % -nivå

Spørsmål:

Er gjennomsnittet av omst.g og erstat.g i % av fordringsanmeldelser i KBOR/TBOR signifikant mindre enn gjennomsnittet av omst.g og erstat.g i % av fordringsanmeldelser i KBO/TBO?

Nullhypotese:

Gjennomsnittet av omst.g og erstat.g i % av fordringsanmeldelser i KBOR/TBOR er større eller lik gjennomsnittet av omst.g og erstat.g i % av fordringsanmeldelser i KBO/TBO.

Alternativhypotese:

Gjennomsnittet av omst.g og erstat.g i % av fordringsanmeldelser i KBOR/TBOR er mindre enn gjennomsnittet av omst.g og erstat.g i % av fordringsanmeldelser i KBO/TBO.

omst.g og erstat.g i % av anmeldte krav	KBOR/TBOR	KBO/TBO
Gjennomsnitt	1,89 %	10,08 %
Varians	0,002700393	0,048665615
Antall	15	15
Varians på felles gjennomsnitt	0,003424401	
Rot	0,058518378	
T-verdi	-1,400	
Degrees of freedom	28	
99 % -nivå	2,467	
95 % -nivå	1,701	

Nullhypotesen kan ikke forkastes

Spørsmål:

Er gjennomsnittet av omst.m og erstat.m i % av fordringsanmeldelser i KBOR signifikant mindre enn gjennomsnittet av omst.m og erstat.m i % av fordringsanmeldelser i KBO/TBO?

Nullhypotese:

Gjennomsnittet av omst.m og erstat.m i % av fordringsanmeldelser i KBOR er større eller lik gjennomsnittet av omst.m og erstat.m i % av fordringsanmeldelser i KBO/TBO.

Alternativhypotese:

Gjennomsnittet av omst.m og erstat.m i % av fordringsanmeldelser i KBOR er mindre enn gjennomsnittet av omst.m og erstat.m i % av fordringsanmeldelser i KBO/TBO.

omst.m og erstat.m i % av anmeldte krav	KBOR	KBO/TBO
Gjennomsnitt	11,55 %	15,83 %
Varians	0,048258575	0,063894604
Antall	9	15
Varians på felles gjennomsnitt	0,009621704	
Rot	0,098090286	
T-verdi	-0,436	
Degrees of freedom	22	
99 % -nivå	2,508	
95 % -nivå	1,717	

Nullhypotesen kan ikke forkastes

Spørsmål:

Er gjennomsnittet av omst.g og erstat.g i % av fordringsanmeldelser i KBOR signifikant mindre enn gjennomsnittet av omst.g og erstat.g i % av fordringsanmeldelser i KBO/TBO?

Nullhypotese:

Gjennomsnittet av omst.g og erstat.g i % av fordringsanmeldelser i KBOR er større eller lik gjennomsnittet av omst.g og erstat.g i % av fordringsanmeldelser i KBO/TBO.

Alternativhypotese:

Gjennomsnittet av omst.g og erstat.g i % av fordringsanmeldelser i KBOR er mindre enn gjennomsnittet av omst.g og erstat.g i % av fordringsanmeldelser i KBO/TBO.

omst.g og erstat.g i % av anmeldte krav	KBOR	KBO/TBO
Gjennomsnitt	3,14 %	10,08 %
Varians	0,004280709	0,048665615
Antall	9	15
Varians på felles gjennomsnitt	0,003720009	
Rot	0,060991874	
T-verdi	-1,137	
Degrees of freedom	22	
99 % -nivå	2,508	
95 % -nivå	1,717	

Nullhypotesen kan ikke forkastes

Oversikt 26

Spørsmål:

Er gjennomsnittet av omst.m og erstat.m i KBO/TBO signifikant mindre enn gjennomsnittet av omst.m og erstat.m i KBOR?

Nullhypotese:

Gjennomsnittet av omst.m og erstat.m i KBO/TBO er større eller lik gjennomsnittet av omst.m og erstat.m i KBOR.

Alternativhypotese:

Gjennomsnittet av omst.m og erstat.m i KBO/TBO er mindre enn gjennomsnittet av omst.m og erstat.m i KBOR.

omst.m og erstat.m	KBOR	KBO/TBO
Gjennomsnitt	2 754 889	1 146 667
Varians	19 724 954 611 111	3 259 512 952 381
Antall	9	15
Varians på felles gjennomsnitt	2 408 962 486 949	
Rot	1 552 083	
t-verdi	-kr 1,036	
df	22	
99 % -nivå	2,508	
95 % -nivå	1,717	

Nullhypotesen kan ikke forkastes

Spørsmål:

Er gjennomsnittet av omst.g og erstat.g i KBO/TBO signifikant mindre enn gjennomsnittet av omst.g og erstat.g i KBOR?

Nullhypotese:

Gjennomsnittet av omst.g og erstat.g i KBO/TBO er større eller lik gjennomsnittet av omst.g og erstat.g i KBOR.

Alternativhypotese:

Gjennomsnittet av omst.g og erstat.g i KBO/TBO er mindre enn gjennomsnittet av omst.g og erstat.g i KBOR.

omst.g og erstat.g	KBOR	KBO/TBO
Gjennomsnitt	885 000	341 533
Varians	2 421 422 250 000	262 988 123 810
Antall	9	15
Varians på felles gjennomsnitt	286 579 458 254	
Rot	535 331	
t-verdi	-1,015	
df	22	
99 % -nivå	2,508	
95 % -nivå	1,717	

Nullhypotesen kan ikke forkastes

Oversikt 27

Spørsmål:

Er gjennomsnittlig g-grad i KBOR/TBOR signifikant mindre enn gjennomsnittlig g-grad i KBO/TBO?

Nullhypotese:

Gjennomsnittlig g-grad i KBOR/TBOR er større eller lik gjennomsnittlig g-grad i KBO/TBO.

Alternativhypotese:

Gjennomsnittlig g-grad i KBOR/TBOR er mindre gjennomsnittlig g-grad i KBO/TBO.

	KBOR/TBOR	KBO/TBO
Gjennomsnitt	14,13 %	32,95 %
Varians	0,074137081	0,15321074
Antall	15	15
Varians på felles gjennomsnitt	0,015156521	
Rot	0,123111825	
T-verdi	-1,529	
Degrees of freedom	28	
99 % -nivå	2,467	
95 % -nivå	1,701	

Nullhypotesen kan ikke forkastes

Oversikt 28

Spørsmål:

Er gjennomsnittlig g-grad i KBOR signifikant mindre enn gjennomsnittlig g-grad i KBO/TBO?

Nullhypotese:

Gjennomsnittlig g-grad i KBOR er større eller lik gjennomsnittlig g-grad i KBO/TBO.

Alternativhypotese:

Gjennomsnittlig g-grad i KBOR er mindre gjennomsnittlig g-grad i KBO/TBO.

	KBOR	KBO/TBO
Gjennomsnitt	23,54 %	32,95 %
Varians	0,104799795	0,15321074
Antall	9	15
Varians på felles gjennomsnitt	0,021858471	
Rot	0,147846106	
T-verdi	-0,636	
Degrees of freedom	22	
99 % -nivå	2,508	
95 % -nivå	1,717	

Nullhypotesen kan ikke forkastes

Oversikt 33

Spørsmål:

Er gjennomsnittet av resultat i % av fordringsanmeldelser i KBOR/TBOR signifikant mindre enn gjennomsnittet av resultat i % av fordringsanmeldelser i KBO/TBO?

Nullhypotese:

Gjennomsnittet av resultat i % av fordringsanmeldelser i KBOR/TBOR er større eller lik gjennomsnittet av resultat i % av fordringsanmeldelser i KBO/TBO.

Alternativhypotese:

Gjennomsnittet av resultat i % av fordringsanmeldelser i KBOR/TBOR er mindre enn gjennomsnittet av resultat i % av fordringsanmeldelser i KBO/TBO.

	KBOR/TBOR	KBO/TBO
Gjennomsnitt	0,13 %	12,88 %
Varians	0,0201746	0,02992674
Antall	15	15
Varians	0,00334009	
Rot	0	
T-verdi	-2,206	
Degrees of freedom	28	
99 % -nivå	2,467	
95 % -nivå	1,701	

Nullhypotesen kan forkastes på 95 % -nivå

Oversikt 34

Spørsmål:

Er gjennomsnittet av fordelingen til borevisor signifikant mindre enn gjennomsnittet av fordelingen til bostyrer?

Nullhypotese:

Gjennomsnittet av fordelingen til borevisor er større eller lik gjennomsnittet av fordelingen til bostyrer.

Alternativhypotese:

Gjennomsnittet av fordelingen til borevisor er mindre enn gjennomsnittet av fordelingen til bostyrer.

	bosty	borev
Gjennomsnitt	22,80 %	17,20 %
Varians	0,11154571	0,07554571
Antall	15	15
Varians	0,01247276	
Rot	0	
T-verdi	-0,501	
Degrees of freedom	28	
99 % -nivå	2,467	
95 % -nivå	1,701	

Nullhypotesen kan ikke forkastes

Oversikt 35

Spørsmål:

Er gjennomsnittet av fordelingen til engasjert revisor signifikant mindre enn gjennomsnittet av fordelingen til bostyrer?

Nullhypotese:

Gjennomsnittet av fordelingen til engasjert revisor er større eller lik gjennomsnittet av fordelingen til bostyrer.

Alternativhypotese:

Gjennomsnittet av fordelingen til engasjert revisor er mindre enn gjennomsnittet av fordelingen til bostyrer.

	bosty	engrev
Gjennomsnitt	65,33 %	34,67 %
Varians	0,02573333	0,02573333
Antall	3	3
Varians	0,01715556	
Rot	0	
T-verdi	-2,341	
Degrees of freedom	4	
99 % -nivå	3,747	
95 % -nivå	2,132	

Nullhypotesen kan forkastes på 95 % -nivå

Oppsummering tabell 2-1-1 m og 2-1-2 m

Spørsmål:

Er gjennomsnittet av fordelingen til engasjert revisor signifikant mindre enn gjennomsnittet av fordelingen til bostyrer?

Nullhypotese:

Gjennomsnittet av fordelingen til engasjert revisor er større eller lik gjennomsnittet av fordelingen til bostyrer.

Alternativhypotese:

Gjennomsnittet av fordelingen til engasjert revisor er mindre enn gjennomsnittet av fordelingen til bostyrer.

omst.m og erstat.m	bosty	engrev
Gjennomsnitt	37,50 %	29,17 %
Varians	0,22737069	0,160416667
Antall	15	3
Varians på felles gjennomsnitt	0,068630268	
Rot	0,261973793	
T-verdi	-0,318	
Degrees of freedom	16	
99 % -nivå	2,583	
95 % -nivå	1,746	

Nullhypotesen kan ikke forkastes

Spørsmål:

Er gjennomsnittet av fordelingen til bostyrer signifikant mindre enn gjennomsnittet av fordelingen til borevisor?

Nullhypotese:

Gjennomsnittet av fordelingen til bostyrer er større eller lik gjennomsnittet av fordelingen til borevisor.

Alternativhypotese:

Gjennomsnittet av fordelingen til bostyrer er mindre enn gjennomsnittet av fordelingen til borevisor.

omst.m og erstat.m	bosty	borev
Gjennomsnitt	14,92 %	51,74 %
Varians	0,104658467	0,231632853
Antall	15	15
Varians på felles gjennomsnitt	0,022419421	
Rot	0,149731164	
T-verdi	-2,459	
Degrees of freedom	28	
99 % -nivå	2,467	
95 % -nivå	1,701	

Nullhypotesen kan forkastes på 95 % -nivå

Oppsummering tabell 2-1-3 m

Spørsmål:

Er gjennomsnittet av fordelingen til borevisor signifikant mindre enn gjennomsnittet av fordelingen til bostyrer?

Nullhypotese:

Gjennomsnittet av fordelingen til borevisor er større eller lik gjennomsnittet av fordelingen til bostyrer.

Alternativhypotese:

Gjennomsnittet av fordelingen til borevisor er mindre enn gjennomsnittet av fordelingen til bostyrer.

omst.m og erstat.m	bosty	borev
Gjennomsnitt	24,87 %	19,57 %
Varians	0,104658467	0,121187601
Antall	9	9
Varians på felles gjennomsnitt	0,025094008	
Rot	0,158410882	
T-verdi	-0,334	
Degrees of freedom	16	
99 % -nivå	2,508	
95 % -nivå	1,717	

Nullhypotesen kan ikke forkastes

Oppsummering tabell 2-1-1 g og 2-1-2 g

Spørsmål:

Er gjennomsnittet av fordelingen til engasjert revisor signifikant mindre enn gjennomsnittet av fordelingen til bostyrer?

Nullhypotese:

Gjennomsnittet av fordelingen til engasjert revisor er større eller lik gjennomsnittet av fordelingen til bostyrer.

Alternativhypotese:

Gjennomsnittet av fordelingen til engasjert revisor er mindre enn gjennomsnittet av fordelingen til bostyrer.

omst.g og erstat.g	bosty	engrev
Gjennomsnitt	39,17 %	20,83 %
Varians	0,222772989	0,060416667
Antall	15	3
Varians på felles gjennomsnitt	0,034990421	
Rot	0,187057268	
T-verdi	-0,980	
Degrees of freedom	16	
99 % -nivå	2,583	
95 % -nivå	1,746	

Nullhypotesen kan ikke forkastes

Spørsmål:

Er gjennomsnittet av fordelingen til borevisor signifikant mindre enn gjennomsnittet av fordelingen til bostyrer?

Nullhypotese:

Gjennomsnittet av fordelingen til borevisor er større eller lik gjennomsnittet av fordelingen til bostyrer.

Alternativhypotese:

Gjennomsnittet av fordelingen til borevisor er mindre enn gjennomsnittet av fordelingen til bostyrer.

omst.g og erstat.g	bosty	borev
Gjennomsnitt	11,40 %	5,26 %
Varians	0,084539355	0,03160412
Antall	15	15
Varians på felles gjennomsnitt	0,007742898	
Rot	0,08799374	
T-verdi	-0,698	
Degrees of freedom	28	
99 % -nivå	2,467	
95 % -nivå	1,701	

Nullhypotesen kan ikke forkastes

Vedlegg 13: Rapportoversikt fra Norges forskningsråd i forbindelse med forskningsprogrammet om økonomisk kriminalitet (1992-2001)

1992

Nr. 1 Programnotat

1993

Nr. 2 *T. Flemming Ruud:*

Ekstern revisors ansvar og stilling når bedrifter trues av betalingsinnstilling og konkurs

Nr. 3 *Jørgen Aasnes, Erling Eide and Terje Skjerpen:*

A criminometric study using panel data and latent variables

Nr. 4 *Kjell Henry Knivsflå:*

Insider trading on effort generated information

Nr. 5 *Frøystein Gjesdal:*

The case of “vip scandinavia”.

Sammenheng mellom aksjekursutvikling og regnskapsinformasjon i “vip scandinavia”

Nr. 6 *Frode Sættem:*

Konkurser og økonomisk kriminalitet

Nr. 7 *Trond Eirik Schea:*

Grov uaktsomhet i straffebedrettet mot økonomisk kriminalitet

Nr. 8 *Harald Reikvam:*

Innsidehandel før fusjoner og aksjeoppkjøp

– En analyse av aksjehandelen på oslo børs

Nr. 9 *Kjell Henry Knivsflå:*

Insider trading regulatin, competition, and the bid ask spread

Nr. 10 *Kjell Henry Knivsflå:*

Illegal insider trading and the stock market reaction

Nr. 11 *Paul Larsson:*

Rasjonalitets- og normbaserte forklaringer på økonomisk kriminalitet

1994

Nr. 12 *Petter Bjerksund og Guttorm Schjelderup:*

Capital flight and the efficiency of captial controls

-
- Nr. 13** *John Christian Langli:*
Økonomisk kriminalitet
– et resultat av tomme trusler?
- Nr. 14 *Anita Nergård:*
Incentivproblemer i kredittmarkedet
– Eierens atferd i selskaper med høy gjeldsgrad
- Nr. 15 *Ståle Eskeland:*
Økonomisk kriminalitet og straff i USA
– Rapport fra en studietur 16.-23. mars 1994
- Nr. 16 *Kjell Henry Knivsflå:*
Disclosure and insider trading
- Nr. 17** *John Christian Langli:*
Konkurskriminalitet: En empirisk analyse av aksjeselskaper som har gått konkurs
- Nr. 18 *T. Flemming Ruud:*
Ekstern revisors rapportering ved konkurs og ulovlige handlinger
- Nr. 19 *Petter Bjerksund, Guttorm Schjelderup:*
Capital controls and tax competition
- Nr. 20 *Jarle Sjo:*
Manipulation of securities markets
(SNF-report No. 7847)
- 1995**
- Nr. 21 *Rasmus Asbjørnsen:*
Straffeansvar for foretak – strl.paragraf 48 a
- Nr. 22 *Kjell Henry Knivsflå og Frode Sættem:*
Korleis overvake og straffe økonomisk kriminalitet
- Nr. 23 *Kjell Henry Knivsflå og Jarle Sjo:*
Handlebasert marknadsmanipulering
- Nr. 24 *Niels Kristian Axelsen:*
Skifteretten på menyen
– konkurskriminalitet og skatt- og avgiftsunndragelser i restaurantbransjen i oslo 1992-1994
- Nr. 25 *Hugo Hansen:*
Konkursryttere gjengangere i dobbel forstand
-

-
- Nr. 26 *Kjell Henry Knivsflå:*
Manipulering i aksjemarkedet
- Nr. 27 *Paul Larsson:*
Svarte klipp
Om skatteunndragelser i frisørnæringen
- Nr. 28 *Odd Kostveit:*
Noen etterforskningsmetoder og læren om avskjæring av ulovlig
innhentede bevis
- Nr. 29 *Frøystein Gjesdal:*
Short-term prediction of bankruptcy based on non-financial indicators
- Nr. 30 *Espen Eckbo:*
Insidehandel på oslo børs
- Nr. 31 *Dag Ellingsen:*
Svarte konkurser
- Nr. 32 *Trond Eirik Schea:*
Informasjonsflyt fra noen kontrollorganer til politiet i tilknytning til
etterforskning av økonomisk kriminalitet
- Nr. 33 *Guttorm Schjelderup, Lars Sjørgard:*
The multinational firm, transfer pricing and the nature of competition

1996

- Nr. 34 *Kjell Henry Knivsflå:*
Finansielle derivater
– regulering, intern kontroll og ekstern rapportering
- Nr. 35 *Aasmund Eilifsen, Kjell Henry Knivsflå, Frode Sættem:*
Manipulation of accounting numbers in financial reporting
- Nr. 36 *Pål E. Korsvold:*
Skatt, toll og internprising i flernasjonale selskaper
- Nr. 37 *Dag Ellingsen:*
Politiets arbeid med økonomisk kriminalitet

1997

- Nr. 38 *Jan E. Holvik:*
Bestikkelser
En vurdering av det strafferettslige ansvar for den aktive part, bestikkeren,
når bestikkelsen har blitt betalt i utlandet

Nr. 39 *John Christian Langli og Per Espen Ramnefjell:*

Straffenivå i kroner og ører:

– en oversikt over det generelle straffenivået for konkursskriminalitet

Nr. 40 *Guttorm Schjelderup:*

Multinationals and systems for taxing foreign source income

Nr. 41 *Jan Georg Christophersen:*

Bestikkelser og utpressing i norsk utenriks skipsfart

Nr. 42 *Paul Larsson:*

Skattepakker til folket!

Banksertifikatkomplekset 1985-1995

1998

Nr. 43 *John Christian Langli og Per Espen Ramnefjell:*

Konkurs!

Oppfatninger om konkursskriminalitet og konkursinstituttets utforming og virkemåte blant aktører involvert i avdekking og etterforskning av straffbare forhold

2000

Nr. 44 *Alf Petter Høgberg*

Legislative hensyn ved kriminalitetsbekjempelse

– særlig om personvern, rettssikkerhet og effektivitet ved bekjempelse av økonomisk kriminalitet

2001

Nr. 45 *John Christian Langli*

Betinget tvangsmulkt for mangelfull regnskapsføring

Nr. 46 *John Christian Langli*

Konkursskriminalitet i Norge

Nr. 47 *Kurt Fagerli, Alexander Strømsnes og John Christian Langli*

Taxinæringen i Oslo: Fra svart til hvitt

Nr. 48 *David Åmot and Fredrik M. Guster*

Income Shifting by Multinational Corporations

A Norwegian perspective

Nr. 49 *Paul Larsson*

Hvitere enn hvitsnippkriminalitet

En studie av reguleringen av kriminalitet i verdipapirmarkedet